ARITHMETIKA HORVATSZKA,

Koju

Za Obchinſzku vſzega Orſzaga haſzen, y potrebochu z-vnogemi izebranemi Példami obilnò iztolnachil, y na ſzvetlo dál je:

MIHALY SILLOBOD,

Drugàch

BOLSSICH,

MARTINSZKE VESZI

PLEBANUS.

III 8235.

ZAGRABIÆ,

Typis Antoni Reiner, Inclyti Regni Croatiæ Typographi Privilegiati. Anno 1758.

ARITHMETIKA
NORVATSKA

Koju

Za Obchinskiu vlezga Orfzaga Ma-
ſon, y pouchbochu Z-vnogemi Szebi-
tami Pifdami obilnó iztolmachil,

y na Szvetlo dal je:

MIHALY SILLOBOD,
Drugach
BOLSSICH,
MARYANSZKE PESZI
PLEBANUS.

Z JEDRILA,
Typis Antoni Reiner, Iecjni Regni Croatiæ
Typographi Privilegiati. Anno 1758.

Digitalizirao Google

PREDGOVOR.

PLato, glaſzoviti negdaſnyega vremena Skolnik, buduchi opitan: kakovje navuk chloveku naybolye potreben znati? Nato muder, y vekivechnoga vreden, odgovor dalje: dà vſzem lyudem vſza niſzu potrebna (*a*) Navuki vendar Rachunov, ni ſzamò vſzem, nego y vſzakomu takſzu potrebni: dà koteri rachunati, ali konchema broiti nezna, iz broja vſzeh lyudih zbriſzatiſze mora. Ar drugach, niti priatelſztvo medy terſczi, niti lyubav medy ſzuſzedi, niti ſzloſnoſzt vu obchine, niti pravicza vu pravde ſztalnò prebivati nemore. Koju iſztinu nekoi narodi ochiveſztò zpoznajuchi, haſznovitejſſe

(*a*) *Plato, qualis Reſpublica eſſe deberet; Cicero autem, qualis eſſet, diſſeruit.* Macrob. 1. Somn. 1.

z-domachem, nego z-diachkẽ je-
zikom, vnoge rachunov knifiche
ſzebe napravili jeſzu: iz kojeh ni
ſzamò zmoſni vu chaſzti, nego
takayſe priproſzti vu obchine
chudnovitò napreduju: dapachè
y malahna detchicza, ni pervo
govoriti nego broiti navuchaju-
ſze. Vu naſſem pakò orſzagu
drugeh takoveh knig nevidimo,
nego ali ſztranſzkeh, ali vekſsêm
talôm po papereh napiſzaneh.
Dà andà y mi doma imali bude-
mo, kay do ſzadà od drugeh po-
ſzudgyevali jeſzmo: ovo ja tebe,
vſzeh rachunov kniſiczu, kakti
verna pchelicza, méd iz czvetja,
iz vnogeh diachkeh, y latinſzkeh
knig jeſzem ſzkùp ſzpravil, y ne
za vuchene vucheno, nego za
priproſzte priproſzto naymrè o-
nak zpiſzal, kakſzemſze uffal la-
glyè,

glyè, y bolyè tebe vuputiti (b) Jeſzem naymrè, vſze Navuke na tulikò kotrigov, iliti ſztran razdelil, kulikoſzem teskoch vu kojem meſztu nahagyal; y vſzaku poſzlednyu Példu teſejſſu od perveh poſztavil. Kayti pako ovde, jeden Navuk vu ſzebe drugoga zaderſava: kakti vu lanczeku kolobar kolobaricza za ſzobum vleche: jeſzemti takay ſzkerblivò zdola podpiſzal, kade pòleg kojeh Navukov, y kotrigov rachunati moras. Kak ſzám marlivo chtejuch ochiveſztò zpoznati hoches: akò ſzamò ni preſzkokcze, kàk nekoji vu Znanyu nagli chiné, nego od pochetka prichemſsi, redôm chtal budes. Na kulikò pakò z-neplodnem naſſem jezikom, tebe vuputiti niſzem

(b) *Doctor tanto prudentior eſt, quanto ſeſe magis indoctorum ingeniis accommodat.* Melch. Canus lib. 2. Cap. 4.

mogel, tulikoſzemſze terſzil z-
vugodnemi példami iztolnachiti:
imajuchi pred ochimah vſzigdar,
y vſzigde najbolye tó: dà kakti
vu drugeh navukeh, tàk y vnogò
bolyè vu rachuneh vech valya
jedna Quinticza dobre példe, ne-
go ſztò fúntov prazneh rechih. (c)
Akò vendar kadè koje broje vu
ſzvojem meſztu, aliti budi redu
poſztavlyene nebi naſſel, proſzim-
te dobrovolnyome zprichay. Ar
ja zbog duhovneh mojeh po-
ſzlóv, niſzem mogel vſzigdar pò-
leg Stampara ſzedeti, y nyega vu
tàk oſzebujnem poſzlu ravnati:
ali akobi y mogel bil, doklam
bude Stamparov, takovem falin-
gam nebude koncza.

Pokehdob pakò, daſze ni joſche
rodil, kojbi vſzem lyudem vgo-
dil,

(c) *Longa via per præcepta, brevis per exempla.* Sene-
ca Epiſt. 6.

dil, nedvoim : dà vſzem nebudo vſza povolyna: tèr mozibiti takovem ; koteri, ali rachúnov nerazmeju (*d*) ali akò razmeju , ove knifficze vnogò preglédali niſzu : y záto, ni ſzamò mojemu trudu, kojegaſzem czelo leto, medy drugemi poſzlí piſzuch podneſzel ; nego takayſſe y dobromu hotenyu, kayſzem vnogem poſzluſiti ſelel, (*e*) proſztiti nethe. Od kojeh takoveh , y neizbrojeneh oſztaleh prigovorov , mogelbi y ja zmirom biti, kakſzu vnogi drugi od mene vrednejſſi, y vnogò vuchenejſſi ; dabi nebil ſzám z-ſzobum vech puti premiſslaval : dà chlovek ſzám ſzebe nemora ſiveti. Dà andà ja vſzem priproſztem , neznajuchem rachunov , ali nemajuchẽ diachkeh takoveh knig,

(*d*) *Plerique damnant, quæ non intelligunt.* Fab. 10 1.
(*e*) *Quaſi mures qui ſemper alienum cibum edunt.* Plaut.

poſzmerti takayſſe ſivel budem (f) na moje Navuke, zmoſne poniznò, vekſſe pokornò, à vſze ſzkùpa dobrovolyò; detczu pakò, y marlive diake lyublyenò, y ſzerchenò ovak pozivam.

Ad mea dilecti juvenes, præcepta venite;
Simodo diſcendæ vos habet artis amor.
Nam ſatis eſt notum, quòd ad omne feratur ineptus
Officium, numeri cognitione carens.
Quot crucibus, quot lineolis, variisque figuris,
Et rudibus formis ſcribere tentat iners.
Qui fors magnificis titulis, & honoribus auctus,
Hâc ſe privatum cognitione dolet.
Scilicet juveniles errores grandior ætas,
Quàm tua, ſed ſerò culpa, pudórque premit.

Ita

Michaël Sillobod aliter Bolſfich Parochus. mppr.

(f) *Unamquemque niti decet, ùt poſt mortem quóque Reipublicæ proſit.* Plin. Paneg.

Digitalizirao Google

KAZITEL NAVUKOV.

Z-Diachkem jezikom iztolnachen. Vu kojem M. znamenuje *Membrum*, iliti Kotrig, kadesze kakov Rachún zadersava : à *fol.* znamenuje *folius*.

DEL PERVI.

Od Prószteh Rachúnov.

NAVUK PERVI.

Od Brojev. *fol.* 1.

Diachki : *De Numeris*, & M. II. *De Numeratione*.

NAVUK DRUGI.

Od Pridavanya *fol.* 4.

De Additione Simplici, & M. IV. *De Composita*.

NAVUK TRETJI.

Od Odnimanya. *fol.* 9.

De Subtractione Simplici, & M. V. *De Composita*.

NAVUK CHETERTI.

Od Povekſſavanya. *fol.* 15.

De Multiplicatione Simplici, & M. V. *De Compoſita*, *continente* M. VI. *Tabellam Cebetis*, *ſeu* M. VII. *Regulam Pigri.*

NAVUK PETI.

Od Razdelivanya. *fol.* 26.

De Diviſione Simplici, & M. VII. *De Compoſita.*

DEL DRUGI.

Od Drobiſſev.

NAVUK PERVI.

Kay znamenuju drobiſſi? *fol.* 30.
Diachki: *De Valore minutiarum, ſeu Fractionum.*

NAVUK DRUGI.

Kay znamenuje Drobis Drobiſſa. *fol.* 50.

De Valore Fractionis fractionum.

NAVUK TRETJI.

Kakſze more Drobis na czél bròy; ali pàk

Digitalizirao Google

pàk czél bròy na Drobis obernuti ? *fol.* 55.
De *Reductione Fractionum ad Integra, & è converſo.*

NAVUK CHETERTI.
Kakſze Drobiſſi na jednake Imenitele obrachaju ? *fol.* 59.
De *Reductione Fractionum ad eandem Denominationem.*

NAVUK PETI.
Kakſze veliki Drobiſſi na menye ſzpravlaju ? *fol.* 66.
De *Reductione Fractionum ad minores terminos.*

NAVUK SESZTI.
Kakſze Drobiſſi Pridavaju. *fol.* 72.
De *Fractionum Additione.*

NAVUK SZEDMI.
Kakſze Drobiſſi odnimaju ? *fol.* 77.
De *Fractionum Subtractione.*

NAVUK OSZMI.
Kakſze Drobiſſi Povekſſavaju ? *fol.* 83.
De *Fractionum Multiplicatione.*

NA-

NAVUK DEVETI.
Kakſze Drobiſſi Razdelivaju? fol. 87.
De Fractionum Diviſione.

DEL TRETJI.

Od Triczev.

NAVUK PERVI.

Od jedno-verſztnoga Vupravnoga Tricza. fol. 93.

Diachki: *De Regula De-tri, ſive Trium Simplici Directa in Integris, &* M. V. *in Fractis.*

NAVUK DRUGI.

Od Dvoy-verſztnoga Vupravnoga Tricza. fol. 114.
De Regula Trium Compoſita Directa, & M. III. *Regula De quinque.*

NAVUK TRETJI.

Od Jedno-verſztnoga Nevupravnoga Tricza. fol. 124.

De Regula Trium ſimplici Inverſa in Integris, & M. III. *in Fractis.*

NA-

Digitalizirao Google

NAVUK CHETERTI.

Od Dvoy-verſztnoga Nevupravnoga Tricza. *fol.* 132.

De Regula Trium Compoſita Inverſa, & M. III. Regula De quinque.

NAVUK PETI.

Od Paydaſtva. *fol.* 145.

De Regula Societatis ſimplici, & M. II. De Compoſita.

NAVUK SESZTI.

Od Detíchev. *fol.* 188.

De Regula Factoria.

NAVUK SZEDMI.

Od Dobichka, y Zgubichka. *fol.* 193.

De Regula Lucri, & Damni.

NAVUK OSZMI.

Od Poſzudja, y Szmetja. *fol.* 213.

De Regula Tharæ, & Fuſti, ſeu Fœcis.

NAVUK DEVETI.

Od Menanya. *fol.* 220.

De Regula Commutationis.

NA-

NAVUK DESZETI.

Od Messanya. *fol.* 228.

De *Regula Mistionis, seu Alligationis*, & M. IV. *de Compositione Auri, & Argenti.*

DEL CHETERTI.

Od Poszlednyeh Rachúnov.

NAVUK PERVI.

Od Jedno-verszthoga krivoga Rachúna. *fol.* 244.

Diachki: De *Regula Falsi simplicis positionis*, M. V. De *Regula Caci, seu Virginum.*

NAVUK DRUGI.

Od Dvoj-verszthoga krivoga Rachúna. *fol.* 279.

De *Regula Falsi duplicis positionis, illustrata quibusdam exemplis ex Algebra.*

NAVUK TRETJI.

Od szpodobnoga Rachúnov Napreduvanya. *fol.* 316.

De *Progressione Arithmetica.*

NA-

NAVUK CHETERTI.

Od Povekſſanoga Rachúnov Napreduvanya. *fol.* 330.

De *Progreſsione Geometrica.* M. IV. De *æquilibrio ponderum*, & M. V. De *fallacia bilancis.*

NAVUK PETI.

Od Szlaganya dugovany. *fol.* 342.

De *Combinationibus*, *ſive Permutationibus rerum.* M. II. De *Anagrammatibus.* M. III. & IV. De *olla fortunæ*, *dicta* Lotto.

NAVUK SESZTI.

Od Zgankih. *fol.* 349.

De *ænigmatibus*, *ſive Arithmetica Divinatoria & quibusdam aliis.*

PRILOSEK.

Od Plache, Intereſſev, y Hiczev.

Accuratè examinatæ, & reviſæ Tabellæ de Stipendiis, Interu-

ſu-

Digitalizirao Google

furiis, & Jactibus pecuniariis; ut iis absque omni formidine quisque tutò fidere possit.

DEL

DÉL PÉRVI,

Od Próſzteh Rachúnov.

NAVUK PÉRVI.

Od Brojev.

I. Nà pochetku vſzeh drugeh Navukov, znati najpervich potrebnò je; dà vu vſzeh rachuneh nenahagyaſze vèch, nego ſzamò dèſzet znameny, najmrè: 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. o. tó jèſzt: jedèn, dvá, trí, chetíri, pét, ſéſzt, ſzèdem, oſzèm, dèvet, y o. ilí, czifra; koja ſzama pò ſzebe, y takaj prèd vſzemi drugemi broji poſztavlyena, nikàj neznamenuje: odkuda o5. je ſzamò pét: ravnò tàk oo3. je ſzamò tri: drugem vendàr zapoſztavlyena povekſſava bròy: odkuda 10. je deſzet, à 302. je triſztó y dvá.

II. Znati takaj moras; dà oni broji, kojſze z-jednêm znamenyem piſſu; zovúſze *jedno-verſztni*; takviſzu ovi: 1. 3. 5. 9. Kojſze pàk z-dvemi piſſu; zovuſze *dvoj-*

verſztni; takviſzu ovi: 10. 25. 31. à *troj-verſztni* ovi: 406. 500. 678. à *chetvero-verſztni* ovi: 1000. 1758.

III. Znati nadalyè moras; dà vu vſza-kom ſzkoro rachunanyu broji, zdeſzna, nà levo piſſuſze: zmèd kojeh, pochemſſi zdeſzna, pérvi, znamenuje jedinke; à drugi, deſzétke; à tretji, ſztotine; à che-térti, jezerá; y takaj jedinke; à drugi, koj je pòleg cheterтoga (kakti pervò) deſzét-ke; à tretji, ſztotine; à chetérti, millione. Dà pako razluchis, kadèſzu jezerá: kadè millioni: obèr vſzakoga chetértoga broja, pervi pùt, poſztavi pikniczu: drugi pùt 1. tretji pùt pák pikniczu: à cheterti pùt 11. y tak nà dalyè: pò takveh znamenyah razme-vajuch tó; dà piknicze, znamenuju jezerá; à 1. million; à 11. million millionov; à 111. million million millionov. kakti ovdè.

Ovi

Digitalizirao Google

Ovi broji, morajusze izrechi ovàk: szèdem million million millionov; seszt-szto trideszet y oszem jezér, million millionov; szto y jeden, million millonov; pét jezer, millionov; devetszto, millionov; szto y dvanajeszt, jezér; triszto y seszt-deszet.

IV. Ima pakò jedna sztotina vu szebe, deszet deszétkov: jedno jezero, deszet sztotín: jeden million, deszet szto jezer, ilí jezero jezér. Odkudà, akobi jeden Kraly imal szto orszagov; vu vszakom orszagu, deszet Imány; takbi imal 1000. Imány. Akobi nà vszakom Imanyu imal

I

jezero ráli zemlye; takbi imal 1000000. velim: million ráli. Akobi nà vszake ráli poszadil million zérn; takbi poszadil

II . I .

1000000000000. velim: million millionov zérn. Akobi pàk iz vszakoga zérna zraszlo million zérn; takbi zraszlo

III . II . I .

1000000000000000000. velim: million million millionov zérn. Tak y nà dalyè, y kak vidis, nà tulikò; dàsze more vèch zpiszati; negosze more zrèchi; à vèch zrè-

chi; nego zbrojti. Koja vsza, obilneje razmeti mores iz Navuka povekssavanya. Pretemtoga vendar potrebnoje znati

NAVUK DRUGI.

Od Pridávanya.

I. Pridavanye Rachúnov, je vèch brojev szkùp szpravlyanye, dà poznas, kulikò vszi szkùpa chiné; kakti 3. y 5. chiní 8. à 10. y 6. chiní 16.

Ako anda hoches, Rachún Pridavanya napraviti; tak jedinke poszlavi izravèn pod jedinke; à deszetke pòd deszetke; ravnò tak sztotine, pòd sztotine; à jezerá pòd jezerá; y pòd vszemi povlechi linyiu: tèr tak poszlavlyene (pochemssi zdeszna, od zgora dole; ali od zdola gore) vu pervom redu, jedinke k-jedinkom; à vu drugom redú, deszetke k-deszetkom; à vu tretjem redu, sztotine k-sztotinam; à vu chetertom redu, jezerá k-jezerám pridaj; y pridane, vszaki pùt rédom pòd linyiu poszlavi.

Példa. Jeden dúsen je Ranyiski 101. Drugi: Rany: 40. à Tretji Rany 34. Ako hoches

hoches znati kulikoſzu vſzi tri dúſni; poſztavivſſi dúge ovak.

101
40
34
175 4X4 *proba.*

Reczi: 4. y 1. je pét; poſztavi anda najpervich pòd linyiu 5. Zatem: 3. y 4. je ſzèdém; poſztavi anda drugoch 7. Zadnyich ni nego 1. poſztavi anda zadnyich 1. dojde Rany: 175.

II. Akoti iz pervoga réda, tó jèſzt iz pridavanya jedinkov dvoj-verſztni broy (*a*) izide; tak zmèd takoveh ſzamò deſznoga poſztavi pòd linyiu; à lévoga zaderſi: tak, ako izide 35. poſztavi pòd linyiu 5. à 3. zaderſi; zaderſane pak potlàm pridaj k-drugomu redu, tó jeſzt: k-deſzetkom. Akoti takaj iz deſzetkov dvoj-verſztni bròy izide; tak (kakti pervo) deſznoga poſztavi pod linyiu, à lévoga zaderſi; zaderſanoga pridaj k-tretjemu redu; od tretjega k-chetertomu. Akoti troj-verſztni izide; ták takaj jednoga deſznoga poſztavi

(*a*) *Kakvo je vu Navuku Pervom. II.*

pod linyiu, à léva obodva zaderſi; zaderſane pridaj (kakti pervo) k-drugomu rédu, od drugoga k-tretjemu, y tak na dalyè. Zadnyich vendar nikaj nezaderſi; nego kuliko goder dojde, pod linyiu poſztavi.

Példa. Jeden nà terſzje potroſſil je Teſákov, Pervi pùt: 760. Drugi pùt: 456. Tretji pùt: 87. Ako hoches znati, kulikò je vſzega ſzkùpa potroſſil; poſztavivſſi ovak.

760
456
87
1303 7X7 *proba.*

Reczi: 7. y 6. je trinajeſzt; poſztavi anda najpervich pòd linyiu 3. à 1. zaderſi; zaderſanoga pridaj k-drugomu rédu, y reczi: da ov 1. koj je zaderſan, y 8. chiní 9. pàk 5. y 6. chiní 20. poſztavi anda drugoch pòd linyiu 0. à 2. pák zaderſi; zaderſane pridaj k-tretjemu rédu, y reczi: dà zaderſani 2. y 4. je 6. pàk 7. je 13. poſztavi anda zadnyich pod linyiu 13. dojde potroſſeneh Teſákov 1303.

III.

Digitalizirao Google

III. Akobi vu Pridavanyu oo. ilí czifre doſsle; poſztavi pòd linyiu o. tak vendar, ako pervò nikaj niſzi zaderſal.

Példa. Jeden ima gotovoga novcza Rany: 9014. à nà dúgu 1006. Ako hoches znati, kulikò vſzega ſzkùpa ima.

9014
1006
10020 3X3 *proba.*

Reczi: 6. y 4. je deſzet; poſztavi anda najpervich pòd linyiu o. à 1. zaderſi; zaderſanoga pridaj k-drugomu redu, y reczi: da ov 1. y vu drugom redu 1. jeſzu 2. poſztavi anda drugoch pòd linyiu 2. Nadalyè: o. y o. je o. poſztavi anda tretjich pòd linyiu o. zadnyich 1. y 9. je deſzet, poſztavi anda zadnyich pòd linyiu 10. dojde vſzega ſzkupa Rany: 10020.

IV. Ako pak Rachuni niſzu vſzi jedne féle; tak vſzaku félu poſzeb pridaj.

Példa. Jeden Goſzpodar dal je ſzlúge ſzvojemu zà ſzlusbu, Pervi pùt: Ranyiski 6. groſſi 13. y krajczara 2. Drugi pùt: Ranyiski 5. gro. 15. y kraj. 1. Tretji pùt; Rany. 2. gro. 8. y kraj. 2. Ako hoches

znati, kulikò vſze ſzkùpa chiní; poſztavivſſi ovak:

Rany.	*gro.*	*kra.*
6	13	2
5	15	1
2	8	2
13	36	5

○X○ *prob.*

Pridaj najpervich kraiczare: Potlàm pàk groſſe: Zadnyich Ranyiske. Dojde Rany 13. gr. 36. kra. 5. tó jèſzt: Rany 14. gro. 17. y kra. 2.

Proba. Ilí kazanye iztine, daſzi dobrò rachunal, biva ovak: od vſzeh brojev (vſzakoga rachunajuch, kakti jedinke) kojſzu obèr linyie: kulikò goder puti mores odhiti 9. kulikoti pàk zadnyi pùt oſztane, poſztavi prèd kris. Ravnò tak od oneh, kojſzu pòd linyiu: kuliko goder puti mores odhiti 9. kulikoti pàk zadnyi pùt oſztane: poſztavi zà kris: y akoti nikaj neoſztane; poſztavi o. tèr tak, ako prèd kris, y zà kris jednák bròy, ali o. dojde; dobroſzi rachunal. Ako ſzamò vu czeleh deveteh niſzi fàlel.

NAVUK

NAVUK TRETJI.

Od Odnimanya.

I. Odnimanye Rachunov, je menyſſega broja od vekſſega ; ali jednakoga od jednakoga vzimanye; dà poznas, kulikò oſztane. Kakti : ako 2. odnémes od 5. oſztanu 3. ako 5. od 5. oſztane 0. Odkuda vidis; dà ovde nemogu vèch biti, nego ſzamò dvá réda brojév: jeden réd menyſſi ; kojſze (pazi dobro) vſzigdar poſztavlya zdolà; à drugi vekſſi, zgorà. Moraſze vendar (kakti vu Pridavanyu) jeden bròy izràven pòd drugem poſztaviti, y pòd obodvemi linyia povlechi : ter onda.

Ako hoches Rachún Odnimanya napraviti; tó jèſzt: menyſſega dolnyega odnéti od vekſſega gornyega : pochemſſi zdeſzna: odnemi najpervich, pervoga dolnyega, od pervoga gornyega; tó jèſzt: jedinke, od jedinkov. Zatem : drugoga dolnyega, odnemi od drugoga gornyega; tó jèſzt: deſzetke, od deſzetkov. Ravnò tak, tretjega dolnyega odnemi od tretjega gornyega; y tak nà dalyè. Kulikoti pàk koj

koj pùt oſztane; tulikò vſzaki pùt zleva, nà deſznò, redôm pòd linyiu podpiſſuj.

Példa. Jeden odneſzel je nà ſzenyem Ranyiski 345. Potroſſil pako je Rany. 132. Ako hoches znati kulikomu je oſztalo.

345
132

213

345 proba.

Pochemſſi zdeſzna. Odnemi najpervich 2. od 5. oſztanu 3. Odnemi drugoch 3. od 4. oſztane 1. Odnemi tretjich 1. od 3. oſztánu 2. à vſzega ſzkùpa 213. Oſztalomu anda je Rany. 213.

II. Ako pak v-gornyem, y v-dolnyem rédu je jednák bròy; ali czifra; tak poſztavi pòd linyiu 0.

Példa. Jeden je dúſen bil Ranyiski 4062. Povernul pako je Rany. 3032. Ako hoches znati, kulikò je joſchè oſztal dúſen

4062
3032
1030

4062 proba.

Odnemi

Odnemi najpervich 2. od 2. oſztane 0. Odnemi drugoch 3. od 6. oſztanu 3. Odnemi tretjich 0. od 0. oſztane 0. Odnemi zadnyich 3. od 4. oſztane 1. à vſzega ſzkùpa 1030. Anda oſztal je joſchè duſen Rany. 1030.

III. Ako pak v-dolnyem rédu, je czifra; à v-gornyem obèr czifre, je bròy; tak czeloga gornyega, dolè pòd linyiu prineſzi. Ravnò tak: ako v-dolnyem rédu, zleva, nebi bilo broja, kojegabi od gornyega odnel; tak gornyega (jednoga ali vech) dolè prineſzi.

Példa. Jeden Bogátus, oſztavil je bil negdà ſzinu ſzvojemu: Ranyiski 12643. Szin pako, chèſz malò vremena ni imal; nego ſzamò Rany. 500. Ako hoches znati, kuliko je potroſſil.

```
 12643
   500
 -----
 12143
```

12643 proba.

Odnemi najpervich 0. od 3. oſztanu 3. Odnemi drugoch 0. od 4. oſztanu 4. Odnemi tretjich 5. od 6. oſztáne 1. I kajti

ni

ni vèch ni-jednoga vu dolnyem rédu broja; zadnyich, od zgora dolè pòd linyiu preneſzi 2. y 1: dojde Rany. 12143. koje nevreden ſzin potroſſil je.

IV. Aliſze vèch puti pripeti; dà ako prèm gornyi réd brojév vèſz ſzkùpa je vekſſi; nego je dolnyi: ni vendar gornyi bròy, vſzaki pò ſzebe vekſſi od vſzakoga dolnyega: zbòg kojega zroka, vſzakoga dolnyega nemores odneti od vſzakoga gornyega. I záto, vu takvom Rachunu, pòleg naj blisnyega levoga dolnyega broja poſztavi pikniczu; terti onda dolnyi bròy, pòleg kojega poſztavil jeſzi pikniczu, z-jedinkom: on pako gornyi, iz kojega pervò niſzi mogel dolnyega odneti, z-deſzetkum vekſſi poſztane.

Példa. Odiſslo je v-tabor Szoldátov 14105. kojeh povernuloſze je ſzamò 5096. Ako hoches znati, kulikoih je oſztalo.

14105
. 5096

- 9009

14105 proba.

Ovde

Ovde vidis, da 6. nemores odneti od 5. ar gdè je pét ondè ni féfzt. Poſztavi anda pòleg najblisnyega levoga broja, tó jèſzt: poleg 9. pikniczu; dà tak iz 5. poſztane 15. Ter onda: Odnemi 6. od 15. oſztane 9. Odnemi drugoch 9. y pikniczu (ar piknicza znamenuje jednoga) tó jèſzt: 10. od 0. vidis takaj dà nemores. Poſztavi anda y pák pòleg levoga tó jèſzt: pòleg 0. pikniczu. Ter onda: Odnemi 10. od 10. oſztane 0. Odnemi tretjich pikniczu (ar 0. nikaj neznamenuje) tó jèſzt: 1. od 1. oſztane 0. Odnemi chetertích 5. od 4. ali kajti nemores, (poſztavivſſi zléva pikniczu) tak odnemi 5. od 14. oſztáne 9. Odnemi zadnyich pikniczu, tó jèſzt 1. od 1. oſztáne 0. ali kak nekoj zadnyich piſſu-Oſztalo anda je Szoldátov 9009.

V. Ako pàk dolnyi; ali gornyi réd brojev, nebi bil jedné féle; tak vſzaku félu zóſzeb poſztavi. (*a*) Zmèd kojeh; akobi drobneiſſe féle dolnyi bròy, menyſſi bil od gornyega iſzté féle; tak vu gornyem rédu, od zernaſztejſſe féle odnemi jedínek; y (obernivſſiga na drobnejſſu

(*a*) *Kakti vu Navuku Drugom. IV.*

nejſſu felu) pridajga k-drobnejſſe féle; da tak gornyi drobis, poſztane vekſſi od dolnyega; veſz ſzkùpa pako rachun oſztane tulik; kulik je pervò bil.

Példa. Jeden rodilſze je, lèta 1693. Meſzecza Szeſzveſchaka; dan 18. Vumerl pako je, leta 1756. Meſzecza Ivanſchaka, dán 13. Ako hoches znati kulikò je lét; Meſzécz; y dán ſivel. Pokehdob dà od Novoga leta, dò Ivanſchaka, je 5. Meſzécz; à dò ſzeſveſchaka, je 10. Meſzécz; moral-bi poſztaviti ovak:

	Léta	*Meſz.*	*dne.*
Vumerl.	1756	5	13
Rodil.	1693	10	18

Ali kajti 18. nemores odneti od 13. Nití takaj 10. od 5. Záto: od 5. Meſzécz; odnemi jeden Meſzecz, tó jèſzt (nà diachkò) 30. dán; terje pridaj k-13. dnévom; oſztánu 4. Meſzeczi, à dojdu 43. dnevi. Zatem: od 1756. lét; odnemi jedno leto; tó jèſzt 12. Meſzécz; terjè pridaj k-4. Meſzeczóm; oſztane 1755. lét: à dojde 16. Meſzécz. Tèr onda poſztavivſſi ovak:

Léta

	Léta	*Mesz.*	*dne.*
Vumerl.	1755	16	43
Rodil.	1693	10	18
	62	6	25
	1755	*16*	*43 prob.*

Odnemi najpervich 18. od 43. oſztane 25. Odnemi drugoch 10. od 16. oſztane 6. Odnemi tretjich 1693. od 1755. oſztane 62. Anda takov chlovek ſivel je lét 62. Meſzécz 6. y dán 25.

Proba. Jeſzili dobrò rachunal, biva ovak: one broje (rachunajuch takaj piknicze) kojſzu obèr linyie, pridaj k-onem, kojſzu pod linyiu. Akoti gornyi broji izidu, drobroſzi rachunal.

NAVUK CHETERTI.

Od Povekſſavanya.

I. Povekſſavanye Rachúnov, je jednoga broja z-drugem izviſſavanye: dà poznas, kulikò mèd ſzobum povekſſani chiné. Kakti dvá puti tri, chiní: 6. à tri puti pét, chini 15. Odkuda vidis, dà ovde takaj, dvá réda brojev napervò dohagyaju. Jeden gornyi; à drugi dolnyi (koj

(koj more biti ali menyſſi, ali vekſſi od gornyega) zmed kojeh, on, koj povekſſava, zovesze *povekſſitel;* on pako, koj iz povekſſavanya izhagya, zovesze *povekſſan.* Ako anda hoches Rachún Povekſſavanya vuchiniti; tak, pochemſſi z-desna: z-vszakem dolnyem brojem, vsze, y vszakoga gornyega povekſſaj: y povekſſane poszstavi pòd linyiu.

Példa. Jeden kupil je vina, véder 213. vszáko védro pò Ranyiski 2. Ako hoches znati, kulikò je dál zá vino.

2 1 3
2
---
4 2 6

Reczi: dvá puti tri, je 6. poszstavi anda pòd linyiu 6. Zatem reczi: dva puti jeden, je 2. poszstavi takaj pòd linyiu 2. Nadalyè reczi: dvá puti dvá, je 4. poszstavi zadnyich pòd linyiu 4. dojde Ranyiski: 426. koje kupecz zà vino dál je.

II. Akoje v-dolnyem rédu dvoj-verszstni, troj-verszstni, ali vech-verszstni bròy; (*a*) tak z-vszakem pószeb dolnyêm brojêm, po-

(*a*) *Kakovje vu Navuku pervom. II.*

povekſſane gornye broje, nepoſztavlyaj pod linyu onêm redôm, kojêmſze poſztavlyaju vu pridavanyu: nego tak, da drugoga dolnyega broja povekſſan bròy, jednêm redôm bude dalyè od pervoga; à tretji od drugoga, à cheterti od tretjega, y tak nadalye.

Példa. Jeden Terſecz, pogodil je 213. párov Volóv. Vſzaki pár po Ranyiski 31. Ako hoches znati, kuliko zá vſze Vole dati mora.

2 1 3
3 1
---
2 1 3
6 3 9
---
6 6 0 3

Vzemi najpervich pervoga dolnyega broja, tó jèſzt: 1. y reczi: jeden pùt tri, je 3. poſztavi anda pod linyiu 3. Reczi nadalye: jeden pùt jeden, je 1. poſztavi takaj 1. Reczi zadnyich: jeden pùt dvá, jè 2. poſztavi zadnyich 2.

Zatem: Vzemi drugoga dolnyega broja, tó jèſzt 3. y reczi: tri puti tri, je 9. poſztavi anda nisè dole 9. (ali nepoſztavi

pòd pervi réd; tó jèſzt: pòd 3. nego jednêm redôm dalyè, tó jèſzt pòd 1.) Reczi nadalye: tri puti jeden, je 3. poſztavi takaj 3. Reczi zadnyich: tri puti dvá, je 6. poſztavi zadnyich 6. Koje vſze (kak vidis) poſztavlyene méd linyiami broje, ako pridas; izide Rany: 6603. koje Terſecz zá Vole dati mora.

III. Akobi iz povekſſavanya dvojverſztni bròy (*a*) iziſſel; tak ſzamò deſznoga pòd linyu poſztavi; à levoga zaderſi; zaderſanoga pridaj k-drugomu povekſſanomu broju; od drugoga k-tretjemu; y tak nadalye. (*b*) Ako o. izide; poſztavi o. tak vendar, ako pervò nikaj niſzi zaderſal.

Példa. Mathuſala, jeden Sztaroga Teſtamenta chlovek; ſivel je lét 969. Ako hoches znati, kulikò je ſivel dán. Pokehdob, dà vu letu (koje nì preſztupno) je dnévov 365. poſztavivſſi ovak:

969

(*a*) *Kakov je vu Navuku pervom. II.*

(*b*) *Kak je recheno vu Navuku drugom II.*

```
        9 6 9
        3 6 5
      ---------
      4 8 4 5
    5 8 1 4
  2 9 0 7
-------------
3 5 3 6 8 5
```

Vzemi najpervich pervoga dolnyega broja, tó jèſzt: 5. y reczi: pét puti devet, je 45. poſztavi anda pòd linyiu 5. à 4. zaderſi. Reczi nadalyè: pét puti ſéſzt, je 30. pàk zaderſani 4. je 34. poſztavi takaj 4. à 3. pàk zaderſi. Reczi zadnyich: pét puti devet, je 45. pak zaderſani 3. je 48. (y kajti (*a*) zadnyich nikaj nemoras zaderſati) poſztavi anda czéleh 48.

Zathém: vzemi drugoga dolnyega broja, tó jèſzt: 6. y reczi: ſéſzt puti devet, je 54. poſztavi anda nisè dolè 4. (ali, kak je rechenò, y kak vidis, jednêm rédôm dalyè) à 5. zaderſi. Reczi nadalyè: ſéſzt puti ſéſzt, je 36. pàk zaderſaneh 5. je 41. poſztavi takaj 1. à 4. pák zaderſi. Reczi zadnyich: ſéſzt puti devet, je 54. pàk zaderſani 4. je 58. poſztavi anda zadnyich 58.

(*a*) *Póleg ovoga Dela, Navuka pervoga. II.*

Vzemi takaj tretjega dolnyega broja, tó jèſzt 3. y reczi: tri puti devet, je 27. poſztavi anda zdola 7. (ali, y pák jednêm redôm dalyè) à 2. zaderſi. Reczi nadalyè: tri puti ſeſzt, je 18. à zaderſani 2. je 20. poſztavi takaj 0. à 2. pák zaderſi. Reczi zadnyich: tri puti devet, je 27. pàk zaderſani 2. je 29. poſztavi anda zadnyich 29. Koje vſze tak mèd linyiami poſztavlyene broje, ako pridás; izide: 3 5 3 6 8 5. dnévov.

Akò takaj hoches znati, kulikò je vúr ſivel: tak pokehdob, dà vu vſzákom dnévu z-nochjum ſzkùpa, je vúr 24. povekſſavajuch dnéve z-24. vuraimi ovak:

3 5 3 6 8 5
2 4

1 4 1 4 7 4 0
7 0 7 3 7 0

dojde . . . . 8 4 8 8 4 4 0 . . *vúr.*

Sivel anda je Mathuſala; dán 353685. à vúr 8488440.

Ovem nachinom, mores vnoga vſzakojachka dugovanya zrachunati. Kakti: kulikò je vu kojem taraczu, cziglov; ali vu jednom krovu, deſzék; ſzamò pervò z-brój

z-brój jeden réd ſiríne ; à drugi, dusíne : tèr ſirínu, povekſſaj z-dusínu. Da pachè: mores zrachunati, kulikò je vu jedne vóſe kúpicz vina; ſzamò pervò znaj; kulikò je véder ; vu védru, kulikò je pintov ; vu pintu, zmeri kulikò je kúpicz.

Példa. Jeden ima vófu 8. véder : vu vſzakom védru je 16. pintov. Ako hoches znati, kulikò ima pintov.

8
16

128

Reczi: ſeſzt puti oſzem, je 48. poſztavi anda pòd linyiu 8. à 4. zaderſi. Reczi nadalye : jeden pùt oſzem, je 8. pàk zaderſani 4. je 12. poſztavi takaj pòd linyiu 12. dojde 128. pintov.

Ako vſzaki pint ima (hochemo rèchi) 20. kupicz tèr hoches znati 128. pintov, kulikò ima kupicz.

128
20

000
256

2560

Reczi: Ni-jedèn pùt oſzem, je 0. à ni-jeden pùt dva, je 0. à ni-jeden pùt jeden, je takaj 0. poſztavi anda pòd linyiu 000. Zatem reczi: dvá puti oſzem, je 16. poſztavi andà pòd linyiu 6. à 1. zaderſi, y reczi drugoch: dva puti dvá, je 4. pàk zaderſan 1. je 5. poſztavi takaj pòd linyiu 5. Reczi tretjich: dva puti jeden, je 2. poſztavi zadnyich 2. dojde 2560. Anda 8. véder, chiní pintov: 128. à kupicz: 2560.

IV. Nekoj pàk, ſzkradnye czifre nepovekſſavaju; nego ſzamò, k-povekſſanem drugem brojem, tak dolnyè, kak gornyè zadnyi pùt pripiſſuju.

Példa. Jeden ima Ranyiski 3300. Akò hoches znati, kulikò ima krajczaróv. Pokehdób dà jeden Ranyiski noſzi 60. kraj. Nekoj nà kratkom rachunaju ovak:

3 3 0 0
6 0
---
1 9 8 0 0 0

Ti pakò rachunaj, kakſze tebe laglyè vidi.

V. Akò pàk niſzu vſzi jedne féle broji; tak, zernaſztejſſe broje, nà drobnejſſe ober-

oberni; y obernyene pridaj: tèr onda pridane, z-povekſſitelom povekſſaj.

Példa. Jeden Goſzpodar, nà ſzvoju druſinu, vſzaki tyeden potroſsí, Ranyiski 3. groſſe 4. y kraj. 2. Ako hoches znati, kulikò nà czélo leto potroſsí. Pokehdob, dà vu groſſu, jeſzu 3. kraj. à vu Rany. 60. kraj. poſztavivſſi ovak:

Rany.	*gro.*	*kraj.*
3	4	2
60	3	
	12	12
180		180
		194
		52
		388
	970	
10088		

Povekſſaj najpervich 4. groſſe z-3. krajczari; dojde: 12. krajcz. Zatem: povekſſaj 3. Rany. z-60. krajcz. dojde: 180. krajcz. Andà, vſzega ſzkùpa, na jeden tyeden 194. kraj. Kajti pako vu czelom letu, jeſzu 52. tyedni: povekſſaj 194. kraj. z-52. tyedni dojde chèſz czelo leto nà

druſinu 10088. krajczarov, tó jèſzt: (*a*) Rany. 168 $\frac{2}{60}$. velim: Rany. 168. y (*b*) kraj. 8.

VI. Ali kajti je vnogem vu povekſſavanyu teskò pogoditi, kulikò chiní; ſzèdem puti ſéſzt; ali oſzem puti devet: Záto takovem zà Navuk, naj bude ova, krutò haſznovita znati.

Tablicza.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	4	6	8	10	12	14	16	18	20
3	6	9	12	15	18	21	24	27	30
4	8	12	16	20	24	28	32	36	40
5	10	15	20	25	30	35	40	45	50
6	12	18	24	30	36	42	48	54	60
7	14	21	28	35	42	49	56	63	70
8	16	24	32	40	48	56	64	72	80
9	18	27	36	45	54	63	72	81	90
10	20	30	40	50	60	70	80	90	100

Szadà iz ove Tablicze, ako hoches znati, kulikò dvá broji (menyſſi od 11.) mèd ſzobum povekſſani chiné; tak, zmèd takoveh, jednoga zléva nà deſzno; à drugoga

(*a*) *Pòleg ovoga Déla Navuka Petoga.*
(*b*) *Pòleg Dela drugoga, Navuka pervoga.*

goga od zgora dolè izraven pelaj: vu kojemſze okénczu obodvá zeſztanu; tulikò mèd ſzobum povekſſani chiné. Tak ſzèdem puti ſéſzt (ali ſéſzt puti ſzèdem, tó je vſze jednò) chiní: 42. à oſzem puti devet, chiní: 72. y tak nà dalyè. Jeden vendar, velim: 1. nikaj nepovekſſáva (kakti nití nerazdeliva) odkuda: jeden pùt devét: ali devet puti jeden; je vſzigdar devet.

VII. Moreſze ovo y nà perſzte pogoditi ovak: pét perſztov je 5. à pálecz naj bude 6. à drugi pòleg pálcza 7. tretji 8. cheterti 9. péti 10. Ter onda: Akò hoches znati (poſztravemo) kulikò chiní; ſeſzt pùti ſzèdem (Pokehdob, dà pálecz, *kakſzmo rekli*, je 6. à pêrſzt pòleg palcza je 7.) pretegni nà jedne ruke pálecz; à nà druge, dvá perſzta: *vſzaki pretegnyeni, znamenuje 10.* Zatem: ſzkerchene nà jedne ruke perſzte 3. à nà druge 4. mèd ſzobum povekſſaj, y reczi: tri puti chetiri, je 12. Oveh 12. pridaj k-pretegnyenem 30. dojde 42. Anda ſéſzt puti ſzèdem, je 42. Ravnò tak: Ako hoches znati kulikò chini, ſzèdem pùti oſzem; pretegni nà jedne

ruke perſzta 2. à nà druge 3. pretegnyeni chiné 50. ſzkercheni pak nà jedne ruke 2. à na druge 3. mèd ſzobum povekſſani (ovak: *dva puti tri je 6.*) chiné 6. Anda ſzèdem pùti oſzem chiní 56. à ſzèdem puti devet, chiní 63. y tak nà dalyè.

Proba. Ovoga Navuka biva pò Navuku razdelivanya, tó jèſzt: On, ali one broje, koje jeſzi povekſſal z-iſztem povekſſitelom razdéli: akoti on réd brojév, koje pervo jeſzi povekſſival, izide; takſzi dobrò rachunal. Ali, ako joſchè neznas brojév razdelivati; ovoti je takaj.

NAVUK PÉTI.

Od Razdelivanya.

I. Razdelivanye Rachúnov, je brojév nà vèch ſztrán razluchavanye; dà poznas kulikò nà koju ſztrân dojde. Tàk, akò 12. razdelis nà dvoje; nà vſzaku ſztrân dojde 6. Akò nà troje; dojde 4. Odkuda vidis, dà ovde takaj dvá rèda brojév dohagyaju: Zmèd kojeh: On, kojega kanis razdeliti, zoveſze: *délni* y poſztavlyaſze mèd dve linyie, od zgorà dolè povle-

povlechene : à On, z-kojem hoches delnoga razdeliti ; zovesze : *razdelitel*, y posztavlyasze prèd lévu linyiu : koj pakò iz razdelivanya izhagya, zovesze : *razdelyen*, y poszstavlyasze zà desznu linyiu. Akò andà hoches razdelivanya Rachún napraviti ; pochemssi zléva : pitajsze naipervich kulikò pùti razdelitela nahagyas vu pervem delnem broju ? kulikò najdes, (nemores pàk nigdar vèch od 9. najti) tulikò zá desznu linyiu poszstavi : y poszstavlyenoga povekssaj z-Razdelitelom : povekssanoga pàk, odnemi od onoga Delnoga, vu kojem jeszi nassel Razdelitela. Zatem : od zgora dole drugoga Delnoga preneszi, y kadaga preneszes ; Pitaisze drugoch : kulikò puti, vu prenessenom od z-gorà dolè proju, nahagyas Razdelitela ? kuliko najdes, tulikò y pák redôm zà desznu linyiu poszstavi, y poszstavlyenoga povekssaj (kakti pervò) z-Ràzdelitelom : povekssanoga pàk, odnemi od onoga prenessenoga Delnoga broja, vu kojem, iszti pùt, jeszi nassel Razdelitela : tak y nadalyè, y tulikò pùti ; doklam vsze délne broje od

z-gorà

z-gorà dolè prenesszes, y prenessene porachunas. Mereintogà pakò, dà poznas, kojega kadà prenesszes; on chasz, zà nyim posztavi znamenye ovakvo :

Példa. Jeden Otecz vumirajuchi, trem Szinom szvojem, osztavil je, Ranyiski 693. Akò hoches znati kulikò vszakomu dojde.

3 | 6, 9, 3, | 2 3 1

6

0 9

9

0 3

3

0

Reczi najpervich ovak : Razdelitela, tó jèszt 3. (arszu tri Szini) vu 6. nahagyam dvá pùti ; posztavi anda najpervich zà deszną linyiu 2. ove 2. povekssaj z-Razdelitelom, y reczi: dvá puti tri, je 6. Odnemi 6. od 6. osztane pòd pervum linyium 0. Zatem : od z-gorà dolè prenesszi 9. tèr drugoch reczi: 3. vu 9. nahagyam, tri puti, posztavi anda drugoch zà

linyiu

linyiu 3. ove 3. povekſſáj z-Razdelitelom, y reczi: tri puti tri, je 9. odnemi 9. od 9. oſztane pák pòd drugum linyium 0. Zadnyich od z-gorà dolè preneſzi 3. y reczi 3. vu 3. nahagyam jeden pùt; poſztavi anda tretjich zà linyiu 1. à jeden pùt 3. je 3. odnemi 3. od 3. oſztáne takaj pòd tretjum linyium 0. à zà deſznu linyiu (vſzakomu ſzinu) dojde Rany. 231.

II. Akoti kaj od Odnimanya oſztane, tèr oſztanek je menyſſi (ar vekſſi od Razdelitela; ali jednák s-nyim nigdar nemore biti) tak k-oſztanku, od z-gorà dolè joſchè jeden Délni bròy preneſzi, ali dà bolyè rechem pripoſztavi. Terſzè onda pitaj: kulikò puti vu oſztanku, y vu pripoſztavlyenem broju, nahagyas Razdelitela: Ako kàj y zadnyi pùt oſztane; tàk oſztanek pòleg razdelyenoga broja, ober Razdelitela poſztavi.

Példa. Jeden Zmeril je Stertínk 659. Ako hoches znati, kulikò je zmeril Vaganov. Pokehdob, dà vu Vagan idu 4. ſztertinke.

4	6, 5, 9,	1 6 4 $\frac{3}{4}$
	4	
	2 5	
	2 4	
	1 9	
	1 6	
	3	

Reczi najpervich ovak: Razdelitela, tó jèſzt 4. vu 6. nahagyam jeden pùt, poſztavi anda najpervich zà deſznu linyiu 1. à jeden pùt chetiri je 4. Ove 4. odnemi od 6. oſztanu pòd pervum linyium 2. kaj ti pák 4. vu 2. nenahagyas; záto od z-gorà dolè preneſzi, ilí pripoſztavi 5. dojde 25. Tèr onda reczi drugoch: 4. vu 25. nahagyam ſéſzt puti; poſztavi anda drugoch zà linyu 6. à ſéſzt puti chetiri je 24. Oveh 24. odnemi od 25. oſztane pòd drugum linyium 1. y kajti 4. vu 1. nenahagyas; záto pák od z-gorà dolè pripoſztavi 9. dojde 19. Tèr onda reczi tretjich: 4. vu 19. nahagyam chetiri puti; poſztavi anda tretjich zà linyiu 4. à chetiri puti; chetiri, je 16. oveh 16. odnemi od 19. oſztanu

pòd

pòd tretjum linyium 3. ili $\frac{3}{4}$. Zmeril andà je vaganov 164. y $\frac{3}{4}$ to jeſzt (*a*) 3. ſtertinke.

III. Akò pàk nitì vu preneſſenem od z-gorà dolè broju, nebi naſſel Razdelitela; tak onda, zà linyiu poſztavi o. y tó tulikò puti, kuliko goder puti bròy, od z-gora dolè bi preneſzel, tèr vu preneſſenem nebi naſſel Razdelitela.

Példa. Nabrojeneh ſeſtícz. 7035. Akò hoches znati, kulikò chiní skúd: Vſzaku skúdu Rachunajuch (*prèz. krajczara*) pò 7. ſeſztícz.

7	7, 0, 3, 5,	1 0 0 5
	7	
	0 0 3 5	
	3 5	
	0 0	

Reczi najpervich ovak: 7. vu 7. nahagyam jeden pùt, poſztavi anda zà linyiu 1. à jeden pùt ſzèdem je 7. oveh 7. odnemi od 7. oſztane pòd pervum linyium o. Zatem: od z-gorâ dolè preneſzi o. y reczi drugoch: 7. vu o. nenahagyam; poſztavi andà

(*a*) *Pòleg déla drugoga Navuka pervoga, II.*

andà zà linyiu 0. Nadalyè: od z-gorà dolè preneſzi 3. y reczi tretjich: 7. vu 3. takaj nenahagyam, poſztavi anda y pák zà linyiu 0. Najpotlam: od z-gorà dolè preneſzi 5. dojde 35. Tèr onda reczi chetertich: 7. vu 35. nahagyam, pét puti; poſztavi anda zà linyiu 5. à pét puti ſzèdem je 35. oveh 35. odnemi od 35. oſztane pòd drugum linyium 00. à dojde zà deſznu linyiu 1005. Andà 7035. ſeſztiz, chiní: 1005. skúd.

IV. Akoje dvoj-verſztni Razdelitel, (*a*) takſze onda pitaj, kulikò puti vu dveh perveh Delneh brojeh? Akoje troj-verſztni? takſze pitaj kulikò vu treh; Ako chetvero-verſztni? (y tàk nà dalye) takſze pitaj, kulikò puti vu chetireh Delneh brojeh, takvoga nahagyas Razdelitela?

Példa. Nà 13. Ráli zemlyé zrazlo je ſitka 312. vaganov. Ako hoches znati kulikò je nà jedne ráli zraſzlo.

```
13 | 3 1, 2, | 24
   | 2.6     |
   -----     |
     0 5 2
       5 2
       ---
       0 0
```

Reczi

(*a*) *Kakov je, vu Navuku pervom. II.*

Digitalizirao Google

Reczi najpervich ovak : 13. vu jednem delnem broju, tó jèszt: vu 3. nenahagyam; à vu dveh, tó jèszt: vu 31. nahagyam dvá puti; poszlavi anda zà linyiu 2. à dvá puti trinajeszt, je 26. oveh 26. odnemi od 31. osztáne pod pervum linyium 5. I kajti vu 5. nenahagyas 13. záto od zgorà dolè priposzlavi 2. dojde: 52. Ter onda reczi drugoch: 13. vu 52. nahagyam chetiri puti, poszlavi anda zà linyiu 4. à chetiri puti trinajeszt, je 52. oveh 52. odnemi od 52. osztáne pòd drúgrum linyium 00. à dojde zà deszlnu linyiu 24. ráli.

V. Ako pàk jedno-verszlnoga Razdelitela nebi naszel vu jednem pervem Delnem broju; takszle pitaj, kulikoga puti nahagyas vu dveh. Ravnò tak: ako dvojverszlnoga nebi naszel vu dveh; takszle pitaj kulikoga puti nahagyas vu treh; à troj-verszlnoga vu chetireh Delneh brojeh: y tak nadalye.

Példa. Jeden ima dohotka nà leto, Rany. 2964. Akò hoches znati kulikomu dohagya nà tyeden. Pokehdob, dà vu letu je tyednov 52.

```
52 | 2 9 6,4, | 57
   | 2 6 0    |
   |----------|
   | 0 3 6 4  |
     3 6 4
     -----
     0 0 0
```

Reczi najpervich ovak: 52. niti vu 2. niti vu 29. nenahagyam: à vu 296. nahagyam pét puti; poſztavi anda zà linyiu 5. à pét puti pedeſzet y dvá, je 260. oveh 260. odnemi od 296. oſztane pòd pervum linyium 36. y kajti vu 36. nenahagyas 52. záto, od zgorà dole pripoſztavi 4. dojde: 364. Ter onda reczi drugoch: 52. vu 364. nahagyam ſzedem puti; poſztavi anda zà linyiu 7. à ſzedem puti pedeſzet y dvá, je 364. oveh 364. odnemi od 364. oſztane pòd drugum linyium 000. à zà linyiu dohodka nà tyeden, dojde Rany. 57.

VI. Akoti je teskò pogoditi, kulikoſze puti Razdelitel, vu délnem rachúnu nahagya; tak pazi: kulikoſze puti konchemà pérvi lévi Razdelitela bròy; vu pérvem délnem jednem, ali vu dveh nahagya: ar kulikoſze tàk nahagya, moguche je, daſze

tuliko

tuliko mora, zà linyiu poſztaviti : y akoſze nebi pravò poſztavilo; ſzamaſze falinga pokaſe. Ar kadaſze prevech za linyiu poſztavi : y poſztavlyen z-Razdelitelom povekſſa: tak povekſſan broy vekſſi izide; nego je délni on, vu kojem jeſzi iſzkal Razdelitela. Zbog kojega zroka, dolnyi nemoreſze odneti od gornyega: y zátoſze mora menye zà linyiu poſztaviti. Kadaſze pak premalo za linyiu poſztavi: y poſztavlyen z-Razdelitom povekſſa : y povekſſan od onoga Délnoga odneme, vu kojem jeſzi naſſel Razdelitela : tak vekſſi izide oſztanek, nego je Razdelitel : y záto moraſze vech za lynyiu poſztaviti.

Példa. Jeden ima na leto (kak je vgornye példe recheno) Rany. 2964. Ako hoches znati kulikomu dojde nà dan. Pokehdob, da vu letu (koje ni preſztupno) je dán 365. Poſztravivſſi ovak :

365	2964,	9
	3285	

Ovde vidis da je tesko pogoditi, kuliko puti Razdelitela, tó jeſzt 365. naha-

gyas vu 2964. Pazi anda: kulikò puti, konchemà pérvoga lévoga broja nahagyas vu pérvem délnem; tó jèſzt vu 2. ali (kajti vu 2. nenahagyas) vu 29. Pokehdob pako nahagyas devet puti; poſztavi anda zà linyiu 9. Oveh 9. akò povekſſas z-Razdelitelom, tó jeſzt z-365. izide (kak vidis) vekſſi povekſſan bròy, negò je délni: kadà pàk vekſſi izide, ondà nemores (*a*) vekſſega odneti od menyſſega. Znamenye anda je daſzi prevech zà linyiu poſztavil. Poſztavi andà drugoch menyè, tó jeſzt 7. ovak:

3 6 5	2 9 6 4	7
	2 5 5. 5	
	- 4 0 9	

Oveh takaj 7. akò povekſſas z-365. dojde 2555. akò povekſſaneh 2555. odnemes od 2964. oſztane 409. Kadà pàk oſztanek je tulik, kulik je Razdelitel, ali vekſſi od razdelitela, znamenye je; dáſzi premalò zà linyiu poſztavil. Poſztavi anda tretjich 8. ovak:

365

(*a*) *Pòleg ovoga Déla Navuka Tretjega. I.*

3 6 5	2 9 6 4	$8\frac{44}{365}$
	2 9 2 0	
	- - 4 4	

Szadà akò 8. povekſſas z-365. dojde 2920. koji broji, kajti niſzu vekſſi, negoſzu vſzi délni; znamenye je, dà niſzi prevech zà linyiu poſztavil; odnemi anda 2920. od 2964. oſztane 44. Kajti pàk, nitì oſztanek ni tulik, kulik je Razdelitel, znamenye je, dà takaj niſzi premalò zà linyiu poſztavil. Dobrò anda poſztavil, y rachunal jeſzi: dà ako nà czelo leto dojde Rany. 2964. tak nà jeden dán dojde Rany. $8\frac{44}{365}$ velim: Rany. 8. y. (*a*) krajcz. $7\frac{85}{365}$.

VII. Akò pàk niſzu vſzi jedne féle délni broji, tak pervò zernaſztejſſe, nà drobneiſſe oberni (*b*) y obernyene pridaj: tèr onda pridáne z-Razdelitelom razdeli.

Példa. Pét Pajdaſſev, podroſſilo je Rany. 3. groſſi 6. y krajcz. 2. Akò hoches znati, kulikò je vſzaki potroſſil. Pokehdob, da vu groſſu jeſzu krajcz. 3. à vu Rany. je kraijcz. 60. poſztavivſſi ovak:

(*a*) *Pòleg Dela drugoga, Navuka pervoga. V.*

(*b*) *Kakje vu ovoga Dela, Navuku Petom. VII.*

Rany.	*gro.*	*kraj.*
3	6	2
60	3	:
180	18	18
:	. . . . .	180

5 | 200, | 40
2 0
- - 0

povekſſay naypervich 6. groſſi, z-3. krajcz. (*a*) doyde: 18. krajcz. Zatem: povekſſay: 3. Rany. z-60. krajcz. doyde 180. krajcz. à vſzega ſzkùpa: 200. krajcz. Ter onda: akò 200. krajcz. razdelis z-Razdelitelom; tó jèſzt: z-5. doyde nà vſzakoga pajdaſſa 40. krajcz. tó jèſzt groſſi: $13\frac{1}{3}$

Rachún.

3 | 4, 0 | $13\frac{1}{3}$
3
1 0
9
1

Proba. Razdelivanya, bjva z-Povekſſavanyem tak, dà akò razdelyen bròy povekſſas z-Razdelitelom (y akò je kay pervò oſztalo, oſztanek k-povekſſanomu pridás) terti izide délni bròy; dobroſzi rachunal.

(*a*) *Kakti vu ovoga déla, Navuku chetertom. V.*

DÉL DRUGI.

Od Drobissev.

NAVUK PÉRVI.

Kay znamenuju Drobissi?

I. Pò Drobissu, ovde razmevam dél, ili fztrán kakvoga zernafztoga; aliti budi, czeloga dugovanya: kakti je gros, pròti czelomu Ranyisku: ali krajczar, pròti grossu: ali pínt, pròti védru: ali ftertinka, pròti vaganu. Odkuda Drobissi, vu Rachuneh, dvá drobna réda brojév zaderfavaju. Jednoga ober linyie *Brojtela*, koj broji, y káfe kulikò je délov? à drugoga pòd linyiu *Imenitela*, koj imenuje, y káfe kakov je dél, ili drobis? Takovi jefzu ovi:

$$\frac{1}{2}\ \frac{2}{3}\ \frac{3}{4}\ \frac{4}{5}\ \frac{5}{6}\ \frac{6}{7}\ \frac{7}{8}\ \frac{8}{9}\ \frac{9}{10}$$

Izgovarjajufze pàk ovak: jeden dvoják, dvá tretjáki, trí chetertáki, chetiri petáki, pét fefztákov, féfzt fzedmákov, fzédem ofzmákov, ofzèm devetákov, dèvet defzetákov. I tàk nadalye. More pàk,

vu drobisseh gornyi bròy, tó jeszt: Brojtel, né szamò menyssi biti od dolnyega broja, tó jèszt: od Imenitela; negò takaj, y jednák z-Imenitelom; dà pàche, y vekssi od Imenitela. I záto pàzi dobrò.

II. Akoje Brojtel jednák z-Imenitelom, tàk obodvá jednoga czeloga broja chiné. Kaktì: $\frac{1}{1}$. ali: $\frac{3}{3}$. ali: $\frac{60}{60}$. ali: $\frac{100}{100}$. vszigdè chiní: szamò 1. Odkudà Ranyiska (ali kakvoga goder drugoga drugovanya) $\frac{1}{1}$ tó jeszt: jeden jedínek, chiní: jednoga Ranyiska jednu sztran, tó jeszt: 1. Rany: Ravnò tak: $\frac{3}{3}$ tó jeszt: jednoga Ranyiska nà troje razdelyenoga, vsze tri sztrani, ali: $\frac{60}{60}$ tó jeszt: jednoga Ranyiska nà seszt-deszet sztrán razdelyenoga, vszeh seszt-deszet sztrán, ilí: 60. krajczarov, chiní: 1. Rany.

$$\frac{1}{1} \times \frac{3}{3}. \qquad \frac{1}{1} \times \frac{60}{60}$$

3 . . . 3 *proba.* 60 . . . 60 *proba.*

Ovêm nachinôm: $9\frac{1}{1}$ chiní: 10. à $99\frac{2}{2}$ ali: $99\frac{5}{5}$ chini: 100.

III.

III. Akoje Imenitel jedinek, velim: 1. Brojtel pàk je vech, negò 1. tàk takov drobis, tulikò czéleh brojév chiní, kulik je Brojtel. Tàk $\frac{2}{1}$ chiní: czéle 2. à $\frac{5}{1}$ chiní: czeleh 5. à $\frac{40}{1}$ chiní: czéleh 40. Odkudà Rany. $\frac{2}{1}$ chiní: Rany. 2. à $\frac{5}{1}$ chini: 5.

$\frac{2}{1} \times \frac{2}{1}$ $\qquad$ $\frac{5}{1} \times \frac{5}{1}$

2 . . . 2 *proba.* $\qquad$ 5 . . . 5 *proba.*

IV. Akò Imenitel ni 1. negò vech, tó jeszt: 2. 10. 15. ali kakov goder drugi bròy: Brojtel pakò je vekssi od Imenitela: tèr hoches znati, kulikò takov drobis czéleh brojev chiní; tàk Brojtela z-Imenitelom razdéli: (*a*) y akoti kaj od razdelivanya osztane, pòleg razdelyenoga broja poszstavi. Tàk: $\frac{6}{3}$ chiní: czéle 2. à $\frac{12}{4}$ chiní: czéle 3. à $\frac{106}{25}$ chiní: czéle $4\frac{6}{25}$ Odkudà Ranyiska $\frac{30}{3}$ chiní: Rany. 10. à $\frac{32}{8}$ chiní: 4.

$\frac{30}{3} \times \frac{10}{1}$ $\qquad$ $\frac{32}{8} \times \frac{4}{1}$

30 . . . 30 *proba.* $\qquad$ 32 . . . 32 *proba.*

(*a*) *Pòleg Déla Pervoga Navuka Pétoga.*

V. Akoje Imenitel vekſſi negò je Brojtel ; tàk Brojtela povekſſay (*a*) z-takvem drobiſſem, kakovſze vu czélem broju nahagya : y povekſſanoga razdéli z-Imenitelom. Ondà razdelyen bròy, tulikò takveh drobneh brojév chiníl bude; kulik je on drobis, z-kojem povekſſal jeſzi Brojtela. Tàk akoje drobis Ranyiska, tèr hoches znati poſztavemo: $\frac{9}{30}$ (tó jeſzt jednoga Ranyiska nà trideſzet ſztrán razdelyenoga, dévet ſztrán) kulikò chiní groſſi? Pokehdob dà jeden Ranyiski noſzi : 20. groſſi. Povekſſaj Broitela, tó jeſzt: 9. z-20. groſſi; y povekſſanoga razdéli z-Imenitelom, tó jeſzt : z-30. dojde : 6. groſſi. Akò pàk hoches znati, jednoga Ranyiska $\frac{9}{30}$ kuliko chiní krajczarov? Pokehdob dà jeden Ranyiski noſſi : 60. krajczarov : tàk Brojtela, tó jeſzt : 9. povekſſaj z-60. krajczari: y povekſſanoga razdéli z-Imenitelom, tó jeſzt : z-30. doyde 18. krajcz. Rachunay pàk ovak :

Nà

(*a*) *Pòleg Déla Pérvoga Navuka Chetertoga.*

Nà Grosse.

9 . . . 9
30 . . . 20
. . . . | 180 | 6. *Gr.*
| 180 |

Nà Krajczare.

9 . . . 9
30 . . . 60
. . . | 540, | 18 *Kr.*
| 30 |

240
240

Andà jednoga Ranyiska $\frac{9}{30}$ chiní : 6. grossi, ilití : 18. krajcz. Velim : $\frac{6}{20}$ iliti : $\frac{18}{60}$.

$\frac{9}{30} \times \frac{6}{20}$ — 180 . . 180 *proba.*

$\frac{9}{30} \times \frac{18}{60}$ — 540 . . 540 *proba.*

Ovêm nachinom, Ranyiska : $\frac{36}{40}$ akò hoches znati kulikò chiní novácz? Pokehdob dà jeden Ranyiski noszi : 80. novácz, tàk Brojtela, tó jeszt : 36. povekssay z-80. nóvczi : y povekssanoga razdéli z-Imenitelom, tó jeszt : z-40. Dojdu : 72. Novcza. Akò pàk hoches znati Ranyiska $\frac{26}{40}$ kulikò chini gyukeszóv? Pokehdob dà jeden Ranyiski noszi : 100. gyukeszóv; tàk Brojtela, tó jeszt : 36. povekssay z-100

Gyu-

Gyukeſzi: y povekſſanoga razdéli z-Imenitelom, tó jeſzt: z-40. Doyde: 90. Gyukeſzóv. Rachunay pàk ovak:

Nà Novcze.

36 ... 36
40 80

... | 288,0, | 72 *Nov.*
| 280 |
| 80 |
| 80 |
- - - -

Nà Gyukeſze.

36 .. 36
40 100

... | 360,0, | 90 *Gyuk.*
| 360 |
- - - 0

Andà jednoga Ranyiska: $\frac{36}{40}$ chiní: 72. Novcza, iliti: 90. Gyukeſzov: velim: $\frac{72}{80}$ iliti: $\frac{90}{100}$

$\frac{36}{40} \times \frac{72}{80}$ — 2880 ... 2880 *proba.*

$\frac{36}{40} \times \frac{90}{100}$ — 3600 ... 3600 *proba.*

Akoje drobis Védra (ali Vagana) tèr hoches znati poſztavemo: $\frac{5}{6}$ (tó jeſzt: jednoga Védra nà ſéſzt Sztrán razdelyenga, pét Sztrán) kulikò chiní Pintov? Akò vu jedno Védro ide 16. Pintov; tak Brojtela, tó jeſzt, 5. povekſſaj z-16. Pinti, y povekſſanoga razdéli z-Imenitelom, tó

jeſzt,

jeſzt, z-6. Dojde: Pintov $13\frac{2}{6}$ velim 13. Pintov, y cheternajeſztoga Pinta nà 6. Sztrán razdelyenoga, 2. Sztrani.

Akò takay znati hoches, jednoga Pinta (koj dersí 4. Méczlye) nà 6. Sztrán razdelyenoga, 2 Sztráni, kulikò chiní Méczlyev? Povekſſay Brojtela, tó jeſzt, 2. z-4 Méczli: y povekſſanoga razdéli z-Imenitelom, tó jeſzt, z-6. Doyde, Meczely $1\frac{2}{6}$ Velim: 1 Meczely, y drugoga meczlya nà 6. Sztrán razdelyenoga (ali akò hoches nà 6 Kúpicz razlejanoga) dvé Sztráni: aliti-budi dvé Kupicze. Rachunay pàk ovak:

Nà Pinte.

5 5

$\frac{5}{6}$ ..... $\frac{16}{6}$ | 8,0, | $13\frac{2}{6}$ Pint.

20

18 *Nà Méczlye.*

2 2

$\frac{4}{6}$ | 8 | $1\frac{2}{6}$ Mécz.

2

Andà

Andà jednoga Védra $\frac{5}{6}$ chiní: Pintov 1 $3\frac{2}{6}$ y Meczely $1\frac{2}{6}$ tó jeſzt (akò vſzaki Pint derſi 4. Méczlye, ter 1 3. Pintov obérnes (*a*) nà Méczlye) vſzega ſzkùpa Méczlyev: $5\,3\frac{2}{6}$ Velim: $\frac{53}{64}$ (ar jedno védro dersí 64 Méczlye) y jednoga Meczlya na 6. Sztrán razdelyenoga, 2. Sztrani.

$$\frac{5}{6} \times \frac{53}{64} \ldots\ldots \frac{2}{6}$$

320 318

2

320 320 *proba.*

Ravnò tàk, jednoga Fùnta (koj ima 32 Lòta) $\frac{10}{25}$. Akò hoches znati kulikò chiní Lotóv? Povekſſay Brojtela, tó jeſzt, 10. z-32 Lòti: y povekſſanoga razdéli z-Imenitelom tó jeſzt z-25. Doyde Lotóv $12\frac{10}{25}$. Velim 12 Lotóv, y trinajeſztoga Lòta nà 25 Sztrán razdelyenoga: 20 Sztrán.

Akò takay znati hoches jednoga Lòta $\frac{20}{25}$, kulikò chiní Quintìcz? Pokehdob dà vſzaki Lòt ima, 4 Quintìcze; povekſſay Brojtela, tó jeſzt 20. z-4 Quintìczami, y po-

(*a*) *Pòleg Déla Pérvoga Navuka Chetertoga.*

povekſſanoga razdéli z-Imenitelom, tó jeſzt z-25. Doydu: Quinticze $3\frac{5}{25}$. Rachunay pàk ovak:

Nà Lòte.

$\frac{10}{25}$ 10

32

3 2,0, | 12 $\frac{20}{25}$ *Lotóv.*

2.5

-7 0

50 *Nà Quinticze.*

20 20

4

25 | 80 | 3 $\frac{5}{25}$ *Quint.*

| 7.5 |

- 5

Andà jednoga Funta $\frac{12}{25}$ chini Lotóv 12. y Quinticze $3\frac{5}{25}$, tó jeſzt (ako: 12 Lotov, povekſſas (*a*) z-4 Quinticzami) vſzega ſzkùpa Quinticz $51\frac{5}{25}$. Velim: jednoga Fùnta $\frac{51}{128}$ (ar akò vſzaki Lòt ima 4 Quinticze, tàk 32 Lòta, *tó jeſzt, jeden Funt,* ima 128 Quintìcz) y jedne Quinticze, nà 25 Sztrán razdelyene, 5 Sztrán.

$\frac{10}{25}$

(*a*) *Pòleg Déla Pervoga Navuka Chetertoga.*

$$\frac{10}{25} \times \frac{51}{128} \quad \begin{array}{l} \ldots\ldots\ldots\ldots \frac{5}{25} \\ \vdots \\ \ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots 5 \end{array}$$

1280....1275

1280 1280 *proba.*

VI. Akò vu Rachúnu niſzu vſzi jedne féle Drobiſſi; tàk zernaſztejſſe féle Drobiſſe oberni nà najdrobnejſſu félu (*a*) tèr tak obernyene (*b*) priday. Odkudà akò gdo ima jednoga Ranyiska $\frac{3}{4}$ y jednoga groſſa $\frac{2}{3}$ y takay, jednoga novcza $\frac{1}{2}$ tèr hoches znati, kulikò ima Novácz. Povekſſay naypervich vu Ranyisku Brojtela, tó jeſzt 3. z-80 (ar jeden Ranyiski noſzi, 80 novácz) y povekſſane razdeli z-Imenitelom, tó jeſzt z-4. Doyde 60 Novácz. Zatem, povekſſay vu groſſu Brojtela, tó jeſzt 2. z-4 (ar jeden gròſs noſzi 4 novcze) y povekſſane razdeli z-Imenitelom, tó jeſzt z-3. Doydu, Novczi $2\frac{2}{3}$. tó jeſzt, (z-pridavkom takay $\frac{1}{2}$) vſzega ſzkùpa Novác $63\frac{1}{6}$. Rachunay pàk ovak:

Rany.

(*a*) *Kakje vu Délu Pérvom Navuku Pétom VII.*
(*b*) *Pòleg ovoga Déla Navuka Séſztoga.*

Rany. *Gross.* *Novcz.*

$\frac{3}{4}$....3 $\frac{2}{3}$...2 $\frac{1}{2}$ X $\frac{2}{3}$

8 0 4 4

3

4 | 2 4, 0, | 60 3 | 8 | $2\frac{2}{3}$ 6 | 7 | $1\frac{1}{6}$

2 4 6 6

- - 0 2 1

Anda jednoga Ranyiska $\frac{3}{4}$ chiní: Noczév 60. à jednoga Grossa $\frac{2}{3}$ chiní: Novcza $2\frac{2}{3}$ tó jeszt (z-pridavkom takay $\frac{1}{2}$) vszega szkùpa Novácz: $63\frac{1}{6}$.

Ran. $\frac{3}{4}$ X $\frac{60}{80}$ *Gro.* $\frac{2}{3}$ X $\frac{2}{4}$ ... $\frac{2}{3}$ *Nov.* $\frac{1}{2}$ X $\frac{1}{2}$

240..240 *pro.* 8 6 2..2 *pr.*

2.....

8...8 *pro.*

Proba. Biva ovak: Pérvi Drobis povekssay nà kris z-onem Drobissem, koj je iz Rachuna izissel, tó jeszt: Pervoga Drobissa Brojtela povekssay z-Imenitelom drugoga Drobissa. Ravnò tak drugoga Drobissa Brojtela povekssay z-Imenitelom pervoga Drobissa (y akoje kay osztalo, k-povekssanomu priday.) Akoti iz obod-

veh tàk povekſſaneh jednak bròy izide; dobroſzi Rachunal.

NAVUK DRUGI.

Kay Znamenuje Drobis Drobiſſa?

I. Ovde *Drobis drobiſſa*, znamenuje takov Drobis, koj od drugoga Drobiſſa je odnet. Kakti: akò od jednoga Vagana odnemes jednu Stertínku; tak odnemes: $\frac{1}{4}$ Akò pàk od: $\frac{1}{4}$ odnemes: $\frac{1}{2}$ tàk od Vagana odnemes: $\frac{1}{8}$. Andà: $\frac{1}{2}$ od: $\frac{1}{4}$ je: $\frac{1}{8}$ tó jeſzt: *Drobis od Drobiſſa.* Takovi pakò Rachúni bivaju ovak: Jednoga Brojtela povekſſay z-drugem Brojtelom: dà tàk iz dveh Brojtelov doyde jeden Brojtel. Ravnò tàk: jednoga Imenitela povekſſay z-drugem Imenitelom; dà takay iz dveh Imenitelov doyde jeden Imenitel: tèr tàk iz dveh Drobiſſev doyde jeden Drobis I ondà drobis drobiſſa, tulikò chinil bude; kulikò tak povekſſani Brojteli, y Imeniteli chiné.

Példa.

Digitalizirao Google

Példa. Jeden Terſecz obechal je: dà, akomu Bogh dá nà 100. Ranyiski, dobiti: $\frac{2}{5}$-tàk od $\frac{2}{5}$-nà Czirkvu hoche dati $\frac{3}{8}$. Akò hoches znati kulikobi moral dati? Poſztavivſſi ovak:

Rachún.

$$\frac{3}{8} \cdot\cdot\cdot od \cdot\cdot\cdot \frac{2}{5} \text{ — } \frac{6}{40}$$

Reczi: 3. puti 2. je 6. à 8. puti 5. je 40. Andà Terſecz od 100. Ranyiskov moralbi dati: $\frac{6}{40}$ tó jeſzt (*a*) 15 Rany. Rachunajuch naymre ovak:

6 6

$\frac{6}{40}$

: 100

: ..... 40 | 6 0, 0, | 15 *Rany.*

40

200

200

Ravnò tàk: akoje drobis jednoga Ranyiska tèr hoches znati (poſztavemo) $\frac{3}{4}$ od $\frac{2}{3}$ kulikò chini? tak poſztavivſſi ovak:

(*a*) *Pòleg ovoga Déla Navuka Pérvoga V.*

Rachún.

$$\frac{3}{4} \text{ od } \frac{2}{3} \text{ — } \frac{6}{12}$$

Reczi: 3. puti: 2. je: 6. à: 4. puti: 3. je: 12. Andà jednoga Ranyiska $\frac{3}{4}$ od $\frac{2}{3}$ chiní: $\frac{6}{12}$ Velim (*a*) $\frac{1}{2}$ Rany.

II. Akoſzu trí (ali chetiri) *Drobiſſi* od *Drobiſſev*: tàk kadà jednoga Brojtela povekſſas z-drugem Brojtelom (ali Imenitela z-Imenitelom) povekſſanoga, povekſſay z-tretjem Brojtelom: à tretjega z-chetertem: y tak nà dalyè: doklam vſze povekſſas, y iz vſzeh jeden drobis napravis. Ovêm nachinôm:

Példa. Jeden imajuchi Védro vina: Pervi dan potroſſil je tulikò, daſzumu oſztali: $\frac{2}{1}$ Drugi dan od $\frac{2}{3}$ oſztalmu je $\frac{2}{4}$ Tretji dan od $\frac{1}{4}$ nimu oſztalo negò ſzamo $\frac{2}{5}$. Akò hoches znati kulikomu je tretji dan oſztalo? Poſztavivſſi ovak:

Rachún.

$$\frac{2}{5} \text{ od } \frac{1}{4} \text{ od } \frac{2}{3} \text{ — } \frac{4}{60}$$

Re-

(*a*) *Pòleg ovoga Déla Navuka Pétoga IV.*

Reczi: 2. puti 1. je 2. à 2. puti 2. je 4. Zatem reczi: 5. puti: 4. je: 20. à 20. puti: 3. je 60. Ovak andà tretji dan oſztaloje jednoga vedra: $\frac{4}{60}$ tó jeſzt (*a*) Meczlyi: $4\frac{16}{60}$ Vſzako védro rachunajuch po 64. Meczlye: naymre ovak:

$$\begin{array}{l} \frac{4}{60} \cdots\cdots 4 \\ \vdots \\ \vdots \ldots 60 \end{array} \left| \begin{array}{rrr} & 6 & 4 \\ \hline 2 & 5 & 6 \\ 2 & 4 & 0 \\ \hline & 1 & 6 \end{array} \right| 4\frac{16}{60}$$

Példa. Jeden Igrás imal je: Ranyiski 1. z-kojem kadabi pervi pùt iſſel igrat: zgubilje. Oſztaliſzumu vendar $\frac{1}{5}$ Drugi pùt: od $\frac{3}{5}$ oſztaliſzumu $\frac{2}{3}$ Tretji pùt: od $\frac{2}{3}$ oſztaliſzumu ſzamo $\frac{3}{4}$. Akò hoches znati kulikomu je Trerji pùt oſztalo? Poſztavivſſi ovàk: *Rachún.*

$$\frac{3}{4} \cdot od \cdot \frac{2}{3} \cdot od \cdot \frac{3}{5} \text{ — } \frac{18}{60}$$

Reczi: trí puti dvá je 6. à ſéſzt puti trí, je 18. Zatem reczi: chetiri puti trí, je 12. à dvanajeſzt puti pét, je 60. Tretji

(*a*) *Pòleg ovoga Dèla Navuka Pervoga V.*

anda put oſztalo je Igraſſu od jednoga Ranyiska: $\frac{18}{60}$. tó jeſzt: 6 Groſſi. Rachunajuch naymre ovak (*a*).

18.....1 8

60 2 0

.....60|3 6 0| 6 *Gro.*

|3 6 0|

Proba. Vu ove (kakti takay vu gorneh példah) je ochiveſzta. Ar akò od jednoga Ranyiska odnemes: $\frac{3}{5}$ tàk odnemes: 12. Groſſi. Ar jednoga Ranyiska na: 5. Sztrán razdelyenoga, jedna Sztran chiní: 4. Groſſe; anda trí takve Sztrani chiné: 12. Groſſi. Akò pàk od $\frac{3}{5}$ odnemes: $\frac{2}{3}$ tàk od 12. Groſſi odnemes: 8. Groſſi: ar 12. Groſſev na 3. Sztrane razdelyeneh, jedna Sztran chini: 4. Groſſe; andà dvé takve Sztrani, chiné: 8. Groſſi. Akò pàk od $\frac{2}{3}$ odnemes: $\frac{3}{4}$ tàk od 8. Groſſi odnemes: 6. Groſſi; ar 8. Groſſev na 4. Sztrane razdelyeneh, jedna Sztran chiní: 2. Groſſa; andà tri takve Sztrani chiné: 6. Groſſi. Akò andà

(*a*) *Pòlég ovoga Déla Navuka Pérvoga V.*

andà Igraſſu od jednoga Ranyiska, pervi pùt jeſzu oſztali: $\frac{3}{5}$ à drugi pùt od $\frac{3}{5}$ jeſzu oſztali: $\frac{2}{3}$ tàk tretji pùt od $\frac{2}{3}$ oſztali jeſzu, jednoga Ranyiska $\frac{18}{60}$. Velim: (*a*) $\frac{3}{10}$ tó jeſzt: (*b*) 6. Groſſi.

NAVUK TRETJI.

Kakſze more Drobis nà czél bròy, ali pàk czél bròy na Drobis obernuti?

I. Pokehdob dà vech puti vu Rachúne Brojtel doyti more jednak z-Imenitelom; dapàchè y vekſſi od Imenitela. Kakti takay: pòleg drobiſſa doyti more czél bròy: y tó tàk; daſze Rachún drugach znati, ali napraviti nemore; doklamſze drobis nà czél bròy: ali pàk czél bròy na drobis neoberne. Drobis vendar, nemoreſze nà czél bròy obernuti: akò Brojtel ni jednak z-Imenitelom: ali vekſſi od Imenitela; ar (pokehdob dà vſzaki Imenitel je kakti Razdelitel) menyſſega nemores razdeliti z-vekſſem. I záto pazi dobro.

(*a*) *Pòleg ovoga Déla Navuka Pétoga.*
(*b*) *Pòleg ovoga Déla Navuka Pérvoga V.*

Akò je Brojtel jednak, ali vekſſi od Imenitela, tèr hoches znati (poſztavemo) Ranyiska: $\frac{12}{4}$ ali: $\frac{14}{5}$ kulikò chiní czéleh Ranyiskov; tàk Brojtele razdéli z-Imeniteli, y akò kay od razdelivanya oſztane pòleg razdelyenoga poſztavi.

Rachún.

$\frac{12}{4}$ | 1 2 | 3
1 2

- -

Rachún.

$\frac{14}{5}$ | 1 4 | $2\frac{4}{5}$
1 0

- 4

Ovak andà Ranyiska: $\frac{12}{4}$ chiní czele Rany. 3. à $\frac{14}{5}$ chiní: $2\frac{4}{5}$.

3
4

$\frac{12}{4}$ *proba.*

$2\frac{2}{5}$

$\frac{12}{5}$ *proba.*

II. Akò pàk czél broy hoches na Drobis obernuti; tàk czél broy povekſſay z-takvem Drobiſſem, kakvóga imati hoches: ali kakovti je mozibiti vu Rachúnu potreben. Ovem nachinôm akò hoches: 6 Groſſi, obernuti na takov Drobis, koy bude znamenuval krajczare; tak 6. povekſſay z-3. ar 3. krajczari jeſzu vu Groſſu;

y

y pod povekſſane poſztavi: 3. dà tàk doyde: $\frac{18}{3}$ tó jeſzt: 18. krajczarov. Akò pàk 6. Groſſi hoches obernuti na drobis, koy znamenuval bude gyukeſze; tàk 6. povekſſay z-5. ar 5. gyukeſzov je vu jednom Groſſu: y pod povekſſane poſztavi: 5. dà tak doyde: $\frac{30}{5}$ tó jeſzt: 30. gyukeſzov.

Rachún.

6
3
18
3

Rachún.

6
5
30
5

Ovak anda 6. Groſſi chini: $\frac{18}{3}$ tó jeſzt: 18. krajczarov: ſaliti-budi $\frac{30}{5}$ tó jeſzt 30. novácz.

18 | 18 | 6 *proba.*
3 | 18 |
18

30 | 30 | 6 *proba.*
5 | 30 |
30

III. Akoje pòleg czéloga broja drobis; tàk czél bròy z-Imenitelom povekſſay: y k-povekſſanomu priday Brojtela. Ovêm nachinôm akò hoches: $2\frac{1}{3}$ obernuti na dro-

drobis; tàk 2. povekſſay z-3. y k-povekſſanomu pridaj 1. dà tàk iz $2\frac{1}{2}$ doyde: $\frac{7}{3}$. Ravnò tàk iz $8\frac{3}{6}$ doyde $\frac{51}{6}$.

Rachún. $2\frac{1}{3}$. $8\frac{3}{6}$ *Rachún.*

$\frac{7}{3}$ $\frac{51}{6}$

Ovak andà $2\frac{1}{3}$ chini $\frac{7}{3}$ à $8\frac{3}{6}$ chini $\frac{51}{6}$ I tàk nadalyè.

Ovêm nachinôm takay poznati mores dà akò: 1. vagan verhôm namerjen chini razôm vagan. $1\frac{1}{4}$ tak verhôm: 4. chiné razom 5. ar $1\frac{1}{4}$ na drobis obernyen chini $\frac{5}{4}$ Ravnò tak: akò veliko vedro 1. chini Poſunſzko $1\frac{12}{64}$ velim (*a*) $1\frac{3}{16}$ tak velikeh 16. chini Poſunſzkeh 19. ar $1\frac{3}{16}$ na drobis obernyen chini $\frac{19}{16}$ Odkuda: akobi ti kupil jeden czent olya tàk, darije vſzaki funt doſſel po Groſſi $3\frac{11}{20}$ Priatel pak tvoy neznajuchi kay je tó? $\frac{11}{20}$ proſzi; dabimu odpuſztil nekulikò

funtov

(*a*) *Pölcg ovoga Déla Navuka Pétoga. IV.*

funtov prez drobissa : onu vendar czenu kakszi ti kupil. Ti andà moralbimu odpusztiti funtov 20. za Grossi 71. ar $3\frac{11}{20}$ na drobis obernyeni chiné : $\frac{71}{20}$. Koja vsza obilneje tolnachi : Déla Tretjega Navuk Pervi.

Proba. Akoszi drobis na czél bròy obernul ; biva ovak : czél bròy povekssay z-Imenitelom, akoti pérvi drobis izide ; dobroszi rachunal. Akoszi pàk czél bròy na drobis obernul, tàk Brojtela tazdeli z-Imenitelom : akoti pérvi bròy izide ; takayszi dobrò rachunal.

NAVUK CHETERTI.

Kakszе Drobissi na jednake Imenitele obrachaju?

I. Dobromu Rachunitelu potrebnoje takay znati (naymre, vu odnimanyu drobissev) jeli jeden drobis vekssi od drugoga : y kulikoje vekssi, ali menyssi? Ovoszе pako znati drugach nemore ; doklamszе drobissi na jednake Imenitele ne obernu.

Akò

Akò anda dvá drobissa na jednake Imenitele obernuti hoches ; tàk jednoga drobissa Brojtela, z-drugoga drobissa Imenitelom na kris povekssay (metemtoga vendar pazi dobro, dà povekszan bròy, na onu Sztran poszstravis, na koju Sztran je Brojtel) dà tak drugi dvá Brojteli doydu. Zatem: Imenitele takay med szobum povekssay y povekssane, pod obodvá Brojtele poszstavi: dà tak drugi dvá drobissi obodvá z-jednem Imenitelom doydu: koj nistarmanye tulikò chiné kulikoszu chinili pérvi. Ovêm nachinom: akò hoches: $\frac{2}{5}$ y $\frac{3}{4}$ na jednake Imenitele obernuti; poszstavivssi ovak:

Rachún.

$$\frac{2}{5} \times \frac{3}{4}$$

$$\frac{8}{20} \quad \frac{15}{20}$$

Povekssay Brojtele z-Imeniteli na kris, y reczi: 2. puti 4. je 8. à 3. puti 5. je 15. Zatem: povekssay takay Imenitele, y reczi 4. puti 5. je 20. Koje akò pod 8. y pod

pod 15. poſztavis; doyde $\frac{8}{20}$ y $\frac{15}{20}$. Andà $\frac{2}{5}$ chine $\frac{8}{20}$ à $\frac{3}{4}$ chiné $\frac{15}{20}$. Dà pakò vſze jedno je $\frac{2}{5}$ ali $\frac{8}{20}$ I takay $\frac{3}{4}$ ali $\frac{15}{20}$ Ovoje:

$$\frac{\frac{2}{5} \times \frac{8}{20}}{40 \ldots 40} \textit{ proba.} \qquad \frac{\frac{3}{4} \times \frac{15}{20}}{60 \ldots 60} \textit{ proba.}$$

II. Akò pàk iz povekſſaneh na kris drobiſev, nebi jednak bròy iziſſel; takje znamenye, dà jeden drobis je vekſſi od drugoga. Kakti: jednoga groſſa $\frac{2}{3}$ tó jeſzt dvá krajczara, je vech; nego je $\frac{3}{5}$ tó jeſzt: tri gyukeſzi, ar na kris rachunajuch ovak:

$$\frac{\frac{2}{3} \times \frac{3}{5}}{\frac{10}{15} \quad \frac{9}{15}}$$

Dvá puti 5. chini 10. à tri puti 3. chini 9. povekſſani pak Imeniteli chiné 15. Andà 2. krajczara, jednoga groſſa $\frac{1}{15}$ vech chiné; nego chine 3. gyukeſzi: ar kak vidis, $\frac{2}{3}$ chiné jednoga groſſa $\frac{10}{15}$ à $\frac{3}{5}$ chiné

chiné $\frac{9}{15}$. Dà pakò $\frac{2}{3}$ chine $\frac{10}{15}$. I takay $\frac{3}{5}$ chiné $\frac{9}{15}$ ovotj je:

$$\frac{\frac{2}{3} \times \frac{10}{15}}{30 \ldots 30} \textit{proba.} \qquad \frac{\frac{3}{5} \times \frac{9}{15}}{45 \ldots 45} \textit{proba.}$$

Ovêm nachinom poldruſicza, tó jeſzt novecz $1\frac{1}{2}$ ali da bolye rechem (*a*) jednoga groſſa $\frac{3}{8}$ chiné $\frac{1}{24}$ vech; nego chiní 1. krajczar. Velim $\frac{1}{3}$ ar $\frac{3}{8}$ chine $\frac{9}{24}$ à $\frac{1}{3}$ chiní $\frac{8}{24}$ Rachunajuch naymre ovak:

$$\frac{\frac{3}{8} \times \frac{1}{3}}{\frac{9}{24} \cdots \frac{8}{24}}$$

Dà pakò $\frac{3}{8}$ chiné $\frac{9}{24}$ I takay $\frac{1}{3}$ chini $\frac{8}{24}$ Ovoje.

$$\frac{\frac{3}{8} \times \frac{9}{24}}{72 \ldots 72} \textit{proba.} \qquad \frac{\frac{1}{3} \times \frac{8}{24}}{24 \ldots 24} \textit{proba.}$$

Vu takvom vendar Rachunu, krutò jakò (kakje zgora recheno) pazi dà povekſſan na kris|bròy na onu Sztran poſztavis, na koju Sztran je Brojtel. III.

(*a*) *Pòleg Déla Trejjega Navuka Pérvoga. IV.*

III. Akò hoches trí, ali chetiri Brojtele vſze na jednake Imenitele obernuti, y poznati, kulikò koy je vekſſi, ali menyſſi; tak naypervich pervoga Imenitela povekſſay z-drugem Imenitelom; povekſſanoga drugogà povekſſay z-tretjem, y tàk nadalyè. Onda povekſſan zadnyi Imenitel bude obchinſzki, kojſze pod vſze Brojtele poſztaviti mora. Zatem: iſztoga obchinſzkoga Imenitela z-vſzakem poſzeb Brojtelom povekſſay, y povekſſanoga razdeli z-Imenitelom. Ondà razdelyeni broy budu drugi Brojteli pod koje akò poſztavis obchinſzkoga Imenitela, izidu drugi drobiſſi, vſzi z-jednem Imenitelom. Ovêm nachinom akò hoches: $\frac{2}{3}$ y $\frac{3}{4}$ y $\frac{4}{5}$ vſze na jednake Imenitele obernuti; tak pochemſſi zleva.

$\frac{2}{3}$

60

2..

3 | 1 2, 0, | 40 / 60

1 2

- - 0

$\frac{3}{4}$

60

3..

4 | 1 8, 0, | 45 / 60

1 6

- 2 0

2 0

- -

$\frac{4}{5}$

60

4..

5 | 2 4, 0, | 48 / 60

2 0

- 4 0

4 0

- - Re

Reczi: 3. puti 4. je 12. à 12. puti 5. je 60. Obchinſzki andà Imenitel je 60. Oveh 60. akò povekſſas z-vſzakem Brojtelom, y povekſſane razdelis zvſakem Imenitelom; onda razdelyeni broy budu drugi Brojteli: pod koje, akò poſztravis iſztoga obchinſzkoga Imenitala, to jeſzt: 60. Doydu drugi tri Drobiſſi, vſzi tri z-jednem Imenitelom; naymre $\frac{40}{60}$ $\frac{45}{60}$ $\frac{48}{60}$ koy vendar nechiné vech negoſzu chinili: $\frac{2}{3}$ $\frac{3}{4}$ $\frac{4}{5}$ Ako neverujes? Ovoti je:

$\frac{2}{3} \times \frac{40}{60}$ $\frac{3}{4} \times \frac{45}{60}$ $\frac{4}{5} \times \frac{48}{60}$

120 . . . 120 *pro.* 180 . . . 180 *pro.* 240 . . . 240 *pro.*

IV. Ako hoches dà jeden ali dvá drobiſſi kakvoga goder tebe mozibiti znati potrebnoga Imenitela imali budu. Kakti: akò hoches znati $\frac{3}{4}$ kulikò chini ofzmakov? tak 3. povekſſay z-8. y povekſſane razdéli z-4. Dojde 6. ofzmakov.

Rachún.

3 3

4 8

: 24 | 6

. . 4 | 24

24

- -

Ovak

Digitalizirao Google

Ovak anda $\frac{3}{4}$ chine $\frac{6}{8}$ y tó takay ſzvedochi:

$$\frac{3}{4} \times \frac{6}{8} \ldots\ldots$$
$$\overline{24 \ldots 24}$$ *proba.*

V. Akò Imenitel povekſſanoga broytela nebi mogel razdeliti prez oſztanka; tak pod oſztanek poſztavi Razdelitela; y ondaſze takov oſztanek *Drobis drobiſſa* (*a*) zvál bude. Ovêm nachinôm, akobi hotel jednoga Réffa $\frac{2}{3}$ obernuti na fertalye. Pokehdob, dà vu vſzakem Réffu jeſzu 4. fertalyi, tak 2. povekſſay z-4. y povekſſane razdéli z-3. doydu fertalyi $2\frac{2}{3}$

Rachún.

$$\begin{array}{l} \underline{2} \cdots\cdot 2 \\ 3 \\ \vdots \\ \ldots 3 \end{array} \quad \begin{array}{r} 4 \\ \hline 8 \\ 6 \\ \hline 2 \end{array} \quad 2\frac{2}{3}$$

Anda jednoga Réffa $\frac{2}{3}$ chiné fertalya $2\frac{2}{3}$

(*a*) *Kakovje vu ovoga Déla Navuku Drugom.*

$$\frac{2}{3} \text{ od } \frac{2}{4} \times \frac{2}{3}$$

$$\frac{6}{8}$$

$$\frac{2}{8 \quad 8} \textit{ proba.}$$

Proba. (kak vidis) biva na kris, kakje zgora recheno; naymre pak, vu ovoga Déla Navuku Pérvom.

NAVUK PÉTI.

Kakſze veliki Drobiſſi na menye ſzpravlyaju?

I. Pokehdob dà vech puti vu Rachune more doyti tàk velik drobis, dagaje teskò razmeti kay znamenuje? Kakti je teskò razmeti: jednoga Ranyiska $\frac{30}{60}$ ali $\frac{15}{45}$ kulikò chini? Lehkoje pàk razmeti dà $\frac{1}{2}$ chini; pól Ranyiska, à $\frac{1}{3}$ chini 20. krajczaróv. Niſtarmanye, vſze-jedno je $\frac{30}{60}$ ali $\frac{1}{2}$ I takay $\frac{15}{45}$ ali $\frac{1}{3}$

$$\frac{30}{60} \times \frac{1}{2} \qquad \frac{15}{45} \times \frac{1}{3}$$

$$\frac{}{60 \ldots 60} \textit{ proba.} \qquad \frac{}{45 \ldots 45} \textit{ proba.}$$

Akò

Akò andà drobiſſe na menye hoches ſzpraviti, tàk moras Brojtela y Imenitela z-jednem ſztanovitem Razdelitelom tàk razdeliti, dà od nijednoga nikay neoſztane. Koy je pakò takov Razdelitel, z-kojembi mogel obodva prez oſztanka razdeliti? Najdesga ovak:

Razdéli Imenitela z-Brojtelom. Kayti pàk pervi put od razdelivanya oſztane, z-iſztem oſztankom razdéli takay Brojtela. Akoti kay y drugi put od razdelivanya oſztane; tak pérvoga oſztanka razdéli z-drugem oſztankom. Ravnò tak drugoga z-tretjem, à tretjega z-chetertem. I tàk nadalye, y tulikò puti: doklam ti od razdelivanya nikay neoſztane. Ondà zadnyi oſztanek, bude takov Razdelitel z-kojem budes mogel tàk Brojtela kak Imenitela prez oſztanka razdeliti: iliti na menye ſzpraviti. Ovêm nachinôm: akò hoches: $\frac{144}{234}$ na menye ſzpraviti; tàk razdéli nay-pervich (kak zdola vidis) Imenitela: A. z-Brojtelom: B. oſztane: C. Razdéli drugoch: Brojtela: B. z-oſztankom: C. oſztane: D. Razdéli tretjich, oſzranek: C. z-

oſztankom : D. oſztane : E. Razdéli chetertich ; oſztanek : D. z-oſztankom : E. oſztane : F. Razdéli petich, oſztanek : E. z-oſztankom : F. oſztane : G. Zadnyi andà oſztanek : F. tó jeſzt 18. bude takov Razdelitel, koy Imenitela, y Brojtela prez oſztanka razdelí.

	H.			I.		
A. 234						
B. 144	18	144	8	18	234	13
C. 90		144			1.8	
D. 54		---			- 54	
E. 36					54	
F. 18					--	
G. 0						

Ar akò andà pod Literum H. 144. à pod Literum I. 234. razdelis z-18. doyde 8. y 13. Andà $\frac{144}{234}$ chini $\frac{8}{13}$

$$\frac{144}{234} \times \frac{8}{13}$$

1872 ... 1872 *proba.*

II. Akobi pàk od razdelivanya zadnyi put oſztral 1. takje znamenye, daſze drobis nemore na menye ſzpraviti. Takov je ov $\frac{15}{47}$. Ar (kak zdola vidis) akò Imenitela

nitela A. razdelis z-Brojtelom B. oſztane C. Akò Brojtela B. razdelis z-oſztankom C. oſztane D. iliti 1. Andà $\frac{15}{47}$ nemore menyſſi biti.

A. 47
B. 15
C. 2
D. 1

III. Je joſche jeden vnogo lagſſi nachim Drobiſſe na menye ſzpravlyati. Naymre: Akò na Brojtelu, y na Imenitelu, pervi z-deſzna bròy je 0. ali 5. takſze obodvá (negda y po vech puti) razdeliti mogu z-5. Takovi pak Razdeliteli ober linyie poſztavlyajuſze. Ovêm nachinom $\frac{50}{75}$ na $\frac{2}{3}$ ſzpraviti mores ovak:

$$\begin{array}{c|c} 5 & 5 \\ \hline \frac{50}{75} & \frac{10}{15}\ \frac{2}{3} \end{array}$$

Ar ako $\frac{50}{70}$ razdelis z-5. doyde $\frac{10}{15}$ Akò takay $\frac{10}{15}$ razdelis z-5. doyde $\frac{2}{3}$ Andà $\frac{50}{75}$ chini $\frac{2}{3}$

$$\frac{\frac{50}{75} \times \frac{2}{3}}{150 \ldots 150}\ \textit{proba.}$$

IV. Akò na Brojtelu, y na Imenitelu pervi z-deſzna broji jeſzu párni, kaktiſzu 2. 4. 6. 8. takſze (negda y po vech puti) razdeliti mogu ali z-2. ali z-4. ali z-6. ali z-8. Ovêm nachinôm $\frac{288}{384}$ z-takvemi Razdeliteli razdeliti, y na $\frac{3}{4}$ ſzpraviti mores ovak:

6	2	4	2
$\frac{288}{384}$ |	$\frac{48}{64}$ |	$\frac{24}{32}$ |	$\frac{6}{8}$ |	$\frac{3}{4}$

Andà $\frac{288}{384}$ chini $\frac{3}{4}$ kàk ſzvedochi ova:

$$\frac{288}{384} \times \frac{2}{4}$$

1152. 1152 *proba.*

V. Akò jeden z-deſzna bròy je par; à drugi impar, takſze obodvá (ali ne vſzigdar) razdeliti mogu ali z-3. ali z-7. ali z-9. ali z-11. ali z-13. Ovêm nachinôm $\frac{3003}{9009}$ z-takvemi Razdeliteli, razdeliti, y na $\frac{1}{3}$ ſzpraviti mores ovak:

7	2	13	11
$\frac{3003}{9009}$ |	$\frac{429}{1287}$ |	$\frac{143}{429}$ |	$\frac{11}{33}$ |	$\frac{1}{3}$

Andà

Andà $\frac{3003}{9009}$ chini $\frac{1}{3}$ I potverdgyuje ova:

$$\frac{\frac{3003}{9009} \times \frac{1}{3}}{9009 . 9009}$$ *proba.*

VI. Akò vu Brojtelu, y vu Imenitelu, vſzi broji (rachunajuch vſzakoga poſzeb, kakti jedinke) chiné jeden put: ali dvá puti 9. takſze vſzigdar mogu razdeliti z-9. Ovêm nachinôm $\frac{1458}{2187}$ razdeliti, y na $\frac{1}{3}$ ſzpraviti mores ovak:

$$\frac{1458}{2187} \overset{9}{|} \frac{162}{243} \overset{9}{|} \frac{18}{27} \overset{9}{|} \frac{2}{3}$$

Andà $\frac{1458}{2187}$ chini $\frac{2}{3}$ kak veli ova:

$$\frac{\frac{1458}{2187} \times \frac{2}{3}}{4374 .. 4374}$$ *proba.*

VII. Akò na Brojtelu, y Imenitelu z-deſzna je o. ali oo. tak ni potrebno vſzega drobiſſa razdelivati; negoje doſzti zgora, y zdola zbriſzati o. ali oo. Nezbriſſi vendar v-jednem meſztu vech, nego v-drugem. Ovêm nachinom $\frac{1500}{6000}$ na $\frac{1}{4}$ ſzpraviti mores ovak:

$$\frac{1500}{6000}\Big|^{00}\frac{15}{60}\Big|^{5}\frac{3}{12}\Big|^{3}\frac{1}{4}$$

Anda $\frac{1500}{6000}$ chini $\frac{1}{4}$ I dà tó verujes: ovoje:

$$\frac{\frac{1500}{6000} \times \frac{1}{4}}{6000..6000}$$ *proba.*

Proba ovoga Navuka biva na kris. Kakje zgora recheno: vu ovoga Déla Navuku Pérvom.

NAVUK SÉSZTI.

Kakſze Drobiſſi Pridavaju?

I. Pridavanye Drobiſſev je vech Brojtelov koji jednake Imenitele imaju ſzkùp ſzpravlyanye. Akò andà Imeniteli jeſzu jednaki, tèr hoches znati kulikò vſzi ſzùpa drobiſſi chiné; tak Brojtele priday k-Brojtelom: y pridane (akoſzu vekſſi od Imenitela) z-Imenitelom razdéli. Ovêm nachinom, pod Rachunom: A. $\frac{3}{6}\ \frac{4}{6}\ \frac{5}{6}$ pridani, chiné czele: 2. à pod Rachunom: B. $\frac{3}{9}\ \frac{7}{9}\ \frac{6}{9}$ chine $1\frac{7}{9}$

Ra-

Rachún: A.

$\frac{3}{6}\ \frac{4}{6}\ \frac{5}{6}$

5

4

3

6 | 12 | 2

12

Rachún: B.

$\frac{3}{9}\ \frac{7}{9}\ \frac{6}{9}$

6

7

3

9 | 16 | $1\frac{7}{9}$

9

II. Akò pàk drobiſſi nimaju jednake Imenitele, takje napravi jednake (*a*) Tèr onda tak obernyene Brojtele priday k-Brojtelom, y pridane z-Imenitelom razdéli. Ovêm nachinom, ako (pod Rachunom A) $\frac{2}{3}$ hoches pridati k-$\frac{3}{4}$ ali akò (pod Rachunom B) $\frac{1}{6}$ hoches pridati k-$\frac{10}{15}$ tak poſztavivſſi ovak:

Rachún: A.

$\frac{2}{5} \times \frac{3}{4}$

8 : 15

8

20 | 23 | $1\frac{3}{20}$

20

3

Rachún: B.

$\frac{1}{6} \times \frac{10}{15}$

15 : 60

15

90 | 75 | $\frac{75}{90}$

Re-

(*a*) *Pòleg ovoga Déla Navuka Chetertoga I.*

Reczi: pod Rachunom A. 3. puti 5. je 15. à 2. puti 4. je 8. tó jeſzt: vſzega ſzkùpa 23. Povekſſani pàk Imeniteli chiné 20. Ar 4. puti 5. je 20. z-kojemi akò raz-delis 23. doyde $1\frac{3}{20}$ Andà $\frac{2}{5}$ y $\frac{3}{4}$ chiné $1\frac{3}{20}$

Pod Rachunom B. 6. puti 10. je 60. à 1. put 15. je 15. tó jeſzt: vſzega ſzkùpa 75. Povekſſani pak Imeniteli chiné 90. z-kojemi kayti nemores razdeliti 75. O-ſztane $\frac{75}{90}$ Andà $\frac{1}{6}$ y $\frac{10}{15}$ chini $\frac{75}{90}$ tó jeſzt (*a*) $\frac{5}{6}$

III. Akoſzu pòleg drobiſſev czeli broji tak zoſzeb drobiſſe: à zoſzeb czéle broje priday. Ovêm nachinom: ako hoches pridati $6\frac{2}{5}$ y $2\frac{4}{5}$ y 3. Poſztavivſſi ovak:

Rachún.

$$\begin{array}{r} 6\frac{2}{5} \\ 2\frac{4}{5} \\ 3 \\ \hline 11\frac{6}{5} \\ \hline 12\frac{1}{5} \end{array}$$

Reczi:

(*a*) *Pòleg ovoga Dela Navuka Pétoga. III.*

Reczi: 4. y 2. je 6. velim $\frac{6}{5}$ à 3. y 2. y 6. je 11. Andà $6\frac{2}{5}$ y $2\frac{4}{5}$ y 3. pridani, chiné $11\frac{6}{5}$ velim (*a*) $12\frac{1}{5}$

IV. Akoſzu trí, ali chetiri drobiſſi vſzaki z-drugem Imenitelom, tàk naypervich dvá drobiſſa, jednoga k-drugomu priday: potlam pàk *k*-pridanem dvem, priday tretjega, *k*-tretjemu chetertoga: I tak nadalye: Niſtarmanye, akobi koy czéli broji bili; tàk zoſzeb czéle priday: Ovêm nachinôm, ako hoches pridati $3\frac{1}{2}$ y $1\frac{2}{3}$ y $5\frac{1}{4}$ y $4\frac{2}{5}$ tàk pod Rachunom: A. priday czéle broje, à pod Rachunom: B. priday drobiſſe.

Ra-

(*a*) *Pòleg ovoga Déla Navuka Pérvoga IV.*

Rachún: A. *Rachún*: B.

$3\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2} \times \frac{2}{3}$ $\frac{1}{4}$ $\frac{2}{5}$

$1\frac{2}{3}$ 4 $\frac{3}{7}$ $\frac{1}{6}$ X $\frac{1}{4}$

$5\frac{1}{4}$ 6

$4\frac{2}{5}$ 28

34 X 2

24 5

13 48

170

$14\frac{98}{120}$ 120 | 218 | 120 | $1\frac{98}{120}$ | $\frac{49}{60}$

98

Ovak andà czéli broji (pod Rachunom A.) chiné 13. Drobiſſi pàk (pod Rachunom B.) chinc $1\frac{94}{120}$ toj jeſzt, vſzega ſzkùpa $14\frac{98}{120}$.

Proba. Biva ovak, od vſzeh pridaneh, vſzakoga pridanoga odnemi. Akoti zadnyich nikay neoſztane; dobroſzi rachunal.

NAVUK

NAVUK SZEDMI.

Kakſze Drobiſſi Odnimaju?

I. Ovde takay paziti moras, jeſzuli obodva Imeniteli jednaki, ali ne? Akoſzu jednaki? tèr menyſſega hoches odnéti od vekſſega (ar (*a*) vekſſega nemores odneti od menyſſega) tàk menyſſega Brojtela odnemi od vekſſega Brojtela, y pod oſztanek poſztavi Imenitela. Ovêm nachinôm akò $\frac{2}{7}$ hoches odnéti od $\frac{6}{7}$ tak 2. odnemi od 6. Oſztanu 4. iliti $\frac{4}{7}$ Ravnò tàk akò $\frac{38}{60}$ hoches odnéti od $\frac{53}{60}$ tak 38. odnemi od 53. Oſztane 15. iliti $\frac{15}{60}$.

II. Akô pak Imeniteli niſzu jednaki takje oberni dà budu jednaki: tèr ondà menyſſega Brojtela odnemi od vekſſega Brojtela. Ovêm nachinôm, akò (pod Rachunom A.) $\frac{2}{5}$ hoches odneti od $\frac{3}{4}$ tak obodvá drobiſſa na jeden Imenitel oberni (*b*) dà tak, iz $\frac{2}{5}$ doyde $\frac{8}{20}$ à iz $\frac{3}{4}$ doyde $\frac{15}{20}$

Tèr

(*a*) *Pòlég ovoga Déla Navuka Szedmoga.*
(*b*) *Pòleg ovoga Déla Navuka Chétervoga II.*

Tèr ondà 8. od nemi od 15. Ofztane 7. Velim $\frac{7}{20}$ Ravnò tak, akò (pod Rachúnom B) $\frac{4}{15}$ hoches odneti od $\frac{3}{8}$ tàk obodvá drobiſſa na jeden Imenitel oberni, dà tàk iz $\frac{4}{15}$ doyde $\frac{32}{120}$ à iz $\frac{3}{8}$ doyde $\frac{45}{120}$ Tèr ondà 32. odnemi od 45. Ofztane 13. Velim $\frac{13}{120}$

Rachún A.

$$\frac{2}{5} \times \frac{3}{4}$$

15

.8

7

$\frac{7}{20}$

Rachún B.

$$\frac{4}{15} \times \frac{3}{8}$$

45

32

13

$\frac{13}{120}$

Akò andà $\frac{2}{5}$ odnemes od $\frac{3}{4}$ Ofztane $\frac{7}{20}$
Akò pàk $\frac{4}{15}$ odnemes od $\frac{3}{8}$ Ofztane $\frac{13}{120}$

III. Akò hoches jednoga drobiſſa odneti od dveh, ali pak dvá od jednoga; tàk takva dvá drobiſſa pervò moras pridati nego rachún odnimanya napravis. Ovêm nachinom, akò $\frac{4}{5}$ hoches odnéti od $\frac{2}{3}$ y od $\frac{1}{4}$ tàk (pod Rachúnom A.) $\frac{2}{3}$ y $\frac{1}{4}$ priday

day (*a*) dà tàk iz $\frac{2}{3}$ y $\frac{1}{4}$ doyde $\frac{11}{12}$ Ter ondà akò (pod Rachúnom B.) $\frac{4}{5}$ odnemes od $\frac{11}{12}$ oſztane $\frac{7}{60}$

Rachún A.

$$\frac{\frac{2}{3} \times \frac{1}{4}}{3} = \frac{\frac{8}{11}}{12}$$

Rachún B.

$$\frac{\frac{4}{5} \times \frac{11}{12}}{5\ 5} = \frac{\frac{4 \cdot 8}{\quad}}{60} = \frac{7}{60}$$

Akò andà $\frac{4}{5}$ odnemes od $\frac{2}{3}$ y od $\frac{1}{4}$ oſztane $\frac{7}{60}$

IV. Akò czél bròy, pòleg kojega ni drobis hoches odneti od czéloga broja, pòleg kojegaje drobis ; tàk czél bròy odnemi od czeloga, y pòleg oſztanka poſztavi drobis. Ovêm nachinôm : akò (pod Rachúnom A) czéle 2. hoches odnéti od $7\frac{1}{4}$ tàk 2. odnemi od 7. Oſztane $5\frac{1}{4}$ Akò pàk (pod Rachúnom B) 18. hoches odnéti od $26\frac{3}{10}$ tàk 18. odnemi od 26. oſztane $8\frac{3}{10}$

Ra-

(*a*) *Pòleg ovoga Déla Navuka Seſztoga II.*

Rachún A.

$$\begin{array}{r} 7\frac{1}{4} \\ 2 \\ \hline 5\frac{1}{4} \end{array}$$

Rachún B.

$$\begin{array}{r} 26\frac{3}{10} \\ 18 \\ \hline -8\frac{3}{10} \end{array}$$

Akò anda 2. odnemes od $7\frac{1}{4}$ ostane $5\frac{1}{4}$ Akò pak 18. odnemes od $26\frac{3}{10}$ ostane $8\frac{3}{10}$

V. Szuprotivnêm nachinôm : akò czél bròy, pòleg kojega je drobis, hoches odneti od czeloga, pòleg kojega nikakvoga ni drobissa ; tak od czeloga gornyega odnemi 1. (*a*) y oberniga na drobis. Tèr ondà dolnyega odnemi od gornyega. Ovêm nachinôm, ako $5\frac{2}{3}$ hoces odneti od 14. tak od 14. odnemi 1. y oberniga na drobis (*b*) dà tak iz 14. doyde $13\frac{3}{3}$ Tèr onda poszta-vivssi ovak :

Rachún.

$$\begin{array}{r} 13\frac{3}{3} \\ \cdot 5\frac{2}{3} \\ \hline -8\frac{1}{3} \end{array}$$

Odnemi

(*a*) *Kakti vu Déla Pérvoga Navuku Tretjem. V.*
(*b*) *Pòleg ovoga Déla Navuka Tretjega. II.*

Odnemi naypervich $\frac{2}{3}$ od $\frac{3}{3}$ Oſztane $\frac{1}{3}$ Zatem: Odnemi 5. od 13. Oſztane 8. Akò andà $5\frac{2}{3}$ odnemes od 14. oſztane $8\frac{1}{3}$.

Ravnò tàk rachunay onda, kadaje gornyi drobis menyſſi od dolnyega. Odkudà akò $2\frac{6}{7}$ hoches odnéti od $9\frac{1}{7}$ Pokehdob dà $\frac{6}{7}$ nemores odnéti od $\frac{1}{7}$ tàk od 9. odnemi 1. y oberniga na drobis, dà tàk iz $9\frac{1}{7}$ doyde $8\frac{8}{7}$ Tèr ondà poſztavivſſi ovak:

Rachún.

$$8\frac{8}{7}$$
$$2\frac{6}{7}$$
$$\overline{6\frac{2}{7}}$$

Odnemi naypervich $\frac{6}{7}$ od $\frac{8}{7}$ oſztane $\frac{2}{7}$ Zatem: odnemi 2. od 8. oſztane 6. Akò anda $2\frac{6}{7}$ odnemes od $9\frac{1}{7}$ oſztane $6\frac{2}{7}$

VI. Akò obodvá drobiſſi nimaju jednake Imenitele; takje oberni dà budu jednaki. Tèr ondà dolnyega menyſſega odnemi od gornyega vekſſega. I tó neſzamò ondà, kadaſzu obodva drobiſſi prez czéloga broja (kakje zgora vu pérve példe

recheno) nego takay; kadaje pòleg czeloga broja drobis jeden: ali obodvá. Ovêm nachinôm, akò $1\frac{1}{2}$ hoches odnéti od $3\frac{2}{3}$ tàk pérvo $\frac{1}{2}$ y $\frac{2}{3}$ na jednake Imenitele oberni, dà tak iz $\frac{1}{2}$ doydu $\frac{3}{6}$ à iz $\frac{2}{3}$ doydu $\frac{4}{6}$ Tèr ondà poleg drobiſſev poſztravivſſi czéle broje ovak:

Rachún.

$$\frac{1}{2} \times \frac{2}{3}$$

$$3\frac{4}{6}$$

$$1\frac{3}{6}$$

$$2\frac{1}{6}$$

Odnemi naypervich $\frac{2}{6}$ od $\frac{4}{6}$ Oſztane $\frac{1}{6}$ Zatem: odnemi 1. od 3. Oſztanu 2. Akò anda $1\frac{1}{2}$ odnemes od $3\frac{2}{3}$ oſztanu $2\frac{1}{6}$.

Ravnò tàk: akò $\frac{1}{2}$ hoches odnéti od $4\frac{1}{3}$ tàk $\frac{1}{2}$ y $\frac{1}{3}$ na jednake Imenitele oberni: dà tàk iz $\frac{1}{2}$ doydu $\frac{3}{6}$ à iz $\frac{1}{3}$ doydu $\frac{2}{6}$ Tèr onda $\frac{3}{6}$ odnemi od $4\frac{2}{6}$ Ali kayti joſche $\frac{3}{6}$ nemores odnéti od $\frac{2}{6}$ Záto (kakje malo-

pervò

pervò recheno) od 4. odnemi 1. y oberniga na drobis dà tak iz $4\frac{2}{6}$ doydu $3\frac{8}{6}$ Tèr onda poſztavivſſi ovak:

Rachún.

$3\frac{8}{6}$

$\frac{3}{6}$

$3\frac{5}{6}$

Odnemi naypervich $\frac{3}{6}$ od $\frac{8}{6}$ Oſztane $\frac{5}{6}$ Zatem (*a*) od zgora dolè preneſzes 3. Oſztanu $3\frac{5}{6}$ Akò anda $\frac{1}{2}$ odnemes od $4\frac{1}{3}$ Oſztanu $3\frac{5}{6}$

Proba ovoga Navuka (*b*) biva po Navuku Pridavanya.

NAVUK OSZMI.

Kakſze Drobiſſi Povekſſavaju?

I. Akò hoches drobiſſe povekſſati, tàk Brojtela povekſſay z-Brojtelom: à Imenitela z-Imenitelom, dà tàk iz dveh Brojtelov doyde: jeden Brojtel. Ravnô

(*a*) *Pòleg Déla Pérvoga Navuka Tretjega. III.*
(*b*) *Kakti Déla Pérvoga Navuka Tretjega.*

tak iz dveh Imenitelov jeden Imenitel. Ovêm nachinôm: akò $\frac{2}{3}$ hoches povekſſati z-$\frac{3}{4}$ tak poſztavivſſi ovak:

Rachún.

$$\frac{2 \cdot\cdot\cdot\cdot 3}{3 \cdot\cdot\cdot\cdot 4}$$

$$\frac{6}{12}$$

Reczi 2. puti 3. je 6. à 3. puti 4. je 12. Anda $\frac{2}{3}$ povekſſani z-$\frac{3}{4}$ chiné $\frac{6}{12}$ iliti (a) $\frac{1}{2}$

Ravnò tàk, akò $\frac{2}{5}$ hoches povekſſati z-$\frac{1}{3}$ tàk poſztavivſſi ovak:

Rachún.

$$\frac{2 \cdot\cdot\cdot\cdot 1}{5 \cdot\cdot\cdot\cdot 3}$$

$$\frac{2}{15}$$

Reczi 1. put 2. je 2. à 3. puti 5. je 15. Andà $\frac{2}{5}$ povekſſani z-$\frac{1}{3}$ chiné $\frac{2}{15}$

II. Akoje pòleg jednoga, ali obodveh drobiſſev czél bròy; tàk czél bròy na drobis oberni. Tér ondà Brojtela povekſſay z-Brojtelom: à Imenitela z-Imenitelom.

Ovêm

(a) *Pòleg ovoga Déla Navuka Petoga.*

Ovêm nachinôm, akò $1\frac{3}{4}$ hoches povekſſati $z\text{-}4\frac{2}{3}$ tak pervò czéle broje na drobis oberni (*a*) dà tak iz $1\frac{3}{4}$ doyde $\frac{7}{4}$ à iz $4\frac{2}{3}$ doyde $\frac{14}{3}$ Tèr onda poſztavivſſi ovak:

Rachún.

$$\frac{1\frac{3}{4} \quad 4\frac{2}{3}}{\frac{7}{4} \cdots\cdots \frac{14}{3}}$$
$$\frac{}{\frac{98}{12}}$$

Reczi 7. puti 14. je 98. à 3. puti 4. je 12. Andà $1\frac{3}{4}$ povekſſani $z\text{-}4\frac{2}{3}$ chiné $\frac{98}{12}$ tó jeſzt (*b*) $9\frac{2}{12}$ Velim 9 y (*c*) $\frac{1}{6}$

Ravnò tak akò $2\frac{2}{5}$ hoches povekſſati $z\text{-}\frac{1}{2}$ tàk 2. obernivſſi na drobis y poſztavivſſi ovak:

Rachún.

$$\frac{2\frac{2}{5}}{\frac{12}{5} \cdots\cdots \frac{1}{2}}$$
$$\frac{}{\frac{12}{10}}$$

(*a*) *Pòleg ovoga Déla Navuka Tretjega.*
(*b*) *Pòleg ovoga Déla Navuka Pérvoga IV.*
(*c*) *Pòleg ovoga Déla Navuka Pétoga. IV.*

Digitalizirao Google

Reczi 1. put 12. je 12. à 2. puti 5. je 10. Anda $2\frac{2}{5}$ povekſſani $z\frac{1}{2}$ chiné $\frac{12}{10}$ tó jeſzt $1\frac{1}{5}$

III. Akò pàk drobis hoches povekſſati z-czélem brojem : ali pak czél bròy z-drobiſſem ; tak pod czél bròy poſztavi 1. dà tàk czél bròy poſztane kakti drobis : aliti budi Brojtel. Tèr onda Brojtela povekſſay z-Brojtelom : à Imenitela z-Imenitelom. Ovêm nachinom : akò 5. hoches povekſſati $z\frac{2}{3}$ tàk pod 5. poſztavivſſi 1. ovak :

Rachún.

$$\frac{\frac{5\ldots\ldots 2}{1\ldots\ldots 3}}{\frac{10}{3}}$$

Reczi 2. puti 5. je 10. à 1. put 3. je 3. Anda 5. povekſſani $z\frac{2}{3}$ chiné $\frac{10}{3}$ tó jeſzt $3\frac{1}{3}$

Zakay pàk iz povekſſaneh drobiſſev menyſſi bròy izhagya, negoje pervo bil? Zrokje ov : kayti vſzaki drobis (imajuchi menyſſega Brojtela nego je Imenitel) je menyſſi ; nego je czél 1. Zbog iſztoga

anda

anda zroka, takay povekſſan z-drobiſſem broy, mora menyſſi biti negoje pervo bil.

Proba ovoga Navuka (*a*) biva po Navuku Razdelivanya. Ovotije pàk :

NAVUK DÉVETI.

Kakſze Drobiſſi Razdelivaju ?

I. Akò obodvá drobiſſi jednake imaju Imenitele tàk (poſztavivſſi vſzigdar z-leva on drobis z-kojem hoches razdeliti) deſznoga Brojtela razdéli z-levem Brojtelom, iliti: Razdelitom: y akò kay oſztane; iſztoga Razdelitela pod oſztanek poſztavi. Ovêm nachinôm, akò $\frac{5}{7}$ hoches razdeliti z$\frac{2}{7}$ tàk poſztavivſſi ovak :

Rachún.

$$\begin{array}{l|l} \frac{2}{7} & \frac{5}{7} \\ \hline 2 \ldots\ldots & \left|\begin{matrix}5\\4\end{matrix}\right| \; 2\frac{1}{2} \\ & \frac{4}{1} \end{array}$$

Razdéli 5. z-2. doydu $2\frac{1}{2}$ Akò andâ $\frac{5}{7}$ razdelis z$\frac{2}{7}$ chini $2\frac{1}{2}$

(*a*) *Kakti Déla Pérvoga Navuka Chetertoga.*

Ravnò tak: akò $\frac{5}{9}$ hoches razdeliti $z\frac{3}{9}$ tàk poſztavivſſi ovak:

Rachún.

$$\begin{array}{r|l|l} \frac{3}{9} & \frac{5}{9} & \\ \hline 3\ldots\ldots & 5 & 1\frac{2}{3} \\ & \frac{3}{2} & \end{array}$$

Razdéli 5. z-3. doyde $1\frac{2}{3}$ Akò andà $\frac{5}{9}$ razdelis $z\frac{3}{9}$ chini $1\frac{2}{3}$

II. Akò pàk drobiſſi nimaju jednake Imenitele; tàk Brojtele z-Imeniteli na kris povekſſay: y povekſſanoga deſznoga razdéli z-povekſſanem levem. Ovêm nachinôm akò $\frac{6}{7}$ hoches razdeliti $z\frac{3}{4}$ tak $\frac{6}{7}$ y $\frac{3}{4}$ na kris povekſſay, dà tàk iz $\frac{6}{7}$ doyde 24. à iz $\frac{3}{4}$ doyde 21. Tèr ondà poſztavivſſi ovak:

Rachún.

$$\begin{array}{r|l|l} \frac{3}{4} \times \frac{6}{7} & & \\ \hline 21\ldots & 24 & 1\frac{3}{21} \\ & 21 & \\ & -3 & \end{array}$$

Raz-

Razdéli 24. z-21. doyde $1\frac{3}{21}$ Akò anda $\frac{6}{7}$ razdelis $z\frac{3}{4}$ chini $1\frac{3}{21}$ Velim $1\frac{1}{7}$

Ravnò tak akò $\frac{3}{4}$ hoches razdeliti $z\frac{4}{5}$ tak $\frac{3}{4}$ y $\frac{4}{5}$ na kris povekſſay. Dà tak iz $\frac{3}{4}$ doyde 16. à iz $\frac{4}{5}$ doyde 15. Tèr onda poſztavivſſi ovak:

Rachún.

$$\frac{4}{5} \times \frac{3}{4}$$

$$16 \mid 15\frac{15}{16}$$

Razdéli 15. z-16. Ali dà bolye rechem: kayti razdeliti nemores; oſztane $\frac{15}{16}$ Akò anda $\frac{3}{4}$ razdelis $z\frac{4}{5}$ chini $\frac{15}{16}$

III. Akoje pòleg jednoga: ali obodveh drobiſſev czél bròy, tàk czél bròy na drobis oberni, tèr tak obernyene na kris povekſſay y povekſſanoga deſznoga razdeli z-povekſſanem lévem. Ovêm nachinôm: akò $3\frac{2}{5}$ hoches razdeliti $z\text{-}2\frac{1}{4}$ tàk pervò czéle broje na drobis oberni: dà tàk iz $3\frac{2}{5}$ doyde $\frac{17}{5}$ à iz $2\frac{1}{4}$ doyde. $\frac{9}{4}$ Zatem

obernyene na kris povekſſay: dà tàk iz $\frac{17}{5}$ doyde 68. à iz $\frac{9}{4}$ doyde 45. Tèr ondà poſztavivſſi ovak:

Rachún.

$$\frac{2\frac{1}{4} \qquad 3\frac{2}{5}}{\frac{9}{4} \times \frac{17}{5}}$$

$$\begin{array}{r|l|l} 45 & 68 & 1\frac{23}{45} \\ & 45 & \\ \hline & 23 & \end{array}$$

Razdéli 68. z-45. doyde $1\frac{23}{45}$ Akò ondà $3\frac{2}{5}$ razdelis z-$2\frac{1}{4}$ chini $1\frac{23}{45}$

Ravnò tàk: akò $1\frac{2}{3}$ hoches razdeliti z-$2\frac{3}{4}$ tàk czéle broje na drobis oberni: dà tàk iz $1\frac{2}{3}$ doyde $\frac{5}{3}$ à iz $2\frac{3}{4}$ doyde $\frac{11}{4}$ Zatem obernyene na kris povekſſay: dà tàk iz $\frac{5}{3}$ doyde 20. à iz $\frac{11}{4}$ doyde 33. Tèr ondà poſztavivſſi ovak:

Rachún.

$$\frac{2\frac{3}{4} \qquad 1\frac{2}{3}}{\frac{11}{4} \times \frac{5}{3}}$$

$$\begin{array}{r|l|l} 33 & 20 & \frac{20}{33} \end{array}$$

Raz-

Razdéli 20. z-33. Ali kayti razdeliti nemores; oſztane $\frac{20}{33}$ Akò andà $1\frac{2}{3}$ razdelis $z\text{-}2\frac{3}{4}$ chini $\frac{20}{33}$

IV. Akò pàk czél bròy hoches razdeliti z-drobiſſem: ali drobis z-czelem brojem; tak pod czél bròy poſztavi 1. dà tak czél bròy poſztane kakdabi drobis bil. Ovêm nachinom: ako 8. hoches razdeliti $z\text{-}\frac{4}{7}$ tak pod 8. poſztavi 1. dà tàk iz 8. doyde $\frac{8}{1}$ à iz $\frac{4}{7}$ doyde 56. Tèr ondà poſztavivſſi ovak:

Rachún.

$$\frac{4}{7} \times \frac{8}{1}$$

4.....	5, 6,	14
	4	
	1 6	

$$\frac{1\ 6}{-\ -}$$

Razdéli 56. z-4. doyde 14. Akò andà 8. razdelis $z\frac{4}{7}$ chini 14.

Ravnò tak akò $\frac{7}{10}$ hoches razdeliti z-6. tak poſztavivſſi ovak:

Ra-

Rachún.

$$\frac{6}{1} \times \frac{7}{10}$$

$$60 \ldots 1 \quad 7\frac{7}{60}$$

Razdéli 7. z-60. Ali kayti razdeliti nemores oſztane $\frac{7}{60}$ Akò andà $\frac{7}{10}$ razdelis z-6. chini $\frac{7}{60}$

Zakay pàk razdelyen drobis vekſſi dohagya; negò je pervò bil: Zrok je ov: kayti vſzaki drobis (imajuchi menyſſega Brojtela, nego je Imenitel) je menyſſi, nego je czel 1. zbog iſztoga andà zroka takay razdelyen z-drobiſſem broy, mora vekſſi biti, nego je pervo bil.

Proba ovoga Navuka (*a*) biva po Navuku povekſſavanya.

DEL.

(*a*) *Kakti Déla Pervoga Navuka Pétoga.*

Digitalizirao Google

DÉL TRETJI.

Od Triczev.

NAVUK PÉRVI.

Od jedno-verſztnoga vupravnoga Tricza.

I. Akoprèm vſzi dò ſzáda ſzpomenuti Navuki: kakti pochetek buducheh Rachúnov znati krutò potrebni jeſzu. Ov vendar med oſztalemi plemenitejſſi, vnogo boljè haſznovit je. Odkudà zbòg vrednoſzti, y lepote ſzvoje, od nekojeh Rachunitelov: *Zlati*; od nekojeh pakò: *Tricz* (diachki: *Regula De-Tri*, ſivè *Trium*) imenujeſze: kajti iz treh znaneh brojev, rachunajuch, moreſze cheterti neznan pogoditi. Takovi pakò tri broji, z-leva na deſzno redôm, y razlucheno poſztavlyajuſze. Zmèd kojeh on, vu kojemje pitanye: vſzigdar mora biti tretji; à ſzpodoben k-tretjemu, mora biti pérvi; ſzpodoben pakò k-chetertomu, mora biti ſzrednyi. Tó jeſzt: akoje tretji od Ranyiskov; tàk y pérvi mora biti od Ranyiskov. Akoje cheterti, za kojega pitas,

od

od Réffov ; tàk y ſzrednyi mora biti od Réffov. Niſtarmanye vſzakiſze Tricz niti nerachuna ; niti neoziva jednakò. Ar akoſze tretji mora povekſſati z-ſzrednyem y povekſſan razdeliti z-pérvem ; takſze zove : *Tricz Vupravni* (diachki : *Regula Trium Directa*) Akò pàk pérvi moraſze povekſſati z-ſzrednyem ; y povekſſan razdeliti z-tretjem ; takſze zove : *Tricz Nevupravniti* (diachki : *Regula Trium Inverſa*) Dà vendar poznas kojſze kàda z-kojem povekſſati, y razdeliti mora ; tèr tàk *Vupravnoga* razluchis od *Nevupravnoga* : pazi dobro !

II. Jeli pérvi (aliti budi tretji) bròy povekſſan povekſſava ſzrednyega ? Tó jeſzt : akobi pérvi bil vekſſi, bili takay ſzredny moral biti vekſſi ? Akobi moral biti vekſſi ? tak je znamenye, daje *Vupravni Tricz.* I záto : tretji moraſze povekſſati z-ſzrednyem ; y povekſſan razdeliti z-pérvem. Kakti :

Példa. Akoje gdo za Ranyiski 4. kupil ſzukna Réffov 6. tèr hoches znati kulikobi Réffov kupiti mogel za Rany 12 ?

Vidis

Vidis dà pitanye je: kulikobi Réffov kupiti mogel za Rany 12? Poſztavi andà vu tretje meſzto 12. Rany: à vu pérvo meſzto 4. Rany: à vu ſzredinu 6. Réffov. Naymre ovak:

Rany	*Réff*	*Rany*
4.	6.	12?

Vidis takay: dà zmed tàk poſztavlyeneh pérvi povekſſan povekſſava ſzrednyega. Ar za vech Ranyiskov moreſze vech Réffov kupiti. Povekſſay andà (*a*) tretjega z-ſzrednyem: y povekſſanoga razdéli (*b*) z-pérvem. Doyde 18.

Rachún.

Rany	*Réff*	*Rany*
4.	6.	12?
:	:	
.....	.....	6
.....	4 | 7, 2, |	18 *Réffov*
	4	
	3 2	
	3 2	
	- -	

Akò

(*a*) *Pòleg Déla Pérvoga Navuka Cheiertoga.*
(*b*) *Pòleg Déla Pérvoga Navuka Pétoga.*

Akò andà gdo za 4. Rany kupil je 6. Réffov; tàk za 12. Rany, kupiti more 18. Réffov. Ravnò tàk:

Példa. Akoje gdo 10. Véder vina kupil za Rany 16. tàk 65. véder kupiti more za Rany 104.

Rachún.

Véd. 10. *Rany* 16. *Véd.* 65?

16
390
65
10 | 10,4,0, | 104 *Rany.*
10
- - 40
40
- -

Példa. Akò 4. vagani verhôm namerjeni, chiné razôm 5. vag.; tàk 68. vaganov verhôm namerjeneh, chiní razom 85.

Verh. 4. *Raz.* 5. *Verh.* 68?

5
4 | 34,0, | 85 *Raz.*
32
20
20
- - *Példa.*

Példa. Akò na Glavneh Rany 100. dohagya Intereſſa Rany 5. tàk na Glavneh: Rany 432. doyde: Rany $21\frac{60}{100}$ Velim Rany 21. y (*a*) 12. Groſſi.

Rachún.

Glavn.	*Inter.*	*Glavn.*
100.	5.	432?

```
.....5                    0 2
.....100|2 1 6,0,|21   60|6|3
        |2 0 0  |      100|10|5
        -------
        - 1 6 0
          1 0 0
        -------
        - 6 0
```

III. Akoſze prèm pakò Példa nepovéda onêm redôm, kojemſze moraju broji vu Rachún poſztaviti. Ti vendar ſzám (pòleg gornyega vupurchenya) paziti moras, kojega vu koje meſzto poſztavis. Kakti akò:

Példa. Pita gdo: pochembiſze moglo: 7. Réffov platna kupiti, kojega jedna Bala 28. Réffov velika, je po Rany 26.

(*a*) *Pòleg Déla Drugoga Navuka Pérvoga V.*

Vidis daje ovo govorenye vſze zmeſſano: nitiſze nemogu ovêm redôm broji vu Rachún poſztaviti. Záto rechi moras drugach. Naymre ovak: Akò jedna Bala, tó jeſzt 28. Réffov je za Ranyiski 26. tàk 7. Réffov doyde za Rany $6\frac{14}{28}$ Velim (*a*) za Rany $6\frac{1}{2}$

Rachún.

Réff	*Rany*	*Réff*
28.	26.	7?
:	:	
:	:	26
:	:	
:	:	14
28	182	$6\frac{14}{28}$ | $\frac{1}{2}$
	168	
	-	14

Példa. Akò na Glavneh Ranyiskov: 100. ide Intereſſa na leto Rany 6. tèr hoches znati, na kuliko lét Interes Glavne penezi doneſze; Reczi: Akò Rany 6. ide na leto: 1. tak Rany: 100. doyde na lét $16\frac{4}{6}$ Velim: na lét 16. y (*b*) na 8. Meſzécz.

Ra-

(*a*) *Pòleg Dèla Drugoga Navuka Pétoga. IV.*
(*b*) *Pòleg Déla Drugoga Navuka Pérvoga. V.*

Rachún.

Rany 6. *Leto* 1. *Rany* 100?

:.....6 | 100,0, | 16 4/6
| .6 |
40
3.6
- 4

Odkuda vidis, y dobro pazi:

IV. Akoje v-ſzrednyem: ali v-tretjem meſztu jeden; velim 1. takſze tretji nemore povekſſati z-ſzrednyem. Ar 1. (*a*) niti more povekſſati: niti razdeliti Rachuna. I záto doſztà bude tretjega; ali ſzrednyega razdeliti z-pérvem. Ovêm nachinôm.

Példa. Akò 17. Devetícz chini (prez krajczara) Skúdu 1. tèr hoches znati 255. Deveticz kulikò chini Skúd? tàk ſzamò 255. razdéli z-17. doyde 15. Skúd.

Rachún.

Dev. 17. *Skúd.* 1. *Dev.* 255?

:.....17 | 255,5, | 15 *Skúd.*
| 1.7 |
- 85
85
- -

(*a*) *Pòleg Déla Pérvoga Navuka Chetertoga. VI.*

Ovak andà 255. Devetícz chini: 15. Skúd. Ravnò tàk.

Példa. Akoje gdo 1. Czent olya kupil za Ranyiski 16. tèr hoches znati za kulikobi mogel kupiti czentov 7. tàk 7. povekſſay z-16. doyde Rany 112.

Rachún.

Czent.	*Rany.*	*Czent.*
1.	16.	7 ?
	16	
	112 *Rany.*	

Ovak andà Czentov 7. kupiti more za Rany 112.

V. Akoje pòleg czeloga broja drobis; tàk czél bròy na drobis oberni (*a*) tèr onda tretjega povekſſay z-ſzrednyem: y povekſſanoga razdéli z-pervem. Ovêm nachinom:

Példa. Akò Intereſſa Rany 6. dohagya na Glavneh Ranyiskov 100. tèr hoches znati, na kulikò Glavneh, dohagya Intereſſa Rany 6 ? y Groſſi 12. velim Rany $6\frac{12}{20}$ aliti budi (*b*) Rany $6\frac{3}{5}$ tàk Rany $3\frac{3}{5}$ na drobis

(*a*) *Pòleg Déla Drugoga Navuka Tretjega.*
(*b*) *Pòleg Déla Drugoga Navuka Petoga. IV.*

drobis oberni: dà tàk iz $3\frac{3}{5}$ doyde $\frac{18}{5}$ Tèr ondà, akò $\frac{18}{5}$ povekſſas (*a*) z-100. y povekſſane razdelis (*b*) z-6. doyde Rany 60.

Rachún.

Inter.	*Glavn.*	*Inter.*
6.	100.	$3\frac{3}{5}$?
:	100 18	
:	1 5	
.....	$\frac{6}{1}$ X $\frac{1800}{5}$	

30 | 180,0, | 60 *Rany.*
180

0

Ovak andà Intereſſa Rany: $3\frac{12}{20}$ doyde na Glavneh Rany 60. Ravnò tàk.

Példa. Akoje gdo Vugerſzki Réff 1. kupil ſzukna, za Rany $2\frac{1}{2}$ tàk Horvatſzki Réff 1. (koj chini Vugerſzki $1\frac{1}{10}$ doyde po Rany $2\frac{15}{20}$ Velim: po Rany $2\frac{3}{4}$

(*a*) *Pòleg Déla Drugoga Navuka Oſzmoga.*
(*b*) *Pòleg Déla Drugoga Navuka Devetoga.*

Rachún.

Réff.	*Rany.*	*Réff.*
1.	$2\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{10}$?
	5.....11	
	2.....10	

$$20 \mid 55 \mid 2\frac{15}{20} \mid \frac{3}{4}$$
$$40$$
$$15$$

Példa. Akoje gdo za vina védre $3\frac{1}{5}$ dál Rany 4. y gr. 6. Velim Rany $4\frac{6}{20}$ aliti budi (a) Rany $4\frac{3}{10}$ tàk za véder $10\frac{2}{3}$ dati mora Rany $14\frac{160}{480}$ Velim (a) Rany $14\frac{1}{3}$

Rachún.

Véd.	*Rany.*	*Véd.*
$3\frac{1}{5}$	$4\frac{3}{10}$	$10\frac{2}{3}$?
16	43.....32	
5	10.....3	
16	1376	
5	X 30	

$$480 \mid 688,0, \mid 14\frac{160}{480} \mid \frac{16}{43} \mid \frac{1}{3}$$
$$480$$
$$2080$$
$$1.920$$
$$160$$

Példa.

(a) *Pòleg Déla Drugoga Navuka Pétoga IV.*

Példa. Akò iz jedne vose, vu poldruge vure; Velim vu Vure $1\frac{1}{2}$ z-czurelo je vina pint $1\frac{1}{4}$ tak vu 12. vurah zczurelobi bilo pintov ?o.

Rachún.

Vura.	*Pint.*	*Vúr.*
$1\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{4}$	12
3	5	12
2	4	1
	$\frac{3}{2}$ X $\frac{60}{1}$	
	12,0,	?o. *Pintov.*
	12	
	0	

Példa. Akò 1. Grofs, chini 5. Gyukefzov, tàk 2. krajczara, tó jefzt: jednoga grofla $\frac{2}{3}$ chiné Gyukefze $3\frac{1}{3}$ Velim Gyukefze: 3. y chetertoga Gyukefza na troje razdelyenoga jednu fztran.

Rachún.

Gro.	*Gyuk.*	*Gro.*
1	5 2	
	1 3,,	
,,3	10	$3\frac{1}{3}$ *Gyuk.*
	9	
	1	

Példa. Akò 1. groſſ. aliti budi (*a*) $\frac{5}{5}$ tó jeſzt: 5. Gyukeſzov chini krajczare 3. tak 2. Gyukeſzi: tó jeſzt jednoga groſſa $\frac{2}{5}$ chiné kray. $1\frac{1}{5}$

Rachún.

Gyuk.	*Kray.*	*Gyuk.*
$\frac{5}{:5}$	$\frac{3}{1}$ ..... $\frac{2}{5}$	
$\frac{5}{5}$ X	$\frac{6}{5}$	
25	30	$1\frac{5}{25}$ | $\frac{1}{5}$ *Kraj.*
	25	
	5	

VI. Akòſze povekſſan tretji bròy nebi mogel razdeliti z-pérvem; tàk (*b*) pod po-

(*a*) *Pòleg Déla Drugoga Navuka Pérvoga. II.*
(*b*) *Pòleg Déla Drugoga Navuka Devetoga. II.*

povekſſanoga tretjega, poſztavi pérvoga. Ovêm nachinôm.

Példa. Akò 4. Novczi chiné Groſſ. 1. tàk Poldruſicza: Velim: Novecz $1\frac{1}{2}$ chini jednoga Groſſa $\frac{3}{8}$ Velim: jednoga Groſſa na 8. Sztran razdelyenoga 3. Sztrane.

Rachún.

Nov.	*Gro.*	*Nov.*
4	1	$1\frac{1}{2}$
:		
.....	$\frac{4}{1} \times \frac{3}{2}$	
	8 | 3 | $\frac{3}{8}$ *Gro.*	

Példa. Akoje gdo iz Intereſſa (Rachunajnch 5. na 100.) poſzudil, Gyukeſz 1. tàk cheſz leto, na 1. Gyukeſz doyde Intereſſa Gyuk $\frac{5}{100}$ Velim (a) $\frac{1}{20}$ Tó jeſzt: jednoga Gyukeſza na 20. délov razdelyenoga 1. dél.

Rachún.

Glavn.	*Int.*	*Glavn.*
100.	5 1	
	100 | 5 | $\frac{5}{100}$ | $\frac{1}{20}$ *Gyuk.*	

Példa.

(a) *Pòleg Déla Drugoga Navuka Pétoga. IIk.*

Példa. Akò na jedno leto ; tó jeſzt : na Dán 365. od jednoga Gyukeſza dohagya Intereſſa Gyuk : $\frac{1}{20}$ tàk na 1. Dán doyde : Gyuk : $\frac{1}{7300}$

Rachún.

Dán.	*Int.*	*Dan.*
365	1	1
	20	1

$$\frac{365}{1} \times \frac{1}{20}$$

7300	1	$\frac{1}{7300}$ *Gyuk.*

VII. Akoje vu pérvem, drugem, ali tretjem meſztu vech drobiſſev ; tàk takove drobiſſe ſzkùp ſzpravi, iliti : priday. Ovêm nachinôm.

Példa. Akoſze od jednoga Dima na leto dáje ſtibre : Ranyiski 34. tèr hoches znati kulikobiſze moralo dati od : $\frac{1}{3}$ y $\frac{1}{4}$ tàk $\frac{1}{3}$ y $\frac{1}{4}$ priday (*a*) dà tàk vu tretje meſzto doyde : $\frac{7}{12}$ Tèr onda : akò $\frac{7}{12}$ povekſſas z-34. y povekſſane razdélis (*b*) z-Imenitelom, tó jeſzt : z-12. doyde $19\frac{10}{12}$ *Ra-*

(*a*) *Pòleg Déla Drugoga Navuka Seſztoga.*
(*b*) *Pòleg Déla Drugoga Navuka Pérvoga. IV.*

Rachún.

Dim.	*Rany.*	*Dim.*
I.	34	$\frac{1}{3}$? X $\frac{1}{4}$?

34.....7
1.....12,, 2

,,12	2	3,8,	19 $\frac{10}{12}$ | $\frac{5}{6}$
	12		
	118		
	108		
	-10		

Akò andà od jednoga Dima dajesze Rany 34. tàk od $\frac{1}{3}$ y $\frac{1}{4}$ datisze mora Rany $19\frac{5}{6}$ Velim: Rany 19. y (a) 50. Kraj.

Példa. Akò gdo szluge szvojemu dosz-duchemu szlusit ò Filipovom, na leto dán obechalje dati gotoveh penéz: Rany 20. y par chisem za Rany 2. Grossi: 10. y na dvá para rubja, platna Réffov 10. Vszaki Réff po 11. krajczarov. Tó jeszt: na vsze rubje 110. Kraj. Chesz 4. pakò Meszecze y 3. tyedne: y 5. dán szluga mora odhagyati tèr hoches znati kulikoje Goszpodar szluge szvojemu za ovo vreme dusen dati?

Oberni

(a) *Pòleg Déla Drugoga Navuka Pervoga. V.*

Oberni (*a*) Ranyiske y Groſſe na Krajczare : à Meſzecze na dnéve : y obernyene priday : dà tàk vſze plache na leto dán doyde 1460. Krajzarov : à ſzlusbe 149. dán. Rachunajuch naymre ovak :

Rany.	*Gro.*	*Kraj.*	*Meſzeczi.*	*Dnevi.*
Gotoveh..	20	:	Filipovſchak..	31
Za chiſme..	2	10 :	Ivanſchak	30
Za platno		110 :	Jakopovſchak.	31
	22..	10.110	Velikomaſnak.	31
	60	3	Tri Tyedni....	21
	1320	30..30	Dán.....	5
	.....	1320		
		1460		149

Tèr ondà reczi ovak : Akoje gdo na czelo leto ; to jeſzt: na 365. Dán ſzluge ſzvojemu obechal 1460. Krajczarov : tàk na 149 Dán, duſen bude dati 596. Kraj. tó jeſzt (*b*) 9. Rany : y 56. Krajczarov.

Ra-

(*a*) *Kakti vü Délu pervom Navuku chetertom. V.*
(*b*) *Pòleg Déla Pervoga Navuka Pétoga.*

Digitalizirao Google

Rachún.

Dán.	Kray.	Dán.
365	1460	149?
		:.....1460
		8940
		596
		149

: ..... 365 | 2175,4,0, | 596 Kraj.

1.825

-3504

32.8.5

-2190

2190

Akobi pàk ſzamò z-vekſſega ovu ſzlusbu rachunati hotel; tàk reczi ovak: Akoje gdo na leto, tó jeſzt na 12. Meſzécz, ſzluge ſzvojemu obechal dati: 1460. krajczarov; tàk na 4. Meſzecze duſen bude dati kraj. $486\frac{8}{12}$ Velim: kraj. $486\frac{2}{3}$

Rachún.

Rachún.

Meſz. 12. *Kraj.* 1460. *Meſz.* 4?

: : 1460

: : .....12 | 8,4,0, | 486 $\frac{8}{12}$ | $\frac{4}{3}$

48

104

96

80

72

8

Zatem reczi ovak: Akoje gdo na leto, tó jeſzt: na 52. tyedna obechal ſzluge dati 1460. krajczarov; tàk na 3. tyedne duſen bude dati krajczarov $84\frac{12}{52}$ Velim (a) $84\frac{3}{13}$ kraj.

Rachún.

Tyedn.	*Kraj.*	*Tyedn.*
52.	1460.	3?

: : 1460

: : .....52 | 438,0, | $84\frac{12}{52}$ | $\frac{3}{13}$ *Kraj.*

416

220

208

12

Zad-

(a) *Pòleg Déla Drugoga Navuka Pétoga.*

Zadnyich reczi ovak: Akò na léto, tó jeſzt: na 365. Dán obechalje ſzluge dati 1460. krajczarov; tak na 5. Dán duſen bude dati: 20. Krajczerov.

Rachún.

Dán.	*Kraj.*	*Dán.*
365	1460	5?
:	:	
:.....365	730,0,	20 *Kraj.*
	730	
	--0	

Ovak andà rachunajuch ſzlusbu, doyde:

	Kraj.	*Pridavanye drobiſſev*
Na 4. Meſzecze	$486\frac{2}{3}$	$\frac{2}{3} \times \frac{3}{13}$
Na 3. Tyedne	$84\frac{3}{13}$	9
Na 5. Dán	20	26

Tójeſzt: vſzega ſzkùpa $590\frac{35}{39}$ Velim kr. $590\frac{35}{39}$

Ovêm nachinom takay (ali ne drugach nego po ſzencze, y na ravnicze) kulikoje koj Turen, ali hraſzt viſzok, poznati mores ovak: Poſztavi jednu paliczu (hochemo rechi: 3. lakte, ali klaftre dugu, y ravnu) na zemlyu. Kadaju pàk poſztavis,

on

on iſzti chaſz zaznamenuy ſzenczu, kojaje od palicze : y ſzenczu kojaje od turna. Tèr tàk iz ſzame ſzencze, lehkò poznas, kulikje turen ? Ar : kulikò goder ſzencza palicze; je menyſſa, ali vekſſa od palicze; tulikò ſzencza turna, mora biti vekſſa, ali menyſſa od turna.

Példa. Od jedne palicze : 3. lakte duge, y oſzovlyene ſzencza je dalekò lakte: 4. ſzencza pakò od turna je dalekò laktov: 56. tèr hoches znati kulikoje lakét turen viſzok ? Reczi: Akò ſzencze dalekò lakte: 4. je od palicze viſzoke lakte: 3. tak ſzencze daleko laktov : 56. mora biti od turna : viſzokoga : 42. lakta.

Rachún.

Szencz.	*Palicz.*	*Szencz.*
4.	3.	56 ?
:	:	3
:	.	
:	4	16,8, 42 *Lakt.*
		16
		- - 8
		8
		-

Ovak

Ovak andà turen mora biti viſzok 42. lakta. Ravnò tàk.

Pelda. Akò jeden kolecz : 5. klaftrov dug, y oſzovlyen ima ſzenczu dalekò na klaftre $3\frac{1}{3}$. Szencze pakò turna dalekò je klaftrov 12. tèr hoches znati, kakje viſzok turen? Reczi : Akò ſzencze dalekò klaftre $3\frac{1}{3}$ je od kolcza viſzokoga klaftrov 5. tàk ſzencze dalekò klaftrov 12. mora biti od turna viſzokoga klaftrov 18.

Rachún.

Szencz.	*Kol.*	*Szencz.*
$3\frac{1}{3}$	5	12 ?
$\frac{10}{3}$	.....	$\frac{5}{60}$
3	$\frac{10}{3}$ X	$\frac{60}{1}$
	$\frac{3}{1}$	
10 | 18,0, |	18. *Klaftrov.*	
10		
80		
80		
-		

Ovak andà turen mora biti viſzok klaftrov 18.

Proba. Nayleglyêm nachinôm biva ovak: povekſſay pérvoga meſzta bròy z-chetértem: à drugoga z-tretjem. Akoti iz povekſſaneh jednak bròy izide; dobroſzi rachunal.

NAVUK DRUGI.

Od Dvoj-verſztnoga Vupravnoga Tricza.

1. Zoveſze ov Navuk: Dvoj-verſztni Vupravni Tricz (Diachki: *Regula Trium Compoſita Directa*) daſze têm nachinôm od Jedno-verſztnoga razluchi. Ar on ſzamò tri broje ima. Ov pakò zvun treh glavneh (diachki *præter principales*) ima takay, naymre vu pérvem, y tretjem meſztu, nekoje podglavne: *minus principales*. Kojſze pervo z-glavnemi povekſſati moraju; negoſze Tricz napravi. Kakti:

Példa. Akò 3. Diaki na 10. Meſzécz za koſztu dáli jeſzu Rany 100. tèr hoches znati: 2. diaka na: 12. Meſzécz kulikò moraju dati? Ovde Glavni broji jeſzu diaki; à Podglavni jeſzu Meſzeczi. Pokehdob pakò tàk Glavni, kak Podglavni povekſſani povekſſavaju ſzrednyega (ar akoje vech dia-

kov, y vech Meſzécz moraſze, y vech Ranyiskov za koſtu dati) znamenye je; dà mora biti Vupravni Tricz. I záto: Podglavni morajuſze povekſſati z-Glavnemi: dà tak iz Dvoj-verſztnoga Jedno-verſztni Tricz doyde. Poſztavivſſi anda ovak:

Rachún.

Rany. 100.

Diaki 3. ..... 2? *Diaki.*

Meſz. 10. ..... 12? *Meſz.*

30 ..... 100 24

: ..... : 100

: ..... : .....

: ..... : .....

: ..... 30 | 240,0, | 80. *Rany.*

| 240

| ---0

Povekſſay: 2. diaka z-12. Meſzeczi Ravnô tak: 3. diake povekſſay z-10. Meſzeczi: dà tàk vu tretje meſzto doyde 24. à vu pérvo meſzto 30. Tèr ondà: akò tretjega povekſſas z-ſzrednyem: y povekſſanoga razdelis z-pérvem doyde 80. Akò andà 3. diaki na 10. Meſzécz dáli jeſzu: 100. Rany. tak: 2. diaka na 12. Meſzécz dati moraju: 80. Rany. Ravnò tàk:

Példa. Akò jednomu fzoldatu na: 3. Meſzecze ide Rany. 10. tàk 125. Soldatom na: 9. Meſzécz doyde: Rany. 3750.

Rachún.

Rany.

Szold. 1. 10. 125? *Szold.*

Meſz. 3. 9? *Meſz.*

3 10 1125?

: :.....10

:.....3|11,2,5,0,|3750 *Rany.*

.9

22

21

-15

15

--0

Példa. Akö: 12. kopáchev vu: 3. dnéveh fzkopalo je 5. ráli zemlye; tàk 10. kopáchev vu 9. dneveh fzkopati more ráli $12\frac{18}{36}$ Velim (*a*) $12\frac{1}{2}$

Ra-

(*a*) *Pòleg Déla Drugoga Navuka Pétoga VI.*

Rachún.

Rálì. 5.

Kop. 12. 10 ? *Kop.*
Dnévi 3. 9 ? *Dnévi.*

36 5 90

.....5

.....36 | 45,0, | 12 $\frac{18}{36}$ | $\frac{2}{4}$ | $\frac{1}{2}$

3.6

90

7.2

18

II. Akoje pòleg czéloga broja drobis; tàk czel bròy na drobis oberni. Tèr ondà Podglavne povekſſay z-Glavnemi: y iz tàk povekſſaneh Tricz napravi. Ovêm nachinôm.

Példa. Akoje gdo: 9. véder vina na: 10. míl dalekò vozil za Rany 3. tèr hoches znati vina véder: $12\frac{1}{2}$ na 6. míl dalekò, za kulikobi mogel voziti; tàk $12\frac{1}{2}$ na drobis oberni (*a*) y obernyene povekſſay (*b*) z-6. míl. Ravnò tàk: 9. véder po-

 vekſſay

(*a*) *Pòleg Déla Drugoga Navuka Tretjega. III.*
(*b*) *Pòleg Déla Drugoga Navuka Oſzmoga.*

vekſſay z-10. míl: dà tak, vu tretje meſzto doyde: $\frac{150}{2}$ à vu pérvo meſzto: 90. Tèr ondà: akò tretjega povekſſas (*a*) z-ſzrednyem: y povekſſanoga razdelis (*b*) z-pervem; doyde: $2\frac{90}{180}$ Velim: $2\frac{1}{2}$

Rachún.

Rany. 3.

Véder 9. $12\frac{1}{2}$ * *Véder.*

Míl. 10. 6„ ? Míl.

*$\frac{25}{2}$ ..... 6„ / 1

90 : ..... $\frac{90}{1}$ 3 .... 150 / 1 2

$\frac{1}{1} \times \frac{450}{2}$

				0	9
180	450	2	$\frac{90}{180}$	9 / 18	5 / 2
	360				
	90				

Ovak andà véder: $12\frac{1}{2}$ na: 6. míl daleko, vozitibi mogel za Rany $2\frac{1}{2}$ Ravnò tàk.

Példa.

(*a*) *Pòleg Déla Drugoga Navuka Oſzmoga.*
(*b*) *Pòleg Déla Drugoga Navuka Devetoga.*

Példa. Akoje gdo zemlyu: 15. klaftrov dugu: à 10. Siroku preczenil, ali prodàl za Rany $47\frac{1}{2}$ tàk zemlyu 20. klaftrov dugu à 12. Siroku prodati more za Rany 76.

Rachún.

Rany. $47\frac{1}{2}$

Dusina 15. 20½ *Dusina.*

Sirina 10. 12½ *Sirina.*

150 95 ..... 240½

2 1

$\frac{150}{1} \times \frac{22800}{2}$

300 | 2 2 8 0,0, | 76. *Rany.*
2 1 0 0
-1 8 0 0
1 8 0 0
- - -

III. Akoszu vu pérvem y tretjem meszti dvá Podglavni broji, koj takay povekssani povekssavaju szrednyega, tàk jednoga povekssay z-drugem; y povekssanoga drugoga povekssay z-tretjem: dà tàk iz vszeh szkùpa Jedno-verszitni Tricz doyde. Tèr ondà tretjega povekssay z-szrednyem: y povekssanoga razdéli z-pérvem.

Példa. Jeden Grábar z-ſztanovitem Goſzpodarom pogodilſze je; damu hoche ſzkopati grabu: 3. czepeliſſe ſiroku: à 4. czepeliſſe gluboku: à 10. klaftrov dugu: za Rany 2. Malò pàk potlam premiſzlilſzi je Goſzpodar, damuje vekſſa graba potrebna, naymre: 6. czepeliſſev ſiroka: à 7. czepeliſſev gluboka, à 20. klaftrov duga. Záto pita Rachunitela: kulikobi po pravicze platiti moral od takve grabe: y tó poleg perve pogodbe? Poſztavivſſi ovak:

Rachún.

Rany. 2

Sir.	3	6 ?	*Sir.*
Glub.	4	7 ?	*Glub.*
Dug.	10	20 ?	*Dug.*
	12	42	
	10	20	
	120	840 ?	
		2	
		1680,	14. *Rany.*
	120	120	
		480	
		480	

Reczi

Reczi vu tretjem meſztu: 6. puti: 7. je: 42. à 42. puti: 20. je 840. Ravnò tàk vu pervem meſztu reczi: 3. puti: 4. je: 12. à 12. puti: 10. je 120. dà tak vu tretje meſzto doyde: 840. à vu pérvo meſzto: 120. Tèr ondà: akò tretjega povekſſas z-ſzrednyem: y povekſſanoga razdelis z-pérvem; doyde: 14. Akò andà Goſzpodar imati hoche grabu: 6. czepeliſſev ſiroku: à 7. czepeliſſev gluboku: à 20. klaftrov dugu; tàk pòleg pérve pogodbe platiti mora Rany 14. Ravnò tàk.

Példa. Akoje ſzena czent: 1. bil po groſſi: 10. tèr od: 4. volóv, na: 2. Meſzecza za hranu dál jeſzi Rany 12. tàk kadaje ſzena czent: 1. po gro. 14. od: 5. volóv na: 3. Meſzecze dati moras Rany $31\frac{40}{80}$ Velim: $31\frac{1}{2}$

Rachún.

Rany. 12.

Szeno	10	14 ?	*Szeno.*
Voli	4	5 ?	*Voli.*
Mesz.	2	3 ?	*Mesz.*
	40	70	
	2	3	
	80	210 ?	

80 : 12 = 6 + 8

210 : 12 = 17 + 6

80	252,0,	31	40/80	4/8	4/2
	240				
	120				
	80				
	40				

IV. Akoje y vu ſzredine vech brojév; tàk takay jednoga povekſſay z-drugem y povekſſanoga povekſſay z-tretjem: dà tăk iz vſzeh ſzkùpa, ſzamò jeden izide: Tèr ondà tretjega povekſſay z-ſzrednyem: y povekſſanoga razdéli ż-pérvem.

Példa. Jeden kramar imalje ſzukna: ſo. Réffov horvatſzkeh. Buduchi pakò opitan, kulikobi mogel imati vugerſzkeh Réffov?

Digitalizirao Google

Réffov? Odgovoril je: dà nezna. Tó vendar zná: dà 10. Réffov horvatſzkeh, chini (hochemo rechi) 14. Réffov nemskeh: à 12. nemskeh, chini: 16. latinſzkeh: à 20. latinſzkeh, chini: 15. vugerſzkeh. Akò hoches znati 50. Réffov horvatſzkeh, kulikò chini Réffov vugerſzkeh? Poſztavivſſi ovak:

Rachún.

Réff.	*Réff.*	*Réff.*
Horv. 10 chini...14 *Nems.*		
Nems. 12 chini...16 *Lat.*		*Horv.* 50?
Lat. 20 chini...15 *Vug.*		
120	224	
2400	3360	

2400 : 3360 : 50?

: 3360

.....2400 | 16800,0, | 70 *Réff.*
16800
-----0

Reczi vu ſzrednyem meſtu 14. puti: 16. je 224. à 224. puti: 15. je 3360. Ravnò tàk vu pérvem meſztu reczi: 10. puti: 12. je 120. à 120. puti: 20. je 2400. dà tàk vu ſzrednye meſzro doyde 3360. à vu

pérvo

pérvo meſzto : 2400. à vu tretje meſzto : 50. Tèr ondà : akò tretjega povekſſas z-ſzrednyem : y povekſſanoga razdelis z-pérvem doyde 70. Ovak andà govorech : 50. Réffov horvatſzkeh chini : 70. Réffov vugerſzkeh.

Proba. Dvoj-verſztnoga Tricza biva kakti Jedno-verſztnoga. Szamò vu povekſſavanyu Podglavneh brojév nay faleti.

NAVUK TRETJI.

Od Jedno-verſztnoga Nevupravnoga Tricza.

I. Iz gore ſzpomenutoga Jednoverſztnogà Tricza obilnò razmeti jeſzi mogel : dà akò pérvi povekſſan povekſava ſzrednyega ; takje Vupravni Tricz : y ondà tretji moraſze povekſſati z-ſzrednyem : y povekſſan razdeliti z-pérvem. Szuprotivnem andà nachinom : akò pérvi povekſſan pomenſſava ſzrednyega ; mora biti Nevupravni Tricz (diachki : *Regula Trium Inverſa*) i záto pérvi moraſze povekſſati z-ſzrednyem y povekſſan razdeliti z-tretjem. Ovêm nachinôm.

Példa.

Példa. Akò 4. koſzczi pokoſzili jeſzu ſinokoſſu: 6. Dán, tèr hoches znati: 12. Koſzczev kulikobi dní pokoſzili bili? Poſztavivſſi ovak:

Rachún.

Kosz.	*Dán*	*Kosz.*
4	6	12?„
6	.	

„12 | 24 | 2
24

Vidis: dà pérvi povekſſan pomenſſava ſzrednyega. Ar akoje vech Koſzczév berſe ſinokoſſu pokoſze, y menye dnévov potroſſe. Znamenye andà je dà mora biti Nevupravni Tricz. Povekſſay andà pérvoga z-ſzrednyem y povekſſanoga razdéli z-tretjem: Doydu: 2. Ovak andà: 12. Koſzezév pokoſzilibi bili ſinokoſſu: 2. dní. Ravnò tàk.

Példa. Akò: 9. teſákov zgotovilo je ſztanovito delo vu: 13. Dnéveh; tàk 26. Teſákov iſzto delo zgotoviti more: vu dneveh: $4\frac{13}{26}$ Velim vu: $4\frac{1}{2}$

Rachún.

Digitalizirao Google

Teſák	Dán	Teſák
9	13	26 „
13		

„26 | 117 | 4 13/26
| 104 |
- 13

II. Akoje teskò pogoditi kakov Tricz mora biti: y kakſze broji poſztaviti moraju; takſzi ti ſzam drugach példu iztolnachi. Kakje zgora recheno (*a*)

Példa. Peter Pavlu, na 3. léta prez Intereſſa, poſzudil je 1200. Rany: próſzechi dusnika: dà vu potreboche buduchemu, on takay prez Intereſſa poſzudi konchema: 800. Rany. Akò hoches znati, na kulikobi lét Pavel Petru prez Intereſſa poſzuditi moral: 800. Rany?

Ovdè mozibiti teskò razmevas, kakov Tricz mora biti, y kakſze moraju broji vu Rachún poſztaviti. Niſtarmanye, akò premiſzlis, dà ſchimvech Ranyiskov Pavel Petru poſzudi, z-temſze berſe dusnoga Intereſſa oſzlobodi: lehko razmeti budes mogel, daje Nevupravni Tricz: y daſze rechi

(*a*) *Vu ovoga Déla Navuku Pérvom. III.*

Navuk III. 127

rechi mora ovak: Akò Peter Pavlu dálje prez Intereſſa Rany 1200. na: 3. léta tàk Pavel Petru Rany 800. dati mora na lét: $4\frac{400}{800}$ Velim: na $4\frac{1}{2}$

Rachún.

Rany	*Léta*		*Rany*
1200	3		800 ,,
	3		
,,800 | 3600	$4\frac{400}{800}$	$\frac{4}{8}$	$\frac{1}{2}$
3200			
-400			

Ovak andà Pavel Petru poſzuditi mora Rany 800. na léta $4\frac{1}{2}$

III. Akoje pòleg czéloga broja drobis; tàk czél bròy na drobis oberni. Kakje zgora recheno (*a*) Niſtarmanye: vſzigdar, y vſzigde pazi: jeli pérvi povekſſan po-menſſava ſzrednyega? kakti:

Példa. Akoje kojemu ſzukna ſirokoga Réff. $1\frac{1}{2}$ doſztà bilo na opravu Reffov. 5. tèr hoches znati kulikobimu Réffov doſztà bilo ſzukna (ali ako hoches platna za podſztavu) ſirokoga Réff. $1\frac{2}{3}$ Poſztavivſſi ovak: *Ra-*

(*a*) *Vu ovoga Déla Navuku Pervom. V.*

Rachún.

Sirina	Réff.	Sirina.
$1\frac{1}{2}$	5	$1\frac{2}{3}$?
$\frac{3}{2}$	$\frac{5}{1}$	$\frac{5}{3}$ „

$\frac{5}{3}$ X $\frac{15}{2}$

10	45	$4\frac{1}{2}$
	40	
	5	

Vidis: dà ſchimje firſſe ſzukno, z-temga menye prehagya na opravu. I záto Nevupravni Tricz mora biti. Povekſſay andà (*a*) pérvoga z-ſzrednyem: y povekſſanoga razdéli (*b*) z-tretjem doyde: $4\frac{5}{10}$ Ovak andà ſzukna ſirokoga Réff: $1\frac{2}{3}$ doſztà bude na opravu Réff: $4\frac{5}{10}$ Velim: $4\frac{1}{2}$ Ovêm nachinom:

Példa. Akoje pſenicze vagan po Rany $1\frac{1}{2}$ takje kruha za krajczar (à negde za novecz) 16. lotóv tèr hoches znati kulikobi kruha moralo biti za krajczar onda, kadaje pſenicze vagan po Rany 2. Poſztavivſſi ovak: *Ra-*

(*a*) *Pòleg Déla Drugoga Navuka Oſzmoga. III.*
(*b*) *Pòleg Déla Drugoga Navuka Devetoga. IV.*

Rachún.

Rany.	Loti.	Rany.
$1\frac{1}{2}$	16	2 „

3 16
2 1

„ $\frac{2}{1}$ X $\frac{48}{2}$

4 | 4,8, 12. Lot:
4 |

-8
8

Vidis: dà ſchimje dragſſu czenu pſenicza, z-temje menye lotov kruha za krajczar. I záto Nevupravni Tricz mora biti. Povekſſay andà pervoga z-ſzrednyem: y povekſſanoga razdéli z-tretjem. Dojde: 12. Ovak andà kruha za krajczar doyde: 12. Lotov. Ravnò ták biva ova:

Példa. Jeden kupilje ſzukna 45. Réffov: vſzaki Réff po Rany: $1\frac{3}{5}$ Kadabiga pàk bil zmochil; niga doſslo nego ſzamò 40. Réffov. Ako hoches znati pochem doyde mochenoga Réff. 1. Po-

vekſſay pervoga z-ſzrednyem : y povekſſanoga razdéli z-tretjem. Doyde $1\frac{160}{200}$

Velim : $1\frac{4}{5}$

Rachún.

Réff.	*Rany.*	*Réff.*
45	$1\frac{3}{5}$	40 ,,

45 8
1 5

,, $\frac{40}{1} \times \frac{360}{5}$ 0 4

200 | 360 | $1\frac{160}{200}$ | 16 | $\frac{4}{5}$
200 | 20 |

160

Ovak andà mochenoga ſzukna vſzaki Réff doyde po Rany : $1\frac{4}{5}$ Velim : po Rany 1. y (*c*) po 16. groſſi.

Példa : Vu ſztanovitem Varaſſu pri-pravlyen je ſztroſſek, y hrana zadovolyna na 6. tyednóv: za 3400. Szoldatov. Kayti pakò od jedne ſztrani pribliſavaſze nepriatel, koj nakanil je Varas obſztréti. Od druge pakò ſztrani neuffajuſze pomochi dobiti do 16. tyednóv. Akò hoches znati

(c) *Pòleg Déla Drugoga Navuka Pervoga. V.*

ti kulikoihsze iz Varassa razpusztiti mora, dà do 16. tyednov, osztalem Szoldatom hrane nezmenka? Povekssay pérvoga z-szrednyem: y povekssanoga razdéli z-tretjem: Doyde 1275.

Rachún.

Tyed.	*Szold.*	*Tyed.*
6.	3400.	16? ,,

3400.....:

,,16 20,4,0,0 | 1275. *Szold.*

1.6

-44

32

120

11.2

--80

80

--

Ovak andà: 1275. Szoldatov iz Varassa razpusztitisze mora, dà osztalem, na 16. tyednov potrebna hrana nezmenka.

Proba ovoga Navuka biva ovak: Povekssay tretjega z-chetertem: à pérvoga z-drugem, iliti z-szrednyem. Akoti iz

Digitalizirao Google

tak povekſſaneh jednak brôy izide; dobroſzi rachunal.

NAVUK CHETÉRTI.

Od Dvoj-verſztnoga Nevupravnoga Tricza.

1. AKoprem Dvoj-verſztni Tricz rechiſze more vſzaki on, koj zvun treh Glavneh brojev ima takay Podglavné: vſzi vendar nebivaju jednakò. Ar, kakje zgora recheno (*a*) akò Glavni, y Podglavni povekſſani povekſſavaju ſzrednyega; znamenye je, daje Vupravni Tricz. I záto Glavni marajuſze povekſſati z-Podglavnemi. Szuprotivnem andà nachinom: akò jeden zmed takveh (Glavni aliti budi Podglavni) povekſſan povekſſava: à drugi pomenſſava ſzrednyega; znamenye je: dà ni zevſzema vupravni Tricz. I zatoſze Glavni nemogu povekſſati z-Podglavnemi; negò iz takveh morajuſze dvá Jedno-verſztna Tricza napraviti. Naymre: jeden Vupravni: à drugi Nevupravni (Diachi *Regula Trium Compoſita Inverſa*) kakti:

Pel-

Példa. Akò 10. teſakov poſelo je 6. ráli zemlye vu 4. dneveh: tèr hoches znati 8. teſakov, kulikobi dán poſeti moglo 9. ráli? Poſztavivſsi ovak:

Teſaki	10.	*Dnévi.*	8? *Teſaki.*
Ráli	6.	4.	9? *Ráli.*

Vidis: dà Glavni broji jeſzu teſaki: à Podglavni jeſzu ráli. Pokehdob pakò dà Glavni povekſſani pomenſſavaju: à Podglavni povekſſavaju ſzrednyega. (Ar akoje vech teſakov berſe poſenyu; akoje pak vech ráli tàk duſe poſenyu, y vech dnévov potroſſe) znamenye je: dà ni zevſzema Vupravni Tricz. I zátoſze Podglavni broji nemogu z-Glavnemi povekſſati; negoſze moraju dvá Jednoverſztni Triczi napraviti. Naymre: iz Glavneh Tricz Nevupravni: à iz Podglavneh Tricz Vupravni. Reczi andà nayperviche ovak: Ako 10. teſakov poſelo je zemlyu: 4, dní; tàk: 8. teſakov poſenye: 5. dán.

Rachún.

Tes.	*Dán.*	*Tes.*
10.	4.	8? „
4	.....	
„ 8	40	5. *Dán.*
	40	

Zatem (poſztavivſſi v-ſzredinu 5. dán) reczi: Akò 6. ráli poſenyu (razmevſſi 8. teſakov) 5. dán; tak 9. ráli poſeti mogu dán $7\frac{3}{6}$ Velim $7\frac{1}{2}$

Rachún.

Ráli.	*Dán.*	*Ráli.*
6.	5.	9?
.....	.....	5.
.....	6	45 | $7\frac{3}{6}$ | $\frac{3}{2}$
		42
		3

Ovák andà 8. teſakov poſeti more 9. ráli vu dnéveh $7\frac{1}{2}$ ravnò tàk:

Példa. Akò: 50. czentov ſzena, doſztaje bilo 42. Konyem, na 4. dní: tèr hoches znati 125. czentov, 60. Konyem, na

na kulikò dní doſzta bude? Poſztavivſſi ovak :

	Dnév.	
Czent. 50.	4.	125? *Cent.*
Kony. 42.		60? *Kony.*

Ovde takay vidis : dà zmed dveh pérveh brojev jeden povekſſan povekſſava ſzrednyega ; à drugi pomenſſava. (Ar akoje vech czentov ſzena , vech dnévov terpi : akoje pàk vech konyev ; tàk menye dnévov hranitiſze budu mogli.) Znamenye andà je: dá zevſzema ni vupravni Tricz. I zatoſze dvá Triczi napraviti moraju: jeden Vupravni ; à drugi Nevupravni. Reczi andà : Akò : 50. czentov doſztaje na 4. dní ; tàk 125. czentov doſzta bude na 10. dán.

Rachún.

Czent. *Dnévi.* *Czent.*

50. 4. 125?

.....4

50 | 50,0, | 10. *Dán.*

50

--0

Zatem (poſztavivſſi v-ſzredinu 10. dán) Reczi: Akoje 42. konyem doſztà ſzéna (razmevajuch 125. czentov) na 10. dán; tàk 60. konyem doſztà bude na 7. Dán.

Rachún.

Kony.	*Dán.*	*Kony.*
42.	10.	60? „
10.....	:	
„60 | 420	7. *Dán.*	
420		

Ovàk anđà 125. czentov, doſztà bude 60. konyem na 7. Dán.

Pelda. Akò 190. Réffov ſzukna, ſirokoga 2. Réffa, doſztaje bilo na vſzu opravu 30. Szoldatom: tèr hoches znati, kuikò Réffov potrebnò bude ſzukna ſirokoga Réff $1\frac{1}{2}$ Szoldatom 45? Poſztavivſsi ovak: (*d*)

Sold. 30.	*Réff.* 190.	45? *Sold.*
Sirina 2.		$1\frac{1}{2}$? *Sirina.*

Vidis

(*d*) *Pòleg ovoga Déla Navuka Pérvoga III.*

Vidis od jedne ſztrani: dà akobi vech Szoldatov bilo; takbi y vech Réffov moralo biti. Od druge pakò ſztrani: akoje ſirſse ſzukno takga menye na opravu preyde. I záto jeden Tricz mora biti Vupravni; à drugi Nevupravni, kakti pervò. Reczi anda: Akoje 30. Szoldatom doſztà 190. Réffov tàk 45. Szoldatom doſztà bude 285. Réffov.

Rachún.

Szold.	*Réff.*	*Szold.*
30.	190.	45?
⋮	⋮	190.
⋮		405.
⋮		45
⋮		85,5,0, 285. *Reff.*
.....	.....	60
30		255
		240
		-150
		150

Zatem (poſztavivſſi v-ſzredinu 285. Réffov) reczi: Akoje ſzukna ſirokòga

Digitalizirao Google

Réffa 2. doſzta na opravu Reffov 285. tàk ſzukna ſirokoga Réff $1\frac{1}{2}$ doſztá bude (e) 380. Réffov.

Rachún.

Sirina.	*Réff.*	*Sirina.*
2.	285.	$1\frac{1}{2}$?
285 ..... :		$\frac{3}{2}$ „

„ $\frac{3}{2}$ X $\frac{570}{1}$

3 | 11,4,0, | 380. *Réff.*

·9

-24

24

--0

Ovak anda 45. Szoldatom, ſzukna ſirokoga Réff $1\frac{1}{2}$ dſztà bude 380. Réffov.

II. Alije vech puti teskò poznati, koj zmed dveh povekſſan povekſſava ſzrednyega? Záto vnogò bolye paziti moras na dugovanya, negò na réchi: naymrè ondà: kadà Glavni bròy je jedne féle z-Podglavnem. Kakti ovdè.

Példa. Jeden Terſecz na Rany 378. dobil-

(e) *Pòleg ovoga Dèla Navuka Pérvoga. V.*

dobilje Rany 28. vu jednom Letu, tó jeſzt vu 12. Meſzeczeh. Akò hoches znati, vu kulikeh Meſzeczeh mogelbi dobiti Rany 30. dabi bil terſil z-Rany 540. Poſztavivſſi ovak.

Rany.	*Meſz.*	*Rany.*
Glav. 378.	12.	540? *Glavn.*
Dobich. 28.		30? *Dobich.*

Vidis da Glavni, y Podglavni brogi jeſzu Rany: I záto ni lehkò poznati, koj zmed oveh povekſſan, povekſſava ſzrednyega. Niſtarmanye: akò bolye premiſzlis, najti hoches: dà ſchimje vech Glavnoga z-tem vekſſi dobichek, à vu menyſſem vremenu doyde. Schim pakò vekſſi dobichek Terſecz imati hoche z-tem vech *Meſzécz* terſiti mora. Odkudà Glavni bròy povekſſan pomenſſava ſzrednyega: à Podglavni povékſſava. I záto iz Glavneh mora biti Tricz, Nevupravni: à iz Poglavneh Tricz Vupravni. Reczi anda: Akò na Rany: 378. dobichek doyde vu 12. Meſzeczeh; tàk na Rany 540. doy-

doyde vu Meſzeczeh : $8\frac{216}{540}$ Velim (*f*) vu $8\frac{2}{5}$.

Rachún.

Rany.	*Meſz*	*Rany.*
Glavn. 378.	12.	540? „
	12.....	
	756	
	378	
„540 | 4536	$8\frac{216}{540}$ | $\frac{24}{60}$ | $\frac{6}{15}$ | $\frac{2}{5}$	
	4320	
	216	

Zatem reczi : Akò dobichka Rany : 28. doyde vu Meſzeczeh $8\frac{2}{5}$ tàk Rany 30. doyde vu 9. Meſzecz.

Rachún.

Rany.	*Meſz.*	*Rany.*
28.	$8\frac{2}{5}$	30?
	$\frac{42}{5}$.....30	
	5.....1	
.....28	$\frac{1}{1}$ X $\frac{1260}{5}$	
140 | 1260		9. *Meſzécz.*
1260		
....		

Ovak

(*f*) *Pòleg Déla drugoga Navuka Pétoga. III.*

Ovak andà na Rany 540. dobiti more Rany 30. vu 9. Meſzeczeh.

Példa. Akò 100. Vaganov ſitka, doſztaje bilo 500. Szoldatom, na 24. dní: tèr hoches znati na kulikò dní doſztà bude 150. Vaganov. 1200. Szoldatum? Poſztavivſſi ovak:

Dán.

Vag.	100.	24.	150. *Vag.*
Szold.	500.		1200. *Szold.*

Vidis: dà akobi vech vaganov bilo, takbiſze y vech dnevov Szoldati zderſavati mogli. Akobi pàk vech Szoldatov bilo; takbiſze menye dnevov hraniti mogli. Znamenye andà je, dà jeden pervi povekſſan povekſſava ſzrednyega; à drugi pomenſſava. I záto jeden Tricz mora biti Vupravni; à drugi Nevupravni. Reczi andà: Ako 100. Vaganov doſztaje na 24. dní; tàk 150. Vaganov doſztà bude na 36. dán.

Rachún.

Rachún.

Vag.	*Dân.*	*Vag.*
100	24.	150 ?
⋮	⋮	⋮
⋮	⋮	⋮
⋮	⋮	⋮
⋮	⋮	⋮
⋮	⋮	⋮
..... 100	.....	 24
		600
		300
	360,0,	36. *Vag.*
	300	
	-600	
	600	

Zatem reczi : Akô 500. Szoldatov hranitiſze more (razmevajuch z-150. Vag.) 36. dún tàk 1200. hranitiſze more 15. dán.

Rachún.

Szold.	*Dän*	*Sold.*
500	36	„ 1200?
	36.....	
	3000	
	1500	

„ 1200	1800,0,	15. *Dán.*
	1200	
	-6000	
	6000	

Ovak

Ovak andà 150. Vaganov, doſztà bude 1200. Szoldatom, na 15. dán.

III. Akobi vu pervem, y tretjem meſztu dvá Podglavni broji bili, tér mozibiti Glavni povekſſan bi pomenſſaval ſzrednyega: à obodvà Podglavni bi povekſſavali; tàk vu takovem pripechenyu obodvá Podglavna ſzkùp povekſſay, kakje zgora recheno (*g*) tèr ondà iz vſzeh ſzkùpa dvá Jednoverſztna Tricza napravi. Ovêm nachinòm.

Példa. Akò 5. Zidarov, zíd 10. klaftrov dug: à 4. klaftre viſzok zezidali jeſzu vu 12. dneveh, tèr hoches znati kulikobi dán zezidati moglo 15. zidarov: zid 16. klaftrov dug: à 5. klaftrov viſzok? Poſztavivſſi ovak:

Zidari	5.	*Dán.*	15? *Zidari.*
Duſina	10.	.....	16? *Duſina.*
Viſina	4.	12.	5? *Viſina.*
A.	40.	B.	80.

Vidis: dà chimje vech zidárov z-tem menye dnévov zidaju. Schimje pakò vekſſa duſina, ali viſſina zida, z-tem vech dán

(*g*) *Vu ovoga Déla Navuku Drugom. III.*

dán potrosse. Znamenye andà je: dà Glavni bròy povekssan pomenssava szrednyega, tó jeszt dnéve; à Podglavni obodvá povekssani povekssavaju. I záto iz Glavneh mora biti Nevupravni Tricz: à iz Podglavneh Vupravni. Ali kayti Podglavni jeszu dvà; zato: jednoga povekssay z-drugem: tó jeszt: dussinu povekssay z-vissinum: dà tàk vu pèrvo meszto doyde 40. à vu tretje meszto 80. Kak zgora poszstavlyeno vidis pòleg litere A.B. Tèr ondà reczi ovak: Akò 5. zidárov zezidalo je zíd 12. dán; tàk 15. zidarov zezidati more 4. dní.

Rachún.

Zidari.	Dán.	*Zidari.*
5.	12.	15?
12		
15. | 60 | 60	4. Dnévi.	

Zatem reczi: Akobi 40. klaftrov zezidali 4. dní; tàk 80. klaftrov zezidatibi mogli 8. dán.

Rachún.

Klaf.	*Dán.*	*Klaf.*
40.	4.	80?
:	:.....4	
:.....40	320	8. *Dán.*
	320	

Ovak andà 15. zidarov zíd 16- klaftrov dug, là 5. klaftrov viſzok zezidati more 8. dán. I tak nadalye vu vſzeh takoveh Példah rachunay.

Proba biva ovak: Vu onom Triczu, vu kojem tretjega broja jeſzi povekſſal z-ſzrednyem: *povekſſay pervoga z-chetertem: à drugoga z-tretjem.* Vu onom pako Triczu, vu kojem pervoga jeſzi povekſſal z-ſzrednyem: *povekſſay tretjega z-chetertem; à drugoga z-pervem.* Akoti iz tàk poveſſaneh vſzigdè jednak bròy izide; dobroſzi rachunal: ſzamò kàk drugach nay faleti.

NAVUK PÉTI.

Od Paydaſtva.

1. Mèd oſztalemi gore ſzpomenutemi Navuki, ni menye vreden, y haſz-

novit ov, koj vſzakojachke Triczc vu ſzebe zaderſava, y tolnachi, kakſze veliki Rachúni na vech délov chudnovitò razdeliti mogu. Zoveſze pakò *Paydaſtvo* (diachki *Regula Societatis*) kayti vekſsêm talôm haſznovita je paydaſſem onem, koj ſzkùp térſe, y dobichek, ali zgubichek ſzpodobnò, tó jeſzt: pòleg glavneh penéz, y blaga, med ſzobum razdeliti hote. Takovo pàk razdelivanye biva ovak:

Vu tretje z-deſzna meſzto vſzakoga poſzeb paydaſſa glavne penezi; à vu pervo z-léva meſzto, iſzte penezi ſzkùp ſzpravlyene, iliti pridáne; à vu ſzredinu dobichek, aliti budi zgubìchek redom, y razlucheno poſztavi. Zatem: vſzakoga poſzeb tretjega povekſſay z-ſzrednyem y povekſſanoga razdéli z-pérvem: tèr tàk tulikò Jedno-verſztneh Vupravneh Triczev napravi, kulikoje paydoſſev bilo. Dà tàk iz vſzakoga Tricza, vſzakomu ſzvoy dobichek, ali zgubichek izide.

Példa. Dvá paydaſſi, hochemo rechi: A. y B. imali jeſzu glavnoga Rany: 600.

Pay-

Paydas A. imalje Rany 240. Paydas B. imalje Rany 360. Z-kojemi kadabi ſzkùp terſili bili; dobili jeſzu Rany 50 Koije pâk vekſſe glavno imal, hoche ſzpodoben y dobichek imati. Akò hoches znati kulikò vſzakomu dobichka doyde? Reczi (a) Akò na glavneh Rany: 600. doſsloje dobichka Rany 50. tàk na glavneh Rany 240. Paydaſſu A. doyde dobichka Rany 20.

Rachún.

Glavno.	*Dobichek.*	*Glavno.*	
600.	50.	240?	
:	:	50	
.....600	1200,0,		20. *Dob.*
	1200		
	----0		

Zatem reczi: Akò na glavneh Rany 600. doſsloje dobichka Rany 50. tâk na glavneh Rany 360. Paydaſſu B. doyde dobichka Rany 30.

Rachún.

Glavno.	*Dobichek*	*Glavno.*	
600.	50.	360.	
:	:	.....50.	
.....600	1800,0,		30. *Dob.*
	1800		
	----0		

(a) *Pòleg ovoga Déla Navuka Pérvoga*

Ovak andà Paydaſ. A. dobil je Rany 20. Paydas pakò B. dobilje Rany 30. Tó jeſzt vſzega ſzkùpa 50. Kàk vidis ovde.

Glavno.	*Dobich.*	*Glav.*	*Dob.*
		240?)	A. 20.
„600.	50.	360?)	B. 30.
		600„	50 *proba.*

Példa. Chetiri paydaſſi: na kratkom hochemo rechi: A.B.C.D. poſztavili jeſzu glavnoga Rany 522. Paydas A. poſztavilje Rany 120. Paydas B. 168. Paydas C. 99. Paydas D. 135. Z-kojemi kadabi ſzkùpa terſili bili, vu malom vremenu dobili jeſzu Rany 174. Akò hoches znati kulikò dobichka na vſzakoga doyde? Reczi: Akò vſzi chetiri na Rany 522. dobili jeſzu 174 tak (gledech na glavne vſzakoga penezi) Paydas A. dobilje Rany 40. B. 56. C. 33. D. 45. Kak vidis ovde:

Glav.	*dobich.*	*Glav.*	*Dobich.*
		120?)	A. 40.
		168?)	B. 56.
„522.	174.	99?)	C. 33.
		135?)	D. 45.
522		174.	*Praba.*

Ravnò tak rachunajuch, iz ſzamoga dobichka poznati mores, kulikoje vſzaki glavnoga poſztavil. Kakti

Pelda. Akò trí paydaſſi A.B.C. zmetali jeſzu glavnoga Rany 475. tèr dobili jeſzu Rany 95. y na Paydaſſa A. doſsloje dobichka Rany 25. na B. 30. na C. 40. tàk Paydas A. dálje glavnoga Rany 125 B. 150. C. 200. kàk vidis ovde.

Dobich.	*Glav.*	*Dobich.*	*Glav.*
		25?)	A. 125.
„ 95.	475.	30?)	B. 150.
		40?)	C. 200.
		95 „	475. *proba.*

Pelda. Tri Paydaſſi A. B. C. dobili jeſzu Rany 1520. vu koj dobichek Paydas A. dalje glavnoga Rany 1080. Paydas B. Rany 360. kulikoje pàk dál Paydas C? neznaſze. Toſze vendar zná dotrò, dagaje dobichka dopalo Rany 240. Akò hoches znati, kulikoje Paydas A. y B. dobichka priel? y kulikoje Paydas C. glavnoga dál?

Odnemi dobichek Paydaſſa C. od vſzega dobichka, tó jeſzt, Rany 240. od 1520. dà

tak na pérva dvá paydaſſa oſztane dobichka: Rany 1280. Tèr ondà reczi ovak: Akò na Paydaſſa A. y B. glavneh penéz Rany 1440. doſsloje dobichka Rany 1280. tàk na Paydaſſa A. doyde dobicha Rany 960. à na Paydaſſa B. Rany 320. K-kojem, akò pridas dobichek Paydaſſa C. tó jeſzt: Rany 240 izide vſzeh treh czél dobichek: naymre Rany 1520. kàk vidis ovde:

Glav.	*Dobich.*	*Glav.*	*Dobich.*
		1080?)	A. 960.
„ 1440.	1280.	360?)	B. 320.
		1440 „	C. 240)
			1520. *proba.*

Iz dobichka pakò dveh paydaſſev lehko poznati mores kulikoje tretji dobil. Ar akò pérvi dvá A. y B. dobili jeſzu Rany 1280. na glavneh 1440. tàk tretji C. koj je dobil 240. moralje glavnoga poſztaviti 270. kak vidis ovde:

Dob. A. B.	*Glav.* A. B.	*Dob.* C.	*Glav.* C.
1280.	1440.	240?)	270.

Pél-

Pelda. Zmed drugeh treh terſczev Paydas A. dálje glavnoga Rany 100. Paydas B. Rany 200. Paydas pakò C. dálje 80. vaganov ſitka. Zevſzêm ovêm blagom, kadabi dobili bili Rany 400. na Paydaſſa A. doſsloje dobichka Rany $66\frac{2}{3}$ na B. $133\frac{1}{3}$ na C. 200. Akò hoches znati za kulikoje ſitka bilo? Reczi: Akò dobichka Rany $66\frac{2}{3}$ doſsloje na Rany 100. tàk dobichka Rany 200. doytije moralo na ſitku, koj je vreden bil Rany 300. Kàk vidis ovde:

Dobichek.	*Glavno.*	*Dobichek*	*Glavno.*
$66\frac{2}{3}$	100.	200.?)	300.

Pelda. Zmed chetireh terſczev Paydas A. dálje glavnoga Rany 120. Paydas B. dalje pſeniczu. Paydas C. dálje jachmen. Paydas Pakò D. dálje kukuruzu. Z-kojem vſzem kadabi terſili bili; dobili jeſzu Rany 124. Koj dobichek kadabi med ſzobum razdelili bili; tàk na Paydaſſa A. doſsloje $\frac{1}{3}$ na B. $\frac{1}{4}$ na C. $\frac{1}{8}$ na D. $\frac{7}{24}$ Ako hoches znati za kulikoje vſzaki ſitek

prodán ? y kulikoje vſzaki dobil ? Reczi: Akoje Paydas A. $\frac{1}{3}$ dobil na Rany 120. tàk Paydaſſa B. koj je dobil $\frac{1}{4}$ prodána je pſenicza za Rany 90. Paydaſſa C. koj je dobil $\frac{1}{8}$ prodán je jachmen za Rany 45. Paydaſſa pakò D. koj je dobil $\frac{7}{24}$ prodana je kukuruza za Rany 105. Rachunajuch naymrè ovak :

Dobichek.	*Glavno*	*Dobichek.*	*Glavno.*
		$\frac{1}{4}$?)	B. 90. *Pſen.*
A. $\frac{1}{3}$	A. 120.	$\frac{1}{8}$?)	C. 45. *Jach.*
		$\frac{7}{24}$?)	D. 105. *Kuku.*

Szadà akò hoches znati kuliko je vſzaki Rany dobil ? Reczi: Akoſzu vſzi chetiri dobili dobichek 1 (ar $\frac{1}{3}$. $\frac{1}{4}$. $\frac{1}{8}$. $\frac{7}{24}$. pridani (*b*) chiné 1.) tàk Paydas A. dobilje Rany $41\frac{1}{3}$ B. 31. C. $15\frac{1}{2}$ D. $36\frac{1}{6}$ Kàk vidis ovde.

1.

(*b*) *Pòleg Dèla drugoga Nazuka Séſztoga. IV.*

$\frac{1}{3}$) A. 41 $\frac{1}{3}$

$\frac{1}{4}$) B. 31

,,1. 124.

$\frac{1}{8}$) C. 15 $\frac{1}{2}$

$\frac{7}{24}$) D. 36 $\frac{1}{6}$

1,, 124 *proba.*

Példa. Trí terſczi A. B. C. na Rany 1520. dobili jeſzu Rany 190. kulikoje pakò vſzaki glavnoga dál: ali dobichka priel? znatiſze nemore. Toſze vendar zná, daje Terſecz A. glavnoga z-dobichkom priel Rany 1080. Ravnò tàk Terſecz B. Rany 360. à C. Rany 270. Akò hoches znati kulikoje vſzaki glavnoga dál? y kulikoje dobichka priel? Reczi: Akò vſzeh treh glavno z-dobichkom chini 1710. ſzamo pak glavno chini 1520. tàk Terſecz A. dálje glavnoga Rany 960. Terſecz B. 320. Terſecz C. 240. To jeſzt, vſzega ſzkùpa Rany 1520. Kàk vidis ovde:

Glav. y dob.	*Glavno.*	*Glav. y dob. Glavno.*
		1080?) A. 960.
„ 1710.	1520.	360?) B. 320.
		270?) C. 240.
		1710„ 1520. *proba*

Szadà pakò lehkò zrachunati mores kulikoje vszaki dobichka priel? Arakò na glavnoga Rany 1520. dosloje dobichka 190. tàk Terszecz A. prijel je dobichka Rany 120. Terszecz B. 40. Terszecz C. 30. Kàk vidis ovde:

Glavno	*Dobichek.*	*Glavno.*	*Dobichek.*
		960?)	A. 120.
„ 1520.	190.	320?)	B. 40.
		240?)	C. 30.
		1520„	190. *proba*

Példa. Trí Paydassi A.B.C. med szobum razdelili jeszu Rany 760. ovàk: Kadaje A. priel Rany 10. takje B. priel 7. à. C. 2. Akò hoches znati kulikoje vszaki priel? Reczi: Akoszu vszi prieli 760. tàk A. priel je 400. B. 280. C. 80. Tójeszt, vszega szkupa 760. Kàk vidis ovde:

„ 19.

10?) A. 400.
„ 19. 760. 7?) B. 280.
2?) C. 80.
19„ 760. *proba.*

Példa. Trí paydaſſi A. B. C. dobili jeſzu rany 360. Akoprèm pakò jeden ni dál vech glavnoga; negoje dál drugi. Niſtarmanye pogodiliſznſze med ſzobum ovak: dà Pérvi, koj vech truda podnaſſa, y bolye za dobichek ſzkerbí; na 100. Ranyiski glavneh penéz, nay vzeme 24. Rany dobichka: à Drugi 16. Tretji pakò zadovolyen nay bude, akò na 100. Rany: glavneh, vzeme 10. Rany dobichka. Akò hoches znati, kulikoje vſzaki dobil? y kulikoje glavnoga dál? Reczi: Akoſzu vſzi dobili: 360. tàk A. dobilje $172\frac{4}{5}$ B. $115\frac{1}{5}$ C. 72. Kàk vidis ovde:

24?) A. $172\frac{4}{5}$
„ 50. 360. 16?) B. $115\frac{1}{5}$
10?) C. 72
50„ 360. *proba.*

Ovo znajuchi; akò nadalye znati hoches kulikoje vſzaki glavnoga dál? Reczi:

Akò

Akò na glavneh Rany 100. Paydas A. dobilje Rany 24. B. 16. C. 10. tàk pòleg gore poſztavlyenoga dobichka, vſzakije moral glavnoga dati Rany 720. Kàk vidis ovde:

Dobichek.	*Glavno.*	*Dobichek.*	*Glavno.*
24.		$172\frac{4}{5}$?)	A. 720.
16.	100.	$115\frac{1}{5}$?)	B. 720.
10.		72 ?)	C. 720.

Példa. 4. Kapitani, 6. Zaſztavnikov, y 100. proſzteh ſzoldatov, na harachu dobili jeſzu Rany 7240. Dokonchano pakò je; daſzi dobichek razdelé ovak: Kulikogoder puti vſzaki Kapitan vzeme Rany 8. tulikò puti vſzaki Zaſztavnik nay vzeme 5. à vſzaki proſzti ſzoldat 3. Akò hoches znati kulikò na vſzakoga doyde?

Povekſſay 4. Kapitane z-8. Rany: Ravnò tak 6. Zaſztavnikov z-5. Rany: à 100. Szoldatov z-3. Rany: dà tàk na Kapitane doyde 32. à na Zaſztavnike 30. à na proſzte ſzoldate 300. Tèr ondà reczi ovak: Akò vſzi ſzkùpa dobili jeſzu Rany 7240. tàk Kapitani do-

dobili jeſzu Rany 640. Zaſztavniki 600. à proſzti Szoldati 6000. Kàk vidis ovde:

„ 362. 7240.
32 ?) *Kapit.* 640.
30 ?) *Zaſzt.* 600.
300 ?) *Proſz.* 6000.
362 „ 7240. *proba.*

Akò pàk Rany 640. razdelis z-4. à 600. z-6. à 6000. z-100. (arſzu 4. Kapitani. 6. Zaſztavnikov y 100. proſzteh Szoldatov) ochiveſzto bude, daje vſzaki Kapitan dobil Rany 160. à vſzaki Zaſztavnik 100. y vſzaki proſzti Szoldat 60.

Példa. Jeden vumirajuchi, trem ſzvojem priatelom oſztaje duſen Rany 400. Naymre: Priatelu A. Rany 165. Priatelu B. 90. Priatelu C. 145. Akò nima vech nego Rany 320. Akò takay zroka nima, zakaybi jednoga moral na punom zplatiti z-kvarom drugoga; tàk gledech na dúge, iz Rany 320. moralbi dati Priatelu A. Rany 132. Priatelu B. 72. Priatelu C. 116. Kàk vidis ovde.

Dúg.

Dúg.	*Imetek.*	*Dúg.*	*Imetek.*
		165?) A.	132.
„400.	320.	90?) B.	72.
		145?) C.	116.
		400„	320. *proba.*

Akobi pakò jednak dél med paydaſſi vuchiniti hotel; ochiveſzto je, daſze penezi, ali kakvo goder drugo blago, na tulikò ſztrán razdeliti mora, kulikoje paydaſſev. Ovêm nachinôm biva takay ovakva:

Példa. Trí vredni, y iſztinſzki buduchi poſzlani preczenyat jednoga terſzja: vſzi trí niſzu jednakò czenili: nego jeden je rekel; daje vredno Rany 75. à drugi, Rany 64. à tretji, Rany 80. Akò hoches znati kulikoje vredno?

Ovde czenu Terſzja priday, y pridanu razdéli na troje; arſzu trí preczenyali. Tèr tàk terſzje, po pravicze, vredno bude Rany 73. Kàk vidis ovde:

Rany.

75
64
80

3 | 21, 9, | 73. Rany.
  | 21 |
  | - - |
  | 9 |
9

Ovêm nachinôm biva takay ova :

Példa. Jeden kupilje hisu za Rany 1200. Pogodilszeje pàk ovak : dà Rany 700. poszraviti hoche chesz 2. lete. Druge pakò penezi, tó jeszt : Rany 500. poszraviti hoche chesz 4. léta. Metemtoga pakò premiszlilszi je, dabi bolye bilo vsze penezi, na jeden put poszraviti. Povech andà kadabi je dusen poszraviti?

Povekssay Rany 700. z-2. à 500. z-4. meszeczi: dà tàk doyde 1400. y 2000. koj pridáni chiné 3400. Ove pakò 3400. akò razdelis z-1200. izide $2\frac{10}{12}$ Kàk vidis ovde :

1500

1400
2000
1200 | 3400 | 2 1000/1200 | 10/12
2400
1000

Ovàk andà kupecz moralbi vſze penezi poſztaviti chefz: 2. Lete, y 10. Meſzécz. Ravnò tàk:

Példa. Peter poſzudilje Pavlu 40. Rany do 7. meſzécz; à 24. Rany do 5. meſzécz: à 22. Rany. do 8. meſzécz. Ako Peter neche na tri puti, nego vſze penezi na jeden put prieti: tèr hoches znati do kuliko vremena, moralbi Pavel, vſze penezi na jeden put poſztaviti?

Povekſſay Ranyiske z-meſzeczí, y povekſſane priday, y pridane razdéli z-96. (Ar vſzega dúga je Rany 96.) izide 6. meſzècz. Kàk vidis ovde:

280
120
176
96 | 576 | 6. *Meſzécz.*
576

Moral-

Moralbi andà Pavel vſze penezi poſztaviti cheſz 6. Meſzécz. Odkudà vidis:

II. Akobi jednoga paydaſſa glavni penezi vech vremena vu terſtvu bili, negò drugoga; tàk takovo glavno povekſſay z-vremenom: tó jeſzt: z-letom, meſzeczí, ali z-dnévi. Kàk koja példa z-ſzobum donaſſala bude. Kakti ovde:

Példa. Trí Terſczi A. B. C. dáli jeſzu vu terſtvo Rany 1700. Terſecz A. pred 10. Meſzeczí dálje Rany 300. Terſecz B. pred 3. Meſzeczí dálje Rany 600. Terſecz pakò C. pred Meſzeczom $1\frac{1}{2}$ dálje Rany 800. z-kojemi vutom vremenu terſech, zgubili jeſzu Rany 100. Akò hoches znati kulikoje vſzaki zgubil? Vſzakoga glavne penezi povekſſay z-vremenom *(c)* dà tàk na Terſcza A. doyde 3000. na B. 1800. na C. 1200. à na vſze ſzkùpa 6000. Tèr ondà reczi ovak: Akò vſzi ſzkùpa zgubili jeſzu 100. tàk Terſecz A. zgubilje 50. B. 30. C. 20. Kak vidis ovde:

(c) *Kakti vu ovoga Déla Navuku Drugom.*

Glav.	Zgub.	Glav.	Zgub.
		3000?) A.	50.
„ 6000.	100.	1800?) B.	30.
		1200?) C.	20.
		6000„	100. *pro.*

Akobi paydaſſi vſzi jednako glavno poſztavili, ne vendar vſzi jedno vreme; zàkje doſztà ſzamoga vremena rachún naprauiti. Ovêm nachinôm.

Példa. Akoſzu trí terſzczi: A. B. C. poſztavili Rany 300. Tó jeſzt: vſzaki po 100. y pérvoga penezi biliſzu vu terſztvu leta $\frac{1}{2}$ à drugoga leto $1\frac{1}{6}$ à tretjega 10. meſzécz: tér dobili jeſzu Rany 50. tàk (obernivſſi (*d*) léta na meſzecze) na terſzca A. doyde dobichke Rany 10. na B. $23\frac{1}{3}$ na C. $16\frac{2}{3}$ Rachunajuch naymrè ovak:

Meſz.	Dobich.	Meſz.	Dobich.
		6?) A.	10
„ 30.	50.	14?) B.	$23\frac{1}{3}$
		10?) C.	$16\frac{2}{3}$
		30„	50. *probа.*

(*d*) *Pòleg Déla II. Navuka pervoga V. Példa.*

Példa. Jeden zmed treh paydaſſev buduchi opitan kulikoje vremena z-ſzvojemi paydaſſi terſil? kulikoje glavnoga dál? y kulikoje iz terſtva dobil? Ja (veli Paydas A.) dál jeſzem glavnoga rany 80. y terſil jeſzem jedno leto. Drugi moy Paydas B. terſilje z-menum 8. meſzécz: à tretji Paydas C. 4. meſzécze. Kulikoſzu pakò ovi dvá glavnoga dàli, y dobichka prieli? toga neznam: dapachè, y zábilſzem, kulikoſzem ſzám dobil. Tó vendar znam dobrò; daſzmo vſzi tri dobili rany 190. y daſzem ja tri puti vech dobil, nego Paydas B. à chetiri puti vech, nego C. Akò hoches znati kulikoje vſzaki glavnoga poſztavil? y kulikoje dobil? Povekſſay Paydaſſa: A. glavne penezi z-ſzojem vremenom, to jeſzt rany 80. z-12. meſzeczi; dà tàk na Paydaſſa A. doyde 960. Kayti pakò (kakje zgora recheno) na Paydaſſa B. trí puti; à na Paydaſſa C. chetiri puti menye mora doyti, nego na Paydaſſa A. Zatò: razdêli 960. na troje, y na chetvero: dà tàk na Paydaſſa B. doyde 320. à na C. 240. à na vſze ſzkùpa 1520. Tèr ondá akò hoches znati kulikoje vſzaki do-

bil? Reczi: Akoſzu vſzi dobili 190. tàk Paydas A. dobilje rany 120. B. 40. C. 30. Kàk vidis ovde:

	Dobichek.		*Dobichek.*
		960?) A.	120.
„1520.	190.	320?) B.	40.
		240?) C.	30.
		1520„	190. *pro.*

Ar ovak dobichek Paydaſſa A. je trí puti vekſſi, negoje dobichek Paydaſſa B. à chitiri puti vekſſi, negoje Paydaſſa C.

Akobi pàk rad znati kulihoje Paydas B. y C. glavnoga dál? tàk Paydaſſa B. 320. razdéli na oſzmero. Ravnò tàk, Paydaſſa C. 240. na chetvero. Ar B. dálje glavne penezi na 8. meſzécz à C. na 4. meſzecze. Tèr ondà ochiveſztò bude, dà Paydas B. dálje glavnoga rany 40. à C. 60. obodvá pakò y z-Paydaſſem A. rany 180. Odkudà vidis.

IV. Akoprem vſzeh Paydaſſev ni znano glavno, moreſze vendar iz ſzamoga vremena poznati. Ar akò jednoga Paydaſſa glavno povekſſas s-nyegvem vremenom,

nom, y povekſſano razdelis z-vremenom drugoga, ali tretjega Paydaſſa; izideglavno iiztoga drugoga, ali tretjega Paydaſſa.

Pelda. Peter hotejuchi jedno leto zpoznati napredek vu terſtvu, kupilje blaga za 800. ranyiski. Cheſz trí pakò meſzecze radbi y Pavel z-Petrom terſiti, tàk vendar; dabi na konczu leta, napol dobichek delili. Ali Peter veli Paulu: akò hoches napol dobichek deliti, moras vech penéz dati, nego ja: Ar Ja z-mojemi penezi terſil budem 12. meſzécz. Ti pakò z-tvojemi terſil budes ſzamò 9. meſzécz. Akò hoches znati kulikò rany mora dati Pavel? Povekſſay Petra rany 800. z-12. meſzéczi. Doyde 9600. Oveh 9600. akò razdelis z-9. meſzeczi Pavla, doyde $1066\frac{2}{3}$ Akò anda Pavel hoche terſiti z-Petrom, y na konczu lèta napol dobichek deliti; tàk mora dati rany $1066\frac{2}{3}$

Ravnò tàk iz ſzamoga glavnoga poznati mores rachún vremena. Ar akò jednoga Paydaſſa glavno povekſſas z-vremenom, y povekſſano razdelis z-glavnem

drugoga Paydaſſa; izide rachún vremena iſztoga drugoga Paydaſſa.

Példa. Peter na pochetku lèta, vſzakojachkoga blaga kupilje za Rany 800. y vu malom vremenu, veliku haſzen, y dobichek zpoznaval. Videchi tó Pavel, ponujaſze on takay vu terſtvo, y obeche: dà hoche dati Rany 1200. ali ne pervò, niti potlam; negò vu onom vremenu: dà na konczu lèta jednakò dobichek razdeliti budu mogli. Akò hoches znati na kulikò meſzécz Pavel Rany 1200. vu terſtvo dati je dufen. Povekſſay Petra Rany 800. z-12. meſzeczi- Doyde 9600. Oveh 9600. akò razdelis z-penézi Paula, tò jeſzt: z-Rany 1200. izide 8. Akoje andà Peter dál Rany 800. na 12. meſzécz, tàk Pavel mora dati Rany 1200. na 8. meſzécz. I tak nadalyè.

Példa. Zmed treh paydaſſev: A. dálje glavnoga Rany 800. na 6. meſzécz. Kulikoje pàk paydas B. y C. dál, neznaſze. Toſzc vendar zná dobrò, daje: B. 8. meſzécz: à C. 10. meſzécz terſil: y dà vſzi ſzkupa dobili jeſzu Rany 210. Akò hoches

ches znati kulikoje vszaki glavnoga dál? y kulikoje dobichka priel? Povekssay paydassa A. glavne penezi z-vremenom: tó jeszt 800. rany: z-6. meszeczí; dà tàk na paydassa A. doyde 4800. Oveh 4800. akò razdelis na 8. y na 10. sztràn (ar paydas B. tersilje 8. meszécz: à paydas C. 10. meszecz) doyde na paydassa B. glavnoga rany: 600. à na C. 480.

Szadà akò hoches znati kulikoje vszaki dobichka priel? Povekssay vszako glavno z-szvojem vremenom: tó jeszt paydassa A. rany 800. z-6. meszeczí; à paydassa B. rany 600. z-8. meszeczí; paydassa pako C. rany 480. z-10. meszeczí: dà tàk na vszakoga doyde 4800. Tèr onda reczi ovak: Akò vszi trí dobili jeszu rany 210. ochiveszto je daje vszaki dobil Rany 70. Kàk vidis ovde:

Glav.	*Dobich.*	*Glav.*	*Dobich.*
		4800?)	A. 70.
„ 14400.	210.	4800?)	B. 70.
		4800?)	C. 70.
		14400 „	210. *prob.*

Példa. Trí vu terſtvu paydaſſi, naymre: paydas A. dálje glavnoga Rany 96. na 8. meſzécz. paydas B. na meſzto penéz, dálje ſzól na 9. meſzecz. Paydas pakò C. dálje ſitek na 6. meſzecz. Z-kojem vſzem, kadabi terſili bili; dobili jeſzu Rany 230. Naymrè paydas A. dobilje $\frac{1}{3}$ paydas B. $\frac{1}{2}$ paydas C. $\frac{1}{6}$ Akò hoches znati, podkulikoje Ranyiskih doſsla ſzól, y ſitek? y kulikoje vſzaki dobil? Reezi: Akô Paydaſſa A. koj je prieł dobichka $\frac{1}{3}$ glavno (povekſſano z-8. meſzeczi) chiní: 768. tak paydaſſa B. (koj je priel dobichka $\frac{1}{2}$) ſzól chini 1152. Paydaſſa pako C. (koje prieł dobichka $\frac{1}{6}$) ſitek chini 384. Kak vidis ovde:

Debich.	*Glavno.*	*Dobich.*	*Glavno.*
A. $\frac{1}{3}$	768.	$\frac{1}{2}$?) B.	1152.
		$\frac{1}{6}$?) C.	384.

Szadà akò 1152. razdelis na 9. ſztrán; à 384. na 6. ſztrán (ar B. dálje ſzól na 9. me-

meſzécz, C. pakò na 6. meſzcz) ochiveſztò bude: daje ſzól bila pod Rany 128. Sitek pako bilje pod Rany 64.

Akò pak hoches znati kulikoje vſzaki dobichka priel? Reczi: Akò vſzi ſzkùpa prieliſzu Rany 230. tak A. prielje $76\frac{2}{3}$ B. 115. C. $38\frac{1}{3}$ Kak vidis ovde:

$\frac{1}{3}$?) A. $76\frac{2}{3}$.

„ 1. 230. $\frac{1}{2}$?) B. 115.

$\frac{1}{6}$?) C. $38\frac{1}{3}$

1„ 230. *pro*

Példa. Jeden buduchi opitan kakſze hrani y opravlya? Odgovoril je, dà iz terſtva, iz kojega ſzamo -treyt dobil je Rany 138. Nadalyè buduchi opítan, kulikoje vſzaki vu terſtvo glavnoga dál, y dobichka priel? Odgovoril je: dà Ja (veli Peter) dál jeſzem gotovoga novcza na 1. leto Rany 200. Iz kojeh dopalome je dobichka Rany 60. Pavel pakò drugi moy paydas: znàm daje dál 240. à neznam na kulikò vremena: dopalogaje vendàr dobichka

Rany 48. Tretji pakò paydas moy Thomas, nemajuchi gotoveh penéz, dálje med naſz ſzvojega konya, za kojega cheſz 10. meſzécz priel je penezi, y zverhu toga dopalogaje dobichka Rany 30. Akò hoches znati, kakje dugo Pavel z-ſzvojemi penézi terſil? y kulikoje Thomás za konya priel? Pokehdob daſze (kakje malo pérvo recheno) glavno mora povekſſati z-vremenom. Povekſſay andà Rany 200. z-letom, iliti z-12. meſzeczi: dá tàk na Petra doyde 2400. Tèr ondà: akò hoches znati kulikoje meſzécz Pavel z-Rany 240. terſil? Reczi? Akoje Peter dobil Rany 60. na 2400. takje Pavel dobil Rany 48. na 1920. Kak vidis ovde:

Dobich.	*Glav.*	*Dobich.*	*Glav.*
60.	2400.	48?)	1920.

Oveh 1920. akò razdelis z-glavnemi penezi Pavla: tó jeſzt: z-Rany 240. doyde 8. Andà Pavel z-ſzvojemi Rany 240. terſilje 8. meſzécz.

Zatem: Akò hoches znati kulikoje Thomas za ſzvojega konya priel? Reczi:

Ako-

Akoje Peter dobil Rany 60. na 2400. takje Thomas dobil Rany 30. na 1200. Kàk vidis ovde :

Dobich.	*Glav.*	*Dobich.*	*Glav.*
60.	2400.	30?)	1200.

Oveh 1200. akò razdelis z- 10. (arje fecheno : daje Thomas 10. meſzécz z-ſzvojem konyem terſil) doyde 120. Andà Pavel za ſzvojega konya priel je Rany 120. Tèr tàk vſzeh treh rachún doyde, kakdabi rekel bil ovak :

Akoje Peter dál Rany 200. na 12. meſzecz : *P*avel Rany 240. na 8. meſzécz : Thomas pako Rany : 120. na 10. meſzecz : tàk (z-povekſſavanyem penéz z-meſzeczi) *P*eter dobilje Rany 60. *P*avel Rany 48. Thomas Rany 30. Kàk vidis ovde :

Glavno.	*Dobich.*	*Glav.*	*Dob.*
		2400?) *Pet.*	60.
„ 5520.	138.	1920?) *Pav.*	48.
		1200?) *Tho.*	30.
		5520 „	138. *pro.*

Pél-

Pelda. Trí paydaſſi A.B.C. na rany: 180. dobili jeſzu rany 65. Pérvi na 70. dobilje: 24. Drugi na 60. dobilje: 21. Tretji na 50. dobil je 20. Vſzakije pakò terſil nekulikò meſzécz, koj pridani vſzega ſzkùpa chiné meſzécz $6\frac{9}{16}$ Akò hoches iz ſzamoga glavnoga y dobichka znati, kulikoje meſzécz vſzaki paydas terſil? Ovde glavno poſztavi, kakdabi drobis bil, naymrè ovak: $\frac{24.}{70}$ $\frac{21.}{60}$ $\frac{20.}{50}$ y jedno k-drugomu priday (*e*) dà tàk vſzega ſzkupa doyde: $\frac{229500}{210000}$ Velim (*f*) $\frac{153}{140}$ Tèr ondà reczi ovak: Akò vſzi trí terſili jeſzu meſecz $9\frac{9}{16}$ tàk A. terſilje meſzecze 3. B. $3\frac{1}{16}$ C. $3\frac{1}{2}$ Rachunajuch naymre (g) ovak:

Glav.

(e) *Pòleg Déla Drugoga Navuka Seſztoga. IV.*

(f) *Pòleg Déla Drugoga Navuka Pétoga.*

(g) *Pòleg Déla Drugoga Navuka oſzmaga, y Devetoga.*

Digitalizirao Google

Glav. y Dob.	*Meſz.*	*Glav. y Dob.*	*Meſz.*
		$\frac{24}{70}$?) A.	3
„ $\frac{153.}{140.}$	$9\frac{9}{16}$	$\frac{21}{60}$?) B.	$3\frac{1}{16}$
		$\frac{20}{50}$?) C.	$3\frac{1}{2}$
		$\frac{153}{140}$ „	$9\frac{9}{16}$ *pro.*

III. Ovêm nachinôm vnoge chudnovite rachúne lehkò napraviti mores. Szamò pazi dobrò, kakvoje pitanye, y kayſze vu kojem rachúnu zaderſava. Kakti ovde:

Példa. Jeden Kraly, vu velike potreboche buduchi poſztavlyen, od ſzvojeh podloſnikov potrebuje Rany 42000. Dokonchano pakò je: dà kulikogoder puti proſzti lyudi dadú Rany 2. tulikò puti Plemeniti moraju dati Rany 3. à kulikò puti Plemeniti dadu Rany 4. tulikò puti Baroni moraju dati Rany 5. kulikò puti pakò Baroni dadú Rany 6. tulikò puti Gròffi moraju dati Rany 7. Akò hoches znati kulikò vſzaki moraju dati, dà ſzpune Rany 42000? Poſztavivſſi ovak:

Pró-

Prószti. *Plem.* *Baro.* *Gròff.*

2. 3. 4. 5. 6. 7.

Ovde razmeti moras : dà akò proszti jeden put dadú Rany 2. tàk Plemeniti moraju dati jeden put 3. Akò pàk Plemeniti dadú jeden put 3. tèr hoches znati kulikò ondà moraju dati Baroni ? Reczi : Akò na 4. idu 3. tàk (*h*) na 5. doydu $3\frac{3}{4}$ Kàk vidis ovde :

Rachún.

4. 3. 5 ½

3

4 | 15 | $3\frac{3}{4}$
| 12 |
-3

Akò pàk na 6. idu $3\frac{3}{4}$ tàk na 7. doydu $4\frac{9}{24}$ Velim: 4. y (*i*) $\frac{3}{8}$ Kàk vidis ovde:

Rachún.

(h) *Pòleg ovoga Dêla Navuka Pérvoga.*

(i) *Pòleg Dêla Drugoga Navuka Pétoga.*

Rachún.

6. $3\frac{3}{4}$ 7?

15 7
$\frac{15}{4}$ ..... $\frac{7}{1}$
$\frac{6}{1}$ X $\frac{105}{4}$

24	105	$4\frac{9}{24}$	$\frac{9}{8}$
	.9.6		
	--9		

Akobi andà proſzti dáli Rany 2. takbi Plemenitaſi morali dati 3. à Baroni $3\frac{3}{4}$ Gróffi pakò $4\frac{3}{8}$ Tó jeſzt vſzega ſzkùpa $13\frac{1}{8}$ Reczi. Kajti pakò vſzi moraju dati Rany 42000. Zàto: proſzti moraju dati 6400. àPlemeniti 9600. à Baroni 12000. à Gròffi 14000. Kàk vidis ovdè:

2?) *Pro.* 6400.
3?) *Ple.* 9600.
2, $13\frac{1}{8}$ 4200. $3\frac{3}{5}$?) *Bar.* 12000.
$4\frac{3}{8}$?) *Gro.* 14000.

$\frac{4\frac{3}{8}}{\frac{1}{13\frac{1}{8}}}$ 42000. *pro.*

Ar ovdè kulikojegoder puti 2. vu 6400.

culi-

tulikoje Puti 3. vu 9600. à kulikoje puti 4. vu 9600. tulikoje puti 5. vu 12000. kulikoje pàk puti 6. vu 12000. tulikoje puti 7. vu 14000. Kak y ſzàm po Razdelivanyu, ochiveſztò poznati mores.

Példa. Jeden Otecz vumirajuchi chetirem ſzvojem ſzinom oſztavilje Rany 7850. z-tem nachinom: daje med ſzobum tazdelé; ali ne jednakò; negò tàk: dà kàda pérvi vzeme Rany 10. tàk drúgi nay vzeme 7. kadà pàk drugi vzeme 14. tàk trétji nay vzeme 3. kàda pàk trétji vzeme 12. tàk chetérti nay vzeme 9. Akò hoches znai, iz Rany 7850. kulikò na vſzakogo doyde? Paſztavivſſi ovak:

Pérvi.	*Drugi.*	*Tretji.*	
10.	7.		
	14.	3.	*Cheterti.*
	12.	9.	

Ovde takay razmeti moras: dà akò pérvi vzeme 10. tàk drúgi vzeme 7. Akò pàk drúgi vzeme 7. tèr hoches znati kulikò vzeme trétji? Reczi: Akò na 14. ide 7. tàk na 3. doydè $1\frac{1}{2}$

Digitalizirao Google

14 : 7 : 3

14 | 21 | 7 | 1
14 | 1.4 | 14 | 2

- 7

Akò pak na 12. ide $1\frac{1}{2}$ tàk na 9. doyde $1\frac{1}{8}$

Rachún.

12 : $1\frac{1}{2}$: 9

$\frac{3}{2}$ ..... $\frac{9}{1}$

12 X 27 / 1 2 8

24 | 27 | $1\frac{3}{24}$ | $\frac{1}{8}$
24 | 24

-3

Akò andà pervi vzeme Rany 10. à drúgi 7. à trétji $1\frac{1}{2}$ á chetérti $1\frac{1}{8}$ tàk vszi szkùpa vzemu $19\frac{5}{8}$ Ali kayti vzeti moraju: 7850. Ar vszem chetirem oszravilje Otecz Rany 7850. Záto na pérvoga doyde 4000. na drúgoga 2800. na trétjega 600. à nachetértoga 450. Kàk vidis ovde:

10?) *Bér.* 4000.
7?) *Dru.* 2800.
$1\frac{1}{2}$?) *Tret.* 600.
$1\frac{1}{8}$?) *Che.* 450.

$19\frac{5}{8}$ 7850. *proba.*

„ $19\frac{5}{8}$ 7950.

Ar ovak kulikoje goder puti 10. vu 4000. tulikoje puti 7. vu 2800. à kulikoje puti 14. vu 2800. tulikoje puti 3. vu 600. à kulikoje puti 12. vu 600. tulikoje puti 9. vu 450.

Példa. Jeden zmed chetireh terſczev buduchi opitan kulikoje vſzaki vu terſtvo glavnoga dál, y dobichka priel? Odgovorilje: dà nezna. Tó ſzamò (velí) zna: daje pervi glavnoga dál Rany 286. y daſzu vſzi ſzkùpa dobili Rany 340. Koj dobichek kadabi medy ſzobum delili bili, tàk kulikoje goder puti drúgi vzél po Rany 5. tulikoje puti trétji vzél po 9. à kulikoje puti trétji vzél po 7. tulikoje puti chetérti vzel po 11. à kulikoje puti chetérti vzél po 9. tulikoje puti pérvi vzél po 13. Akò hoches znati kulikoje vſzaki dobichka vzél? y kulikoje glavnoga dal? Poſztavivſſi ovak:

Drugi. *Treti.* *Cheterti.* *Pervi.*

5. 9. 11. 13.

7. 9.

Ovdè takay (rachunajuch kakti pervo) razmeti mores: dà akoje pérvi vzel: 13.

tak

takje chetérti moral vzeti 9. à tréti $5\frac{8}{11}$ à drúgi $3\frac{2}{11}$ Reczi andà: Akoſzu vſzi vzéli dobichka Rany 340. takje pérvi vzél 143. à chetérti 99. à trétji: 63. à drúgi 35. kàk vidis ovde:

		13 ?)	*Pérv.* 143.
		9 ?)	*Chet.* 99.
„	$30\frac{10}{11}$.	$5\frac{8}{11}$?)	*Tret.* 63.
		$3\frac{2}{11}$?)	*Dru.* 35.
	340.	$30\frac{10}{11}$ „	340. *proba.*

Iz dobichka pakò lehkò poznati mores kulikoje vſzaki glavnoga dál. Ar akoje pérvi dobichka priel Rany 143. na glavneh: 286. tàk chetérti, pòleg ſzvojega dobichka, moralje dati glavnoga 198. à trétji 126. à drúgi 70. kàk vidis ovdè:

Dobichek.	*Glavno.*	*Dobichek.*	*Glavno.*
Pèrvoga.	*Pérvoga.*	99 ?)	*Chet.* 198.
143.	286.	93 ?)	*Tret.* 126.
		35 ?)	*Dru.* 70.

Ar ovak (rachunajuch ali glavno, ali dobichek) kulikoje goder puti pri pérvom 13. tulikoje puti pri chetértom 9. à kulikoje puti pri chetértom 11. tulikoje

puti pri trétjem 7. à kulikoje puti pri trétjem 9. tulikoje puti pri drúgom 5. kàk y ſzam zpoznati mores.

IV. Akobi iz vech paydaſſev menyſſi rachún izhagyal ; ochiveſzto je, dà ondà Nevupravni Triczi moraju biti (k) Takovêm nachinôm biva takay ova :

Példa. Kadabi jeden hotel hiſu (ali kakovogoder drugo delo) delati ; dozvalje naypervich Meſtra A. pitajúchi nyega, kulikobi dán vſzu hiſu zgotoviti mogel ? Odgovorilje: dà 30. dán. Zatem: dozove Meſtra B. pitajuchi takay nyega , kulikobi pàk dán on zgotoviti mogel ? Odgovorilje : dà 20. dán. Goſzpodárbi pakò rad na friskom hiſu zgotoviti. Záto dozove obodvá Meſtra na delo. Akò hoches znati vu kulikeh dnéveh obodvá duſni budu hiſu zgotoviti ? Reczi [k] Akò Meſter A. 30. dán à Meſter B. 20. dán zgotoviti mogu czelu hiſu 1. tàk 1. dan Meſter A. zgotoviti more hiſe $\frac{1}{30}$ à Meſter B. $\frac{1}{20}$ obodvá pakò ſzkùpa $\frac{50}{600}$ Kàk vidis ovde :

Dân,

(k) *Pòleg ovoga Déla Navuka Tretjega.*

Dán.	*Hisa.*	*Dán.*	*Hisa.*
A. 30.	1.	1 ?	A. $\frac{1}{30}$
B. 20.			B. $\frac{1}{20}$
			$\frac{50}{600}$

Akò pàk obodvá szkùpa hise $\frac{50}{600}$ zgotoviti mogu dan 1. tàk czelu hisu 1. zgotoviti moraju 12. dán. Kàk vidis ovde :

Rachún.

Hisa. *Dán.* *Hisa.*

$\frac{50}{600} \times \frac{1}{1}$ 1 ?

50 | 60,0, | 12. *Dán.*
50
100
100

Példa. Jeden mlinar buduchi opitan kuliko ima kamenov ? y kulikobisze dán uffal zemlyeti sitka 100. vaganóv ? Odgovorilje, dà ima 3. kamene : hochemo rechi A. B. C. y dà kamen A. 100. vaganóv zemlyeti more 24. dní, à kamen B. 30. dán, kamen pako C. 40. dán. Ako hoches znati kuliko dán vesz sitek zemelye

kamen A. y B. ali B. y C. ali A. y C. ali vſzi tri ſzkùpa? Reczi: Ako kamen A. 24. dní. B. 30. dán. à C. 40. dán zemlyeti more veſz ſitek [razmevajuch 100. vaganov] tak 1. dán A. zemlyeti more ſitka $\frac{1}{24}$ B. $\frac{1}{30}$ C. $\frac{1}{40}$ Kàk vidis ovde:

Dán.	*Sitek.*	*Dán.*	*Sitek.*
A. 24.			A. $\frac{1}{24}$
B. 30.	1.	1?)	B. $\frac{1}{30}$
C. 40.			C. $\frac{1}{40}$

Akò pàk kamen A. y B. zemelye ſitka $\frac{54}{720}$ (ar $\frac{1}{24}$ y $\frac{1}{30}$ (l) chini $\frac{54}{720}$ na dán 1. tàk veſz ſitek zemlyeti mogu dán $1\,3\frac{1}{3}$

Rachún.

Sitek.	*Dân.*	*Sitek.*
A. B. $\frac{54}{720} \times \frac{1}{1}$		1?

$$54 \,|\, 72,0, \;\; 5.4 \;\; |\; 13\tfrac{18}{54} \,|\, \tfrac{1}{3}\text{ is } A.B.$$

$$180$$

$$16.2$$

$$-18$$

(l) *Pòleg Dèla drugoga Nazuka Séſztoga.* Akò

Akò B. y C. zemelye ſitka $\frac{70}{1200}$ (ar $\frac{1}{30}$ y $\frac{1}{40}$ chini $\frac{70}{1200}$) na dán 1. tàk veſz ſitek zemlyeti mogu dán $17\frac{10}{70}$ Velim $17\frac{1}{7}$

Rachún.

Sitek.	*Dân.*	*Sitek.*
B. C. $\frac{70}{1200}$	X $\frac{1}{1}$	1 ?

70 | 120,0, / .70 — $17\frac{10}{70}$ | $\frac{1}{7}$ B. C.

-500

4.90

- 10

Akò A. y C. zemelye ſitka $\frac{64}{960}$ (ar $\frac{1}{24}$ y $\frac{1}{40}$ chini $\frac{64}{960}$) na dán 1. tàk veſz ſitek zemlyeti mogu dán 15.

Rachún.

Sitek.	*Dán.*	*Sitek,*
A. C. $\frac{64}{960}$	X $\frac{1}{1}$	1 ?

64 | 96,0, / 64 — 15. A. C.

320

320

- - -

Akò pàk vſzi 3. kameni zemelyu ſitka $\frac{2880}{28800}$ (ar $\frac{1}{24}$. $\frac{1}{30}$. $\frac{1}{40}$. chini $\frac{2880}{28800}$ na dán 1

tàk vesz sitek zemlyeti mogu 10. dán.

Rachún.

Sitek.	*Dán.*	*Sitek.*
A.B.C. $\frac{2880}{28800}$	X $\frac{1}{1}$	1?

2880 | 2880,0, | 10. A.B.C.
2880

---- 0

Anda 100. vaganov sitka zemlyeti more kamen A. y B. dán $13\frac{1}{3}$ B. y C. dán $17\frac{1}{7}$ A. y C. dán 15. Vszi trí pako szkùpa 10. dán.

V. Drugach vendàr rachunay ondà, kadà znas kulikò chini rachún dveh paydassev prez tretjega; ali treh prez chetertoga, ali chetireh prez pétoga? Neznas pakò, kulikò chini rachún vszeh szkùpa, y vszakoga poszeb? kakti ovde.

Példa. Jeden buduchi opitan, kulikoje persons bilo na goszti? Odgovorilje dà nezna. Tó vendar [veli] zná, daszu, bili Redovniki, Szveczki, y Sene, y kadaje Redovnike broil z-Szveczkemi, takihje bilo 21. à kadaje Szveczke broil z-Senami, tàkih je bilo 26. kadaje pàk Sene broil z-Redovniki, tàkihje bilo 23. Akò hoches znati kulikoihje bilo vszeh szkùpa? y kulikoih.

koihje bilo iz vszakoga sztáliſſa ? Poszt. vivſsi ovak :

Redov. y Szvecz. 21.
Szvecz. y Sene. 26.
Sene. y Redov. 23.

2 | 7,0, | 35. *Vſeh szkùpa.*
6
10

Ovdè 21. 26. 23. priday. Pridáne pakò, razdeli na dvoje (arſzi dvá, y dvá ztaliſſa broil) izide 35. Andà vſzeh szkùpa perſon biloje 35.

Szadà ako hoches znati kulikoihje iz vſzakoga ſztáliſſa bilo ? Odnemi 21. 26. 23. od 35. Izide Szveczkeh 12. Redovnikov 9. Sén 14. Kak vidis ovde :

35. 35. 35.
21. 26. 23.
(*Sene.* 14. (*Redov* -9. *Szvecz.* 12.

Ar ovàk 9. y 12. chini 21. à 14. y 12. chini 26. à 14. y 9. chini 23. à vſzi szkùpa 35. Kàk vidis ovde :

Redov. 9. (*Redov. y Szvecz.* 21.
Szvecz. 12. (*Szvecz. y Sene.* 26.
Sén. 14. (*Sene y Redov.* 23.

Szkùpa 35. *proba.* *Pél-*

Példa. Chetiri brati A.B.C.D. radibi-ſzi jedno Imanye kupiti. Ali nijeden za-doſzta penéz nezmore: niti takay trí prez chetertoga. Ar trí prez chetertoga imaju ſzamo Rany 1260. à trí prez pérvoga ima-ju: 1560. à trí prez drugoga imaju 1360. á trí prez tretjega imaju 1460. Vſzi ven-dar chetiri, akobi ſzvoje penezi dáli mo-glibi kupiti Imanye. Akò hoches znati, zakulikoje Imanye? Tó jeſzt: kulikò vſzi ſzkùpa, y kulikò vſzaki premore penéz? Poſztavivſſi ovak:

A.B.C. 1260.
B.C.D. 1560.
A.C.D. 1360.
A.B.D. 1460.

3 | 5,6,4,0, | 1880. A.B.C.D.
3
26
24
-24
24
--0

Ovde takay: akò vſze gorne pridás, y pridáne razdelis na troje (arſzi treh, y

treh

treh bratov penezi broil) tàk vſzi chetiri brati imaju Rany 1880. Andà za tulikò mora biti Imanye.

Akò pàk hoches znati, kulikò vſzaki brat ima ? Odnemi vſze gorne penezi vſzake poſzeb (kakti pervo) od 1880. izide na Brata A. Rany 320. na B. 520. na C. 420. na D. 620. Kàk vidis ovde :

1880.	1880.	1880.	1880.
1260	1560	1360	1460
-620. D.)	-320. A.)	-520. B.)	-420. C.

Ar ovak penezi Bratov A. B. C. prez D. chiné 1260. B. C. D. prez A. chiné 1560. A. C. D. prez B. chiné 1360. A. B. D. prez C. chiné 1460. Vſzi ſzkupa pakò chine 1880. Kàk vidis ovde :

A. 320.	(A. B. C. 1260. *prez* D.
B. 520.	(B. C. D. 1560. *prez* A.
C. 420.	(A. C. D. 1360. *prez* B.
D. 620.	(A B. D. 1460. *prez* C.
1880. *proba.*	

Proba ovoga Navuka biva ovak : Vſzeh Paydaſſev dobichek, aliti budi zgubichek, ali kakvogoder drugo dugovanye priday. Akoti iz tàk pridaneh pérvi bròy, kojegaſzi pèrvo medy paydaſsi razdelil, izide; dobroſzi rachunal. NA-

NAVUK SÉSZTI.

Od Detíchev.

I. AKoprèm do ſzeh dob od takoveh Rachúnov obilnò govorili jeſzmo; kaytiſze vendàr joſchè od oneh ſzpomenuli niſzmo, koj na meſzto paydaſſev, kakti ſzvojeh Goſzpodarov terſe, y za ſzvoy trud ſztanoviti dobichka dél potrebuju. Záto, na ſzpodobu drugeh Rachunitelov, od takoveh ovde oſzebuinò govoriti, y potreben Navuk z-ochiveſztemi példami na kratkom iztolnachiti hochemò.

Példa. Zmed dveh paydaſſev A. poſztavilje Rany 180. B. 270. Tó jeſzt vſzega ſzkùpa 450. Koje penezi, kadabi dáli bili ſzvojemu detichu, dà nay s-nyimi terſi, kakdabi nyegovi bili: obechaliſzumu za trud dati dobichka $\frac{1}{4}$ privolilje detich, y terſil tàk: daje vu malom vremenu dobil Rany 120. Akò hoches znati, kulikò dobichka vſzakomu doyde? Odnemi naypervich od vſzega dobichka $\frac{1}{4}$ Tó jeſzt 120. razdeli na chetvero dà tàk na deticha za trud doyde Rany 30. Oſztane pakò obo-

dvem

dvem paydaſſem 90. Tèr ondà recziovak. (*a*) Akoje obodvem paydaſſem od deticha oſztalo Rany 90. tàk na Paydaſſa A. doyde 36. àna B. 54. k-kojem akò pridas deticheveh 30. izide veſz dobichek na Rany 120. Kàk vidis ovde.

Glavno:

Glavno.	*Dobichek.*		
„ 450.	90.	180?)	A. 36.
		270?)	B. 54.
		450„	30.)

120 *prob.*

II. Akobi y detich ſzvojeh penéz vu terſtvo pripoſztavil; pravichno je: dà zvun truda, y plache mora oſztali takay dobichek z-paydaſsi deliti.

Példa. Zmed treh paydaſſev A. poſztavilje Rany 400. B. 300, C. 200. koje penezi, kadabi bili dáli ſzvojemu detichu, dà s-nyimi marlivò nay terſi za trud, y vekſſu vernoſzt obechaliſzumu dati dobichka ¼ y zverhu toga dopuſchajumu vu terſtvo dati Rany 100. Povolyno, y dragoje tó bilo detichu. Ar cheſz nekuliko vremena z-malem trudom dobilje Rany 200. Ako hoches znati kuliko dobichka doyde na deti-

(*a*) *Kakti vù ovoga Déla Navuku pérvom I.*

deticha? à kuliko na vſze, y vſzakoga paydaſſa? Razdeli veſz dobichek na chetvero (arſzu paydaſſi obechali za trud $\frac{1}{4}$) dà tàk detichu doyde Rany 50. Vſzem ſzkùpa pakò oſztane 150. Tèr onda reczi ovak: Akoje zvun truda, iliti plache deticheve na vſze ſzkùpa oſztalo dobichka Rany 150. tàk (poleg glavneh vu terſtvo poſztavlieneh penéz) na paydaſſa A. doyde 60. na B. 45. na C. 30. na deticha pakò D. 15. k-kojem vſzem akò pridas 50. koje detich vuzel je za trud; izide veſz dobichek na Rany 200. Kàk vidis ovde:

Glavno.	*Dobichek.*	*Glavno.*	*Dobichek.*
		400?	A. 60.
		300?)	B. 45.
„ 1000.	150.	200?)	C. 30.
		100?)	D. 15.
		1000 „	50.)
			200. *proba.*

Akò pàk iſzti detich, zbog ſztanovitoga zroka, za ſzvoy trud nikay nebi mogel potrebuvati; hotelbi vendar imati vſzega dobichka $\frac{1}{4}$ tèr hoches znati, oberh poſztavlyeneh Rany 100. kulikobi joſche du-

ſen

ſen bil glavnoga poſztaviti? Reczi (b) Akò drugi trí paydaſſi za dobichka $\frac{3}{4}$ poſztavili jeſzu glavnoga Rany 900. tàk detich, koj hoche imati dobichka $\frac{1}{4}$ mora poſztaviti glavnoga Rany 300. Kàk vidis ovde;

Dobich.	*Glavno.*	*Dobich.*	*Glavno.*
$\frac{3}{4}$	900.	$\frac{1}{4}$?	300.

Ali kaytije detich pervo poſztavil Rany 100. Záto oſztaje ſzamò duſen poſztaviti 200.

Akobi andà detich poſztavil glavnoga Rany 300. paydas pakò A. 400. B. 300. C. 200. à detich D. 300. tàk iz Rany 200. vſzakomu doyde dobichka; Kàk vidis ovde:

Glavno.	*Dobich.*	*Glavno.*	*Dobich.*
		400?)	A. $66\frac{2}{3}$
		300?)	B. 50.
„ 1200.	200.	200?)	C. $33\frac{1}{3}$
		300?)	D. 50.
		1200 „	200. *proba.*

III. Akò detich med paydaſſe nebi dál ſzvoje penezi vu terſtvo ondà, kadabi dáli drugi;

(b) *Pòleg ovoga Déla Navuka Pérvoga.*

gi ; takſze glavni penezi moraju povekſſati z-vremenom : Kakje zgora recheno.(c)

Pelda. Dvà paydaſſa poſztavili jeſzu glavnoga Rany 900. naymrè paydas A. poſztavilje 360. B. 540. Koje penezi, kadabi izruchili bili ſzvojemu detichu z-tem nachinom, dà akò vernò, y marlivò terſil bude ; datimu hote vſzega dobichka $\frac{1}{4}$ Terſilje detich czéle dvá meſzecza : y buduchi pohlepen za dobichkom, z-privolenyem drugeh paydaſſev, pridalje takay on vu terſtvo Rany 400. y potlamje terſil josvu terſtvo Rany 400. y potlamje terſil joſchè 3. meſzecze. Tèr tàk vu 5. meſzeczeh, dobilje Rany 76. Akò hoches znati kulikò detichu ? y kulikò vſzakomu paydaſſu dobichka doyde ? Odnemi nayperdaſſu dobichka doyde ? Odnemi naypervich od vſzega dobichka plachu, y pogodbu deticha ; tó jeſzt 76. razdeli na cbetvero, dà tàk detichu za trud doyde Rany 19. à vſzem ſzkùpa oſztane 57. Kayti pakò detich z-ſzvojemi penézi ni terſil, negò ſzamò 3. meſzecze; à z-penezi paydaſſev, terſil je 5. meſzécz. Záto vſzakoga glavno povekſſay z-ſzvojem vremenom (d) dà

tàk

(c) *Vu ovoga Déla Navuku Pétom II.*
(d) *Kakti vu ovoga Déla Navuku Pétom. II.*

tàk na Paydaſſa A. doyde 1800. na B. 2700. à na deticha C. 1200. Tèr ondà reczi ovak: Akò na vſze ſzkùpa (zvun plache deticheve) doſsloje dobichka Rany 57. tàk na Paydaſſa A doyde 18 na B. 27. na deticha pakò C. 12. k-kojem akò pridas plachu, tó jeſzt Rany 19. izide veſz dobichek na Rany 76. Kàk vidis ovde:

Glavno.	*Dobich.*	*Glavn.*	*Dobich.*
„ 5700.	57.	1800?)	A. 18.
		2700?)	B. 27.
		1200?)	C. 12.
		5700 „	19.)
			76. *pro.*

Proba ovoga Navuka biva, kakti Navuka Paydaſtva. Naypotlàm vendar, dati veſz dobichek izide, pridati moras ono kayſzi pervo odnel.

NAVUK SZEDMI.

Od Dobichka, y Zgubichka.

I. Dò ſzadà dobichek, y zgubichek paydaſſem, y detichem delili jeſzmo. Ovde pako rachunati hochemo, z-kakvemze dobichkom, ali z-gubichkom dugova-

Digitalizirao Google

nya kupuju, y prodajú. Ar vnogi jeszu, koj dobro znadu terſiti; neznadu vendar povedati rachún dobichka, ali zgubichka: Koja vſza, akoprèm poleg gornyeh Navukov zrachunatiſze bi mogla. Niſtarmanye kayti vnogi Rachuniteli ova oſzebujno navuchaju: záto y mi od takoveh zoſzèb, y na kratkom ſzpomenek imati hochemo.

Ako anda kakova dugovanya jeſzi kupil, kojabi rad z-ſztanovitem dobichkom prodati: tèr hoches znati pochembi moral vſzako poſzeb prodavati? Poſztavi vu pérvo meſzto Tricza ſzamo glavno: à vu drúgo meſzto glavno z-dobichkom: vu trétje pako meſzto poſztavi czenu, kojuſzi dugovanye kupil. Tèr iz tak poſztavlyeneh Jednoverſztni vupravni Tricz napravi.

Példa. Jeden kúpilje vnoſinu ſitka: vſzaki vagan po 26. groſſi. Zbog ſzvojega pakò truda, y ſztroska, na vſzakem dvanajeſztem vaganu, radbi dobiti: 3. vaganе: aliti budi na 12. groſſi 3. groſſe. Akò hoches znati pochembi moral vſzaki vagan prodavati? Reczi (a) Akò na 12. hoche

(a) *Poleg ovoga Déla Navuku Pérvoga.*

ehe imati 15. tàk na 26. doyde $32\frac{6}{12}$ Velim $32\frac{1}{2}$

Rachún.

12. 15. 26

15

130

26

12 | 390, | $32\frac{6}{12}$ | $\frac{1}{2}$

36

-30

24

-6

Akò anda na 12. hoche dobiti 3. tàk vszaki vagan prodavati mora po grossi $32\frac{1}{2}$. Ar ovak, ali kupi 15. vaganov po grossi 26. ali 12. vaganov prodá po grossi $32\frac{1}{2}$ vszigdar izide 390. grossi. Ravnò tàk:

Példa. Akoje gdo vina védro 1. szkuplyeval po Rany 2. tér na 6. hoche dobiti 7. tàk vszako védro prodavati mora po Rany $2\frac{1}{3}$

Rachún.

6. 7. 2?

7

6 | 14 | $2\frac{2}{6}$ | $\frac{1}{3}$

12

-2

II. Akò pak znás kàk prodajes, ali prodati mores vſzako poſzeb dugovanye: tèr hoches znati pochembi moral z-tanovitem dobichkom kupuvati? tàk poſztavi vu pérvo meſzto glavno z-dobichkom: à vu drúgo meſzto ſzamo glavno: vu trétje pakò meſzto poſztavi czénu, koju dugovanye prodajes.

Példa. Jeden Terſecz iduchi prekuplyevat ſzól, zná: dàſze prodati more vagan 1. po 3. Ranyski. Radbi pakò na 20. dobíti 5. Pochembi andà moral kupuvati? Reczi: Akò 25. ide na 20. tàk na 3. doydu $2\frac{2}{5}$

Rachún.

25. 20. 3?

20

25 | 60 | $2\frac{10}{25}$ | $\frac{2}{5}$

50

10

Akò andà na 20. hoche dobiti 5. tàk vſzaki vagan kupuvati mora po Rany $2\frac{2}{5}$ Ar ovak, ali kúpi 25. vaganov po Rany $2\frac{2}{5}$ ali prodá 20. vag. po Rany 3. vſzi-

gdar

gdar izide 60. Rany : Ravnò tàk.

Pelda. Akò gdo prodava olya funt 1. po grossi 4. y veli: dà dobiva 5. na 200. takje vszaki funt kupuval po grossi $3\frac{17}{21}$

Rachún.

105 : 100. 4 ?
: : 100
105 | 400 | $3\frac{85}{105}$ | $\frac{17}{21}$
3.1.5
- 85

III. Akò znás z-kakvemje dobichkom prodano dugovanye, tèr hoches znati zakulikoje kuplyeno? tàk takay vu pérvo meszto poszlavi glavno z-dobichkom: à vu drúgo meszto szamo glavno: vu trétje pakò meszto poszlavi czénu, kakvuje dugovanye prodano.

Példa. Jeden kúpilje pár volóv. Koje kadabi prodal bil za Rany 50. veli: daje dobil 20. na 100. Akò hoches znati za kulikoje kúpil? Reczi: Akò 120. ide na 100. tàk na 50. doyde $41\frac{2}{3}$

Rachún.

120. 100. 50?

120 ..... 100.

500,0, | 41 80/120 8½/123
4.80

- 200
1.20
- 80

Akoje andà prodal voleza Rany 50. y dobil 20. na 100. takje kúpil za Rany $41\frac{2}{3}$

Példa. Jede Terſecz prekupilje 100. véder vina. Kadabiga pàk prodal bil za Rany 360. veli: dabi bil ſzamò 3. Rany menye dál za vino; takbi bil dobil 10. na 100. Akò hoches znati kulikoje dál za vino? Reczi: Akò 110. ide na 100. tàk na 360. doyde $327\frac{3}{11}$

Rachún.

110. 100. 360?

110 ..... 100.

360,0,0, | 327 30/110 | 3/11
330

- 300
2.20
800
7.70
- 30

Ako

Akoje andà prodal vino za Rany 360. y dobil 10. na 100. takje moral kúpiti za $327\frac{3}{11}$

Ali kaytije rekel daje 3. Rany vifſe dal: ochiveſzto je: daje moral dati Rany $330\frac{3}{11}$

IV. Szuprotivnêm nachinom akoje gdo zgubil: tèr hoches znati za kulikoje kúpil? tàk zgubichek od glavnoga odnemi: y oſztanek poſztavi vu pérvo meſzto: à vu drúgo meſzto glavno: vu trétje pakò meſzto poſztavi czénu, kojuje dugovanye prodáno.

Példa. Ov iſzti zadà ſzpomenuti Terſecz, kúpilje drugi put 100. véder vina. Koje kadabi prodal bil za Rany 360. povéda: dabi ſzamò 6. Rany vech bil dál za vino; takbi bil zgubil 10. na 100. Akò hoches znati kulikoje dál za vino? Odnemi 10. od 100. y reczi: Akò 90. ide na 100. tàk na 360. doyde 400.

Rachún.

90.	100.	360?
⋮	⋮	⋮ 100
⋮	⋮	⋮
⋮	⋮	⋮
⋮	⋮	⋮

Akoje andà prodal vino za Rany 360. y zgubil 10. na 100. takje dál za vino 400. Rany. Ali kayti veli: daje joſche 6. Rany falelo: zato odnemi 6. od 400. tèr tàk bolye reches: daje dál za vino Rany 394. Ravnò tàk:

Példa. Akò gdo prodaje Konya za Rany 42. y veli dà gubi 16. na 100. takgaje on moral kúpiti za Rany 50.

Rachún.

84 : 100 = 42 : 50. *Rany.*

84 : 100 = 48

100 = 420,0, : 420

420

0

V. Akobi takov Rachun bil, kojſze nebi mogel na jeden put napraviti, tàk onda dvá Jednoverſztna Tricza napravi.

Példa. Jeden kúpilje 15. Réffov ſzukna: vſzaki Réff po 40. groſſi. Radbi pakò na vſzem dobiti 45. groſſi. Akò hoches znati pochembi moral vſzaki Réff prodavati? zrachunay naypervich, za kulikoſzi vſze ſzukno kúpil, y reczi (b) Akoje 1. Réff za groſſi 40. tàk 15. Réffov doydе za groſſi 600. *Ra-*

(b) *Pòleg ovoga Déla Navuka Pérvoga IV.*

Rachún.

1. 40. 15?

.....40

600

Zatem: k-ovem 600. priday dobichka grossi 45. y reczi: Akò 15. Réffov doyde za grossi 645. tàk 1. Réff doyde za grossi 43.

Rachún.

15. 645. 1?

.....15 | 64,5, | 43. *Gros.*
60

-45

45

--

Akoje andà gdo 15. Réffov kúpil po grossi 40. y na vszem hoche dobiti grossi 45. tàk vszaki Réff prodavati mora po 43. grossi.

Példa. Peter zavezalszeje Pavlu chesz lete $2\frac{1}{2}$ poszstaviti Rany 350. Pavel pakò buduchi potreben penéz veli: dà akomu Peter taki penezi poszstavi vszako leto, hoche zpuszstiti 10 na 100. Akò hoches znati kulikobi Peter on chasz moral poszstaviti Pavlu? Reczi naypervich ovak; Akò

na 1. leto zpúſcha Rany 10. na 100. tàk na lete $2\frac{1}{2}$ zpuſztiti mora 25. Rany.

Rachún.

Leto.	*Rany.*	*Leta.*
1.	10.	$2\frac{1}{2}$?

10 5

1 2,,

2 | 5,0, | 25. *Rany.*
4

10

10

--

Zatem : 25. priday k-100. y reczi : Akò 125. Rany ide na 100. tàk na 350. doyde 280.

Rachún.

125. 100. 350?

100

125 | 350,0,0 | 280. *Rany.*
250

1000

1000

----0

Moralbi andà Peter, on chaſz, poſztaviti Pavlu Rany 280.

Akò pàk Peter nebi mogel, ali hotel vſze

vſze penezi taki poſztaviti ; nego vſzako leto nekulikò izplachuvati; tàk ondà tulikò Triczev napravi , kulikò lét penezi izplachuval bude.

Példa. Peter dálje Pavlu hiſe, aliti budi grunta, trí léta vuſivati z-tem zavezom: dà vſzako leto , plachal bude 220. Rany Niſtarmanye, veli Peter: akò Pavel vſzeh treh lét, taki penezi poſztavi, hochemu zpuſztiti 10. na 100. Akò hoches znati kulikobi Pavel dufen bil Petru taki poſztaviti ?

Ovde takay 10. na 100. priday, tèr. reczi : Akò 110. ide na 100. tàk na 220. za pérvo leto doyde 200. Rany.

Rachún.

110. 100. 220 ?

100

110 | 220,0,0, | 200. *Ran.*
220

---00

Zatem reczi : Akò 110. ide na 100. tàk na 200. za drugo leto doyde $181\frac{90}{110}$ Velim $181\frac{9}{11}$ Rany.

Rachún.

110. 100. 200?

110 : 100

200,0,0, | 181 90/110 | 9/11
1.10

-900
8.80

-200
1.10

-90

Zadnyich reczi: Akò 110. ide na 100. tàk rachunajuch (c) na $181\frac{2}{11}$ za tretje leto doyde $165\frac{350}{1210}$ Velim $165\frac{35}{121}$

Rachún.

110. 100. $181\frac{2}{11}$?

100 : 2000

1 : 11

$\frac{110}{1} \times \frac{200000}{11}$

2000,0,0, | 1210 | 165 350/1210 | 35/121
1.2.10

7900
72.60

-6400
60.50

-350

Ovak

(c) *Pòleg Déla Tretjega Navuka Pérvoga II.*

Ovak andà Pavel dusenbi bil Petru taki poszraviti za pervo leto Rany 200. à za drugo leto $181\frac{9}{11}$ za tretje pakò leto $165\frac{35}{121}$ tó jeszt vszega szkùpa $547\frac{13}{121}$ Rany.

Példa. Peter poszudilje Pavlu 500. Rany, z-tem nachinom: dà od leta do leta, daval bude intereſſa 10. na 100. y akoga nebi hotel, ali mogel davati; tak takay interes na interes dusen bude dati. Vu treh pakò léteh, Pavel nitije dál glavno, niti interes: hoche vendar Peter obodvoje imati, kakszuszepogodili. Akò hoches znati, kulikobi moral vszega szkùpa dati? Reczi: Akò na 100. ide 110. tàk na 500. za pérvo leto, doyde 550. tó jeszt 500. Rany. Glavnoga; à 50. intereſſa.

Rachún.

Glavno. *Glav. y Int.* *Glav.*

100. 110. 500?

.....110

100 | 550,0,0, | 550. *Glav. y Int.*
500

-500

500

Zatem reczi: Akò na 100. ide 110. tàk na 550. za drugo leto doyde 605. to jeſzt 500. Rany Glavnoga; à 105. intereſſa.

Rachún.

Glavno.	*Glav. y Int.*	*Glav.*
100.	110.	550.
	.....	110
.....	100	605,0,0, | 605. *Glav. y Int.*
		600
		--500
		500

Zadnyich reczi: Akò na 100. íde 110. tàk na 605. za tretje leto doyde $665\frac{1}{2}$-tó jeſzt 500. Rany glavnoga; à $165\frac{1}{2}$ intereſſa.

Rachún.

Glavno.	*Glav. y Int.*	*Glavno.*			
100.	110.	605.			
	.....	110			
.....	100	665,5,0, | 665	$\frac{50}{100}$	$\frac{5}{10}$	$\frac{1}{2}$ *Gl. y In.*
		600			
		·655			
		600			
		·550			
		500			
		·50			

Ovak

Ovak andà Pavel, tretje leto, moralbi dati Petru 665$\frac{1}{2}$ Rany. Ali kayti takovi interessi jeszu grésszni, y zovusze *Usura*; záto: akoprèm ova lepo, y szlobodnò je znati, y rachunati; ni vendar szlobodnò chiniti. Hodmo pàk nadalyè.

Példa. Jeden Goszpon poszlalje liszte po poste, ali akotije dragò rechi, po szvojem szlobodnyaku. Kadabi pàk szlobodnyak vu 3. dnéveh, 18. míl pressel bil dalekò: poszlalje Goszpon drugoga szlobodnyaka z-ostrum zapovedjum, dà naymrè vszaki dan preyde 10. míl, y kadà pérvoga szlobodnyaka dosztigne; nayszе z-liszttmi nazad povérne. Ako hoches znati ches kuliko dní poszlednyi szlobodnyak doszstigne pérvoga?

Ovde prez vszakoga rachunanya lehko razmeti mores: dà ako pervi szlobodnyak, vu 3. dneveh pressel je 18. míl; tak vszaki dan, moralje preyti 6. míl. Ako pak poszlednyi, vszaki dan preyde 10. míl, ochivesszto je: da vszaki dan 4. mile vech preyde; nego pervi. Reczi andà ako poszlednyi 4. mile vech prehagya 1. dan; tak 18. míl preyde dní $4\frac{1}{4}$

Ra-

Rachún.

Mile	*Dan.*	*Mile.*
1.	1.	18.

1 ..... 4 | 18 | 16 | 2 | 4 | 2 | 1 | 2

- 2

Ako pak hoches znati kuliko míl vſzega ſzkupa preyde? Reczi: Ako na 1. dan preyde míl 10. tàk dní $4\frac{1}{2}$ preyde míl 45.

Rachún.

Dán.	*Míle.*	*Dán.*
1.	10.	$4\frac{1}{2}$

10 9

1 2,,

2,, | 9,0, | 45. *Míl.*

8

10

- -

Ovak anda poſzlednyi ſzlobodnyak doſztigne pérvoga vu dnéveh $4\frac{1}{2}$ to jeſzt na 45. míl. Ar ne ſzamo, ako dní $4\frac{1}{2}$ povekſſas ż-10. milami, koje vſzaki dan poſzlednyi ſzlobodnyak prehagya, chini 45. míl:

Digitalizirao Google

míl: nego takay, akò dní 4 ½ povekſſas z-6 milami, koje vſzaki dan prehagya pérvi ſzlobodnyak, y k-povekſſanem pridas 18. míl; izide 45. míl.

Példa. Tát pokralje penezi jednomu Goſzponu, y vſzaki dan beſalje 12. míl daleko. Za kojem kadabi bil Goſzpon ſztoprav chez 2. dní ſzlugu ſzvojega poſzlal; zapovedalmuje: dà vſzaki dan mora 15. míl hoditi. Akò hoches znati cheſz kulikò dán, y cheſz kuliko míl ſzluga doſztigne táta? Ovde takay razmeti mores: daje tát vu 2. dnéveh 24. mile daleko pobegel, y dà ſzluga vſzaki dan 3. mile berſe ide, nego tát. Reczi anda: Ako ſzluga 3. mile doſztigava 1. dan; tak 24. mile doſztigne 8. dán.

Rachun.

Mile.	*Dán.*	*Mile.*
3.	1.	24
		1
3	24	8. *Dán.*
	24	

Ako pak 1. dan hodi 15. míl, tak 8. dan preyde 120. míl.

Rachun.

Dán.	*Míl.*	*Dán.*
1.	15.	8?
	⋮	⋮
	.....	.15
		120 *Míl.*

Ovak anda vszaki preyde 120. míl. Naymre: tát vu 10. dnéveh: à szluga, koj je 2. dní keszneje pressel vu 8. dnéveh.

Példa. Jeden Jagar isselje vu lóv z-kopovi, z-hèrtom. Kadabi pàk kopovi potirali zajcza; vu jednom hipu szkochilje zajecz iz germa, y hèrt (na 46. zajcheveh korachajev buduch dalekò) za zajczem. Kadabi pako hèrt szkochil 3. puti, zajecz je szkochil 4. puti. Ali 2. szkoki hértovi, biliszu za 3. zajcheve. Akò hoches znati kulikò puti hèrt szkochiti mora, doklam zajcza vulovi?

Ovdè takay razmeti mores: dà akò 2. hertovi szkoki, chiné 3. zajcheve; tàk hèrt na dveh szvojeh dobiva 1. zajchevoga. Reczi andà: Akò 1. dosztigava na 2. tak 46. dosztigne na 92. szkoka.

Rachún.

Zajchev.	*Hertovi.*	*Zajchevi.*
1.	2.	46?
	⋮	⋮
	.....	.2
		92 A-

Akobi pak zajecz dalekò bil od hèrta, na 46. hèrtoveh ſzkokov ; tak pervo znaṭi moras 46. hèrtoveh ſzkokov, kulikò chini zajcheveh ? Reczi andà : Ako 2. chine 3. tak 46, chiné 69.

Rachún.

Hertovi	*Zajchevi*	*Hertovi.*
2.	3.	46 ?
:	:.....3	
:.....2	13,8,	69. *Zajch.*
	12	
	-18	
	18	
	--	

Zatem reczi : Akò hèrt zajchevoga 1. doſztigava na ſzvojeh 2. tak 69. doſztigne na 138.

Rachun.

Zajchev.	*Hertovi.*	*Zajchevi.*
1.	2.	69.
	:.....2	
		138. *Hertovi.*

Akoje andà zajecz 46. zajcheveh ſzkokov dalekò bil od hèrta; takga hert doſztigne na 92. ſzkoka. Akoje pàk dalekò bil

46. hertoveh ſzkokov, takga doſztigne na 138. ſzkokov.

Példa. Dvà ſzuſzedi: pús, y rak (ali ako hoches rechi, y priſzpodobiti dvè kolcze vu vuricze) ſzkùpa doyduchi, obhagyaju jeden zdenecz. Pús okolu obide *1*. put vu 3. fertalyeh. Velim: vu $\frac{3}{4}$ à rak obide vu $\frac{2}{3}$ Obhagyali pako jeſzu tàk dugò, doklamſzuſze zeſztali, kakſzu pervo ſztáli. Akò hoches znati kulikoje puti vſzaki okolu obiſſel? y kakſzu dugò obhagyali?

Ovde takay vidis dà pús $\frac{1}{12}$ keſzneje okolu obide, nego obide rak. Ar (d) $\frac{2}{3}$ chiné $\frac{1}{12}$ menye, nego chiné $\frac{3}{4}$ Reczi andà: Ako pús $\frac{1}{12}$ keſzneje; à rak berſeje obhagya; tàk (daſze ſzkùpa zeſztanu) pús mora okolu obiti 8. puti; à rak 9. puti. Kàk vidis ovde:

$\frac{1}{12}$	1.	$\frac{2}{3}$?) 8. *Pús.*
		$\frac{3}{4}$?) 9. *Rak.*

Akò pàk pús 1. put okolu obide vu vure $\frac{3}{4}$ à ràk vu $\frac{2}{3}$ tàk doklàm pús 8. puti; à rak 9. puti obide: hoche biti 6. vúr. Kàk vidis ovde: 1.

(d) *Pòleg Déla drugoga Navuka Chétertoga. II.*

Digitalizirao Google

I. $\frac{3}{4}$ 8?) 6. *Vúr Pús.*
$\frac{2}{3}$ 9?) 6. *Vúr Rak.*

Proba ovoga Navuka, kàk vidis, lehkofze zpoznati more iz ovoga Déla Navuka Pérvoga.

NAVUK OSZMI.

Od Poſzudja, y Szmetja.

I. POkehdob da Terſczem vech puti dohagya na vágu: poſzudje, y ſakli: à na meru ſzmetje, drosgye, tròp, prah; y oſztala takova, prez kojehſze chiſzt imetek kúpiti, ali prodati nemore. Záto potrebnoje takay znati, kakſze ova (akò niſzu prek pogodgyena) van izneti, ali nadomeſztiti moraju. Hochemo andà naypervich govoriti od takoveh, kojaſze van iznimlyeju.

Példa. Jeden pogodilje z-lagviczum ſzkupa 143. funte olya za Rany 20. z-tem nachinom, damu Primorecz na lagviczu ſzpuſzti 18. funtov, y na vſzakem 25. funtu: 1. funt na tròp, iliti ſzmetje. Ako hoches znati kulikò, y pochem doyde chiſztoga olya funt 1 ?

Odnemi na lagviczu 18. od 143. oſztane 125. funtov. Akò pak od 25. odnemes 1. funt na tròp; tàk (a) od 125. odnemes 5. funtov.

Rachun.

25. 1. 125 ?

25 | 125 / 125 | 5. *Funt.*

Akò pak 5. odnemes od 125. oſztane 120. Akò andà 120. funtov chiſztoga olya pogodilſzi za rany 20. Velim: za groſſi 400. tàk vſzaki funt doyde po gro. $3\frac{1}{3}$

Rachun.

120. 400. 1 ?

120 | 400 / 3.60 | 3 $\frac{40}{120}$ | $\frac{1}{3}$

40

-40

Példa. Jeden kerchmár ztochilje 100. véder vina. Ali kaytije vino na drosgyah bilo, hoche: dabimu na 16. véder, védro 1. oſztalo na drosgye: à védro $1\frac{1}{2}$ za trud Tó jeſzt: vſzega ſzkùpa védre $2\frac{1}{2}$ Ako hoches

(a) *Pòleg ovoga Dèla Navuka Pérvoega.*

ches znati kulikò veder kerchmaru oſztane? y kulikò platiti bude moral? Reczi: Akò na 16. véder oſztanu $2\frac{1}{2}$ tàk na 100. oſztane $15\frac{5}{8}$

Rachun.

16 $2\frac{1}{2}$ 100?

$\frac{5}{2}$ 100

2 1

$\frac{16}{1} \times \frac{500}{2}$

32 | 500,0, | $15\frac{20}{32}$ | $\frac{5}{8}$

3.2

180

160

-20

Oveh $15\frac{5}{8}$ ako odnemes od 100. véder; doyde: da kerchmar platiti bude moral véder $84\frac{3}{8}$

Példa. Sztanovitoga ſzukna kúpitiſze more Réffov 9. za Rany 20. Ali kayti vu jednom ſtaczunu takovo ſzukno jeſzu moli pokvarili, veli kramar: da na vſzakem 5. Réffu hoche ſzpuſztiti: 3. Rany: Akò hoches znati, za kuliko doyde 30. Réffov? Reczi: Akò na 5. Réffov zpuſcha Rany 3. tàk na 9. Réffov zpuſztiti mora Rany $5\frac{2}{5}$

Ra-

Rachun.

Réff.	*Rany*	*Réff.*
5.	3.	9
:	:.....3	
:.....5	27 | 25	$5\frac{2}{5}$ *Rany.*
	-2	

Oveh $5\frac{2}{5}$ ako odnemes od Rany 20. oſztáne $14\frac{3}{5}$ Akò anda 9. Réffov prodajeſze za Rany $14\frac{3}{5}$ tàk 30. Réffov doyde za Rany $48\frac{2}{3}$

Rachun.

Réff.	*Rany.*	*Réff.*
9.	$14\frac{3}{5}$	30
	$\frac{73}{5}$.....$\frac{30}{1}$	
:.....9	$\frac{1}{1} \times \frac{2190}{5}$	
	45 | 2190, | 1.80	$48\frac{30}{45}$ | $\frac{6}{9}$ | $\frac{2}{3}$
	-390	
	360	
	-30	

II. Iz ſzada ſzpomenuteh péld zadoſztaſzi razumeti mogel: kadà, i kakſze poſzudje, y hmanyocha odnimati mora. Szadà pakò rachunati moremo: kakſze nadomeſztiti mora.

Pél-

Pelda. Jeden Terſecz pogodilje 300. vaganov pſenicze: vſzaki vagan po Rany 2. Ali kaytije vu pſenicze vnogo praha, y plév; hoche Terſecz: daſze na 32. vag. navergu 3. vagani. Akò hoches znati, za recheneh vag. 300. kuliko bude dufen platiti? Reczi: Akoje 1. vagan za Rany 2. tàk 32. vagani doydu za Rany 64.

Rachun.

Vag.	*Rany.*	*Vag.*
1.	2.	32
		2
		64. *Rany.*

Zatem: na 32. zbog praha y plév naverzi 3. vagane, y reczi: Akò 35. vag. je za Rany 64. tàk 300. vag. doyde za Rany $548\frac{4}{7}$

Rachún.

Vag.	*Rany.*	*Vag.*
35.	64.	300
		64
		192,0,0,
		17.5
		- 170
		140
		300
		2.80
		- 20

5

35 | 548 $\frac{20}{35}$ | $\frac{4}{7}$

Példa. Jeden prodaje Czent maſzla velim 100. funtov po Rany 15. Ali kayti maſzlo ni chiſzto: záto kúpecz na 60. funtov, hoche imati 4. funte zviſsè. Akò hoches znati kulikò platiti mora za 200. funtov? Reczi: Akoje 100. funtov po Rany 15. tàk 60. funtov doydepo Rany 9.

Rachún.

Fúnti.	*Rany.*	*Fúnti.*
100.	15.	60?
	15	
.....100	900	9. *Rany.*
	900	

Zatem: na 60. priday 4. y reczi: Akó 64. funti jeſzu za Rany 9. tàk 200. funtov doyde za Rany $28\frac{1}{8}$

Rachún.

Funti,	*Rany.*	*Funti.*
64.	9.	200?
	.....9.	
.....64	180,0,	$28\frac{8}{64}$ | $\frac{1}{8}$
	12.8	
	-520	
	51.2	
	--8	

Pél-

Példa. Jeden Terſecz prodaje 500. ovácz. Ali kayti nekoje jeſzu ſzrablive, hoche kúpecz: dà akomu Terſecz iz vſzake ſztotine 5. prikaſe; tàk 20. ovácz platiti hoche po Rany 32. Akò hoches znati kulikobi moral platiti za 500. ovácz ? reczi: Akò 20. ovácz platiti hoche po Rany 32. tàk 95. (ar 5. na 100. prikaſuje) platiti mora po Rany 152.

Rachún.

Ovcze.	*Rany.*	*Ovcze.*
20.	32.	95 ?
	32	
	190	
	285	
20	30,4,0,	152. *Ra.*
	20	
	104	
	100	
	40	
	40	
	--	

Zatem: na 95. ovácz verzi 5. y reczi: Ákò 100. ovacz hoche platiti po Rany: 152. tàk 500. platiti mora po Rany 760.

Rachún.

Ovcze.	*Rany.*	*Ovcze.*
100.	152.	500?
⋮	⋮	
⋮	⋮ 152	
⋮ 100	760,0,0,	760. *Ran.*
	700	
	-600	
	600	
	- - -0	

Proba ovoga Navuka biva poleg ovoga Déla Navuka Pérvoga.

NAVUK DEVETI.

Od Menanya.

I. ZNanoje vszem, y vszakomu: dà Terszczi szvoja dugovanya, na menanyu, y na veru dragsse czené, y rachunaju negò za gotove novcze. Zato: dasze gdo vutom nevkani, takaysse on, kojbi menyati ali na veru dati hotel, dragsse szvoje dugovanye czeniti mora.

Nachin pakò takoveh Rachunov obderszavay ov: Vu pérvo meszto Tricza, poszstavi czénu, koju Terszecz dugovanye szvoje prodaje, ali prodati more za gotove novcze: à vu drugo meszto poszstavi

po-

pochembi iſzto dugovanye doſslo na menanyu : vu tretje pakò meſzto poſztavi czénu, kojuſze prodaje, ali prodati more dugovanye ono, za kojebi Terſecz ſzvoje dugovanye menyati hotel. Tèr iz tak poſztavlyeneh Jedno-verſztni Vupravni Tricz napravi.

Példa. Peter prodaje platno za gotoveh groſſi 12. àna menanyu czení, y rachuna po gro. 14. Pavel pako prodaje ſzukno po gro. 26. Akò Peter hoche menyati platno za ſzukno, tèr hoches znati pochembi Pavel rachunati moral ſzukno ? Reczi (a) Akò Peter na 12. hoche imati 14. tak Pavel na 26. mora imati $30\frac{1}{3}$

Rachún.

12. 14. 26 ?

.....14

104

26

.....12 | 36,4, | $30\frac{4}{12}$ | $\frac{1}{3}$
36

--4

Andà Pavel moralbi rachunati ſzukno po groſſi $30\frac{1}{3}$

(a) *Pòleg ovoga Déla Navuka Pérvoga.*

Példa. Peter prodaje ſito za gotovo po groſſi 25. à na menanyu, ali na veru dáje po gro. 27. Pavel pakò prodaje vino za gotovo po gro. 45. Akobi Pavel menayti hotel z-Petrom, ali na veru dati vino, ter hoches znati pochembi moral czeniti, y rachunati vino? Reczi: Akò Peter na 25. hoche imati 27. tàk Pavel na 45. mora imati $48\frac{3}{5}$

Rachún.

25. 27. 45?

27

315

90

25 | 121,5, | $48\frac{15}{25}|\frac{3}{5}$

100

-215

200

-15

Andà Pavel moralbi ſzvoje vino rachunati po groſſi $48\frac{3}{5}$ Velim: po gro. 48. y po 3. gyukeſze.

Pelda. Peter dáje jachmen za gotovo po groſſi 9. à na menanyu po gro. 12. Pavel pakò radbi dati ſito 5. groſſi dragſſe na menanyu nego za gotovo. Akò hoches zna-

Digitalizirao Google

znati pochem Pavel dáje ſito za gotovo? Ovdè razmeti moras dà pokehdob Peter: 3. groſſe dragſſe dáje jachmen na menanyu, negò za gotovo: zato ti takay rèchi moras: Ako 3. dohagyaju na 9. tak 5. doyde na 15.

Rachún.

3. 9. 5?

.....9

.....3 | 4, 5, | 15. *Gro.*
3

15

15

--

Andà Pavel daje ſito, za gotovo, po groſſi *15.*

II. Akobi takovo menanye bilo daſze na jeden put nebi moglo zrachunati: naymrè onda: kada zvun czéne radbi takay znati: kulikoſze jednoga dugovanya mora zameniti za drugo? y akoſze nezamení, kuliko oſztane duga? tak onda dva Jedno-verſztna Tricza napravi.

Példa. Peter ponuja 60. vaganov pſenicze, akoje drago vzeti ali za vino, ali 2. vagana za 3. Rany: Pavel pako prodaje vina védro 1. po Rany $2\frac{1}{2}$ Akobi ovi

dva

dva hoteli menyati : tèr hoches znati, kulikobi Pavel moral dati vina, za 60. vaganov pſenicze? Reczi: Akò 2. vagana jeſzu za Rany 3. tak 60. vaganov doyde za Rany 90.

Rachún.

Vag.	*Rany.*	*Vag.*
2.	3.	60.
	----------	3
----------	2 | 18,0, |	90. *Ra.*
	18	
	--	0

Akoje pak za Rany $2\frac{1}{2}$ vina védro: 1. tak za Rany 90. doyde véder 36.

Rachun.

Rany.	*Vedra.*	*Rany.*
$2\frac{1}{2}$	1	90.
$\frac{5}{2}$	$\frac{5}{2}$ X	90 / 1
	5 | 18,0, |	36. *Véd.*
	15	
		30
		30
		--

Andà Pavel moralbi dati Petru 36. véder vina, za 60. vaganov pſenicze.

Példa.

Digitalizirao Google

Példa. Peter ima 30. vaganov ſzoli, koju za gotovo dáje po Rany 3. à na menanyu po Rany $3\frac{1}{2}$ Pavel pakò prodaje ſitek po Rany 1. y odmerilje 96. vaganov ſitka za ſzol. Akò hoches znati pochem doyde ſitek na menanyu? y gdo kojemu, y kulikò oſztaje dúſen? Reczi (b) Ako Peter za gotovo dáje ſzol po Rany 3. à menanyu rachuna po Rany $3\frac{1}{2}$ tak takay Pavel, koy prodaje ſitek za gotovo po Rany 1. na menanyu rachunati more po Rany $1\frac{1}{6}$

Rachún.

3. $3\frac{1}{2}$ $1\frac{1}{6}$

$\frac{3}{1} \times \frac{7}{2}$

6 | 7 | $1\frac{1}{6}$ *Rany.*
6

1

Zatem reczi: Akò Peter 1. vagan ſzoli na menanyu dáje za Rany $3\frac{1}{2}$ tak 30. vaganov dati mora za Rany 105.

(b) *Pòleg ovoga Déla Navuku Pérvoga IV. V.*

Rachún.

Vag.	*Rany.*	*Vag.*
1.	$3\frac{1}{2}$.	30?
	7	30
	2	1

2 | 2,1,0, | 105. *Rany.*
2
10
10
--

Akò andà Pavel na menanyu za Rany $1\frac{1}{2}$ daje ſitka vag. 1. tak za Rany 105. dati more 90. vaganov.

Rachún.

Rany.	*Vagan.*	*Rany.*
$1\frac{1}{6}$	1	105?
6	:	1
7	7	$\frac{105}{1}$
6	6 X	

7 | 63,0, | 90. *Vag.*
63
--0

Ali kayti je dál 96. Zato oveh 6. vag. ſitka, Peter oſztaje duſen Paulu platiti, kakſze za gotovo prodaje: to jeſzt po Rany 1.

Példa. Jeden ima ſzoli 20. vaganov vſza-

vszaki vagan radbi prodavati po Rany 3. Ali kayti nemore kúpcza dobiti: zato szól za sitek menyati mora. Videchi andà daje pszenicze vagan po Rany 2. herszi po Rany $1\frac{2}{3}$ kukuruze po Rany $1\frac{1}{3}$ radbi szól dati za sitek tak, dabimu tulikò iznesszel sitek, kulikò dabi szol za gotovo prodal bil: y dabimu 5. Rany. zvisszega dosslo za trud: y dabi jednoga sitka vech nevuzel, nego drugoga. Akò hoches znati kulikobi moral vszakoga sitka za szol vzeti?

Ovde znati naypervich moras: dà ako 1. vagan szoli je za Rany 3. tak 20. vaganov doyde za Rany 60.

Rachún.

1. 3. 20?

60. *Rany.*

Zatem: znati takay moras: dà ako pszenicze vag. 1. je po Rany 2

Herszi po Rany ..... $1\frac{2}{3}$

Kukuruze po Rany .... $1\frac{1}{3}$

tak vszakoga sitka vag. 1. doyde za Ra. 5.

Reczi andà: Akò vszakoga sitka vag. 1. je za Rany 5. tak za Rany 60. ali dà bolye

rechem za 65. (ar za trud radbi 5. Rany zvisse dobiti) doyde 13. vaganov. Tó jeszt vszega szkùpa 36. *Vag.*

Rachún.

Rany.	*Vag.*	*Rany.*	
5.	1.	65.	
.....	.....	1	
..... 5		6,5,	13. *Vag.*
		5	
		15	
		15.	
		- -	

Proba ovoga Navuka zpoznatisze more iz ovoga Déla Navuka Pérvoga.

NAVUK DESZETI.

Od Messanya.

I. ZOvesze ov Navuk Messanye (diachki: *Regula Mistionis* seu *Alligationis*) kayti navucha, kaksze vech dugovanye szkùpa kupuje, ali prodaje: dà poznas kulikò vszakoga kupiti, ali prodati moras: naymrè czenu takovu, koja (pazi dobrò) nitije veksza, niti menysza od czene vszeh szkupa dugovany; negò ali szrednya, ali z-kojumgoder drugum jednaka.

Akò

Akò andà vech dugovany ſztanovitu czénu kupiti, ali prodati hoches; tàk med dvé linyie od zgora dole povlechene poſztavi czénu, kojuſze vſzako poſzeb dugovanye prodaje: à z-léva poſztavi czénu, kojubi rad takoveh dugovany ſzkùp kupiti: z-deſzna pako poſztavi Razluku (diachki: *differentiam*) Tó jeſzt tuliko, kulikoje levi bròy vekſſi, ali menyſſi od vſzakoga poſzeb med linyiami poſztavlyenoga broja, iliti: czéne; ali tak: da razluka vekſſa, bude ſzuprot czéne menyſſe: à menyſſa ſzuprot vekſſe.

Zatem: iſzte razluke priday, y pridáne poſztavi vu pérvo meſzto Tricza: à vu drugo poſztavi tulikò, kulikò dugovany kupiti hoches: vu tretje pakò meſzto poſztavi vſzaku poſzeb razluku: tèr iz tàk poſztavlyeneh tuliko Jedno-verſztneh Triczev napravi, kulikoje razlukih vu rachúnu. Koja vſza obilneje z-példami pokazati; negò z-rechmi izrolnachiti hochu.

Példa. Jeden ima dvóje vino naproday. Pérvoga pint 1. je po 20. krajczarov; à drugoga po 12. kraj. Ti nimaſs vech, negò 17. krajczarov; radbi vendar

iz obodvojega imati pint. 1. Akò hoches znati kulikobi vszakoga kerchmar dati moral? Poszta vivszi ovak:

17	20	5.
	12	3.
		8

Vidis: dà 20. je 3. vech; à 12. je 5. menye, nego je 17. Andà szuprot 20. poszta vi 5. à szuprot 12. poszta vi 3. To jeszt vszega szkupa 8. Tèr ondà reczi ovak (a) Akò 8. chini 1. tak 5. chini $\frac{5}{8}$ à 3. chini $\frac{3}{8}$ Kak vidis ovde:

Pint.

8. 1. 5?) $\frac{5}{8}$ *Pérvoga, za kraj.* $12\frac{1}{2}$

3?) $\frac{3}{8}$ *Drúgoga, za kraj.* $4\frac{1}{2}$

1. *proba.* 17. *pr.*

Akobi anda obodvojega vina rad kupiti pint 1. tàk pérvoga moralbi kupiti pinta $\frac{5}{8}$ à drugoga $\frac{3}{8}$ To jeszt $\frac{8}{8}$ iliti (b) 1. pint za 17. krajczarov.

Példa. Peter radbi kupiti 3. funte puskenoga praha: vszaki funt po 10. grossi. Ali veli kramar: dà nima praha, nego po 8. y po 13. grossi. Nistarmanye akobi

(a) *Poleg ovoga Déla Navuku Pérvoga. IV.*

(b) *Pòleg Déla drugoga Navuku pérvoga II.*

bi napraviti hotel funt 1. po 10. grossi, kulikobi vszakoga zmessati moral? Poszta-vivssi ovak:

	8	3.
10	13	2.
		5

Ovde takay vidis: dà 8. je 2. menye, negoje 10. à 13. je 3. vech. Andà szu-prot 8. poszravi 3. à szuprot 13. poszravi 2. Tó jeszt vszega szkùpa 5. Ter reczi o-vak: Akò 5. chini 3. tak 3. chiné $1\frac{4}{5}$ à 2. chiné $1\frac{1}{3}$ Kàk vidis ovde:

Funti.

Funti.		
	3?) $1\frac{4}{5}$ *Gorssega, za gro.*	$14\frac{2}{5}$
5. 3.	2?) $1\frac{1}{3}$ *Bolssega, za gro.*	$15\frac{3}{5}$
	3. *proba.*	30.

Akò andà iz obodvojega praha napra-viti hoche funt 1. po 10. grossi; tak gors-sega primessati mora funt $1\frac{4}{5}$ à bolssega funt $1\frac{1}{3}$ Tó jeszt funti 3. za 30. grossi: tèr tak vszaki funt doyde po 10. grossi.

Példa. Kramari prodaju olova funt 1. po grossi 3. à koszitra po gro. 12. Peter-pakò radbi olovo z-koszitrom zmessati, y iz 20. funtov, tuczet zdél zleati tak, da-bimu vszaki funt dossel po grossi 9. Ako hoches znati kulikobi moral olova, y ko-szitra kupiti? Poszravivssi ovak.

2	3	3.
	12	6.
		9

Vidis da 3. je 6. menye; à 12. je 3. vech, nego je 9. Poſztivivſſi andà 3. ſzuprot 3. à 6. ſzuprot 12. reczi: Akò 9. chini 20. tak 3. chine $6\frac{6}{9}$ à 6. chiné $13\frac{3}{9}$ Kàk vidis ovde:

Funti.		*Funti.*		
		3?)	$6\frac{6}{9}$ *Olova za gro.*	20.
9.	20.	6?)	$13\frac{3}{9}$ *Koſzitra za gr.*	160.
			20. *proba.*	180.

Moralbi andà Peter kupiti olova funtov $6\frac{6}{9}$ à koſzitera funtov $13\frac{3}{9}$ Tó jeſzt funtov 20. za groſſi 180. ter tak vſzaki funt doyde po 9. groſſi.

II. Akobi vech dugovany zméſz kúpiti hotel; ochiveſzto je: dà y levi bròy, po vech puti mora biti vekſſi, y menyſſi od brojev iliti czéne med linyjami poſztavlyene. Zátoſzé takay vech puti y razluka z-deſzna poſztaviti mora.

Példa. Troji ſitek, je troju czénu. Naymrè: pſenicza po groſſi 30. à jachmen po gro. 28 à ſito po gro. 25. Tibi pak ovo tàk rad zmeſſati, dabiti vſzaki vagan

gan dossel po grossi 27. Akò hoches znati kulikobi vszakoga zmessati moral? Posztavivssi ovak:

	30	2.
27	28	2.
	25	3. 1.

8.

Vidis: dà: 30. je: 3. vech, à 28. je: 1. vech, negòje: 27. Andà szuprot menyssemu, tó jeszt: szuprot: 25. poszravi: 3. y 1. Kayti pakò: 25. je: 2. menye; záto szuprot vszakomu vekssemu poszravi: 2. dà tàk vszega szkùpa doyde: 8. Tèr ondà reczi ovak: Akò 8. chini: 24. tàk; 2. y 2. chiné: 6. y 6. à 4. chiné: 12. kàk vidis ovde.

	Vagani.		*Vagani.*
		2?)	6. *Pszen: za gro:* 180.
8	24.	2?)	6. *Jach. za gro:* 168.
		4;)	12. *Sito za gro:* 300.
			24. *proba.* 648

Moralbi andà pszenicze, y jachmena zmessati: 6. vaganov; à sita: 12. vag: Tó jeszt vszega szkùpa: 24. vag. za: 648. grossi: Tèr tàk vszaki vagan doyde po 27. grossi.

Példa. Jeden ſzokách radbi po 16. krajczarov: 7. lotov, chetvere zachimbe kúpiti. Pérve lot 1. prodajeſze po krajcz. 18. à drúge po 15. à trétje po 12. à chetérte po 13. Akó hoches znati kulikobi vſzake kúpiti moral tàk, dabi 1. lot doſſel po 16. krajczarov. Poſztavivſſi ovak:

	18	1. 4. 3.
16	15	2.
	12	2.
	13	2.
		14.

Vidis dà 18. je *2.* vech, negoje 16. Poſztavi andà ſzuprot vſzakomu menyſſemu *2.* Kayti pakò 15. je 1. à 12. je 4. à 13. je 3. menye, negoje 16. Záto ſzuprot 18. poſztavi. 1. 4. 3. tó jeſzt 8. à vſzega ſzkùpa 14. Tèr ondà reczi ovak: Akò 14. chini 7. tàk 8. chini 4. à *2.* y 2. y 2. chine 1. y 1. y 1. kàk vidis ovde:

Funti.		*Funti.*		
		8?)	4. *Pérve, za kraj.*	72.
14.	7	2?)	1. *Drúge, za kraj.*	15.
		2?)	1. *Trétje, za kraj.*	12.
		2?)	1. *Chetérte, za kraj.*	13.
			7. *proba.*	112.

Mo-

Moralbi andà pérve zachimbe kupiti: lote 4. à druge, trétje, y chetérte, vſzake po lot 1. Tó jeſzt vſzega ſzkupa 7. lotóv: za 112. krajczarov: tèr tàk vſzaki lot doyde po 16. krajczarov.

Ovêm nachinóm takay pét, y ſéſzt, y vech duguvany zmeſſati mores: poſztavlyajuch razluke, kàk vidis ovde:

	4	1. 3.
	3	1. 3.
7	6	3. 1.
	10	3. 4. 1.
	8	3. 4. 1.
		28.

	6	1.2.6.
	7	1.2.6.
10	9	1.2.6.
	11	4.3.1.
	12	4.3.1.
	16	4.3.1.
		51.

III. Akò czéna onaj, koju vech dugovany zméſz kúpiti hoches, bi bila jednaka z-czénum kojegagoder dugovanya, kojeſze prodaje. Tó jeſzt: Akobi lévi broy bil jednak z-kojem goder brojem med linyiami poſztavlyenem; tàk ſzuprot takovomu poſztaviti moras razluku, kakdabi iſzti ſzredni broy bil vekſſi, ali meniſſi od levoga broja, iliti czéne, koju dugovanya kúpiti hoches. Odkudà:

Példa. Akobi gdo imal trojega vína, zmed kojeh pérvoga vedro 1. preczenyeno je, po 10. à drugoga, po 6. à tretjega, po 4. feſztícze. Radbi pakò jednoga z-drugem: 20. veder prodati tak, dabimu vſzako vedro doſslo po 6. feſztícz. Kulikobi vſzakoga zmeſſati moral?

Vú ove, y vu oſztáleh takoveh példah, razluke dvojem nachinom poſztaviti mores. Kàk vidis ovde pod literum A. y B.

A.

6	10	2.	0.
	6	4.	
	4	4.	0.
		10.	

B.

	10	2.	0.
6	6	2.	
	4	4.	0.
		8.	

Pòleg nachina andà: A. Pervoga vína moralbi zmeſſati védre 4. à drugoga véder 8. ravnò tàk tretjega véder 8. Tó jeſzt vſzega ſzkùpa veder 20. za 120. feſztícz. Kàk vidis ovde.

Védre.	*Védre.*		
	2?) 4.	*Pérvoga, za ſeſztícz.*	40.
10. 20.	4?) 8.	*Drúgoga, za ſeſztícz*	48.
	4?) 8.	*Trétjega, za ſeſztícz.*	32.
	20.	*proba.*	120.

Pò.

Pòleg nachina pakò B. Pérvoga vina moralbi zmeſsati véder 5. ravnò tak drugoga véder 5. à tretjega véder 10. Tó jeſzt vſzega ſzkùpa veder 20. za 120. ſeſztícz. Kàk vidis ovde:

Védre.		*Védre.*	
		2?) 5. *Pérvoga, za ſeſztícz.*	50.
8.	20.	2?) 5. *Drugoga, za ſeſztícz.*	30.
		4?) 10. *Tretjega, za ſeſztícz.*	40.
	20. *proba.*		120.

Ar ovak obodvojem nachinom 20. véder chini 120. ſeſztícz.

IV. Jeſzu joſche nekoja ſzimo ſzpadajucha od zlata, y ſzrebra, koja kaytiſzu vſzem draga; dragomije takay od takoveh nekoja poſztaviti, od kojeh nigdo rad odſztupiti neche.

Példa. Jeden Goſzpon ima trojega ſzrebra (aliti budi zlata) Pérvo: je probe 16te. à drugo 9te. à trétje 7me. Radbi pakò za tuczet noſev 12te. probe napraviti 72. lota. Akò hoches znati kulikobi vſzakoga zmeſſati moral. Poſztaviſſi ovak:

	16	3.	5.
12	9	4.	
	7	4.	
	16		

Vidis: dà 16. je 4. vech, negoje 12. Andà ſzuprot vſzakomu menyſſemu, tó jeſzt ſzuprot 9. y 7. poſztavi 4. Kayti pakò 9. je 3. à 7. je 5. menye: záto ſzuprot 16. poſztavi 3. y 5. tó jeſzt vſzega ſzkùpa 16. Tèr ondà reczi ovak: Akò 16. chini 72. tàk 8. chini 36. à 4. y 4. chini 18. y 18. kàk vidis ovde:

Lòti.		*Loti.*	
		8?) 36.	*Pérvoga.*
16.	72.	4?) 18.	*Drúgoga.*
		4?) 18.	*Trétjega.*
		16 72.	*proba.*

Moralbi andà pérvoga zmeſſati: 36. lotóv: à drugoga 18. ravnò tàk tretjega 18. Tó jeſzt vſzega ſzkùpa 72. lota, y tó 12te. probe.

Akò pàk nebi hotel ſztanovitu probu imati, zmeſſalbi vendar vſzakojachkoga ſzrebra: ter hoches znati koje probe, tàk zmeſſano morabiti? tàkje doſztà vſzako poſzeb ſzrebro povekſſati z-ſzvojum pro-

probum; y povekſſanu pridati: y pridánu razdeliti z-pridanem ſzrebrom.

Példa. Jeden Goſzpon dálje Szrebernaru ſzvojeh gumbov 8. lotóv 15te. probe; à tubakeru 6. lotóv 13te. probe; slícz pakô 10. lotóv 9te. probe. Akò hoches znati koje probe mora biti vſze ſzkùpa ſzrebro? Povekſſay lote z-probum: tó jeſzt 8. lotóv z-15^tum.; à 6. lotóv z-13^tum. probum; ravnò tàk 10. lòtóv z-9^tum. probum: dà tàk vſzega ſzkùpa izide 288. Oveh pakò 288. akò razdelis z-24. loti; izide 12. Kak vidis ovde:

Rachun.

Loti.	*Probe.*		
8	15.	120.	
6	13.	78.	
10	9	90.	
24	24	28,8,	12. *Probe.*
	24		
	48		
	48		
	--		

Andà vſze ſzkùpa ſzrebro mora biti 12te. probe.

Példa. Jeden ima 8. lotóv ſzrebra 12te. probe, à 6. lotóv 9te. probe à 5. lo-

tóv 8me. probe. Akò hoches znati, kojeje probe vſze ſzkupa? y akobi hotel imati, dabi bilo 14te. probe, kulikobi moral finoga ſzrebra 16te. probe primeſſati?

Ovde naypervich znati moras, kojeje probe vſze troje. Povekſſay andà (kakti malò pervò) vſzako ſzrebro z-ſzvojum probum, y povekſſano razdeli z-19. loti, tèr tàk recheno troje ſzrebro izide: 10te. probe kak vidis ovde:

Rachún.

Loti.	*Probe.*		
8	12.	96.	
6	9.	54.	
5	8.	40.	
19	19	19,0,	10. *Probe.*
		19	
		--0	

Szadà akò hoches znati kulikò lotov 16te. probe primeſſati moras tàk, dati recheno ſzrebro doyde: 14te. probe. Odnemi 14. od 16. oſztanu 2. Odnemi takay 10. od 14. oſztanu 4. Tèr onda reczi ovak: Akò na 2. idu 4. tàk na 19. doyde 38. kàk vidis ovde:

Ra-

Rachún.

2. 4. 19?

2 | 7,6, | 38. *Lotóv.*
16

16

16

Andà finoga ſzrebra 16te. probe moralbi primeſſati 38. lotóv. Ar ovak (rachunajuch kakti pervò) akò vſzako poſzeb, (pod Rachunom A) chetvero ſzrebro povekſſas z-ſzvojum probum, y povekſſano razdelis z-57. loti. Ali pak (pod Rachúnom B.) akò 19. lotov povekſſas z-10^tum. probum; à 38. lotóv z-16^tum. probum, vſzigdar izide 14ta. proba. Kak vidis ovde:

Rachun: A

Loti. Probe.

8...12.—96.
6....9.—54.
5....8.—40.
38...14.—608.

57....57 | 79,8, | 14ta. *Probe.*
157
228
228

Rachun: B.

Loti Probe.

19...10.—190.
38...16.—608.
57....1. 57 | 79,8, | 14. *Pro.*
57
228
228

Példa. Jeden ima 8. lotov ſzrebra 15te. probe. Akobi hotel imati 12te. probe; kulikobi drúge materie primeſſati moral? Odnemi 12. od 15. da tak oſztanu 3. tèr ondà reczi: akò na 12. idu 3. tàk na 8. doydu 2. Kàk vidis ovde:

Rachún.

12.	3.	8?
:	:	3
12	24	2. *Loti.*
	24	

Moralbi andà druge materie primeſſati 2. dota: tèr tàk iz 8. doyde 10. lotóv, y tó 12te. probe.

Ali znano je, dà ſzrebro, y zlato ſchimſze bolye sge, ztemgaje menye; à ſchimgaje menye, ztemje bolſse. Zatoſzeje od toga takay potrebno ſzpomenuti.

Példa. Jedenje imal 10. lotóv ſzrebra, ali zlata 12te. probe; ſgalgaje pakò tàk dugo, damuje doſslo na 8. lotóv. Akò hoches znati koje probe mora biti?

Re-

Reczi: (c) Ako na 10. ide 12. tàk na 8. doyde 15.

Rachún.

10. 12. 8? „

12.....

„ 8 | 120, | 15te. *probe.*
· 8

40.
40
--

Ovak andà zesgano szrebro morabiti 15te, probe.

Pelda. Jedenje nassel falat szrebra 24. lote. Kadabiga pakò zesgal bil, izisslo-je 18. lotóv 12te. probe. Kojeje probe pervo bilo? Reczi: Akò na 18. ide 12. tàk na 24. doyde 9.

Rachún.

18. 12. 24? „

12.....

36
18
--

„24 | 216 | 9te. *Probe.*
216

(c) *Pòleg ovoga Déla Navuka Trejega.*

Andà takov falat ſzrebra, moralje biti 9te. probe.

Akoprèm pako takovi rachúni mogu biti menyſſi, y vekſſi prez kraja, y koncza. Neſtimay vendar, dabi takay ſzrebro, y zlato prez kraja, y konza moglo biti gorſſe, y bolſſe. Ar ſzrebro, y zlato, kadaje chiſzto zeſgano (kakti duſſa) nigdar bolye nezgori; y záto niti bolſſe probe prez kraja, y koncza poſztati nemore.

Proba ovoga Navuka biva pòleg ovoga Déla Navuka Pervoga. More takay biti (kàk zgora vidis) pòleg Déla pervoga Navuka drugoga. I ova znajuchi, hodmo nadalyè.

DEL CHETÉRTI.

Od Poſzlednyeh Rachúnov.

NAVUK PÉRVI.

Od Jedno-verſztnoga krivoga Rachúna.

I. OVde krívi Rachún (diachki: *Regúla Falſi, ſeu Poſitionis*) neznamenuje krivichno, ali hman rachunanye; negò Rachún takov, vu kojega kakovſzc

fze goder bròy poſztavi, akoprèm nebibil pravi; rachunajuch vendar, moreſze pravi pogoditi. Zoveſze pakò: *Jednoverſztni* diachki: *Simplicis Poſitionis?* Kayti ovde; za pogoditi pravi broy, doſztaje jeden krivi bròy, iliti rachún poſztaviti: daſze tèm nachinom razluchi od *Dvoj-verſztnoga*, vu kojem morajuſze pervò dvá krivi broji poſztaviti; negoſze právi pogodi. Niſtarmanye: vſzkaki on bròy; aliti budi rachún, kojſze more pogoditi po Jedno-verſztnom krivom rachúnu, moreſze takay pogoditi po Dvojverſztnom. Nemoreſze vendar vſzaki on pogoditi po Jedno-verſztnom, kojſze more po Dvoj-verſztnom. Ar drugêm nachinôm biva ov: à drugem on. Tèr tèm takay nachinôm jeden od drugoga razluchavaſze.

Vu Jedno-verſztnom andà krivom rachúnu, poſztavi bròy kojegatije goder drago: poſztavlyenoga pàk tàk, y tulikò puti priday, odnemi, povekſſay, y razdéli; kàk, y kulikò puti pravi bròy je pridan, odnet: povekſſan, y razdelyen. Akotiſze pripeti pogoditi kayſzi ſelel

znati,

znati, dobrò. Akò ne? tàk vu ſzrednye meſzto Tricza, poſztavi rachún pravoga broja; à vu pérvo meſzto, poſztavi rachún, koj je iz krivoga broja iziſſel; vu tretje pakò meſzto poſztavi krivi broy. Tèr iz tàk poſztavlyeneh Jedno-verſztni Vupravni Tricz jeden put, ali akoje potrebno, (*a*) po vech puti napravi.

Példa. Trí Brati A. B. C. radibi kúpiti jednu hiſu za Rany 810. Kayti pakò brat B. ima dvà puti vech druſine, negò brat A. à brat C. tri puti vech negò B. záto takay brat B. mora dva puti vech penéz dati, negò A. brat: C. pakô trí puti vech, nego B. Akò hoches znati kulikò vſzaki mora dati?

Poſztavi na brata A. kulikoti goder drago. Akò poſztavis dà A. mora dati Rany: 2. ták B. mora dati dvá puti tuliko, tó jeſzt 4. à C. trí puti vech, nego B. tó jeſzt 12. tèr tak vſzi ſzkùpa 18. Moralibi pak (kakje recheno) dati 810. krivò àndà poſztavil jeſzi. Niſtarmanye reczi (*b*) Ako vſzi trí moraju dati Rany: 810.

tak

(*a*) *Kakje vu Déla Tretjega Navuku Petom.*

(*b*) *Pòleg Déla Tretjega Navuka Pervoga.*

tak pòleg krivoga rachúna, pravichnò brat A. mora dati Rany: 90. à B. 180. tó jeſzt dvá puti vech nego A. à C. 540. tó jeſzt trí puti vech, nego B. tèr tak vſzi trí 810. Poſztavlyajuch rachún (*c*) naymrè ovak:

2?) A. 90.
„18 810. 4?) B. 180.
12?) C. 540.
18„ 810. *Proba.*

Pelda. Jeden Szoldát kúpilſzije bil orusje, y konya za tabor z-vſzum ſzprávum za Rany: 180. Buduchi pako opitan: Kulikoje za vſzako poſzeb dál? Odgovorilje: daje za konya tri puti? â za ſzprávu konyſzku dvá puti vech dál, nego za orusje. Akò hoches znati kulikoje za vſzako poſzeb dál?

Ovde takay za orusje poſztavi kulikoti drágo. Ako poſztavis 6. tak za konya poſztaviti moras trí puti tuliko, tó jeſzt 18. à za ſzprávu dvá puti tuliko, kuliko za orusje, tó jeſzt 12. da tak za vſze ſzkùpa doyde 36. Moralobi pak doyti

(*c*) *Kakti vu Déla Trejega Navuku Petom.*

doyti 180. Reczi anda; Akoje za vſze ſzkùpa dál Rany: 180. tak (poleg krivoga rachúna) moralje dati za orusje Rany: 30. à za konya trí puti tulikò: to jeſzt 90. à za ſzprávu konyſzku dva puti vech, negò za orusje: to jeſzt 60. tèr tak za vſze ſzkùpa 180. kak vidis ovde:

	6?)	30.	*Za Orusje.*
„36	180,	18?)	90. *Za konya.*
		12?)	60. *Za ſzpravu.*
		36„	180 *proba.*

Példa. Jeden Tovarus na konczu ſivlenya ſzvojega videchi ſmehku ſzvoju Tovaruſſiczu, vu Teſtamentu oſztavilje Rany: 2261. z-tem nachinom: da ako porodi Szina; tak oveh penez, ſzinu nay budu $\frac{2}{3}$ à Matere: $\frac{1}{3}$ Ako pak porodi kcher; tak kchere nay bude $\frac{1}{3}$ à Matere: $\frac{2}{3}$ Pripetiloſzeje pako daje porodila ſzina, y kcher. Povechmi kuliko poleg Teſtamenta na vſzakoga doyde?

Ovde: pervo nego rachún napravis, premiſzliti moras: da Otecz Matere ni hotel oſztaviti: $\frac{2}{3}$ â kchere $\frac{1}{3}$ akobiſze ſzin narodil. Ar drugach na ſzina nikay nebi

doſslo,

doſslo. Negoje hotel rechi: dà ſzinu nay bude dvá puti vech, nego Matere: ravnо tak Matere dvá puti vech, nego kchere.

Poſztavi anda na ſzina kulikoti goder drago (moras vendar tuliko poſztaviti: da ono kay poſztavis budeſze moglo po dvá puti na dvoje razdeliti: naymrè zbog Matere, koje mora doyti dvá puti menye, nego ſzinu; à kchere dvá puti menye, nego Matere; y tó záto: dati rachún prez drobiſſev izide) Ako na ſzina poſztavis 20. tak Matere doyde dvá puti menye: tó jeſzt 10. Kchere pako takay dvá puti menye, nego Matere: tó jeſzt 5. à vſzem trem 35. Moralobi pak doyti: 2261. Reczi andà: Akoje Otecz vſzem trem oſztavil Rany. 2261. tak poleg Teſtamenta ſzinu doyde 1292. à Matere; 646. à kchere 323. Tó jeſzt: Matere dvá puti menye negò ſzinu: ravnò tak kchere dvá puti menye, nego Matere. Kak vidis ovde:

		20?)	1292.	*Szinu.*
„35.	2261.	10?)	646.	*Matere.*
		5?)	323.	*Kchere.*
		35„	2261.	*proba.*

Odkudà razmetiſzi mogel.

II. Akobi pravi Rachùn na vech fztrán, koje nifzu jednake, razdelyen bil, onda y ti tuliko puti, y tak razdeli krivi Rachún kak, y kuliko je puti razdelyen pravi. Ali kaytifze nemore vfzaki tak razdeliti prez drobiffa. Zatoje krivi rachún potrebnò takov poftraviti, koj bude fzpodoben pravomu: tó jeft: kojfze bude mogel prez drobiffa tàk razdeliti, kakje razdelyen pravi. Razdelifze pako vfzaki on, koj iz pravoga Rachúna povekffaneh Imenitelov izhagya. Arovoga Navuka példe vekfsêm talôm vu drobiffeh poftavlyajufze. Kak to obilneje navucha ova:

Példa. Peter buduchi poboſen, po fzmerti fzvoje oftavilje gotovoga novcza Rany. 1521. z-tem nachinom: dafze oveh penéz $\frac{1}{2}$ nay razdeli Rodbine: à za duffu $\frac{1}{3}$ na Czirkvu pako $\frac{1}{4}$ Ako hoches znati kulikò vfzakomu doyde?

Ovde nemores dati Rodbine $\frac{1}{6}$ à za duffu $\frac{1}{3}$ Ar $\frac{1}{2}$ y $\frac{1}{3}$ pridani (*d*) chiné $\frac{5}{6}$ Ter tak na Czirkvu nebi oftalo nego fzamò $\frac{1}{6}$ Nego ovde poftraviti moras jeden rachún

(*d*) *Pòleg Déla drugoga Navuka feftoga. 11.*

chún, kojsze more razdeliti na dvoje, na troje, y na chetvero. Takov pako je; 24. Ar vu oveh drobissch $\frac{1}{2}\frac{1}{3}\frac{1}{4}$ povekssani Imeniteli (*e*) chiné 24.

Ako anda posztavis: daje Peter osztavil Rany. 24. y oveh 24. razdelis z-2. doyde Rodbine 12. Ako z-3. doyde za dussu 8. Ako z-4. doyde na Czirkvu 6. tó jeszt vszega szkupa 26. Moralobi pako doyti 1521. Reczi anda: Ako je Peter osztravil Rany. 1521. tak poleg posztavlyenoga krivoga rachuna Rodbine doyde 702. à za dussu 468. à na Czirkvu 351. tó jeszt 1521. kak vidis ovde:

		12?) 702.	*Rodbine.*
„26.	1521.	8?) 468.	*Za dussu.*
		6?) 351.	*Na Czirk.*
		26„ 1521	*proba.*

Példa. Jeden Szkúpecz buduchi opican: kuliko ima czekinov? Kakti vech takoveh, tak takay on, ni hotel izraven povedati. Negoje rekel: da $\frac{1}{3}\frac{1}{4}\frac{1}{5}$ chini: 9400. Akobi rad znati kuliko ima?

Posztavi da ima 60. Ar vu rechenom

(*e*) *Kakszu vu Dèla drugoga Navuku drúgom. II.*

drobissu 3. puti 4. je 12. à 12. puti 5. je 60. Oveh pakò 60. (razdelivajuch) $\frac{1}{3}$ chini 20. à $\frac{1}{4}$ chini 15. à $\frac{1}{7}$ chini 12. tó jeszt vszega szkupa 47. Moralobi pakò chiniti kakje rekel 9400. Reczi anda: Ako 47. izhagya iz 60. tak iz 9400. doyde, dà Szkupecz imati mora 1200. czekinov.

Rachún.

47. 60. 940?
: :.....60
: :.....47|56,4,0,0,|1200. *Czek.*
|47
-94
94
--00

Példa. Jeden Otecz zauffalje bil szvojemu szinu poloviczu penéz. Malo-vredni pakò szin vu malom vremenu $\frac{1}{3}$ je zaigral: à $\frac{1}{7}$ je zapil. Nitimu ni vech ostalo, negò szamo Rany. 30. Koliko je Otecz imal penéz? Hochu rechi povechmi kakovbi mogel biti broy on, od kojega, ako odnemes poloviczu à od polovicze $\frac{1}{7}$ y $\frac{1}{4}$ osztane 30.

Poszstavi: daje Otecz imal 24. Rany.

Ar

Ar vu oveh drobiſſeh $\frac{1}{2}\frac{1}{3}\frac{1}{4}$-povekſſani Imeniteli chiné 24. Oveh pakò 24. polovicza, je 12. Od kojeh ako odnemes $\frac{1}{3}$; tak odnemes 4. Ako $\frac{1}{4}$? tak odnemes 3. Tó jeſzt: ako vſzega ſzkùpa odnemes 7. oſztane 5. Moralobi pak oſztati 30. Reczi anda: Akò 5. oſztaje od 14. tàk 30. oſztati mora od 144. Tér tak moralje Otecz imati Rany. 144. à ſzin poloviczu. To jeſzt Rany. 72.

Rachún.

5. 24. 30?

24

5 | 720 | 144 Otecz.

5

22

20

20

20

Ar oveh 144. polovicza je 72. Akò pàk od 72. odnemes $\frac{1}{3}$ tak odnemes 24. Ako $\frac{1}{4}$ tak odnemes 18. To jeſzt vſzega ſzkupa 42. Ako andà 42. odnemes od 72. oſztane, kuliko y je oſztalo, naymre 30. Rany. Ravnò tak biva ova.

Pcl2

Példa. Trí tati A. B. C. pokraliſzu penezi. Kadabi pakò vlovlyeni na ſzúd doſsli; pitalje Szúdecz: kulikoſzte pokrali? y gdeſzu penezi? Ovoje (veli tát A.) pri mene $\frac{1}{3}$ à pri B. $\frac{1}{4}$ à pri C. $\frac{4}{10}$ y potroſſiliſzmo 10. Rany. Povechmi kulikoſzu vkrali?

Ovde takay poſztaviti moras Rachún, od kojega odnéti budes mogel: $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{4}$ $\frac{4}{10}$ Takov pakò je 120. Ar 3. puti 4. je 12. à 12. puti 10. je 120. Ako anda od 120. odnemes $\frac{1}{3}$? tak odnemes 40. Ako $\frac{1}{4}$? tak odnemes 30. Ako $\frac{4}{10}$? tak odnemes 48. (Ar $\frac{1}{10}$ chini 12. andà 4. puti 12. chini 48.) tó jeſzt vſzega ſzkùpa 118. Oveh pako 118. ako odnemes od 120. oſztranu 2. Moralobi pak oſztati 10. Arſzu tati rekli daſzu 10. Rany potroſſili. Reczi anda: Akò 2. oſztaju od 120. tak 10. oſztaje od 600.

Rachún.

2.	120	10?
:	:.....	..120
:.....	2	12,0,0, | 600. *Rany.*
		12
		-00

An-

Anda vukrali jeſzu tati Rany. 600. Ar ako od 600. odnemes $\frac{1}{3}$? tak odnemes 200. Ako $\frac{1}{4}$ tak odnemes 150. Ako $\frac{4}{10}$ tak odnemes 240. Ter tak A. vukralje Rany. 200. B. 150. C. 240. à vſzi tri 590. Koje ako odnemes od 600. oſztane potroſſeneh 10. Rany.

III. Akobiſze zverhu vſzega pravoga Rachúna kakov broy pridal, ali odnel; tàk znamenye je daſze moraju dvá krivi Rachúni poſztaviti (*f*) Niſtarmanye: ako iſzti broy, od pravoga Rachúna odnemes, ali pridas, vſze jednêm nachinôm rachunati, y pravi broy pogoditi mores.

Példa. Chetiri ſzéla: A. B. C. D. moraju dati Rany. 396, ſzelo: A. mora dati $\frac{1}{2}$ y zviſſe 10. à B. mora dati $\frac{2}{3}$ menye 20. à C. $\frac{1}{3}$ y zviſſe 8. D. pako $\frac{1}{4}$ menye 6. Ako hoches znati kuliko mora dati vſzako ſzelo?

Odnemi naypervich od 396. naviſſek na ſzelo: A. y C. tó jeſzt 10. y 8. velim 18. Oſztane 378. Zatem: k-ovem 378. na ſzelo B. y D. priday 20. y 6. (Ar ſzelo B. mora dati 20. menye: à D. 6. me-

(*f*) *Poleg ovoga Déla Nuvuka Drugoga.*

menye: to jeſzt 26.) doyde 404. Ter ondà pochemſſi rachunati kakti pervo.

Poſztavi: da vſze chetiri ſzele dati moraju 120. Ar vu oveh drobiſseh $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{5}$ $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{4}$ povekſſani Imeniteli chine 120. Oveh pakò 120. $\frac{1}{2}$ chini 60. à $\frac{1}{5}$ chini 72. à $\frac{1}{3}$ chini 40. à $\frac{1}{4}$ chini 30. tó jeſzt vſzega ſzkupa 202. Moralobi pak biti 404. Reczi anda. Ako na 202. ide 404. tàk na ſzelo A. doyde Rany 120. na B. 144. na C. 80. na D. 60. à na vſze ſzkupa 404. Kak vidis ovde.

„202. 404.

60?) A. 120.
72?) B. 144.
40?) C. 80.
30?) D. 60.

202„ 404.

Ali kaytije recheno da ſzelo A. mora dati 10. à C. 8. viſſe. B. pakò 20. à D. 6. menye. Zatò na ſzelo A. priday 10. à na C. 8. Ravno tàk od ſzela B. odnemi 20. à od D. 6. Tèr tak bolye reches: da ſzelo A. mora dati Rany. 130. à B. 124. à C. 88. à D. 54. à vſzi ſzkùpa 396. Kak vidis ovde:

A.

	A.	B.	C.	D.
	120)	144)	80)	60)
Priday.	10)	*Odnemi.* 20)	*Priday.* 8)	*Odnemi.* 6)
A.	130	124	88	54
B.	124	.....	⋮	⋮
C.	88	.....	⋮	⋮
D.	54	.....	.....	⋮
	396 *proba.*			

Példa. Jeden dusenje bil 1000. Rany. buduchi pakò opitan: imali s-chim dúge izplatiti? Dabi (veli) imal joschе jeden put tulikò, kulikò imam, y takay $\frac{1}{3}$ y $\frac{1}{4}$ y zverhu vszega toga 70. Rany. takbi ondà sztoprav izplatil 1000. Rany. Povech, ako znas, kulikò ima?

Odnemi naypervich naviszek od duga: tó jeszt 70. Rany. od 1000. dà tàk osztane 930. Tèr ondà poszstavi da ima 12. Ar vu oveh drobisseh $\frac{1}{3}\frac{1}{4}$ povekssani Imeniteli chiné 12. Joschè jeden put pak 12. chini 24. à $\frac{1}{3}$ chini 4. à $\frac{1}{4}$ chini 3. tó jeszt vszega szkùpa 31. Moralobi pak biti 930. Reczi andà: Akò 31. dohagya iz 12. tàk 930. doyde iz 360.

Rachún.

31. 12. 930?

12

186

93

31 | 111,60, | 360. *Rany.*

93

-186

186

---0

Dussnik anda mora imati Rany. 360. Ar joschè jeden put tuliko chini 720. à $\frac{1}{3}$ chini 120. à $\frac{1}{4}$ chini 90. tó jeszt vszega szkùpa 930. k-kojem akò pridas 70. izide, kàkje recheno 1000. Rany.

Példa. Jeden Jagar, videchi divje racze, zachudilszeje govorechi: daih more biti 100. Náto podignusseszе racze, y rekosse: da nasz ni 100. Nego: dabinasz joschе tulikò bilo, kulikonasz je, y jedna polovicza, y polovicze polovicza; takbinasz ondà z-tobum szkùpa, bilo 100. Povech, kulikoih je bilo?

Odnemi naypervich Jagara, velim 1. od 100. ostrane 99. Ter ondà poszravi: daihje bilo 8. (Ar povekssani Imeniteli

chi-

chiné 8.) à joſchê jeden put tulikò je 16. à ½ je 4. à ¼ je 2. tó jeſzt vſzega ſzkupa 22. Moralobi pak biti 99. Reczi andà: Ako 22. dohagya iz 8. tak 99. doyde: iz 36.

Rachún.

22. 8 99?
.....22 | 79,2, | 36. *Rácz.*
66
132
132

Moraloje andà biti 36. rácz. Ar joſche jeden put tulikò chini 72. à ½ chini 18. à ¼ chini 9. Tó jeſzt vſzega ſzkùpa 99. k-kojem, ako pridas Jagara doyde 100.

Példa. Jedna Majericza noſzilaje koſſaru jajecz naproday. Iduchi pàk pian mús prehitilje koſſaru, y z-jajczi. Saloſztna Majericza, kadabi plachuch iſsla tuſit piancza; dokonchano je, da mús mora platiti kvár. Buducha andà opitana kuliko je bilo jajecz? Ja veli, ſzama pravò neznam kulikoihje bilo. Tó vendar

znam dobrò: da aliſzem broila po 2. ali po 3. ali po 4. vſzigdarmije oſztalo 1. kadaſzem pàk broila po 5. tak nikay ni oſztalo. Povech, ako mores, kulikoihje bilo.

Ovde takay vu oveh drobiſſeh $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{4}$ povekſſani Imeniteli chiné 24. Moraloje andà vu koſſare biti tajecz 24. Ali kaytije recheno: daje vſzigdar jedno zviſſega oſztajalo. Zato bolye reches daihje bilo 25. Tèr tàk ako 25. razdelis ali z-2. ali z-3. ali z-4. vſzigdar oſztane 1. Ako pàk razdelis z-5. oſztane nikay.

Akobi pàk Majericza rekla bila: dà kadaje broila po 2. takje oſztalo 1. à kadaje broila po 3. takſzu oſztale 2. à kadaje broila po 4. takſzu oſztale 3. kadaje pak broila po 5. takſzu oſztale 4. Ondà vu oveh drobiſſeh $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{5}$ povekſſani Imeniteli chiné 120. Tèr tak moraloje biti jajecz 120. menye 1. Tójeſzt 119. Arovak, ako 119. razdelis z-2. oſztane 1. akò z-3. oſztanu 2. ako z-4. oſztanu 3. ako z-5. oſztanu 4. Ako takay z-7. nikay. Niſtarmanye moglobi biti dvá, ali trí puti

tuli-

tulikò jajecz. Odkudà po koſſare, ali po lupinah, ali po kakve druge prilike poznati mores: jeli jajecz moglo biti jeden put 120. ali dvá puti tulikò; to jeſzt 240. alí trí puti tulikò, tó jeſzt 300. y tak na dalye. Vſzigdè vendar, dati rachún izide, moras poſztaviti 1. menye.

IV. Akobiſze pakò veſz Rachún vu razdelivanyu, iliti vu drobiſſeh, y vu navisku zaderſaval; tàk prez krivoga rachúna doſztaje ſzamò drobis pridati, y vu pridanom videti kuliko falí dà nechini jednoga czéloga broja? Ali kulikogoder drobiſſu falí, tulikje naviſſek; iz naviska pakò lehkò poznas kulikje oſztàli Rachún (g)

Példa. Turſzki Czar, pitalje negdà Czeſzarſzkoga Legatuſſa kuliko Czeſzar ima Szoldatov? Legatus hotejuchi taíti, rekelje: dà nezna drugàch povedati; nego: daje vu Vugerſzke zemlye: $\frac{1}{3}$ à vu Horvatſzke $\frac{1}{6}$ à vu Nemske $\frac{1}{9}$ à vu Pemſzke $\frac{5}{18}$ vu Latinſzke pako zemlye 16000. Akò hoches znati kuliko Czeſzar ima Szoldatov?

Ovde

(g) *Kakti vu Déla Treijega Navuku Pétom. II.*

Ovde $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{6}$ $\frac{1}{9}$ $\frac{5}{18}$ moras pridati (*b*) dà tak vſzega ſzkupa doyde $\frac{2}{3}$ $\frac{8}{2}$ $\frac{8}{4}$ velim (*i*) $\frac{8}{9}$ Moralobi pak doyti $\frac{9}{9}$ kayti anda falí $\frac{1}{9}$ znamenye je dà $\frac{1}{9}$ chini 16000. Ako pak $\frac{1}{9}$ vu Latinſzke zemlye chini 16000. tak $\frac{1}{3}$ vu Vugerſzki chini 48000. à vu Horvatſzke $\frac{1}{6}$ chini 24000. à vu Nemske $\frac{1}{9}$ chini 16000. à vu Pemſzke $\frac{5}{18}$ chini 40000. Tó jeſzt vſzega ſzkùpa 144000. Tuliko anda Czeſzar ima Soldatov kuliko vidis ovde:

	$\frac{1}{3}$?)	48000. *Vu Vuger.*
$\frac{1}{9}$. 16000.	$\frac{1}{6}$?)	24000. *Vu Horv.*
	$\frac{1}{9}$?)	16000. *Vu Nemſ.*
	$\frac{5}{18}$?)	40000. *Vu Pemſz.*
		16000. *Vu Latinſz.*
		144000.

Példa. Pythagoras, glaſzoviti negdaſnyega vremena Skolnik, buduchi opitan: kulikò ima diakov vu skole? Odgovoril je

(*b*) *Pòleg Déla Drugoga Navuka Séſztoga. IV.*
(*i*) *Pòleg Déla Drugoga Navuka Pétoga. IV. VI.*

je dà $\frac{1}{2}$ rachúna; à $\frac{1}{3}$ pisse, à $\frac{1}{7}$ chteje, y 3. pred vrati sztoje. Ako hoches znati kulikoihje vszeh szkùpa imal?

Ovde takay $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{7}$ moras pridati dà tak vszega szkupa doyde $\frac{56}{56}$ Moralobi pak doyti $\frac{56}{56}$ kayti andà joschè $\frac{6}{56}$ falí, Znamenye je: da $\frac{6}{56}$ chini 3. diake, koji pred vrati sztoje. Reczi andà: Ako $\frac{6}{56}$ chini 3. tàk (pòleg recheneh drobissev) 14. diakov rachúna; à 7. pisse; à 4. chteju. Tèr tak vszeh szkùpa moralje imati 28. Kak vidis ovde:

		$\frac{1}{2}$)	14. *Rachúnaju.*
$\frac{6}{56}$	3.	$\frac{1}{4}$)	7. *Pisseju.*
		$\frac{1}{7}$)	4. *Chtéju.*
			3. *Sztojé.*
			28.

Ar ovàk akò 28. razdelis z-2. doyde 14. ako z-4. doyde 7. ako 7. doyde 4. Tó jeszt 25. k-kojem ako Pridas 3. doyde 28. Ali kayti ova leglye bivaju poleg ovoga Déla Navuka Drugoga. Záto takova nadalye osztaviti hochemo. Nistarmanyè.

V.

V. Jeſzu joſchè nekoji Rachúni ſzimo ſzpadajuchi, koji kayti zmeſſana dugovanya vu ſzebe zaderſavaju; záto takay Razluke (diachki : *Differentias*) imaju. Tó jeſzt: kulikô jeden broy, je vekſi od drugoga, vu Rachun poſztavitiſze mora. Nachin pako takoveh (zbòg teskoche, diachki zván: *Regula Cæci, ſeu Virginum*) leglyeſze more z-peldami pokazati; nego z-rechmi iztolnachiti. Nayti andà bude.

Példa. Proſziliſzu vu ime Bosje penez Bógczi, y Bogícze. Videchi poboſen chlovek: daihje 10. dálje vſzakomu Bógczu po 5. y vſzake Bogícze po 3. groſſe: à vſzem ſzkùpa 38. groſſi. Akò hoches znati kulikoje bilo Bógczev? y kulikò Bogícz?

Poſztavi naypervich (kàk zdola vidis pod Literum B.) med dvé linyie groſſi 5. y gro. 3. Kayti pakò 5. je 2. vech, negoje 3. Zato ſzuprot 5. (pod Literum C.) poſztavi Razluku 2.

Zatem poſztavi daje bilo 10. Bogícz (Ar vu takoveh Rachuneh vſzigdar, y vſzigdar tàk poſztaviti moras: kakdabi

vſzi

vſzi oni bili, kojemje naymenye razdelyeno) Deſzetem pakò Bogíczam doyde 30. groſſi. Akò pàk pod Literum A 30. odnemes od 38. oſztane Bógczem 8. groſſi.

Akoje pàk Bógczem oſztalo 8. groſſi: tèr hoches znati kulikoihje bilo? tàk pod Literum D. 8. groſſi razdéli z-Razlukum, tó jeſzt z-2. Izidu pod Literum E. *4.* Bógczi. Akoſzu pak bili *4.* Bógczi, tàk nereczi kakſzi pervo rekel: daje bilo 10. Bogícz; nego daihje bilo 6. Tèr tàk vſzakomu Bogczu doydu *4.* groſſi, y vſzake Bogícze 3. gro. à vſzem ſzkùpa 38. groſſi. Kak vidis ovde pod Literum F.

A.	B.C.	D.	E.		F.
38.	52....	8	4.	*Bógczi.*	20. *gro.*
30.	30.....		6.	*Bogícz.*	18. *gro.*
-8.		10.....		38.	*proba.*

Pelda. Dvanajeſzt Kramarov, velim: 12. terſili, ali dobili jeſzu 39. Rany. Tó jeſzt: vſzaki Latin dobilje Rany. 5. à vſzaki Nemecz Rany 2. Akò hoches znati kulikoje bilo Latinov? y kulikò Nemczev?

Poſztavi naypervîch (kakti pervo)

med dvê linyie pod Literu H. Rany. 5. y Rany. 2. à pod Literu I. Razluku 3. Ar. 5. je 3. vech, negoje 2.

Zatem: poſztavi daje bilo vſzeh 12. Nemczev. Arje zgorá recheno: daſze moraju vſzi oni poſztaviti kojiſzu naymenye dobili. Dvanajeſzt pakò Nemczev dobilobi 24. Rany. Oveh 24. akò pod Literum G. odnemes od 39. oſztane Latinom 15. Rany.

Akò pak Latinom oſztalo je 15. Rany. tèr hoches znati kulikoih je bilo? tàk pod Literum K. 15. razdéli z-Razlukúm, to jeſzt z-3. da tàk izide, pod Literum L. 5. Latinov. Akò je pak bilo 5. Latinov; tàk z-novich rechi moras: daje bilo 7. Nemczev. Tèr tàk na vſzakoga Latina doyde 5. Rany. y na vſzakoga Nemcza 2. Rany. à na vſze ſzkùpa 39. Rany. kàk vidis ovde pod Literum M.

G.	H.	I.	K.	L.	M.
39.	5	3....	15	5. *Lat.*	25. *Rany.*
24.	2	0.....		7. *Nem.*	14. *Rany.*
15.				12....	39. *proba.*

Akò pàk délni bròy (kakovje zgora pod Literum D. y K.) nebiſze mogel razdelici

deliti prez oſztanka; takje znamenye, da nemore právi Rachún iziti: y tó ne ſzamò ondà, kadaje dvoja féla vu Rachúnu; negò takay ondà, kadaſzu trí, ali chetiri féle. Ar:

VI. Akoje troja féla vu Rachunu; tak moras poſztaviti dvé Razluke, y délni bròy na dvé ſztrani tàk razdeliti; da ako jednu ſztran razdelis z-vekſſum, à drugu z-menyſſum Razlukum, od nijednenikay neoſztane; Nachin pakò takovoga razdelivanya je ov: Naypervîch na nayvekſſu Razluku poſztavi 1. Ako ono, kayti oſztane, nebi mogel razdeliti z-drugum Razlukum, prez oſztanka; tàk drugoch na nayvekſſu Razluku poſztavi 2. à tretjich 3. y tak nadalye, doklamtigoder tuliko oſztane kuliko budes mogel z-drugum, ali (akoihje vech) z-trétjum Razlukum, prez oſztanka razdeliti. Ako mene nerazmes ovoti je:

Példa. Cheterinajeſzt lyudih troje meſtrie, tó jeſzt Soſtari, Szaboli, y Kováchi povadiliſzuſze vu kerchme. I zbog toga tuſeni pri Czehu moraliſzu platiti birſſaga 46. Rany. Naymre: vſzaki Soſtar,

moralje dati Rany. 6. à vſzaki Szaból, ra. ny. 5. y vſzaki Kovách rany 2. Akò hoches znati kulikoje bilo Soſtarov, Szabolov, y Kovachev?

Poſztavi naypervich (kàk zdola vidis pod Literum E.) birſſaga rany 6. 5. y 2. Kayti pakò 6. je 4. vech ; â 5. je 3. vech; negoje 2. Zato takay (pod Literum F.) ſzuprot 6. poſztavi razluku 4. à ſzuprot 5. poſztavi 3.

Zatem poſztavi daje bilo 14. Kovachev (Arje zgora rechenò : daſze naypervich poſztaviti mora, kakdabi vſzi oni bili, kojſzu naymenye dáli, akoprem tó ni, niti nemore biti iſztina) à 14. Kovachev moralobi dati 28. rany. Koje akò (pod Literum D.) odnemes od 46. oſztane Soſtarom, y Szabólom délneh 18. rany. Oveh pakò 18. moras na dve ſztrani tak razdeliti; dà akò jednu ſztran razdelis z-vekſſum razlukum, tó jeſzt z-4. à drugu z-menyſſum, to jeſzt: z-3. od nijedne nikay neoſztane. I da to laglye vchinis: na nayvekſſu razluku pervi put poſztavi 1. Akò pérvoga oſztanka nebi mogel razdeliti z-drúgum menyſſum razluku

prez

prez drugoga oſztanka, tàk drugi put na vekſſu razluku poſztavi 2. à tretji put 3. y tàk na dalye doklamſze goder pervi oſztanek razdeliti bude mogel z-menyſſum razlukum prez oſztanka.

Akò andà na vekſſu razluku: tó jeſzt na 4. poſztavis, daje bil 1. Soſtar oſztane 14. Kak vidis pod Literum A. Akò poſztavis daſzu bili 2. oſztane pod Literum B. 10. Akò poſztavis daſzu bili 3. oſztane pod Literum C. 6. Kak vidis ovde.

A.

4|18|1)
 4|
14

B.

4|18|2)
 8|
10

C.

4|18|3)
12|
--6

Pokehdob andà, niti pod Literum A. 14. niti pod Literum B. 10. nemores razdeliti z-drugum menyſſum Razlukum, tó jeſzt: z-3. prez oſztanka: znamenye je: dà nitije bil 1. Soſtar nitiſzu bili 2. Kayti pakò pod Literum C. oſztanek, tó jeſzt 6. mores razdeliti z-3. prez oſztanka (Ar 3. vu 6. nahagyas 2. puti, y nikay neoſztane) znamenye je: daſze 18. rany mora razdeliti na dve ſztrani, zmed

kojeh

kojeh jedna chini *1* 2. à druga 6. kak vidis pod Literum C. Akò andà (pod Lit. G.) iſzteh 1 2. razdelis z-vekſſum razlukum, tó jeſzt z-*4*. izidu 3. Soſtari. Ravnò tàk akò 6. razdelis z-menyſſum razlukum, tó jeſzt z-3. izidu 2. Szaboli. Akoſzu pak bili 3. Soſztari, à 2. Szaboli, takje moralo biti 9. Kováchev. Ar vſzeh ſzkùpa biloje 14. Kak vidis pod Lit. H. Tèr tàk na vſzakoga Soſtara doydc rany 6. y na vſzakoga Szabola rany 5. y na vſzakoga Kovacha rany 2. à na vſze ſzkùpa rany. *46*. Kak vidis ovdè pod Literum I.

D.	E. F.	G. H.		I.	
4.6.	16	4... 12	3.	*Soſtari.*	18. *Rany.*
28.	15	3... 6	2.	*Szabóli.*	10. *Rany.*
18	12	0..... 9.		*Kovach.*	18. *Rany.*
		14.....			46. *proba.*

Ovu pakò y oſztale takove példe mores kak drugach priſzpodobiti: daſzu naymre *46*. groſſi zapili, dobili, ali kak drugach med ſzobum razdelili.

VI. Akoje vu Rachunu drobis, tak czéle broje na drobis oberni (*k*) tèr pôleg obernyeneh razluke poſztavi, y rachún napravi. *Pél-*

(*k*) *Pòleg Déla Drugoga Navuka Treijega. II.*

Pelda. Jeden Goſzpodàr imalje 20. teſá-kov. Tó jeſzt: oráche, kopáche, y ſnyáche. Dálje pakò vſzakomu oráchu 3. groſſe, y vſzakomu kopáchu *2.* groſſa, à dvem, y dvem ſnyáchem 1. groſſ. tó jeſzt vſzakomu $\frac{1}{2}$ gro. iliti 1. dinyar; à vſzem ſzkùpa 20. groſſi. Akò hoches znati, kulikoje je bilo oráchev? à kuliko kopáchev, y ſnyáchev tàk, da niti menye, niti vech neizide? negò *20.* teſá-kov, y *20.* groſſi.

Ovde, y vu oſztaleh takoveh Rachuneh, groſſe, oberni na dinyare: dà tak na vſzakoga orácha doyde 6. dinarov, y na vſzakoga kopacha 4. din. y na vſzakoga ſnyacha 1. din. à na vſze ſzkùpa 40. dinyarov. Tèr onda, poſztavi (kak zdo-la vidis pod Lit. B.) med dvé linye: 6. 4. y. 1. din. à z-deſzna pod Lit. C. poſztavi razluku 5. y 3. Ar 6. je 5. vech, à 4. je 3. vech, negoje 1.

Zatem poſztavi kakdabi bili vſzi ſnyá-chi, à na *20.* ſnyáchev doſslobi 20. di-nyarov. Koje ako (pod Lit. A.) odne-mes od *40.* din. oſztane orachem, y ko-pachem délneh 20. Oveh pakò 20. mo-

ras

ras na dvé ſztrani tak razdeliti, da akò jednu ſztran razdelis z-vekſſum Razlukum; à drugu z-menyſſum, od njièdne nikay neoſztane.

Poſztavi andà gornyem nachinôm, na vekſſu Razluku, tó jeſzt na 5, daje bil 1. orách. Oſztane 15. Kak vidis ovde:

$$5\,|\,20\,|\,1 \;\;|\,.5\,| \;\;\overline{15}$$

Pokehdob anda 15. mores razdelit z-menyſſum Razlukum, tó jeſzt z-3. prez oſztanka (Ar 3. vu 15. nahagyas 5. puti, niti nikay neoſztaje) znamenyeje: da 20. moras razdeliti na dvé ſztrani: zmed kojeh jedna chini 5. à druga 15. Ako anda (pod Lit. D.) 5. razdelis z-vekſſum Razlukum, tó jeſzt: z-5. izide 1. orách. Ako pak 15. razdelis z-menyſſum Razlukum, tó jeſzt z-3. izide 5. kopáchev. Akoje pak bil 1. orach, à 5. kopachev, takje moralo biti 14. ſnyachev. Ar vſzeh ſzkùpa biloje 14. Kak vidis pod Lit. E. Ter tak jednomu oràchu doydu 3. groſſi, â petem kopáchem 10. gro. â 14.

ſnyà-

snyáchem 7. gro. Tó jeszt 20. tesákov, y 20. grossi. Kak vidis ovde pod Lit. F.

A.	B.	C.	D.	E.	F.
40.	6	5....	5	1. *Orach, za*	3. *gro.*
20.	4	3....	15	5. *Kopachev, za*	10. *gro.*
20.	11	0.....	14.	*Snyachev, za*	7. *gro.*
				20.....	20. *prob.*

Példa. Jeden kupilje 40. ptícz za 2. Rany: iliti 40. grossi: y vszaku pticzu jerebiczu plachalje po 3. grosse; à vszakoga branyuga po 2. grossa, y vszakoga skvorcza po gro. $\frac{1}{2}$ to jeszt po 1. gyukesz. Akobi hotel znati kulikoje bilo jerebícz? à kuliko branjugov, y skvorczév?

Ovde takay grosse oberni na gyukesze: da tàk vszaka jerebicza doyde po 15. gyukeszóv, à vszaki branyug po 10. gyuk. y vszaki skvorcz po 1. gyuk. à vsze szkúpa za 200. gyukeszov. Tèr tak pod Lit. G. med dvé linyie poszstavi 15. 10. y 1. gyuk. Kayti pako 15. je 14. vech; à 10. je: 9. vech, negoje 1. Záto takayssе, pod Lit. H. szuprot 15. poszstavi 14. à szuprot 10. poszstavi 9.

Zatem poszstavi (kakti malo pervo)

daje kupil 40. skvorczév za 40. gyukeſzóv. Koje akò pod Lit. F. odnemes od 200. oſztane na jerebicze, y branyuge 160. gyuk. Oveh pakò 160. moras na dvé ſztrani tak razdeliti: da akò jednu ſztran razdelis z-vekſſum Razlukum, tó jeſzt: z-14. à drugu z-menyſſum, to jeſzt z-9. od nijedne nikay neoſztane. I da tó v-chinis, rachunaj, kakti pervo.

Akò anda rachunajuch, na vekſſu razłuku to jeſzt; na *14*. poſztavis: daje kupil 1. jerebiczu; oſztane pod Lit. A 146. Akò poſztavis: daje kupil 2. oſztane pod Lit. B. 132. Akò poſztavis: daje kupil 3. oſztane pod Lit. C. 118. Akò poſzſtavis: daje kupil 4. oſztane pod Lit. D. 104. Akò poſztavis: daje kupil 5. oſztane pod Lit. E. 90. Kak vidis ovde.

A.		B.		C.		D.		E.	
14	160	1) 14	160	2) 14	160	3) 14	160	4) 14	160	5)
	1.4		2.8		4.2		5.6		.70	
	146		132		118		104		-90	

Pokehdob anda niti *146*. niti 132. niti 118. niti *104*. nemores razdeliti z-menyſſum Razlukum, tó jeſzt z-9. prez oſztanka. Kak vidis ovde:

9|14,6,|16) 9|13,2,|14) 9|11,8,|13) 9|10,4,|11)

.9	.9	.9	.9
56	42	28	14
54	36	27	9
-2	-6	-1	-5

Znamenye je : dà nitije kupil jerebiczu 1. niti 2. niti 3. niti 4. Kayti pako, pod Literum E. oſztanek, to jeſzt 90. chiſztò mores razdeliti z-menyſſum Razlukum, tó jeſzt: z-9. prez oſztanka. Ar 9. vu 90. nahagyas 10. puti, niti nikay neoſztane. Kak vidis ovde:

9|90,|10.
9
-0

Znamenye je; daje moral kupiti 5. jerebicz, à 10. branyugov. Arako 90. odnemes od 160. gyuk. oſztane 70. Tèr tak ochiveſztò je: da 160. moreſze razdeliti na dvé ſztrane, tó jeſzt na 70. y na 90. Ako anda pod Lit. I. 70. razdelis z-vekſſum Razlukum, to jeſzt z-14. izide 5. jerebícz. Ako pak 90. razdelis z-menyſſum Razlukum, to jeſzt z-9. izide 10. branyugov. Akoje pak bilo 5. jerebicz, à

10. branyugov, lehkò mores zpoznati: daje moralo biti 25. skvorczév. Tèr tak vſzaka jerebicza doyde po 3. groſſe; y vſzaki branyug po 2. gro. y vſzaki skvorcz po 1. gyukeſz. Tó jeſzt 40. gláv pticz. Kàk vidis pod Lit. K. y. 40. groſſi. Kak vidis ovde pod Lit. L.

F.	G.	H.	I.	K.	L.
200	15	14.....	70	5. *Jerebícz, za* 15. *gro.*	
40	10	9.....	90	10. *Branyúg. za* 20 *gro:*	
160	1	0.....	25.	*Skvorcz. za* 5 *gro.*	
			40.		40. *prob.*

Példa. Jeden Terſecz kúpilje 100. gláv marhe, za 100. Rany. Veli pakò: daje za vſzakoga vola dál 10. Rany. à za vſzakoga bíka 1. Rany. y za vſzakoga kozla ½ Rany: to jeſzt 10. gro. Akò hoches znati kulikoje kúpil volov, bíkov, y kozlov?

Oberní Ranyiske na groſſe, y rachunay kakti pervo. Izide 1. vol za 10. Rany. à 9. bíkov za 45. Rany. à 90. kozlóv, takay za 45. Rany. To jeſzt 100. gláv, za 100. Rany. Kàk zrachúnano, y na kratkom poſztavlyeno vidis ovde:

I.

1.	*Vol*	*za*	10.	*Rany.*
9.	*Bikov*	*za*	45.	*Rany.*
90.	*Kozlov*	*za*	45.	*Rany.*
100.	*Gláv*	*za*	100.	*Rany.*

Akobi pak Terſecz rekel bil: daje za vſzakoga vola dál 5. Rany. à za vſzakoga bíka 1. Rany. y za vſzakoga kozla 1. groſs; tak ondà izide 19. volóv za 95. Rany. à 1. bík za 1. Rany. y 80. kozlóv za 80. gro. iliti za 4. Rany. Tèr tak takay 100. gláv, za 100. Rany. Kak vidis ovde:

19.	*Volóv*	*za*	95.	*Rany.*
1.	*Bík*	*za*	1.	*Rany.*
80	*Kozlòv*	*za*	4.	*Rany.*
100.	*Gláv*	*za*	100.	*Rany.*

VII. Akoſzu chetiri féle vu Rachúnu, tàk anda moras trí Razluke poſztavi-ti, y délni broy, iliti pervi oſztanek, koj pervi put izhagya iz odnimanya (kakovje zgóra pod Lit. F. 160.) na trí ſztrane tàk razdeliti: daſze vſzaka poſzeb ſztran z-ſzvojum Razlukum prez oſztanka razdeliti bude mogla.

Példa. Odisloje vu Tabor iz chetvere Generalie 14000. Szoldátov. To jeſzt:

Kar-

Karlovſchani, Kriſevchani, Banovczi, y Szlavonczi. Koji kadabi viteskò vojuvali, y nepriatela obladali bili; Kraly, aliti budi Poglavár voyſzke dalje vſzakomu Karlovſchanu 7. Rany. y vſzakomu Kriſevſchanu 6. Rany. y vſzakomu Banovczu 4. Rany. y vſzakomu Szlavonczu 3. Rany. à vſzem ſzkùpa 64000. Rany. Akò hoches znati kulikoihje bilo iz vſzake Generalie?

Poſztavi tri Razluke, y rachunay kakti pervo. Izide 2000. Karlovſchanov; à 3000. Kriſevſchanov; à 5000. Banovczev; à 4000. Szlavonczev. Tó jeſzt 14000. Szoldatov, y 64000. Rany. Kak vidis ovde:

64000.	7	4...	8000	2000. *Karlovſ.*	14000. *Rany.*
42000.	6	3...	9000	3000. *Kriſevſ.*	18000, *Rany.*
22000.	4	1...	5000	5000, *Banovcz.*	20000. *Rany.*
	3	0.....		4000. *Szlavonc.*	12000. *Rany.*
		14000.....			64000. *probæ.*

More takay biti 3000. Karlovſchanov, y 2000. Kriſevſchanov, y 4000. Banovczev, y 5000. Szlavonczev. Tèr tak takay 14000. Szoldátov, y 64000. Rany. Kàk zrachunano, y na kratkom poſztavlyeno vidis ovde:

3000

3000.	*Karlovſ*.....	21000.	*Rany.*
2000.	*Kriſevſ*.....	12000.	*Rany.*
4000.	*Banovcz*.....	16000.	*Rany.*
5000.	*Szlavoncz*.....	15000.	*Rany.*
14000.	Szoldatov..... y	64000.	*Rany.*

Odkuda znati moras: da takovi rachúni, vech puti, drugach, y drugach iziti mogu. I zàto.

Proba ovoga Navuka ni potrebna, akò pravi bròy pogodis.

NAVUK DRÚGI.

Od Dvoy-Verſztnoga krivoga Rachuna.

I. REcheno je malopervo na pochetku gornyega Navuka: da akò po jednom krivem broju nemores pogoditi pravoga; tak ondà moras dvá kriva poſztaviti.

Akò anda poſztavil jeſzi jeden bròy, tèr rachunajuch (*a*) niſzi pogodil pravoga; tak pazi dobrò: jeſzili vutom falel, kaytiſzi menye, ali kaytiſzi vech poſztavil; negobi poſztaviti moral? zbòg kojega zroka takay krivi Rachún je menyſſi, ali vek-

(*a*) *Pòleg Dèla Tretjega Navuka Pérvoga.*

vekſſi od pravoga. Akoſzi vutom faleł, *k*aytiſzi menye poſztavil, tàk *k*uli*k*ojegoder *k*rivi Rachún menyſſi od pravoga, tuli*k*u poſztavi falingu, y poleg falinge: *m.* to jeſzt *menyſſi*. Akoſzi pa*k* vutom falel, *k*aytiſzi vech poſztavil; tàk ta*k*ay, *k*uli*k*ojegoder *k*rivi rachún ve*k*ſſi od pravoga, tuli*k*u poſztavi falingu, y poleg falinge *v.* tô jeſzt *vekſſi*.

Zatem poſztavi drugi *k*rivi broy, z-*k*ojemſze budes uffal pogoditi pravoga. I a*k*oga joſchè nebi pogodil: tà*k* pazi dobrò (*kak*ti pervo) jeli falinga vutom *k*aytije *k*rivi Rachún menyſſi, ali ve*k*ſſi od pravoga? A*k*oje menyſſi? tà*k* *k*uli*k*oje menyſſi, tuli*k*u poſztavi falingu, y poleg falinge *m.* A*k*oje ve*k*ſſi? ta*k* *k*uli*k*oje ve*k*ſſi tuli*k*u poſztavi falingu, y poleg falinge *v.*

Nadalye: vſza*k*u poſzeb falingu z-poſztavlienem *k*rivem brojem na *k*ris pove*k*ſſay. To jeſzt: pervu falingu poveksſay z-drugem *k*rivem brojem; à drugu z-pervem. Kadaje pa*k* pove*k*ſſas, vnogò bolye, y marliveje pazi: jeſzuli obodvá *k*rivi Rachúni menyſſi, ali ve*k*ſſi od pravoga Rachúna? To jeſzt: jeli pòleg vſza-

*k*e

ke falinge: *m. m.* ali *v. v.* Alije mozibiti pòleg jedne *m*, à poleg druge: *v.* Ar.

II. Akoje pòleg jedne falinge *m.* à poleg druge *v.* tak onda, y falinge, y povekſſane na kris broje razluchenò priday, y pridane razdéli z-pridanemi falingami. Tèr tak izideti pravi, kôga iſches, y znati ſelis bròy, iliti Rachún. Navuka ovoga ovotije zerczalo.

Példa. Dvé Seſztre: Bara, y Mara noſzileſzu jajcza naproday: Buduche pak opitane: kuliko vſzaka ima? Ja (veli Bara) imam tuliko: da akobi mene Mara dála 8. takbi obodvé jednako imale. Akobi pak ja Mare dála ſzamo 5. takbi ona trí puti tuliko imala kulikobi mene oſztalo. Povechmi proſzimte kulikò vſzaka ima;

Ovdeſze pitaju dvá takova broja, zmed kojeh, ako od drugoga k-pêrvomu pridas 8. tàk pervi tulik bude. kulikje drugi. Ako pak od pervoga odnemes ſzamo 5. y pridas k-drugomu, tàk drugi bude trí puti vekſſi od pervoga.

Poſztavi daje Bara imala jajecz kulikotigoder drago; à ono kay poſztavis

akotisze nebi pripetilo pravò poszlaviti, zvalosze bude krivi broy. Ako anda pervich na Baru poszlavis, kak zdola pod Lit. B. poszlavlyeno vidis 10. jajecz, tàk pod Lit. C. na Maru poszlaviti moras 26. tó jeszt 16. visse. Ar je recheno: dà akobi Mara Bare dala 8. takbi obodvé jednako imale. Akobi pak Bara Mare dala 5. takbi Bare oszlalo 5. à Mare bi doszlo 31. Moralobi pak doyti szamò tri puti vech, negò Bare, tó jeszt 15. Pokehdob andà 15. je: 16. menye negoje 31. premalo na Baru poszlavil, y falel jeszi vu 16. I zato poleg nove falinge pod Lit. A. poszlavi *m.* 16. to jeszt menye 16.

Akò drugôch na Baru poszlavis visse, tó jeszt, kàk zdola vidis pod Lit. B. 20. jajecz, tak pod Lit. C. na Maru poszlaviti moras 36. Ar ovak, akobi Mara Bare dála 8. vszakabi imala 28. Akobi pak Bara Mare dala 5. takbi Bare oszlalo 15. à Mare bi doszlo 41. Moralobi pak doyti tri puti veeh, nego Bare, to jeszt 3. puti 15. iliti 45. Pokehdob andà 45. je 4. vech, negoje 41. prevechszi na Baru poszlavil, y falel vu 4. Zato poleg ove falinge

linge, pod Lit. A. poſztavi *v.* 4. to jeſzt: *viſſe* 4.

Zatem iſzte falinge povekſſay z-krivemi broji na kris. Tó jeſzt 16. povekſſay z-20. à 4. z-10. I kayti jedna falinga je *m.* à druga *v.* záto povekſſane na kris broje priday, y pridane razdeli z-pridanemi falingami, tó jeſzt z-20. izide: Bare 18. jajecz. Kak vidis ovde:

Rachún.

	A.		B.		C.
m.	16	X	10.....		26.
v.	4		20.....		36.
	20.		320		
			40		
	..20	36,0,		18:	*Bara.*
		20			
		160			
		160			

Akoje pàk Bara imala 18. jajecz, tàk Mara, moralaje imati 16. viſſe; to jeſzt; 34. I akò ovoga nebi veruval, ali mogel pogoditi, tàk falinge, y krive broje, kojeſzi na Maru poſztavil bil, rachunay ovak.

Rachún.

m. 16 X 26.
v. 4 36.

20. 576
104

..20 | 68,0, | 34. *Mara.*
60

80

--

Vſzakojachki andà Bara imalaje 18. jajecz, à Mara 34. Ar ovàk: ako Mara Bare dá 8. vſzaka bude imala 26. Akò pak Bara Mare dá 5. tàk Bare oſztrane 13. à Mare doyde tri puti 13. tó jeſzt 39.

Példa. Jeden ima dvá konya, y jednu konyſzku ſzprávu za 60. Rany. Veli pakò; dà koj hoche imati gorſſega konya z-ſzprávum; tàk mora dati dvá puti vech, negobi dál za bolſſega konya, y za ſzprávu. Koj pak hoche imati bolſſega konya z-ſzpravum, tak mora dati tri puti vech, negobi dál za gorſſega konya, y za ſzpravu. Ako hoches imati konya z-ſzprávum, povech: kakvuje czenu vſzaki kony?

Ov-

Ovde ſzamò povedati moras dvà tak-va broja; zmed kojeh, akò k-pervomu pridas 60. tàk pervi bude dvá puti vekſſi, nego drugi. Ako pàk iſzteh 60. pridas k-drugomu, tàk drugi bude trí puti vekſſi; negò pèrvi.

Akò pervich pod Lit. B. poſztavis: daje gorſſi kony za Rany 30. y na konya verſes ſzpravu. To jeſzt: na Rany 30. verſes 60. tàk pod Lit. C. poſztaviti moras: daje bolſſi kony za Rany 45. Ar ovák gorſſi z-ſzpravum dvá puti vech chini, nego bolſſi. Ako pak na bolſſega verſes ſzprávu. Tó jeſzt: na 45. verſes 60. doyde 105. Moralobi pàk doyti ſzamò trí puti tulikò, kulikoſzi poſztavil bil za gorſſega konya, tó jeſzt: 3. puti 30. iliti 90. Prevech anda za bolſſega, à premalo za gorſſega poſztavil, y falel jeſzi. Ar 90. je 15. menye, negoje 105. I záto: poleg 15. pod Lit. A. poſztavi *m.* tó jeſzt: *menye* 15.

Akò drugôch pod Lit. B. poſztavis viſſe: daje naymre gorſſi kony za Rany. 40. y na konya verſes ſzpravu, iliti Rany. 60. tàk pod Lit. C. poſztaviti moras, da-

je

je bolſſi kony za Rany 50. Ar ovak gorſſi z-ſzpravum dvá puti vech chini, nego bolſſi. Ako pàk na bolſſega verſes ſzpravu. To jeſzt: na Rany 50. verſes 60. doyde 110. Moralobi pàk doyti trí puti tulikò, kulikoſzi poſztavil za gorſſega konya, tó jeſzt tri puti 40. iliti 120. Prevech andà doſslo je na gorſſega konya. Ar 120. je 10. vech negoje 110. I zato poleg 10. pod Lit. A. poſztavi *v.* to jeſzt: *vech* 10.

Zatem iſzte falinge povekſſay (kakti zgora) z-krivemi broji na kris. I kayti obodvé falinge niſzu jednake, to jeſzt: *m. m.* ali *v. v.* nego jedna je *m.* à druga *v.* záto povekſſane na kris broje priday, y pridane razdeli z-pridanemi falingami; tó jeſzt: *z-25.* Izide za gorſſega konya 36. Rany. kakti ochituje ov.

Rachún.

	A.	B.	C.
m.	15	X 30.....	45
v.	10	40.....	50
	25.	600	
		300	
	..25	90,0,	36. *Rany. Gorſſi.*
		7.5	
		150	
		150	
		...	

Ako-

Akoje pàk gorſſi kony za 36. Rany. prez drugoga Rachúna, lehkò poznati mores: da bolſſi mora biti za 48. Rany. Ar akò na gorſſega konya poſztavis ſzpravu, to jeſzt na Rany 36. poſztavis 60. tàk doyde 96. tó jeſzt: dvá puti 48. Ako pàk na 48. poſztavis 60. tàk doyde trí puti vech, to jeſzt tri puti 36. iliti 108.

Ali akò iz jednoga Rachúna nebi mogel lehkò pogoditi za kulikoje bolſſi kony; tàk poſztavivſſi falinge y krive broje, koyſzu zgora pod Lit, C. rachunay, Kakti pervo, ovak.

m.	15	X	45.	
v.	10		50.	
	25.		750	
	⋮		450	
⋮	25	120,0,	48.	*Rany. Bolſſi.*
		100		
		200		
		200		

Példa. Jeden zmed dveh Peter: alè Pavel radbiſzi ſzenokoſſu kúpiti za 100. Rany. Ali nijeden zadoſztra nima penéz.

Nego

Negò veli Peter: dabimu Pavel ſzvojeh poſzudil ½ *y* 10. Rany. takbi mogel ſzenokoſſu kupiti. Pavel pako veli: dabimu Pèter poſzudil ſzamò ⅓ ſzvojeh penéz takbi ſzám kupiti mogel ſzenokoſſu. Povèchmi kuliko vſzaki ima penéz. Velim: povechmi tákova dvá broja, zmed kojeh, akò od drugoga odnemes poloviczu, to jeſzt ½ y 10. tèr pridas k-pérvomu tàk doyde 100. Akò pàk od pérvoga odnémes ⅓ y pridas k-drugomu takay doyde 100.

Akò pervich, pod Lit. B. poſztavis: dà Peter ima 60. Rany. tak takaij na Paula pod Lit. C. poſztaviti moras 60. Ar ovak: ako Peter poſzudi od Paula ½ to jeſzt Rany 30. y takaij 10. doyde Petru 100. Ako pàk Pavel od Petra poſzudi ⅓ tó jeſzt Rany 20. nedoyde Paulu nego ſzamò 80. Moralobi pàk doyti, kakti Petru 100. Kaytije anda Petru doſslo viſſe 20. zato pod Lit. A. poſztavi falingu *v.* 20.

Akò drugôch pod Lit. B. poſztavis: dà Peter ima 30. Rany. tàk na Paula pod Lit. C. poſztaviti moras 120. Ar ovak:

akò

akò Peter poſzúdi od Paula $\frac{1}{2}$ to jeſzt Rany. 60. y takay 10. doyde Petru 100. Ako pàk Pavel od Petra poſzúdi $\frac{1}{3}$ tó jeſzt Rany 10. doyde Paulu 130. Moralobi pàk doyti ſzamò 100. kaytije andà Petru doſslo menye 30. zato pod Lit. A. poſztavi falingu *m.* 30.

Ove pakò falinge, kayti niſzu jednake, nego jedna je *v.* à druga *m.* Zato povekſſane na kris broje (kakti dò ſzadà) priday, y pridane razdéli z-pridanemi falingami, tó jeſzt z. 50. izide: da Peter ima Rany. 48.

Rachún.

	A.		B.	
v.	20	X	60	60.
m.	30		30	120.
	50		600	
			1800	
	50		2400	48. *Peter.*
			200	
			400	
			400	

Akò pàk Peter ima 48. tàk Pavel mora imati 84. Ar ovak akò Peter poſzúdi

od Paula $\frac{1}{2}$ tó jeſzt 42. y 10. tàk Peter bude imal 100. rany. Ako pàk Pavel poſzudi od Petra $\frac{1}{3}$ to jeſzt 12. takay Pavel bude imal 100.

Példa. Dvá Brati moralibiſzi jednako razdeliti rany 60. Ali niſzu tàk chinili; negoje vſzaki zgrabil, kulikoje mogel. Kadabiſze pak pomerili bili, takje ſztarejſſi mlajſſemu dál $\frac{1}{4}$ à mlajſſi ſztarejſſemu $\frac{1}{3}$ terſzu ondà jednaki bili, tó jeſzt vſzakije imal 30. rany. Povech; kulikoje vſzaki bil pervo zgrabil? Tó jeſzt: razdeli 60. rany. na dve ſztrani tak, da akò od perve ſztrani k-druge pridas $\frac{1}{4}$ à od druge k-perve pridas $\frac{1}{3}$ vſzigde izide 30.

Akò pervîch pod Lit. B. poſztavis: daje ſztarejſſi brát zgrabil, hochemo rechi (*b*) 12. rany. tak pod Lit. C. mlajſſi moralje zgrabiti 48. Akò andà ſztarejſſi mlajſſemu, od 12. dá $\frac{1}{4}$ to jeſzt 3. oſztanemu: 9. Akò pâk mlajſſi ſztarejſſemu od 48. da $\frac{1}{3}$ tó jeſzt 16. tàk ſztarejſſi bude imal 25. Moralbi pàk imati 30. Kayti andà ima menye 5. zato pod Lit. A. poſztavi pérvu falingu *m.* 5.

Akò

(*b*) *Pòleg ovoga Dêla Navuke Pervoga. II.*

Ako drugôch pod Lit. B. poſztavis: daje ſztarejſſi brat zgrabil 36. takje mlajſſi pod Lit. C. moral zgrabiti 24. Ako andà ſztarejſſi mlajſſemu, od 36. dá $\frac{1}{4}$ to jeſzt 9. oſztanemu 27. Akò pàk mlajſſi ſztarejſſemu, od 24. dá $\frac{1}{3}$ tó jeſzt: 8. tàk ſztarejſſi budé imal 35. Moralbi pak imati ſzamò 30. Kayti anda ima viſſe 5. zato pod Lit. A. poſztavi drugu falingu *v.* 5.

Pokehdob anda ovde takay jedna falinga je *m.* à druga *v.* zato povekſſane na kris broje priday, y pridane razdeli z-pridanemi falingami. Izide ſztarejſſemu bratu 24. Rany.

Rachun.

	A.		B.	C.
m.	5	X	12	48.
v.	5		36	24.

10 | 180
60
10 | 24,0, 24. *Sztarejſſi.*
20
-40
40
--

Akoje pak ſztarejſſi zgrabil 24. Rany. ochiveſzto je: daje mlajſſi zgrabiti moral 36.

36. Tèr tàk, ako ſztarejſſi mlajſſemu da $\frac{1}{4}$ to jeſzt 6. à mlajſſi ſztarejſſemu $\frac{1}{3}$ to jeſzt 12. vſzaki bude imal 30. Rany.

Példa. Jeden decharicz imajuchi 6. lét razgovarialſzeje negdà z-ſzvojem otczem, pitajuchi nyega: Japicza: kulikò vi imate lèt? Ja, moy ſzinko, imam: 60. lèt. Jeſzem andà dèſzet puti ſztarejſſi, negoſzi ti. Nato reche ſzin: à cheſz kulikobi lêt vi, trí puti ſztarejſſi bili, negò ja; dabi obodvá ſiveli?

Ovde takay, nikay drugo nepitaſze, nego jeden ſztanoviti bròy, kojega akó pridas k-rechenem dvem brojem; tó jeſzt: k-6. y k-60. tak: 60. z-pridanem, trí puti vech bude, nego: 6:

Akò andà pervîch pod Lit: B. poſztavis: dá obodvà ſiveti moraju: 30. let; takbi onda ſzin imal: 36. à otecz: 90. lèt. Moralbi pàk otecz imati tri puti vech; negò ſzin, tó jeſzt: 108 lét. Kayti andà 108. je 18. vech; negoje 90. záto: pod Lit. A. poſztavi pérvu falingu: v. 18.

Akò drugôch, pod Lit. B. poſztavis: dà obodvá ſiveti moraju menye, tó jeſzt 20. lét takbi ondà ſzin imal 26. à otecz 80. lét.

lét Moralbi pàk otecz imati tri puti vech, negoſzin, tò jeſzt. 78. Kayti andà 78. je 2. menye negje 80. záto pod Lit. A. poſzta. vi drugu falingu: *m.* 2. Rachunajuch pakò, kakti pervo, izide 21. Leto kàk vidis ovde:

Rachún.

	A:		B.	
v.	18	X	30.	
m:	2		20.	
	20.		360	
	⋮		60	
	.20	42,0.		21. *Léto*
		40		
		-20		
		20		
		--		

Anda vſzaki moralbi joſchè ſiveti Lét: 21. Tèr tàk ſzin imalbi Lét: 27. à otecz 81. tó jeſzt: trí puti tulikò kuliko ſzin.

Példa. Alexander Veliki, y glaſzoviti negdaſnyega vremena kraly, opitanje bil vu razgovoru: kulikò ima Lét? Buduchi pakò krutò jakò múder, ni hotel izraven povedati; negoje rekel: Efeſtion ima dvé

lete

lete menye, nego Ja; à Clitus ima 4. léta vech, nego mí obodvà; vſzi trí pakó imamo 96. lèt. Povech kulikoje lét imal Alexander, Efeſtion, y Clitus?

Ovde 96. razdeliti moras na tri ſztrane ták: dá pérva ſztran bude imala 2. menye; nego drúga; á trétja 4. vech; nego obodvé pérve. J zàto.

Akó peryîch zdola pod Lit. B. poſztavis: daje Alexander imal 30. Let; takje Efeſtion, pod Lit. C. moral imati 2. menye, tò jeſzt 28. á Clitus tulikó kuliko ovi obodvá, y 4. viſſe, tò jeſzt, pod Lit. D. 62, vszi tri pakò 120. Moralibi pàk imati ſzamó 96. Prevech andá pervîch poſztavil jeſzi. Ar 120. je 24. vech negoje 96. J záto pod Lit. A. pervu falingu poſztavi: *v.* 24.

Akó drugôch pod Lit. B. poſztavis daje Alexander imal. 20. lét, takje Efeſtion pod Lit. C. imal 18. à Clitus pod Lit. D. 42. vſzi trí pàk 80. Moralibi pakò imati 96. Premaló andá drugôch poſztavil jeſzi. Ar 80. je 16. menye, negoje 96. J zàto pod Lit. A. drúgu falingu poſztavi: *m.* 16. Rachunajuch pakó, kakti pervo, izide na

Ale-

Alexandra lét 24. kàk vidis ovde.

Rachún.

	A.		B.	C.	D.
v.	24	X	30....	28.....	62.
m.	16		20....	18.....	42.

40 480
: 480
:....40 | 96,0, | 24. *Alexander.*
80
160
160

Akoje pàk Alexander imal lét 24. takje Efestion moral imati: 2. menie: to jeszt 22. à Clitus tuliko, kuliko Alexander y Efestion, y 4. visse to jeszt 50. tèr tàk vszi trí szkùpa, kakje zgora recheno 96. lèt.

Példa. Tri paydassi: Peter, Pavel, y Matek, igraliszu za penezi. I na pérvi màh Peter dobilje od Paula $\frac{1}{2}$ Potlam pak Pavel dobilje od Mateka $\frac{1}{3}$ Zadnîch takay Matek dobilje od Petra $\frac{1}{4}$ oneh penéz, zkojemije Peter dossel bil pervi pùt igrat. I na kon-

konczu igré, vſzakije napúnoma imal 70. Rany. to jeſzt, vſzi ſzkupa 210. Pitamte ſzada, kulikoje vſzaki pervo imal.

Ovde 210. na trí ſztrani tak razdeliti moras; da ako od pérve ſztrani odnemes $\frac{1}{4}$ y pridas k-tretje ſztrani; à od druge ſztrani odnemes $\frac{1}{2}$ y pridas k-perve ſztrani; od tretje pako ſztrani odnemes $\frac{1}{3}$ y pridas k-druge ſztrani: na vſzaku ſztran izide 70.

Ako pervich pod Lit. B. poſztavis (c) na Petra Rany 24. y od 24. odnemes Matekov dobichek, to jeſzt $\frac{1}{4}$ iliti 6. Rany. oſztane Petru 18. Mora pak Peter z-poloviczum, iliti z-$\frac{1}{2}$ Pauloveh penéz imati 70. Pokehdob anda Petru do 70. joſche fali 52. znamenye je, daje Pavel moral imati 104. Ar ovak ako Peter od Paula dobi $\frac{1}{2}$ tak Peter bude imal 70. à Paulu oſztane 52. Kayti pakò takay Pavel z-$\frac{1}{3}$ Matekoveh penéz, mora imati 70. â falimu joſche 18. znamenye je: da 18. je $\frac{1}{3}$ Matekoveh penéz, y zàto Mateku oſztanu $\frac{2}{3}$ to jeſzt: dvà puti 18 iliti 36. K-kojem ako pridas 6. koje Matek dobilje

bilje od Petra, doydu 42. Moralobi pàk takay Mateku doyti 70. Kayti je anda dosslo menye 28. znamenye je: daszi pervich premalo bil poszstavil na Petra, y zato pòd Lit. A. poszstavi *m.* 28.

Ako drugôch na Petra pod Lit. B. poszstavis visse, tó jeszt: 48. y od 48. odnemes Matekov dobichek, to jeszt $\frac{1}{4}$ iliti 12. osztane Petru 36. Falimu andà 34. do 70. Velim fali mu polovicza Pavloveh penez, tèr tàk Pavlu osztane druga polovicza iliti 34. Fali pako Pavlu 36. do 70. to jeszt: tretjna, iliti $\frac{1}{3}$ Matekoveh penez. Anda Mateku osztanu $\frac{2}{3}$ to jeszt 72. k-kojem, ako pridas gorni dobichek od Petra, doyde 84. Moralobi pak doyti szamo 70. Kayti anda dosslo je visse 14. zatò pod Lit. A. poszstavi *v.* 14. Rachunajuch pakò vsze jednêm, do szada szpomenutem, nachinom; izide na Petra 40. Rany. Naymre ovak;

Rachún.

	A.		B.	
m.	28	X	24	
v.	14		48	
	40		1344	
			336	
	42	1 6	8,0,	40 *Peter,*
		1 6	8	
		- - -	o	

Akoje pak Peter imal 40. takje Pavel moral imati 80. Ar ovak ako Petèr zgubi $\frac{1}{4}$ tó jeſzt 10. Rany. y dobi od Petra $\frac{1}{2}$ iliti 40. tàk Peter bude imal 70. à Pavlu oſztanu 40. Akoje pak Pavlu oſztalo 40. takje Matek moral imati 90. Ar ovak ako Pavel od Mateka dobi $\frac{1}{3}$ to jeſzt 30. tak Pavlu doyde 70. à Mateku oſztane 60. Akò takay Matek od Petra dobi $\frac{1}{4}$ iliti 10. Rany. doyde 70. Akoje anda Peter imal 40. à Pavel 80. à Matek 90. takſzu vſzi tri imali, kakje zgora recheno 210. Rany.

Példa. Jeden radbiſzi hiſe kupiti; ali ako hoches rechi, dúge izplatiti. Nema-

juchi

juchi pakò penéz mora ſivínu prodati. Ako anda vſzaku glavu prodá po 5. Rany. takmû joſche falelo bude za hiſe 30. Rany. Ako pak vſzaku glavu prodá po 6. Rany. takmu zviſſega doyde 40. Rany. Moresli pogoditi, kulikò ima gláv ſiví-ne? y za kulikoſzu hiſe?

Ovde iſzkati moras jeden takov broy, kojega akò povekſſas z-5. y k-povekſſanomu pridas 30. tak tulikò doyde, kulikobi doſslo dabiga povekſſal z-6. y od povekſſanoga odnel 40.

Akò anda pervîch pod Lit. B. poſztavis: da ima 100. glàv ſivine y vſzaku glavu prodá po 5. Rany. y K-prodanem pridas, Kulikoſzi rekel, dabi falelo, to jeſzt 30. Rany. doſslobi za hiſe 530. Rany. Ali hochemo videti, doydeli viſſe 40. Akobi vſzaku glavu prodal po 6. Rany. Akobi anda 100. glàv prodàl po 6. Rany. doyde 600. to jeſzt 70. viſſe, negoje doſslo po 5. Rany. Moralobi pak doyti ſzamò 40. viſſe. Falel andà jeſzi pod Lit. A. *v.* 30.

Akò drugôch pod Lit. B. poſztavis: dà ima 60. gláv ſiviíne, y vſzaku glávu

prodá po 5. Rany, y k-prodanem pridás 30. doyde 330. Akobi pak vszaku glavu prodal po 6. Rany doyde 360. to jeszt 30. visse. Moralobi pak doyti 40. visse. Falel andà jeszi pod Lit. A. *m.* 10. Nadalye pak rachunajuch, kakti pervo, izide 70. gláv sivine.

Rachún

	A.		B.
v.	30	X	100.
m.	10		60.
	40.		1800
			1000
	40	280,0,	70 *Glav.*
		280	
		---	0

Ima andà 70. glàv sivine. Tèr tak hise doydu za 380. Rany. Ar akò vszaku glavu prodá po 5. Rani. doyde 350. tó jeszt 30. menye, negoszu hise vredne. Ako pak vszaku glavu prodá po 6. Rany. doyde 420. to jeszt 40. visse; negoszu hise.

Példa. Jeden diak iz skole doyduchi domom, pitalje druzine: jelivasz joschc tuli-

tulikò, kulikovaſzje pervo bilo? Jeden zmed vſzeh odgovori: danaſz ni tulikò, nego, dabinaſz bilo joſchè tulikò, kulikonaſz je, y $\frac{1}{4}$ takbinaſz bilo tuliko viſſe od 14. kulikobi naſz menye bilo od 40. Akoſzifze kay v-skole navuchil, povech: kulikoje perſón druſine?

Ovde ſzamo paziti moras kulikoje med 14. y med 40. Je naymre (*d*) 26. Oveh pakò 26. poloviczu, to jeſzt 13. ako pridas k-14. doyde 27. tèr tàk 13. viſſe od 14. y 13. menye od 40. Odgovor anda razmeti moras ovak; dabiih bilo tuliko, kulikoihje; y $\frac{1}{4}$ takbiih bilo 27. Odkudà izkati moras takov broy, kojega ako poſztavis joſchè jeden put, y $\frac{1}{4}$ doyde 27.

Ako anda pervîch pod Lit. B. poſztavis daihje bilo 8. tak joſchè jeden put 8. je 16. à $\frac{1}{4}$ je 2. to jeſzt vſzega ſzkùpa 18. Moralobi pak biti 27. I kayti je menye 9. poſztavi pod Lit. A. *m.* 9.

Ako drugôch pod Lit. B. pòſztavis daihje bilo 16. tak joſche jeden put 16. je

32.

(*d*) *Pòleg Déla Pérvoga. Navuka Treijega*

32. à $\frac{1}{4}$je 4. to jeſzt vſzega ſzkupa 36. Moralobi pak biti 27. I kaytije viſſe 9. poſztavi pod Lit. A *v.* 9. Rachunajuch pakò, kakti pervò doyde 12. Kak vidis ovde:

Rachún.

	A.		B.
m.	9	X	8.
v.	9		16.
	18		144
			72
	18	2 1,6,	12. *Perſon.*
		1.8	
		-36	
		36	
		--	

Mora andà biti druſinc 12. perſón. Ar joſchè jeden put 12. je 24. à $\frac{1}{4}$ je 3. tó jeſzt vſzega ſzkùpa, kak recheno je 27. iliti tulikò viſſe od 14. kulikoje menye od 40. tèr tàk 13. viſſe, 13. menye.

III. Akoſzu obodvé falinge jednake, to jeſzt: *m. m.* ali *v. v.* tàk takay falinge z-krivemi broij na kris povekſſay. Ali (pazi dobro) nît povekſſane na kris broje, niti takay falinge nepridavay, kakti pervo; nego vſzigde menyſſega odnemi

od

od vekſſega: tèr iz oſztankov Rachun razdelivanya napravi.

Példa. Jeden kupil je gorſſega platna 12. Rêffov; à bolſſega 8. Réffov. za 11. Rany. ali dà drugach zbog rachúna rechem, za 220. gro. Plachalje pàk bolſſe z-5. groſſi draſſe, nego gorſſe. Povechmi pochemje vſzako plachal?

Ovde 220. razdeliti moras na dvé ſztrani tak: da akò pérvu ſztran razdelis z-12. à drugu z-8. tak iz druge izide 5. viſſe, nego iz pérve.

Akò anda pervich pod Lit. B. poſztravis: daje gorſe plachal po 5. groſſi; takje bolſſe pod Lit. C. plachati moral po 10. gro. tèr tak gorſſega 12. Réffov, à bolſſega 8. Réffov doyde za 140. gro. Moralobi pak doyti za 220. gro. Kayti anda doſsloje menye 80. zato pod Lit. A. poſztavi *m.* 80.

Akò drugôch pod Lit. B. poſztavis: daje gorſe plachal po 6. groſſi; takje bolſſe pod Lit. C. plachati moral po 11. gro. tèr tak gorſſega 12. Réffov, à bolſſega 8. Réffov doyde za 160. gro. Moralobi pak doyti 220. Kayti anda doſsloje menye

Digitalizirao Google

60. zato pod Lit. A. poſztavi *m.* 60.

Pokehdob andà ovde obodvé falinge jeſzu *m. m.* zato povekſſane na kris broje, y falinge nepridavay, kakſzi do ſzadà vu gorneh peldah chinil; nego: menyſſega odnemi od vekſſega. Tó jeſzt 300. odnemi od 480. oſztane 180. Ravnò tak 60. odnemi od 80. oſztane 20. Tèr onda ako 180. razdelis z-20. izide gorſſe platno po 9. groſſi.

Rachún.

	A.		B.		C.
m.	80	X	5	.....	10.
m.	60		6	.....	11.

20 | 480
300
....20 | 180 | 9. *Gro. gorſſe.*
180

Akoje pak gorſſe plachal po 9. groſſi; takje bolſſe plachati moral po 14. gro. tó jeſzt 5. gro. draſe. Tér pravò tàk za gorſſega 12. Reffov po 9. gro. y za bolſſega 8. Reffov. po 14. gro. doyde 220. gro.

Példa. Jeden oſzel noſzechi tovor, zeſztalje lenoga tesáka pitajuchi nyega:

moy

moy brate kuliko ti noſzis; Ja (veli tesák) noſzim tuliko: dà akobi ti nâme tvojega tovora poſztavil jednu ſtertínku; takbi obodvá jednak tovor noſzili. Akobi pak ja nâte poſztavil jednu ſtertinku; takbi ti dva puti vech noſzil, nego ja. Povech ſzada oſzlu, kulik tovor vſzaki noſzi?

Ovde povedati moras dvá broja; zmed kojeh, ako od drugoga k-pervomu pridas 1. tak obodvà budu jednaki: Akò pak od pérvoga k-drugomu pridas 1. tak drugi bude tri puti vekſſi od pervoga.

Akò anda pervich pod Lit. B. poſztravis na tesàka 9. ſtertink; tàk pod Lit: C. na oſzla poſztaviti moras 11. Ar. ovak: akobi oſzel na tesáka poſztavil 1. vſzakibi noſzil 10. Akobi pak tesak na oſzla poſztavil 1. takbi tesáku oſztralo 8. à na oſzlabi doſslo 12. Moralobi pak doyti dvá puti vech, nego na tesáka, to jeſzt 16. Kaytije andà doſslo menye 4. poſztavi pod Lit: A. *m.* 4.

Akò drugôch pod Lit: B. poſztravis na tesáka menye, tó jeſzt 6. ſtertínk, tàk pod Lit: C. na oſzla poſztaviti moras 8.

Ar ovak akobi oſzel na tesáka poſztavil 1. vſzakibi noſzil 7. Akobi pak tesák na oſzla poſztavil 1. takbi tesaku oſztalo 5. à na oſzlabi doſslo 9. Moralobi pàk doyti dvá puti vech, nego na tesáka to jeſzt 10. Kaytije andà doſslo menye *1.* poſztavi pod Lit: A. *m. 1.*

Pokehdob àndà ovde takay obodvé falinge doſsle jeſzu: *m. m.* zato vu povekſſaneh na kris brojeh 9. odnemi od *24.* oſztane 15. Ravnò tak vu falingah *1.* odnemi od 4. oſztanu 3. Akò pak z-3. razdelis 15. doyde na tesáka 5. ſtertink.

Rachún.

	A.		B.		C.
m.	4	X	9.....		11.
m.	1		6.....		8.
	3		24		
	.....		9		
	..3		15		5: *Na teſaka.*
			15		
			--		

Ako pak tesák noſzi 5. ſtertink; tàk oſzel mora noſziti 7. Ar ovak akò oſzel na tesáka poſztavi 1. vſzaki bude noſzil 6.

Ako

Akò pak tesák na oſzla poſztavì 1. tak teſáku oſztanu 4. à na oſzla doyde 8. to jeſzt kakje recheno, dvà puti vech, nego na tesáka.

Példa. Jeden Goſzpon pogodilje teſáka na 30. dan, y obechalje vſzaki dan platiti po 8. groſſi. Akò pak nebi mogel ali hotel delati, za vſzaki takov dan, moral bude tesák Goſzponu povernuti 6. groſſi. Na konczu pakò dela, vchinivſſi rachún, zaſzluſilje tesak Rany $8\frac{1}{2}$ velim 170. gro. Ako hoches znati, kulikoje dán delal? y kulikoje manguval?

Ovde: 30. dán moras na dvé ſztrani tak razdeliti: da akò pérvu ſztran povekſſas z-8. à drugu z-6. tak na pérvu doyde 170. viſſe; nego na drugu.

Akò andà pervîch pod Lit. B. poſztavis: daje tesák delal 27, dan; tàk pod Lit. C. poſztaviti moras: daje manguval 3. dní Za 27. pako dán dobilbi 216. à za 3. dni zgubilbi 18. gro. Tér tak zaſzluſilbi 198. gro. Moralbi pak zaſzluſiti ſzamo 170. Prevechbi anda 28. gro. zaſzluſil. I zato pod Lit. A. poſztavi *v.* 28.

Akò drugôch, pod Lit. B. poſztavis:

daje delal 26. dán tak, pod Lit. C. poſztaviti moras: daje manguval 4. dni. Za 26. pakò dán dobilbi 208. à za 4. dni zgubilbi 24. gro. Tèr tak zaſzlusilbi 184. gro. Moralbi pak zaſzlusiti ſzamo 170. Prevechbi anda 14. gro. zaſzlusil. I záto pod Lit. A. poſztavi *v.* 14.

Pokehdob andà ovde takay obodve falinge jeſzu *v. v.* vu povekſſaneh na kris brojeh 378. odnemi od 728. Ravnò tak 14. odnemi od 28. Ako pak 350. razdelis z-14. doyde delatneh 25. dán.

Rachún.

	A.		B.	C.
v.	28	X	27	3.
v.	14		26	4.

14. 728

3.78

..14 | 3.5,0, | 25. *Dán delatneh.*

2.8

-70

70

--

Akoje pak 25. dàn delal, ochiveſztò je daje moral manguvati 5. dán. Tèr tak, ako za vſzaki delatni dan Goſzpon tesàku dá

dá 8. gro. à za vszaki zamugyen dán tesak Goszponu poverne 6. gro. osztane tesaku, kakje recheno 170. tó jeszt Rany: 8½.

Példa. Jeden Goszpodar pogodílje szluga szvojega na jedno czélo leto tak, y z-tem zavezom: da kadà szluga bude delal; Goszpodar, vszaki dán moral bude platiti 12. grossi. Kadà pak szluga, zbog lenoszti, ali hman vremena, bude manguval, za vszaki takov dan, moral bude Goszpodaru dati za hranu 8. grossi. Na konczu pakò leta, vchinivssi rachún, nyeden nijednomu, nikay ni bil dusen platiti. Povechdami kulikoje dán szluga delal? y kulikoje manguval.

Ovde czélo leto, to jeszt 365. dán, moras na dvé sztrani tàk razdeliti: da akò pervu povekssas z-12. à drugu z-8. obodvé jednake izidu.

Ako andà pervich pod Lit. B. poszta-vis daje szluga delal 100. dán; tak pod Lit. C. poszztaviti moras daje manguval 265. dan. Ali ovak: pod Lit. A. doyde 920. gro: menye za delo; negò za manguvanye. I záto:

Ako drugôch pod Lit B. poszta-vis:

daje

daje delal 130. dán; tak pod Lit. C. pofztaviti moras: daje manguval 235. dan. Ali ovak takay, pod Lit: A. doyde 320. groſſi menye za delo, negò za manguvanye. Moralobi pak jednakò doyti: Rachunajuch anda, kakti malo pervo, doyde na delo 146. dán.

Rachún.

A.		B.		C.
m. 920	X	100	.....	265.
m. 320		130	.....	235.

600 | 119600
.32000

..600 | 876,0,0, | 146. *Dán delal.*
600

2760
2400

.3600
3600

Akoje pak 146. dán delal, ochivefzto je: daje moral manguvati 219. dán. Tèr ravnò tak akò Gofzpodar 146. dan plati po 12. groſſi, ali ſzluga 219. dan po 8. gro. vſzigde izide 1752. gro.

Példa. Jeden vertlar, noſzechi iz ver-

ta

ta kossaru hrússek: kadabi zeszt al bil na putu, dobroga szvojega priatela; dalmûje polovíczu hrússek, y 1. zvisse. Iduchi nadalye: zeszt alje takay drugoga priatela, y dalmuje poloviczu hrússek, y 2. zvisse. Ravnò tak tretjemu, dalje poloviczu, y 1. zvisse: nitimû vech nijedna ni oszt ala. Doyduchi anda domom préz hrussek, y nayduchi diake, poveda pripetchenye; tér pita: kulikòje hrussek iz verta ponesszel, y priatelom razdelil? Dugo rachunajuch, nijeden ni mogel pogoditi. Povech andà ti?

Ovde iszkati moras jeden takov broy, od kójega, ako pervi put odnemes $\frac{1}{2}$ y 1. à drugi pút od onoga kay oszt ane $\frac{1}{2}$ y 2. à tretji put takay od onoga kay oszt ane; $\frac{1}{2}$ y 1. tak zadnich nikay neoszt ane.

Akò andà pervîch, pod Lit. B. poszt avis: daje iz verta ponesszel 30. hrussek, terje pervomu priatelu dál poloviczu, y 1. to jeszt 16. takmûje oszt alo 14. Akoje pak od 14. drugomu priátelu dál poloviczu, y 2. takmuje oszt alo 5. Akoje pak od 5. tretjemu priatelu dàl poloviczu, y 1. velim $2\frac{1}{2}$ y 1. takmûje oszt alo $1\frac{1}{2}$

Nebi

Nebi pak moralo nikaỳ oſztati. Poſztavi andà pod Lit: A. *v.* $1\frac{1}{2}$.

Akò drugôch, pod Lit. B. poſztavis daje iz verta poneſzel 22. hruſſke, terje pérvomu priatelu dál poloviczu y 1. takmuje oſztalo 10. Akoje pak od 10. drugomu priatelu dál poloviczu. y 2. takmuje òſztalo 3. Akoje pak od 3. tretjemu priatelu dál poloviczu, y 1. takmuje oſztalo $\frac{1}{2}$ Nebi pak moralo nikay oſztati. Poſztavi auda pod Lit. A. *v.* $\frac{1}{2}$.

Akò pak falinge z-krivemi broij na kris povekſſas (*e*) y menyſſega odnemes od vekſſega izide 18. hruſſek. Kak vidis ovde:

Rachun.

A.		B.
v. $1\frac{1}{2}$	X	30.
v. $\frac{1}{2}$		22.
1		33
		15
.....		18. *Hrúſſek.*

Andaje vertlar iz verta poneſzel, y priatelom razdelil 18. hruſſek. Ar ovak ako-

(*e*) *Pòleg Dela Drugoga Navuka Oſzmoga.*

akoje pérvomu dál poloviczu y 1. takje dál 10. y oſztalomûje 8. Akoje od 8. dál poloviczu, y 2. takje dál 6. y oſztaleſzumu 2. Akoje pak od 2. dál poloviczu, y 1. takje dal obodvé: termu tak zadnyîch nikay ni oſztalo.

Példa. Piſſe Vitruvius *Lib. 9. Cap. 3.* dà Hieron negdaſneh Poganinov Kraly, obechalje bil krivem ſzvojem bogom zlatu korunu alduvati, y vúto nakanenye dálje zlataru 12. funtov chiſztoga zlata. Ali zlatar, pohlepen za zlatom, delajuch korunu, na meſzto zlata, nekulikò ſzrebra, je primeſſal. Razmevſſi tó Kraly, poſztalje ſzerdit; pitajuchi vnoge; kulikobi zlata vukradyeno moglo biti? Nigdar nigdo poznati ni mogel. Zato dozove vuchenoga Archimedeſſa govorechi: Ovoje koruna iz 12. funtov zlata, y ſzrebra. Ako muder, y pameten jeſzi, kaktiſze ſztranovito od mene, y od vſzeh vredneh preſtimavas, povech: kulikoje ovde zlata? y kulikoje ſzrebra? Archimedes: znajuchi od jedne ſztrani: daje ſmehkeſſe zlato, y zatoga menyſſi falat ide na vagu, nego ſzrebra. Od druge pakò ſztra-

ni, znajuchi dobrò rachunati, z-veſzelycm, y z-ſzmehom takvoga glaſza, odiſſelje k-vode, y tatbinu ſzrebernara zpoznalje ovak.

Nalealje naypervîch jeden skàf verhom pun vode. Zatem: vzelje 12. funtov chiſztoga zlata, y 12. funtov chiſztoga ſzrebra, y takay korunu: Poſztavilje pakò, ali da bolye rechem: polehkoje zpuſztil vſzako poſzeb, vu pun skàf, y marlivoje pazil: kulîkoje od vſzakoga vode iziſslo. Kadaje andà ſzpuſzil zlato, izîſsloje vode funtov $7\frac{1}{2}$. à kadaje zpuſztil ſzrebro, iziſslo je funtov $10\frac{4}{7}$ Kada je pàk zpuſztil korunu, iziſsloje funtov $7\frac{4}{5}$. Videchi anda: daje od korune, y viſſe izeſslo vode; nego od chiſztoga zlata, y menye, nego od chiſztoga ſzrebra: zpoznalje taki: dà koruna ni iz chiſztoga zlata. Kulikoje pak ſzrebra primeſſano bilo, ni drugach, nego pòleg ovoga Navuka rachunajuch, ſzpoznalje ovak.

Poſztavilje naypervich (kak zdola, pod Lit. B. poſztavlyeno vidis) kakdabi vu korune bilo chiſztoga zlata funtov 8. à pod Lit. C. ſzrebra funti 4. tó

jeſzt

ſeſzt óbodvojega ſuntov 12. kakje y koruna bila. Na 8. pakò ſuntov chiſztoga zlata, izhagyaju vode funti $4\frac{4}{5}$. Ar akoje na 12. funtov iziſslo funtov $7\frac{1}{5}$ tàk (*f*) na 8. izidu $4\frac{48}{60}$ Velim 4. y (*g*) $\frac{4}{5}$ Ravnò tàk, na 4. funte ſzrebra, izhagyaju vode funti $3\frac{3}{5}$ to jeſzt, od obodvojega ſuntov $8\frac{2}{5}$ Moralobi pak iziti, kakti od korune, tó jeſzt ſuntov $7\frac{4}{5}$ kayti anda iziſsloje viſſe $\frac{3}{10}$ iliti $\frac{6}{20}$ zato: pod Lit. A. poſztavilje pervu falingu *v.* $\frac{6}{10}$.

Poſztavilje drugôch pod Lit. B. kakdabi vu korune bilo chiſztoga zlata ſuntov 9. à ſzrebra pod Lit. C. funti 3. tó jeſzt 12. Na 9. pakò ſuntov zlata, izhagya vode $5\frac{2}{5}$ à na 3. funte ſzrebra izhagyaju funti $2\frac{7}{10}$ tó jeſzt vſzega ſzkùpa ſuntov $7\frac{11}{10}$ Moralobi pak iziti, kakti od korune, tó jeſzt ſuntov $7\frac{4}{5}$ Velim $7\frac{8}{10}$ Kayti anda iziſsloje viſſe $\frac{3}{10}$ zato pod Lit. A. poſztavilje drugu falingu *v.* $\frac{3}{10}$ Rachunajuch pakò, kakti malo pervo, iziſsloje na korunu zlata ſuntov 10. Kàk vidis ovde:

(*f*) *Pòleg Déla Tretjega Navuka Pervoga. V.*
(*g*) *Pòleg Déla Drugoga Navuka Petoga. IV.*

Rachún.

	A.		B.	C.
v.	$\frac{6}{10}$	X	8.....	4.
v.	$\frac{3}{10}$		9.....	3.
	3		54	
			24	
	3		3,0,	10. *Fúntov zlata.*
			3	
			-0	

Akoje pak bilo 10. funtov zlata, takſzu morali biti 2. funti ſzrebra. Ar ovak, od 10. funtov zlata, y od 2. funta ſzrebra, tuliko izhagya (*h*) vode, kulikoje iziſslo od korune. Tatbinu anda ochiveſztò ſzpoznal, y pokazal je Archimedes. y zato mudroſzti ſzvoje, pri Kralyu, veliku hvalu je zadobil; à pri naſz vekivechni ſzpomenek oſztavil.

Proba ovoga Navuka (kakti Pervoga) ni potrebna, akoſzî rachunajuch iſztinu, y pravi bròy pogodil.

NAVUK TRÉTJI.

Od Szpodobnoga, Rachúnov Napreduvanya.

I. NApreduvanye Rachúnov, je jeden réd

(*b*) *Pòleg Déla Treiſega Navuka Pérvoga. V.*

red vech brojev, zmed kojeh jeden od drugoga je vekſſi, ali menyſſi. Kayti pakò jeden broy od drugoga more biti malo, ali vnogo vekſſi. Záto znati moras: daje troje napreduvanyè. Jednoſze zove *Naturalſzko(* diachki: *Progreſſio Naturalis*) vu kojem vſzaki poſzlednyi broy je vekſſi z-1. Kakti ovde:

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.

Drugoſze Napreduvanye zove *Szpodobno* (Diachki: *Progreſſio Arithmetica*) vu kojem vſzaki poſzlednyi bròy, je vekſſi ali z-2. ali z-3. ali z-4. y ono, ſchimje vekſſi, iliti ſchimſze jeden od drugoga razluchava, zoveſze *Razluka* (*a*) Diachki: *Differentia.* Kakti ovde;

A. 1. 3. 5. 7. 9. 11. 13. 15. 17. 19.

B. 2 5. 8. 11. 14. 17. 20. 23. 26.

Vu Napredavanyu: A. vidis: da vſzkaki poſzlednyi bròy je z-2. vekſſi; à vu Napreduvanyu B. je z-3. vekſſi.

Tretjeſze Napreduvanye zove: *Povekſſano* (Diachki: *Progreſſio Geometrica*) vu kojem vſzaki poſzlednyi bròy, povekſſa-

(*a*) *Kakti vu Déla Treijega Navuku Dezétom.*

vekſſavajuch, je ali dvá, ali tri, ali chetiri puti vekſſi. Kakti ovde.

C. 2. 4. 8. 16. 32. 64. 128. 256.
D. 1. 3. 9, 27. 81. 243. 729.

Vu Napreduvanyu C. vidis: dà vſzaki poſzlednyi bròy je dvà puti vekſſi; à vu Napreduvanyu D. je trí puti vekſſi.

Znati takay, y paziti oſzebujnò moras: kulikoje brojev vu vſzem Napreduvanyu, tó jeſzt: kulikò puti Rachún ide na viſſe, ali na menye. Kàkti zgora vu Napreduvanyu A. vidis. da ide 10. puti, à vu Napreduvanyu B. ide 9. puti. à vu Napreduvanyu C. ide 8. puti; à vu Napreduvanyu D. ide 7. puti na viſſe.

Ali vech puti doyde takovo Napreduvanye: daſze nezna kulikoje brojev: iliti: kulikò puti Rachún ide na viſſe: y akoſze prèm zná kulikò puti ide na viſſe, neznaſze vendàr kakvaje Razluka: y akoſze prèm zna takay Razluka, joſcheſze mozibiti nezna; kakovje Naymenyſſi, ali Nayvekſſi broy. Zato od vſzeh takoveh hochemo ſzada na kratkom govoriti. Akaygoder govorili budemo od ſzpodob-

noga

noga Napreduvanya, tòsze takay razmeti mora od Naturalszkoga. Ar obodvoje jednêm nachinom biva.

Jeszu pàk nekoj, koj takove Rachúne drugach, y dragach navuchaju. Dasze vendar ti vutom nezmutis; Ja tebe rose iz ternya izebrati hochu: dà jednêm nachinôm, y menysshêm trudôm znal budes vsze ono, kay drugi znadu z-veksshem.

Akoje andà Naturalszko, ali Szpodobno Rachúnov Napreduvanye, y znás kakovje Naymenysshi; y nayvekshi bròy, y kakvaje Razluka, tèr hoches znati kulikò puti Rachún ide na visse; tàk Naymenysshi bròy odnemi od Nayvekssega, y osztanek razdeli z-razlukum, y k-razdelyenomu zadnich priday 1. Kakti.

Naymeny: *Nayveks:* *Razluka.*

3. 15. 2.

Akoje Naymenysshi bròy 3. à Nayvekshi 15. à Razluka 2. tàk 3. odnemi od 15. osztane 12. Zatem 12. razdeli z-Razlukum 2. doyde 6. kojem, ako zadnyich pridas 1. doyde 7.

Akoje andà Naymenysshi bròy 3. à

Nay-

Nayvekſſi 15. à Razluka 2. tàk Rachún od 3. do 15. mora iti na viſſe 7. puti. Kak vidis ovde.

3. 5. 7. 9. 11. 13. 15.

Példa. Jeden Otecz ima doſztí Szinóv, y doſzti penez. Kaytije pakò na ſztarejſſe ſzine vech potroſſil, nego na mlajſſe; záto takayſſe neche vſzem blaga razdeliti jednako; nego Szpodobno tàk, dà ſ-chimje jeden brat ſztarejſſi od drugoga z-tem bude 30. Rany. menye imal. Dopaloje pàk Nayſztarejſſega ſzina 760. Rany. à Naymlajſſega 1000. Rany. Ako hoches znati kulikoje bilo ſzinóv.

Odnemi Naymenyſſi bròy od Nayvekſſega, tó jeſzt 760. od 1000. oſztane 240. Koje ako razdelis z-Razlukum 30. y k-razdelyenem pridas 1. doyde 9.

Moraloje andà biti 9. ſzinóv. Ter tàk Rachún ide na viſſe 9. puti.

II. Ako pàk znás: kulikò puti Rachún ide na viſſe; znás takay, kakovje Neymenyſſi, y nayvekſſi bròy: tèr hoches znati kakvaje Razluka, iliti kulikoje jeden broy vekſſi od drugoga; tàk Naymenyſſi broy odnemi od Nayvekſſega, y

oſztà-

oſztanek razdeli z-tulikò, kulikò put Rachún ide na viſſe; z-1. vendar menye. To jeſzt: ako Rachun ide na viſſe 13. puti; tak ti razdeli z-12. Ako ide 20. puti, tak razdeli z-19. Akò ide 100. puti tak ti razdeli z-99. I tak nadalyè. Kakti.

Naymeny. *Nayvekſſi* *Ide na viſſe*
2. 32. 11.

Akoje Naymenyſſi bròj 2. à Nayvekſſi 32. y Rachún na viſſe ide 11. puti; tàk odnemi *2.* od 32. oſztane 30. koje ako razdelis z-10. (Ar Rachun na viſſe ide 11. puti: y recheno je: da moras razdeliti z-1. menye) doyde 3.

Ako andà Rachún od *2.* do 32. ide na viſſe 11. puti, tàk Razluka mora biti 3. tó jeſzt: jeden broj od drugoga mora biti z-3. vekſſi. Kak vidis ovde.

2. 5. 8. 11. 14. 17. 20. 23. 26. 29. 32.

Példa. Jeden Goſzpon, y Goſzpodár obechalje ſzluge ſzvojemu na pérvo leto dati 12. Rany. y ako bude vech lét ſzluſil; vſzako leto, kuliko tuliko plachu povekſſati. Povekſſavalje pako Goſzpon plachu tàk, daje ſzluge na 17to leto doſslo plache Rany 36. Ako hoches znati, ku-

likoje Goſzpon ſzluge vſzako leto povekſſaval plachu?

Odnemi Naymenyſſi broy od Nayvekſſega, tó jeſzt 12. od 36. oſztane *24.* Kaytije pàk zluga *17.* lét ſzluſil; zato z-1. letom menye, to jeſzt z-16. razdeli *24.* Tèrtàk doyde $1\frac{8}{16}$ Velim $1\frac{1}{2}$ Rany.

Moralje andà vſzakò leto Goſzpon ſzluge povekſſati plache Rany. 1. $\frac{1}{2}$ I toje Razluka iſztoga Rachúna.

III. Akò znás kulikò puti Rachún ide na viſſe, y kakvaje Razluka, y kakovje Naymenyſſi bròy: tèr hoches znati kakovjè Nayvekſſi; tàk kulikogoder puti Rachùn ide na viſſe, tulikò povekſſay z-Razlukum y k-povekſſanem priday Naymenyſſi broy: tér tak izide Nayvekſſi. Kakti;

Ide na viſſe.	*Razlu:*	*Naymeny.*
10.	4.	6.

Akò Rachún ide na viſſe 10. puti; à Razluka je *4.* tàk 9. (tó jeſzt 1. menye) povekſſay z-4. da tàk doyde 36. k-kojem akò pridas Naymenyſſi broy 6. izide 42.

Akò anda pocherek je od 6. y Rachún na viſſe ide do 10toga. à Razluka je 4. tak

Nay-

Nayvekſſi broy mora biti 42. Kak vidis ovde.

6. 10. 14. 18. 22. 26. 30. 34. 38. 42.

Példa. Jeden Goſpodàr najelſzije teſaka, dabimu zdenecz izkopal. Ali veli teſak: dà ſchim bude glublye kopal, z-tem hoche, y vekſſu plachu imati. Pogodiliſzuſze vendàr ovak: da pérvi klaffter, ali akò hoches rechi pérvi dan Goſzpon plachal bude 12. groſſi; à drugi dan 14. gro. à tretji dan 16. gro: I tàk nadalye. Kopalje pak czeleh 20. dan. Akò hoches znati, kuliko plache doyde na zadnyi dan?

Povekſſay 1. dan menye, to jeſzt 19. dan z-razlukum 2. (Arje placha dan na dan 2. puti vekſſa) dà tàk doyde 38. kojem, akò pridas Naymenyſſi broy, tó jeſzt 12. izide nayvekſſi 50.

Zadnyi anda dan placha doyde na 50. gro.

IV. Akò pak znàs kulikò puti rachún ide na viſſe, y kakvaje Razluka, y kakovje Nayvekſſi broy, tèr hoches znati, kakovje Naymenyſſi? tak kulikogoder puti Rachún ide na viſſe, tulikò (me-

nye 1.) povekſſay z-Razlukum, y povekſſane odnemi od Nayvekſſega, tèr tak izide Naymenyſſi. Kakti.

Ide na viſſe. *Razlu.* *Nayvekſſi*

13. 3. 40.

Ako Rachún ide na viſſe 13. puti: tàk 1. menye, to jeſzt 12. povekſſay z-Razlukum iliti z-3. y povekſſane odnemi od Nayvekſſega broja iliti od 40. oſztane Naymenyſſi 4. Kàk vidis ovde. 37. 34. 31. 28. 25. 22. 19. 16. 13. 10. 7. 4.

Példa. Jedan Kraly, nakanilje fzilnûm rukûm nepriatelu Varas vuzeti, y daſze ſzoldati vernejſſe derſali budu: pérvomu, koy vu Varas chèz zíd vlezne, y na ſtúrmu vudri, obechalje dati 1000. Rany. à drúgomu 970. à tretjemu 940. y tak nadalyè vſzakomu poſzlednyemu 30. Rany. menye. Na takov dár, pòleg Kralyevſzke volye viteſko derſaloſzeje 28. ſzoldatov. Akò hoches znati, kulikò Ranyiski doyde na zadnyega ſzoldata?

Povekſſay jednoga menye ſzoldata to jeſzt 27. z-Razlukum 30. dâ tak doyde 810. Koje ako odnemes od Nayvekſſega broja, tó jeſzt od 1000. oſztáne naj-

me-

menyſſi 190. Na zadnyega andà ſzoldata doyde 190.

Akobi pak bilo 25. ali 26. ſzoldatov; tàk na zadnyega nikay nebi doſslo. Ar povekſſaneh 25. z-Razlukum 30. nemores odnéti od 1000. (*b*) Od kudà.

Znati moras: da akoprem Szpodobno Rachunov Napreduvanye, prez kraja, y koncza more iti na viſſe; nemore vẽdar prèz kraja, y koncza iti na menye. Kakti ovde.

190. 160. 130. 100. 70. 40. 10. 0.

Vidis: da 190. z.Razlukum 30. ſzamò ſzedem puti more iti na menye.

V. Kada pak znás kokovje Naymenyſſi, y Nayvekſſi broj, y kulikò puti Rachún ide na viſſe (akoprèm neznas kakvaje Razluka) tèr hoches znati kulikò chini vſzega Napreduvanya veſz ſzkupa Rachún; tàk Naymenyſſi broj priday k-najvekſſemu, y pridanoga povekſſay z-tulikò, kulikoje brojèv vu Rachunu. Tó jeſzt tuliko, kuliko puti Rachún ide na viſſe. Tèr tàk povekſſan bròy bude pravo dvá puti tulik, kulikoje vſze napreduvanye. Odkuda akoga razdelis z-2. izideti veſz

Ra-

(*b*) *Pòleg Dela Pervoga, Navuka Trejega. I.*

Rachún vszega Napreduvanya. Kakti ovde:

4. 7. 10. 13. 16. 19. 22. 25. 28.

Ako hoches znati kuliko vszi ovi broj chiné; tàk Naymenyssi broj 4. priday k-Nayvekssemu 28. da tàk doyde 32. Koje ako povekssas z-9. (Ar Rachún ide na vissze 9. puti) doyde 288. Oveh pako 288. ako razdelis z-2. izide 144.

Andà vesz Rachún isztoga Napreduvanya chini 144. Kak szám ochivesztozpoznati mores (c) I tak nadalyè vu vszeh takoveh Rachúneh.

Példa. Jeden mús moralje szvojemu Goszponu dati deszetoga kernyaka. Buduchi andà opitan kuliko ima glàv? Odgovorilje; da ima vu 13^teh lugéh: y kulikogoder puti vu pervom lúgu ima 3. tuliko puti vu drugom ima 5. à vu trétjem 7. y tak nadalye. Kadabi pak issli bili vu pérvi lúg, nasliszu 9. gláv. Odkuda szudiliszu: da vu drugom lúgu mora biti 3. puti 5. iliti 15. à vu trétjem 3. puti 7. iliti 21. (Arje mús rekel: da kulikoje puti vu pervom lúgu 3. tulikoje puti vu drugom

(c) *Poleg Déla Pervoga, Navuka Drugóga.*

gom 5. àvu tretjem 7.) *Ako* hoches zna. ti kuliko ima vſzeh ſzkùpa gláv.

Ovde naypervich znati moras kulikò ima gláv vu zadnyem lúgu. Povekſſay andà poleg gornyega vuputchenya 1. lúg menye, tó jeſzt 12. z-Razlukum 6. (Arje recheno: dà v-vſzakem lugu ima 6. gláv viſſe) izide 72. k-kojem, ako pridas 9. gláv doyde: da vu zadnyem lugu mora biti gláv 81.

Szadà ako hoches znati kulikoje vſzeh ſzkùpa? tàk Naymenyſſi broj 9. priday k-Nayvekſſemu 81. doyde 90. Koje, ako povekſſas z-*1*3. (Ar je *1*3. lugóv) doyde *1170*. Ako pak *1170*. razdelis z-2. doyde 585.

Mora andà, akoje moguche, mus imati gláv 585.

Példa. Od pol dan, do pol nochi izbiloje *12*. vúr. Ako hoches znati kulikoje puti bat vu zvon vudril?

Priday Naymenyſſi bròj k-Nayvekſſemu, tó jeſzt *1*. vuru k-*12*. vuram y pridane povekſſay z-12. (Arſzu vure 12. puti bile) dà tàk doyde 156. Koje ako razdelis z- 2. doyde 78.

An-

Andá od pol dan, dó pól nochi bat vu zvón vudrilje 78. puti.

Ovêm nachinôm: gore ſpomenuti. Otecz, koije zmed 9teh ſzinóv, Nayſztarejsſemu dál 760. à Naymlajſſemu 1000. Rany. Akò hoches znati kulikoje vſzeh penèz bilo? ták 760. priday k- 1000. y pridane povekſsay z- 9. dà tàk doyde 15840. koje akò razdelis z- 2. izide vſzeh ſzùkpa penéz 7920. Rany.

Ravnò ták recheni ſzluga, koije 17. lêt ſzluſil, y pérvo leto imal 12. à zadnye léto 36. Rany: Akò hoches znati kulikoje vſzega ſzkùpa zaſzluſil; tàk 12. priday k- 36. y pridane povekſsay z- 17 y povekſsane razdeli z- 2. Tèr tàk vſzega ſzkùpa doyde 408. Rany.

Ravnò tàk on, koije 20. dàn zdenecz kopal, y pérvi dan zaſzluſil 12. á zadnyi dan 50. gro. Akò hoches znati kulikoje vſzega ſzkùpa zaſzluſil; tàk 12. priday k- 50. y pridane povekſsay z- 20. y povekſſane razdeli z- 2. Tèr tàk vſzega ſzkùpa doyde 620. groſſi.

Ravnò ták on Kraly, koije 28. ſzoldatov daruval, y pérvomu dál 1000. à zadnye mu 190 Ako. hoches znati kulikoje

vſzem

vſzem ſzkùpa razdelil ? tàk 190. priday k- 1000. y pridane povekſſay z- 28. y povekſſane razdeli z- 2. dà tàk vſzega ſzkùpa doyde 16660. J tàk nadalyè vu vſzakem Szpodobnem Napreduvanyu rachunay, Ar akobiprem Rachún ſzto: ali jezero puti iſſel na viſſe, ovêm nachinòm mores na berzom , y na kratkom tò zrachunati kajbi drugi keſzno, y teskó, tér mozibiti, y zlocheſzto zrachunal.

Dà pako takov nachin je ſzeguren, y iſztinszki zrokje ov: Ar kadaje Napreduvanye na par. Tó jeſzt: kada Rachún na viſſe ide ali 6. ali 10. ali 20. puti tak ondà ſzkradnyi dvá broji tuliko chiné kuliko chiné dvá ſzrednyi, kojſzu jednakò daleko od ſzkradnyeh. Kakti ovde.

a. b. c. d. e. f. g. h.

1. 4. 7. 10. 13. 16. 19. 22.

Vidis da Rachún na viſſe ide na par. Ar ide 8. puti. Vidis takay: da broji *a.* y *h.* tuliko chinè, kuliko chiné *d.* y *e.* ali *b.* y *g.* ali *c.* y *f.* naymre. 23. Ako andà 23. povekſſas z-tuliko, kuliko puti Napreduvanye ide na viſſe, tó jeſzt z-8. ochiveſztò je: da mora dvá puti vech izi-

ti. I zato, zadnyîch, morasze razdeliti z-2.

Kada pak Rachun ide na visse: na impar, to jeszt ali 7. ali 9. ali 13. puti; tàk ondà szkradnyi broji dvá puti vech chiné, nego chini szam szredny. Kakti ovde.

a. b. c. d. e. f. g.
2. 4. 6. 8. 10. 12. 14.

Vidis: dà Rachún ide na visse, na impar. Ar ide 7. puti. Vidis takay: dà szkradnyi brojí *a.* y *g.* dvá puti tuliko chiné, kuliko chini szrednyi *d.* naymrè *16.* Ravno tak *b.* y *f.* ali *c.* y *e.* chiné *16.* Akò anda *16.* povekszas z-tuliko, *kuliko* puti Napreduvanye ide na visse, to jeszt: z-7. y povekszane (zbog rechenoga zroka) razdelis z-2. izide vszega Napredùvanya, veszt Rachun na 56. I záto.

Proba ovde ni potrebna. Nistarmanye ovu iszinu probuvati mores, ali vnogo vekszêm trudôm pridavajuch. (*d.*)

NAVUK CHETERTI.

Od Povekszanoga Rachúnov Napreduvanya.

1. ZOveszze ov Navuk Napreduvavanye Po-

(*d*) *Pòleg Déla Pérvoga Navuka Drugoga.*

Povekſſano (diachki *Progreſſio Geometrica*) y razluchavaſze od Napreduvanya Szpodobnoga, kayti onde jeden bròy od drugoga ni zevſzema vekſſi, nego Szpodobnò: ovde pakò, jeden od drugoga je dvá, ali trí, ali chetîri puti vekſſi: tèr tak ide na viſſe povekſſavajuch. Kakti ovde.

A. *1.* 2. 4. 8. 16. 32. 64. 128.
B. 2. 6. 18. 54. 162. 486. 1458.

Vu Napreduvanyu A vidis dà vſzaki poſzlednyi bròj je dvà puti vekſſi, y na viſſe ide 8. puti; à vu Napreduvanyu B. vſzaki poſzledni broj je trí puti vekſſi, y na viſſe ide 7. puti.

Ravnó tàk ako Rachún ide na menye, tàk vſzaki poſzlednyi broy je dva, ali trí ali chetiri puti menyſſi; tèr tàk, ide na menye razdelivajuch. Kakti ovde.

C. 32. 16. 8. 4. 2. I. $\frac{1}{2}$. $\frac{1}{4}$. $\frac{1}{8}$. $\frac{1}{16}$.
D. 36. 12. 4. I$\frac{1}{2}$. $\frac{1}{2}$. $\frac{1}{6}$. $\frac{1}{18}$.

Vu Napreduvanyu C. vidis: dà vſzkaki poſzlednyi bròy, je dvá puti menyſſi. Arje razdelyen z-2. à vu Napreduvanyu D. je 3. puti menyſſi. Arje razdelyen z-

3. tèr tak razdelivajuch (*a*) prez kraja, y koncza more biti menyſſi: Kakti takay povekſſavajuch vekſſi. Ono pako ſ-chimje menyſſi, ali vekſſi, nezoveſze Razluka, kakti vu Napreduvanyu Szpodobnom, negoſze zove *Imenitel.* Diachki *Denominator.* Ali ako mozibiti, nebi znal, kakovje Imenitel; tàk vekſſi bròy razdeli z-menyſſem, kojje naybliſſe poleg nyega. Kakti ovde.

E. 30. 20. $13\frac{1}{3}$. $8\frac{8}{9}$. $5\frac{25}{27}$.

Akò 30. razdelis z-20. izide $1\frac{1}{2}$ Ravnò tàk: ako 20. razdelis z-$13\frac{1}{3}$ ali (*b*) $13\frac{2}{3}$ z-$8\frac{8}{9}$ izide $1\frac{1}{2}$ Andà Imenitel, to jeſzt on bròy z-kojemſze Rachun povekſſava, ali razdeliva je $1\frac{1}{2}$ I tak nadalye.

II. Pervo pak, nego znal budes, kakſze more najti nayvekſſi bròy, znati moras, daſze ovde redôm Naturalſzkem (pochemſſi od o) mora tulikò brojév poſztaviti, kuliko puti Ràchún ide na viſſe; menye vendar 1. Tó jeſzt: ako Rachun ide na viſſe 8. puti, tàk ti Naturalszko Napreduvanye poſztavi do 7moga. Kakti ovde.

F.

(*a*) *Pòleg Déla Drugoga Navuka Devetoga.*
(*b*) *Poleg Déla Drugoga Navuka Devetoga.*

F. 3. 6. 12. 24. 48. 96. 192. 384.
0. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.

Vidis: dà Rachun ide na vissse 8. puti. Andà pochemssi od 0. redôm Naturalszkêm, pod Nayvekssi bròy doyde 7. Takovi pàk broji, kojsze posztavlyaju zdola, zovusze: *Kaziteli.* Diachki: *Indices.* Kayti ni szamo kaseju, kulikoje Nayvekssi broy dalekò od Naymenyssega; nego takay, kak daleko gornyi broy szkache. Naymrè: ako szamoga z-szobum povekssas, y povekssanoga razdelis z-Naymenyssem brojem, tàk iz kazitela 2. gornyi broji szkochi na kazitela 4. iz 4. na 8. iz 8. na 16. Ravnò tàk iz kazitela 3. szkochi na 6. iz 6. na 12. iz 12. na 24. Tèr tak vszigdar dvá puti dalye. Kakti ovde.

G. 3. 6. 12. 24. 48. 96. 192. 384. 768. 1536. 3072.
0. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

Akò tretji broy, pod kojemje kazitel 2. povekssas szamoga z-szobum; velim: ako 12. povekssas z-12. y povekssanoga razdelis z-Naymenyssem brojem 3. tak na kazitela 4. doyde 48. Akò takay 48. povekssas z-48. y povekssane, razdelis z-Naymenyssem brojem 3. tàk na kazitela

8.

8. doyde 768. Akò takay 768. povekſſas z-768. y povekſſane razdelis z-Naymenyſſem brojem 3. tàk na kazitela 16. doyde 196608. Andà iz kazitela 2. ſzkáche na 4. iz 4. na 8. iz 8. na 16. Tèr tak vu Napreduvanyu G. 17ti. broy, pod *k*ojega doyde kazitel 16. mora biti 196608. Odkuda videti mores: dà ako ſzamo tri, ali chetirí naymenyſſe broje poſztavis; lehkò, y berzò pogoditi mores nayvekſſega. Pochimlyi vendar gornyi bròj od takvoga kazitela povekſſavati: da doydes pravo na on broj, kòjega znati ſelis.

Akò pàk nebi mogel pravò na on bròj doyti, *k*ojega znati ſelis; Ka*k*ti ovde.

5 10.20.40 80.160.320.640.1280.2560.5120.
0. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

A*k*obi pochel rachunati od kazitela 3. y akobi hotel znati kuli*k*o chini 11ti broy pod *k*ojega dahagya *k*azitel 10. vidis dà od 3. nemores doyti na 10, nego na 6. Kayti andà od 6. do 10. falé 4. zato on bròy, koije obèr *k*azitela 6. pove*k*ſſay z-onem brojem, *k*oije ober kazitela 4. Velim 320. pove*k*ſſay z-80. y pove*k*ſſane razdeli z-Naymenyſſem brojem, tó jeſzt z-5. Tèr ondà na *k*azitela 10. doyde 5120.

Ravnò tàk akobi pochel rachunati od kazitela 2. do kazitela 4. od 4. do 8. falelibi joſche 2. do 10. I zato moralbi on broy koije obèr kazitela 8. z-onem brojem povekſſati, koije obèr kazitela 2. Velim moralbi 1280. povekſſati z-20. y povekſſane razdeliti z-Naymenyſſem brojem 5. Tèr tàk takay (kakti pervò) na kazitela 10. doſslobi 5120.

III. Kadà pak znás, kakovje Naymenyſſi, y Nayvekſſi broy y kakovje Jmenitel tèr hoches znati kuliko chiné vſzi ſzkupa broji, iliti vſze Napreduvanye; tàk Naymenyſſi broy odnemi od Nayvekſſega, y oſztanek razdeli z-tuliko kulikoje Imenitel; z-1. vendar menye, To jeſz: Akoje Imenitel 4. tàk ti razdeli z-3. Akoje Imenitel 3. tak ti razdeli z-2. y k-razdelyenomu zadnyich priday nayvekſſega: tèr tàk izide veſz rachún vſzega Napreduvanya.

Példa. Jeden ima na prodaju jedne zidane hiſe, y na hiſah 12. oblokov. Veli pakò: dà za hiſe nepotrebuje vech, nego ſzamo za pervi oblok krajczara 2. à za drugi 6. à za trerji 18. à za cheterti 54. y tak nadalye, za vſzaki oblok 3. puti

viſſe

visse. Ako hoches znati za kuliko doydu hise? Pervò zrachunati moras *k*uliko doyde za 12^ti oblok? Ali vu rachun nepossztavi v'sze oblo*k*e nego szamo 3. ali 4. Redôm vendar possztavi 11. kazitelov. Ar pokehdob daje *1*2. oblokov, y (pòleg gornyega vuputchenya) pod pervi oblok morasze possztaviti 0. ochivesztò je dà pod 12^ti oblok doyde kazitel *1*1. nayméè ovak:

2. 6. 18. 54.

0. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11.

Tèr ondà: akò hoches znati za kulikò doyde *1*2.^ti oblok; tà*k* obèr *k*azitela *2*. pove*k*ssay *1*8. z- *1*8. y pove*k*ssane razdeli z-pervém oblo*k*om tó jeszt z- 2. *k*rajczari, tèr tà*k* na *k*azitela *4*. doyde *1*62. Oveh ta*k*ay *1*62. a*k*ò pove*k*ssas z- *1*62. y pove*k*ssane razdelis z- *2*. tà*k* na *k*azitela 8. doyde *1*3122. *k*ayti pà*k* od 8. dò *1*1. josschè 3. falé záto iszteh *1*3122. pove*k*ssay z- onem brojem pod *k*ojemje *k*azitel 3. tó jeszt z- 54. y pove*k*ssane razdeli z- *2*. doyde 354294.

Andà 12^ti oblo*k* pod *k*ojemje *k*azitel *1*1. doyde

doyde za 354294. krajczarov.

Szadà ako hoches znati za kulikò doydu vszi obloki, iliti vsze hise; tàk Naymenyssi broj odnemi od Nayvekssega. Tó jeszt: pervi oblok od zadnyega obloka: Velim 2. kraj. od 354294. y ostranek razdeli z-Iminitelom 3. ali da bolye rechem z-1. menye, tó jeszt z-2. (Arje rechenо: dà akoje Imenitel 3. takszе mora razdeliti z-2.) doyde 177146. k-kojem, akò zadnyich pridas Nayvekssi brój, tó jeszt 354294. doyde 531440.

Andà vszi obloki, iliti hise doyduza krajczarov 531440. To jeszt: za Rany. 8857. y za kraj. 20.

Példa. Jeden prodaje verloga konya, dobrò podkovanoga. Veli pako: dà akomu gdo dá za pérvi chavel szamò novecz 1. á za drugi chavel novcza 2. à za tretji 4. à za cheterti 8. y tak na dalye do 24toga chavla: hochemu dati konya. Ako hoches znati za kuliko prodaje konya.

Ovde pervo zrachunati moras za kulikò doyde zadnyi chavel, iliti: kuliko doyde na 23toga kazitela. Poszravivssi andà ovak

1. 2. 4. 8. 16. 32. --- 1024. --- 1048576. --- 8388608.
0. 1. 2. 3. 4. 5. ---- 10. ----- 20. ----- 23.

Akò hoches pocheti rachunati od Kazitela 5. tak 32. povekſſay z-32. y povekſſane razdeli z-Naymenyſſem brojem, tó jeſzt z-1. (Ali 1. nerazdeliva) dà tak na kazitela 10. doyde 1024. Akò takay 1024. povekſſas z-1024. tàk na kazitela 20. doyde 1048576. I kayti od 20. dò 23. falé joſchè 3. záto iſzteh 1048576. povekſſay z-onem brojem koj je obèr kazitela 3. tó jeſzt z-8. doyde 8388608.

Andà obèr kazitela 23. tó jeſzt 24ti chavel doyde za 8388608. novczév.

Szada akò hoches znati za kuliko doydu vſzi chavli; tàk naymenyſſi bròj, tó jeſzt 1. odnemi od Nayvekſſega: oſztane 8388607. k-kojem ako pridas iſzti Nayvekſſi broj izide 16777215—

Ovak andà vſzi chavli alitibudi kony doydeza 16777215. novczev. To jezt (c) 209715. Rany, y za 15. novczév.

Akobi pak hotel ſzamo 12. chavlov platiti; tàk (rachunajuch od pervoga chavla) nebi doſslo nego 3072. novcza, tó jeſzt 38. Rany y 32. novcza.

Pel-

(c) *Poleg Déla Pervoga, Navuka Petoga.*

Példa. Jeden ſzluga zavezalſzeje verno ſzluſiti ſzvojega Goſzpodara 9. lét, z-tem nachinom: damu na pervo leto dà 1. pſenichno zérno, à na drugo leto 20. zérn, à na tretje 400. à na cheterto 8000. y tak nadalye: vſzako leto 20. puti viſſe. Ako hoches znati kuliko zaſzluſi chèſz 9. lét. Pervo zrachunati moras kulikò doyde na 9to. leto. Poſztavivſſi anda ovak.

1. 20. 400. -- 160000. - - 2560000000.
1. 2. ---- 4. ---------- 8.

Akò 400. povekſſas z-400. tàk na kazitela 4. doyde 160000. Ako takay 160000. povekſſas z-160000. tàk na kazitela 8. tó jeſzt na 9to leto doyde 2560000000. zérn.

Szadà ako hoches znati kulikò doyde na vſzeh 9. lét: tak Naymenyſſi broj, tó jeſzt 1. odnemi od Nayvekſſega: oſztane 25.599,999.999. Koje ako razdelis z-19. (Arje Imenitel 20. y recheno je: daſze vſzigdar mora z-1. menye razdeliti) doyde 1347368421. K-ovem pak ako pridas Nayvekſſi broj, tàk vſzega ſzkùpa na 9. lét doyde 26947368421. zérn.

Kayti pako dobre pſenicze (Akò ne-

verujes, vagay, y meri) 480. zérn ide na 1. lot, à 35. lotóv tó jeſzt (*d*) 16800. zérn vu *1*. poſunſzki polich, à 32. polichi, iliti *1120*: lotóv, tó jeſzt 537600. zern ide vu 1. vagan. Záto ako recheneh 269473684*21*. zern, razdelis z-537600. izide na 9. lét vaganov 50125 $\frac{16842}{537600}$. Ali prevechbi to bilo jednomu ſzluge.

Takovêm nachinôm jeden Kraly, obechalje bil negda ſzvojega dvorjanika plachati. Ali kadabi bil pochel rachunati: iziſsloje tulikò ſitka, da ni imal ſchim platiti. Tàk chudnovito je Rachunov Napreduvanye.

IV. Jeſzu nekoj terſczi, y kramari, koji kada dugovanya na zdelichne vage prodaju; na meſzto lotóv, y funtov, vnoſinu ſelezneh, ali kameniteh falatóv imaju, koje na vagu mecheju. Ja pakò velim: da akoſzu ſzamo 4. falati zmed kojeh jeden od drugoga je tri puti ſmehkſſi (kaktije 1. 3. 9. 27.) doſzta budu za vſzakojachku ſmehkochu, tià do *40*. funtov. Odkuda akobi gdo hotel vagnuti 21. lot ſzvile, takbi na jednu ſztran vage moral

(*d*) *Pòleg Dela Pervoga, Navuka Chetertoga.*

ral poſztaviti 27. y 3. àna drugu ſztran 9. y ſzvilu: tèr tàk akobi vaga jednako ſztala, doſslobi ſzvile 21. lot. Ravnò tàk: akobi hotel vagnuti 20. lotóv, takbi na jednu ſztran moral poſztaviti 27. y 3. àna drugu ſztran 9. 1. y ſzvilu.

Akobi pak bilo 5. takoveh falateh, kojbi ſmehki bili lot. 1. 3. 9. 27. 81. takbi ondà mogel vagnuti vſzakojachki terh dò 121. lota. Akobi pak bilo 6. falatov, takbi mogel vagnuti do 364. lotov. to jeſzt tulikò, kulikò chini vſze ſzkupa takovo Napreduvanye. I tak nadalye.

Takovo vaganye, takay more biti, akoje jeden falat od drugoga dvá puti ſmehkſſi: kaktije 1. 2. 4. 8. 16. Menyeje vendar (kàk ſzam vidis) falatov potrebno: akoje jeden od drugoga trí puti vekſſi.

V. Ali veli mudri Ariſtoteles: dà nekoje kramarske vage: akoprem jednako ſztoje, kadaſzu prazne zdelichicze, mogu vendar krivichne biti. Naymrè akò on klinchecz, na kojem ſtanſicza premahuje, ni pravo vſzredinu zabit. Odkudà akobi gdo napravil ſtanſiczu 12. perſztov

dugu

dugu, terbi klinchecz zàbil, ſzamò za *r*. perſzt dalye od ſzredine: akoprem zdelichicze tàk ſzloſil: dabi prazne jednako ſztale; kadabi vendar vu jednu zdelichiczu tuliko lotóv poſztavil, kuliko vu drugu, ondà nebi jednako ſztale, nego ona ſztran, kadeje dugſſa ſtanſicza, bi konchemà 1. lot bolyè prevagnula. Zato: daſze kupczi vutom nevkanyu; kada dvoje: jeli pravichna vaga; tàk jeden put vagnyeno dugovanye, nay drugoch vu drugu zdelichiczu premechû. Tèr onda: ako bude jednakò ſztala; takje dobra, y pravichna; à drugachje lasliva.

Proba ovoga Navuka (kakti gornyega) biva poleg Déla Perv̄oga Navuka Drugoga.

NAVUK PETI.

Od Szlaganya Dugovany.

I. OVde videti hochemo, kulikoſze puti vech dugovany drugach, y drugach ſzloſiti, iliti poſztaviti more. Kakti ove dvé litere: *a. b.* moguſze dvá puti drugach y drugach poſztaviti, naymrè: *ab. ba.* Ravnò tàk trí litere a. b. c. muguſze ſeſzt puti

dru-

drugach, y drugach poſztaviti naymrè: *abc. acb. bca. bac. cab. cba.*

Nachin pako vèch liter, alitibudi dugovany tàk zlagati je ov: Poſztavi redòm Naturalſzkêm tulikò brojév kulikoje liter, y tàk poſztavlyene jednoga povekſſay z-drugem, y povekſſanoga drugoga povekſſay z-tretjem; à tretjega z-cheterrem; y tak nadalyè. Tèr ondà kulikogoder bude zadnyi tak povekſſan, tulikoſze puti litere drugach, y drugach ſzloſiti mogu. Ovêm nachinôm: akobi hotel znati kulikoſze puti drugach, y drugach ſzloſiti mogu 4. litere; tàk poſztavivſsi ovak:

A.	B.
1. a.	*1. a.*
2. b.	*2. b.*
3. c.	*3. c.*
4. d.	*4. d.*
24	*5. e.*
	120

Reczi pod Lit. A. 1. put 2. je 2. à 2. puti 3. je 6. à 6. puti 4. je 24. Anda 4. litere, moguſze drugach, y drugach ſzloſiti 24. puti. Ravnò tak pod Lit. B. 5. liter

ter moreſze drugach y drugach ſzloſiti 120. puti.

II. Ovem takay nachinôm oni, koji iz jedne rechi, vech rechih drugo, y drugo znamenujucheh napravlyaju, znati mogu: kulikoſze puti mogu litere drugach, y drugach ſzloſiti. Takovo pak ſzlaganye zoveſze diachki: *Anagramma.* Odkudá akoje *Programma.* ROMA. Tak iz iſzteh liter doyde *Anagramma*: AMOR. MORA. MARO. ARMO. RAMO. Ravnò tak doyde: CORPUS. PROCUS. PORCUS. &c. Iz oveh pako rechih: *Ave Maria gratia plena Dominus tecum.* Vekivechnoga Szpomenka vreden izide Anagramma: *Deipara ſum inventa, ergo immaculata.*

Akobi pak vu jedne rechi dve litere jednake bile; takſze onda povekſſan bròy zadnyich razdeliti mora z-2. kakti vu ove rechi: MARKA. Vidis: daje pet liter, y poleg gornyega rachúna poſztavlyenoga pod Lit. B. moglebiſze 120. puti drugach, y drugach ſzloſiti. Ali kaytiſzu vu iſzte rechi dve jednake litere, naymrè: AA. záto 120. razdeli z-2. tèr tak doyde, daſze

ſze iſzta rech drugach, y drugach ſzloſiti more ſzamò 60. puti. Naymre: MARKA. MRAKA. KRAMA. KARAM. &c.

Akobi pak vu jedne rechi tri litere jednake bile, takſze povekſſan broy zadnyich razdeliti mora z-6. Ar tri litere, drugach, y drugach, moguſze ſzloſiti 6. puti. Ovem nachinom:

Példa. Akobi k-ſztolu ſzele 3. Perſone, takbi drugach, y drugach poſzeſzti mogli 6. puti. Akobiih ſzelo 5. takbi drugach, y drugach poſzeſzti mogli 120. puti. Akobiih ſzelo 7. takbi drugach, y drugach poſzeſzti mogli 720. puti. I tak nadalye.

III. Akobi pak hotel znati kuliko redov doyde iz vech dugovany; aliti budi líter; ĸakti: akobi hotel znati ĸuliko redov doyde iz 5. líter tak, dà vu jeden réd, vſzakojachki doydu dvé litere, ĸakvegoder hoches imati? Poſztavi z-leva 2. y 1. à zdeſzna 5. y 4. Kak vidis ovde.

A.	B.	
2	5	
1	4	
2	20	10. *Redov.*

Tèr ondà reczi pod Lit. A. 1. put 2. je 2. à pod Lit. B. 4. puti 5. je 20. koje, akò razdelis z-2. doyde 10. Anda iz 5. líter doyde 10. redov, y vu vszakom rédu po dvé litere, kakvetije goder drago izebrati kàk ochivesztò vidis ovde.

a b. b c. c d. d e.
a c. b d. c e.
a d. b e.
a e.

Akobi bilo 5. liter, y vu vszakom redu 3. literi; tak poszstavivssi ovak:

C.	D.
3	5.
2	4.
1	3.
6	60 | 10. *Redov.*

Reczi pod Lit. C. 2. puti 3. je 6. à pod Lit. D. 4. puti 5. je 20. à 20. puti 3. je 60. koje, ako razdelis z-6. doyde 10. Andà iz 5. liter doyde 10. redov, y vu vszakom redu po 3. litere tak poszstavlyene: dà zmed peteh liter, moraju doyti 3. litere, kakjegoder poszstavis. Kak vidis ovde.

a b c.

a b c. *b c d.* *c d e.* *d e b.*
a b d. *b c e.*
a b e.
a c d.
a c e.
a d e.

Ravnò tak rachunajuch, akobi bilo 10. liter, y vu vſzakom redu po 4. litere; doyde 210. redóv. Kak vidis zdolà pod Lit. E. Akobi pak vu vſzakom redu bilo po 5. liter, tak iz 10. liter doydu 42. redi. Kak vidis ovde pod Lit. F.

E.

4	10
3	9
2	8
1	7

24 | 5040 | 210. *Redov.*

F.

5	10
4	9
3	8
2	7
1	6

120 | 5040 | 42. *Reda.*

Kayſzegoder pak govori od liter, toſze takay razmeti mora od vſzakojachkeh brojev, koji rechenêm nachinôm ſzloſeni, iliti zvezani, zovuſze diachki, *bini*, *terni*, *quaterni*, *quini*, &c.

IV. Nitite prez zroka takoveh Rachunov, iliti brojév vezati nenavucham. Ar znay: dà vu drugeh Orſzageh, navlaſztitò pak vu Rimu, je ſztanovita igra, diachki zvana: *Olla fortnnæ;* à drugach *Lotto.* Kadè vu vedrichiczu, ali ſakel, poſztavlyaſze 90. brojév. Naymrè 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. do 90. Zmed kojeh vſzaki ſzkorò meſzecz, iznimlyeſze ván 5. Ako anda gdo jednoga, ali dvá, ali trí, ali chetiri, ali vſzeh pét pogodi; vnoſinu penéz dobiti more. Koj vendàr vech takoveh brojev igra, mora y vech platiti; à ſchim vech platí, z-temſze y vech dobiti uffa. Igra pakò, iz drugeh takayſſe varaſſev vnoſina lyucztva. Ali pervo, negobi gdo ſzeguren bil: da vſzeh pét brojev vu jednom redu pogoditi hoche; tak gornyem nachinôm rachunajuch, iz 90. brojév moralbi napraviti 43949268. redóv.

Akobi pak vu vſzaki réd hotel poſztaviti po 4. broje tak doyde 2555190. redóv. Akobi hotel poſztaviti po 3. broje; tak doyde 117480. redóv. Akobi zadnyich vu vſzaki réd hotel poſztaviti po 2. broja tak doyde 4005. redóv.

Od-

Odkuda vidis: dà zmed 90. brojév oneh pét kojsze van iznemeju, pogoditi tak, dà vu jeden red doydu, je teskò, y chudnovito. Nistarmanye pripetitisze more po szreche: dà z-dvemi, ali z-tremi grossi nekoj dobé po 100. rany. à z-10. grossi, ali z-1. Ranyiskom dobiti mogu vnosinu jezér. Kaktiszu vnogi tak igrajuch dobili, y naglò obogateli.

NAVUK SESZTI.

Od Zgankih.

ZNano je mene, y tebe: dasze nekojem nekoja dopadaju: y vnogisze naydu, koj rajssi poszlussaju chudnovita, nego hasznovita. Dà andà takovem takay, zadovolyno vuchinim: za kratek chasz, y vugoden vech puti razgovor, otajne nekoje zganke ovde posztaviti, y tak razlosnò iztolnachiti hochu: dà ako, y kulikò konchemà proszte rachúne znás; vsza ovde posztavlyena lehkò razmeti budes mogel. Jeszu pak ova, naymrè.

Kakszе more pogoditi gdo kakov broy miszli, ali kulikò vu mosnye penéz ima?

AKò hoches ovo znati ; tak reczi : dà on broy, kojega miſzli (ali ti budi ono, kay vu moſnye ima) nay otajno povekſſa z-3. Tó jeſzt: nay trí puti tuliko poſztavi. Ali akò nezna rachunati na pero ; nayſzi vzeme graha, ali kukuruze.

Kada pak trí puti tulikò poſztavi, ondaga pitay : jeli poſztavlyen, iliti povekſſan bròy par, ali impar ? Akòje par, tàk reczi : daga nay razdeli nadvoje. Akoje impar, tàk nay pridá 1. da tak doyde par; tèr ondà nay razdeli na dvoje.

Zatem reczi : dà tàk razdelyen broy, nay povekſſa z-3. Kadaga pak povekſſa, ondà pitay, kulikoje puti vu povekſſanem 9 ? Ako odgovori : daje jeden put, tak mu ti povech: daje miſzlil 2. Ako odgovori daje dva puti 9. tak je miſzlil 4. Akoje trí puti 9. takje miſzlil 6. I tak nadalyè znay, dà kulikojegoder puti vu povekſſanem zadnyich broju 9. tulikoje puti on miſzliti moral 2. y akoje bil impar ; miſzlilje 1. viſſe.

Példa. Peter miſzli, ali akò hoches rechi, vu moſnye ima Rany 4. za koje ti niti neznas. Niſtarmanyè lehkò pogodi-

ti

ti mores kulikò ima? Ar akò on 4. povekſſa z-3. doyde 12. Akò 12. razdeli z-2. doyde 6. Akò 6. povekſſa z-3. doyde 18. Morati pak povedati: damuje zadnyich doſslo 2. puti 9. Odkuda taki ti rechi moras: dà ima Rany 4. Ar, kakje zgora recheno, vſzaki devetak chini 2.

Ravnò tak: akobi Peter imal Rany 7. tak 3. puti 7. je 21. koje, kayti nemore razdeliti z-2. záto mora pridati 1. dà tàk doyde 22. Tèr ondà: ako *22.* razdeli z-2. doyde 11. Ako 11. povekſſa z-3. doyde 33. Morati pak povedati: daje vu 33. trí puti 9. Ti anda moralbi mu povedati dà ima Rany 6. Ali kaytije on pridal 1. záto ti takay k-6. priday 1. termu ondà iſztinſzkò povech: dà ima Rany 7.

Akò pak Peter nebi znal, ali hotel povedati, kulikoje puti vu zadnyem broju 9. takti nay pové kulikje zadnyi broy. Vukojem, kulikò puti bude 9. ſzám zrachunay, ter ondá povech, kulikò ima penéz. Akoje vendar bil impar, y onje pridal 1. tak ti takay zadnyich priday 1.

Takove zganke takayſſe mogu biti ovak. Reczi onomu, koteri moſnyu ima,

da

da nay ſzvoje penezi povekſſa z-2. y k-povekſſanem pridá 4. y pridane povekſſa z-5. y k-povekſſanem pridá 12. Kuliko mu pak zadnyich izide, morati povedati. Kadati pak pové, ondà od vſzeh odnemi 32. y naypotlam zdeſzna zbriſſi 0. Ter tàk kulikotigoder oſztane zleva, tulikò penêz biti mora.

Példa. Peter ima Rany 15. koje akò povekſſa z-2. doyde 30. Akò prida 4. doyde 34. Akò 34. povekſſa z-5. doyde 170. Ako prida 12. doyde 182. Mora pak povedati daje zadnyich tulikò doſslo. Ako andà ti od 182. Odnemes 32. oſztane 150. Ako takay zbriſſes 0. oſztane 15. Tuliko anda Peter ima Rayniski.

Kak mores pogoditi, gdotije kay vukral?

POſztavi Perſone na réd, dà budes znal kojaje pérva, drúga, trétja ali deſzéta.

Zatem obernifze, ali odidi van, dà nebudes videl tata. Tèr ondà jednomu zmed vſzeh, koteri bolye zná rachunati reczi: dà onu Perſonu, kotera je vkrala dugovanye nay povekſſa z-2. Tó jeſzt:

ako-

akoje trétja perſona vkrala, tak nay 3. povekſſa z-2. Akoje päk cheterta vkrala, tàk nay 4. povekſſa z-2. y k-povekſſanem nay pridá 5. y pridane zadnyich nay povekſſa z-5. kulikomu pak zadnyi put izide, pitayga. Kadati pak pové, ondá deſzni bròy zbriſſi, y zadnyich odnemi 2. Kayti pak oſztane, ono mora biti tát. Ovêm nachinòm.

Példa. Akoje 6ta Perſona vkrala rubecz, tàk nay reche 2. puti 6. dà tàk doyde 12. k-kojem, ako pridá 5. doyde 17. Akò 17. povekſſa z-5. doyde 85. Morati pak povedati, daje tulikò doſslo. Od kojeh ako ti zdeſzna zbriſſes 5. oſztane 8. ako od 8. odnemes 2. oſztane 6. Vidis andà, daje 6ta Perſona tát.

Akoſzu trí Perſone, y troja dugovanya, tak ne ſzamò Perſone, nego takay dugovanya, morajuſze na réd poſztaviti: daſze bude znalo, koje dugovanye je pérvo, drúgo, y trétje. Tèr ondà.

Reczi: Dà pérva Perſona ſzvoje dugovanye nay povekſſa z-2. à drúga Perſona ſzvoje dugovanye z-9. à trétja Perſona ſzvoje dugovanye z-10.

Zatem reczi: dà tak povekſſana dugovanya nay pridadu, y pridana odnemeju od 60. kulikoim pak oſztane. morajuti povedati. Kulikoti pak povedu, tulikò ti razdeli z-8. kayti pak iz razdelivanya izide, ono mora biti dugovanye, kojeje vzela pérva Perſona: à kulikò oſztane, onoje dugovanye vzeto od druge Perſone. Kada pak pogodis dvé Perſone, y dvoje dugovanye, ochiveſztò je: daje tretja Perſona, tretje dugovanye vzéla.

Példa. Trí Perſone, pili jeſzu troje vino: naymrè Peter iz pehara trétjega, velìm 3. à Pavel iz pehara drugoga, velim 2. à Jakop iz pehara pérvoga velim 1. Ti vendar toga neznajuchi, velis: dà rachunajuch pogoditi hoches, gdoje iz kojega pehara píl. Reczi andà: dà Peter ſzvoy pehar nay povekſſa z-2. à Pavel z-9. à Jakob z-10. dà tak vſzega ſzkùpa doyde 34.

Zatem reczi: dà tulikò, kulikoje izifslo, naymrè 34. nay odneme od 60. y nayti pové: damuje oſztalo 26. koje, akò ti razdelis z-8. izidu 3. à oſztanu 2.

Andà Peter pilje vino iz pehara trétjega.

ga, velim iz 3. à Pavel iz 2. Akoje pàk Peter píl iz trétjega, à Pavel iz drugoga; ochivesztò je daje Jakop moral piti iz pérvoga.

Rachún

Peter. 3. *Pavel* 2. *Jakop* 1.

2.	9.	10.
6	18	10
18.....	:	:
10.....	.....	.....
34.....	60	
	3.4	
8	26	3. *Peter.*
	24	
		2. *Pavel.*

Akoje vech dugovany, aliti budi brojev (ni vendar vech od 9.) kojeszu drugi povzeli; tak reczi: dà perva Persona szvoy bròy nay povekssa z-2. y k-povekssanem pridá 5. y pridane povekssa z-5.

Zatem reczi: Dà k-isztem povekssanem brojem, takay druga Persona nay pridá szvoy bròy, y k-pridanomu, joschè nay pridá 10. y vsze szkùpa povekssa z-10.

Ravnô tàk trétja, y chetérta, ali péta

Perſona, vſzaka poſzebe redôm, nay pridá ſzvoy bròy, y pridanoga povekſſa z-10.

Kadà pak vſze ovo vuchini, pitati moras: kulikoje zadnyi put iziſslo? kada pak chul budes odgovor, tak od povedanoga broja, akoſzu bile dvé Perſone, odnemi 35. Akoſzu bile trí Perſone, tak odnemi 350. Akoſzu bile chetiri, tak odnemi 3500. Akoih je bilo pét, tak odnemi 35000. I tak nadalyè. Kulikoti, pak oſztane, tulikoje, vſzaka poſzeb Perſona vzéla. Rachunajuch naymrè vſzaki poſzeb bròy kakti jedinke.

Példa. Chetiri Perſone miſzliju chetiri broje (koteri niſzu vekſſi od 9.) Ali akotije drago rèchi: iz ſztola vuzeli jeſzu penezi. Naymrè: Peter Rany 3. à Pavel 5. à Jakop 8. à Janko 2. Akò ti neznajuchi, hotelbi znati, gdoje kulikò vzél?

Reczi Petru (ali komugoder drugomu znajuchemu rachunati) dà ſzvoje penezi, tó jeſzt Rany 3. nay povekſſa z-2. dà tak doyde 6. k-kojem, ako pridá 5. doyde 11. Akò 11. povekſſa z-5. doyde 55.

Zatem reczi: dà k-55. Pavel nay pridá ſzvojeh Rany 5. dà tàk doyde 60. k-kojem,

jem, akò joſchè pridá 10. doyde 70. Akò 70. povekſſa z-10. doyde 700.

Reczi nadalyè: dà takay Jakob k-700. nay pridá ſzvojeh Rany 8. dá tàk doyde 708. koje akò povekſſa z-10. doyde 7080.

Ravnò tàk Janko, nay pridá ſzvoje Rany 2. dá ták doyde 7082. Ali zadnyich nemora povekſſati z-10.

Morati pak povedati, damuje zadnyi put iziſslo 7082. Od kojeh, ako ti odnemes 3500. oſztane 3582. Tó jeſzt: Peter vuzelje Rany 3. à Pavel 5. à Jakob 8. à Janko 2.

Kak mores pogoditi gdoje vzel perſzten, y na kojgaje perſzt, y perſzta pregibiczu poſztavil?

OVde takay porediti moras Perſone, dà budes znal, kojaje pérva, druga, trétja, ali dvajſzéta. Ravnò tàk znati moras: dà akoje pálecz na leve ruke perſzt pérvi, tàk na deſzne ruke mora biti deſzéti: à pregibicza poleg nohta pérva, poleg dlani pakò tretja. Tèr ondà.

Reczi jednomu, koteri zná kadeje perſzten; dà nay Perſonu povekſſa z-2. Tó

jeſzt: akojé perſzten pri trétje Perſone, tàk nay 3. povekſſa z-2. dà dàk doyde 6. Akoje pri chetérte Perſone; tak nay 4. povekſſa z-2. dà tàk doyde 8. y k-povekſſanem nay pridá 5. y vſze ſzkupa nay povekſſa z-5.

Zatem reczi: dà k-povekſſanem nay pridá bròy perſzta. Tó jeſzt: akoje perſzten na ſeſztom perſztu; nay pridá 6. Akoje na oſzmom perſztu; nay pridá 8. y vſze ſzkùpa takve broje nay povekſſa z-10. y k-povekſſanem zadnyich nay pridá pregíbiczu, na koje je perſzten. Naymrè, akoje na pregibicze pérve nay pridá 1. Akoje na drúge; nay prida 2. Akoje na trétje, nay prida 3.

Kadà pak vſze ovo vuchini pitayga onda, kulikomuje zadny put iziſslo? kadati pak pové, ondà ti od vſzeh odnemi 250. kulikoti pak oſztane, ono pérvi zdeſzna broy kazal bude pregibiczu, à drugi perſzt; à tretji, Perſonu, kojaje perſzten vuzela. Ovêm nachinòm.

Példa. Akoje 6ta Perſona vzela perſzten, y poſztavilagaje na 4ti perſzt, à na 3tu pregibiczu; tak 6. nay povekſſa z-2.

da

da tak doyde 12. k-kojem, akò prida 5. doyde 17. Akò 17. povekſſa z-5. doyde 85. Akò prida perſzt 4ti. velim 4. doyde 89. Ako 89. povekſſas z-10. doyde 890. Ako prida pregibiczu 3tu velim 3. doyde vſzega ſzkùpa 893. Morati pak povedati, daje zadnyich tuliko iziſslo. Ako anda ti od 893. odnemes 250. oſztane 643. Ter tak pogodilſzi: daje perſzten na 3te pregibicze, á na 4tom perſztu; y pri 6te Perſone.

Ako vu drugom zdeſzna meſztu zadnyich izide 0. takje znamenye: da perſzten mora biti na 10tom perſztu. I onda od tretjega broja moras odnéti 1. kakti: akobi perſzten bil pri 14te Perſone, na 10tom perſztu, á na 1. pregibicze; tak, rachunajuch kakti pervo, iziſslobi zadnyich 1751. Od kojeh, akobi odnel 250. oſztalobi 1501. Pokehdob anda ovde vu drugom zdeſzna meſztu oſztalo je 0. zato od 5. odnemi 1. da tak zleva oſztane 14. á vſzega ſzkupa doyde 1401. Ter tak pogodis: daje perſzten na 1. velim: na perve pregibicze, na 10tom perſztu, á pri 14te Perſone.

Kàk

Kàk mores, prez vſzakoga pitanya, pogoditi, gdoje kulikò zrachunal?

REczi: Daſzi on, komuje drago rachunati, nay zapiſſe bròy, kakvogagoder hoche. I ti takay pri ſzebe zapiſſi kulikoti je drago.

Zatem reczi: daſzi on ſzvoy bròy nay povekſſa ali z-2. ali z-3. ali z-4. y tó, akomuje drago po vech puti. Ti takay tvoy bròy tak, y tulikò puti povekſſay, kak y kulikoje puti on ſzvojega povekſſal.

Zadnyich reczi: da on, ſzvoy bròy zadnyi put povekſſan, nay razdeli z-onem brojem, koterogaſzije pervi put zapiſzal bil. Ti takay tvoy bròy zadnyi put povekſſan, akò razdelis z-pérvem; obodvá jednakò narachunate. Tèr tàk iz tvojega rachúna pogodis, kulikoje on zrachunal.

Példa. Peter zapiſzalje pri ſzebe, hochemo rechi 7. Ti pak pri ſzebe zapiſſi akotije drago 4. Akò on 7. povekſſa z-3. (moras pak znati z-kulikem povekſſa) tak y ti 4. povekſſay z-3: dà tak pri Petru doyde 21. à pri tebi 12. Akò drugoch

Peter

Peter 21. povekſſa z-2. tak y ti 12. povekſſay z-2. dà tak pri Petru doyde 42. à pri tebi 24. I tak nadalyè. Akò Peter zadnyich povekſſan bròy, tó jeſzt 42. razdeli z-pérvem ſzvojem brojem, iliti z-7. izidemu 6. Ti takay ako 24. razdelis z-pérvem tvojem brojem izideti 6. Pregovori andà: daje Peter zadnyich zrachunal 6.

Akobi pak rekel Petru: dà zadnyi ſzvoy bròy, tó jeſzt 42. nay razdeli z-6. Povech: damuje iziſſel pervi, tó jeſzt 7. akoprem neznas kakovje. Akobi vendar y pérvoga hotel znati, tak reczi: dà nay k-rechenem 6. pridá pérvoga, tó jeſzt 7. y pové kulikò vſze ſzkupa chini? Onti odgovori dà chini 13. Ti andà prez pitanya znajuchi: daje pervo narachunal bil 6. lehkò pogodis, dà pérvi bròy, mora biti 7. Ar akò 6. odnemes od 13. oſztane 7. Onſze pàk bude chudil kak tó ti pogadyas?

Niſtarmanye: ako ti pri tebe pervi put zapiſſes 1. vnogoti leglye rachunati bude. I mozibiti napamet povés, kulikoje drugi teskò zrachunal na pero.

Kàk mores pogoditi, kulikoje na kojem folijussu linyi, akoprem nisszi nigdar Knige videl ?

REczi onomu, koteri toga neveruje: dà nay linye prebroi, vsze trí po trí: naymrè ovak : jeden, dvá, trí; jeden dvà, trí; y tak nadalyè, doklàm vsze prebroi. Opitayga pak kulikoje zadnyi put nabroil? Akò reche, daje nabroil 1. tàk ti zapissi jeden put 70. Akò reche, daje nabroil 2. tàk ti zapissi dvá puti 70. tó jeszt 140. Akoje nabroil 3. tak nikay nezapissi.

Zatem reczi : dà nay broji pét, y pét linyii, ovak : jeden, dvá, trí, chetiri, pét; jeden, dvá, trí, chetiri, pét. Kulikò pàk zadnyi put nabroi, tuliko puti ti zapissi 21. y akobi na punoma 5. nabroil, nikay nezapissi.

Ravno tak reczi : dà tretjich nay broi szedem, y szedem linyii. Kuliko pak zadnyi put nabroi, tuliko puti ti zapissi 15. y akobi na punoma szedem nabroil, nikay nezapissi.

Naypotlàm pak : popiszane broje priday, y od pridaneh kulikogoder puti mo-

res

res odnemi 105. kulikoti pak oſztane, tuliko mora biti linyii. A kakſze goder pogadyaju linye ; takſze rachunajuch, takayſsè pogoditi mogu kárte, groſſi, ali kakvogoder drugo bròyno dugovanye. Znati vendar moras : da vu ovakove zganke nemore biti vech od 105. linyii, aliti budi groſſi.

Példa. Jeden vzelje iz ſztola, y vu rukah ima hochemo rechi 29. groſſi. Koje ako razdeli z-3. tó jeſzt : akoje broil bude po trí ; oſztanumu 2. y záto zapiſſi 2. puti 70. tó jeſzt 140. Akoje broil bude po pét ; oſztanu 4. y záto drugôch zapiſſi 4. puti 21. tó jeſzt 84. Akoje broil bude po ſzedem ; oſztane 1. y záto tretjich zapiſſi 1. put 15. Zapiſſes pako vſzega ſzkùpa 239. Od kojeh odnéti mores dvá puti 105. tó jeſzt 210. Akò andà od 239. odnemes 210. oſztane 29. Tèr tak pogoditi mores, daje tulikò groſſi.

Kàk mores pogoditi, vu koje ruke je par, ali impar?

REczi onomu, z-kojem hoches igrati; dà ono, kay dersí vu leve ruke, nay

povekſſa z-kakvemgoder hoche parnem brojem!; to jeſzt: ali z-2. ali z-4. ali z-6. Ono pàk, kay dersí vu deſzne ruke, nay povekſſa z-imparnem brojem, tó jeſzt: ali z-3. ali z-5. y povekſſane nay pridá. Opitayga pàk, jeli obodvà tak pridáni chiné par, ali impar; Akò chiné par? takje vu deſzne ruke par; à vu leve impar. Akò chiné impar? takje vu deſzne ruke impar; à vu leve par.

Példa. Peter vu leve ruke dersí lesnyakov 7. à vu deſzne 6. Ako 7. povekſſa z-2. à 6. z-3. vſzega ſzkùpa doyde 32. tojeto par. Znamenye andà je: daje vu deſzne ruke par. Akobi pak vu leve ruke derſal leſnyakov 6. à vu deſzne 7. terbi 6. povekſſal z-2. à 7. z-3. doſslobi vſzega ſzkùpa 33. tojetó impar. Znamenyebi andà bilo daje vu deſzne ruke impar; à vu leve par. Dapachè: akobi gdo ſzamò ono, kay vu leve ruke dersí povekſſal z-parnem brojem, y povekſſane pridal k-onomu, kay dersí vu deſzne ruke, pogoditi mores kadeje par, ali impar: akoprem ono, kay derſi vu deſzne ruke, s-nichem nebi povekſſal.

Kàk

Kàk mores pogoditi, gdotije kakovo dugovanye iz ſztola vuzel?

POſztavi na ſztol troje dugovanye: Akotije drago tubakeru, rubecz, y kлyuch, koja imenuvati mores A. E. I. Nabrói takayſſe 24. groſſe, ali karte: ali, akò ovoga nimas tak 24. zérn graha.

Zatem: poredi takay trí Perſone; y Pérvomu day zérno 1. à drúgomu 2. à trétjemu 3. dà tak joſchè na ſztolu oſztane 18. zérn. Tèr ondà obernisze k-obloku, ali izidi ván iz hiſe, y reczi: daſzi zmed treh dugovany, vſzaki nay vzeme jedno, kojemugoder drago. Kadaje pak povzemeju reczi: dà on, koterije vzél tubakeru iliti dugovanye A. nay iz ſztola vzeme joſchè tulikò zérn, kulikoſzimu ti dál. Tó jeſzt: akoſzimû ti pervò dál 1. tak nay vzeme joſchè 1. Akoſzimû dál 2. tàk nay vzeme joſchè 2. Akoſzimu dál 3. tàk nay vzeme joſchè 3. On pakò, koterije vzél rubecz, iliti dugovanye E. nay vzeme dvá puti tuliko zérn, kulikoſzimu ti dál. Tó jeſzt: akoſzimu dál 1. tak nay vzeme 2. Akoſzimu dál 2. nay vzeme 4. Akoſzimu dal

3. nay vzeme 6. koterije pak vzél kłyuch, iliti dugovanye I. nay vzeme chetiri puti tuliko zérn, kulikoſzimu ti dál. Tó jeſzt: akoſzimu dál 1. nay vzeme 4. Akoſzimu dál 2. nay vzeme 8. Akoſzimu dal 3. nay vzeme 12. Kada pak vſze ovo, kak zapovedal jeſzi povzemeju; povérniſze vu hiſu, y prebrói, kulikoje zérn na ſztolu oſztalo.

Akoje oſztalo zerno 1. takje znamenye: daje pérva Perſona vzela tubakeru iliti dugovanye A. à druga Perſona rubecz, iliti dugovanye E. Kada pak dvé Perſone pogodis, ochiveſzto je: daje trétja Perſona morala trétje dugovanye I. vuzeti.

Akoſzu oſztale zérne 2. takje pérva Perſona vuzela dugovanye E. à druga A. à trétja I.

Akoſzu oſztale zérne 3. takje perva Perſona vuzela dugovanye A. à druga I. à tretja E.

Akoje oſztalo zérn 5. (Ar 4. nigdar nemogu oſztati) takje pérva Perſona vuzela dugovanye E. à druga I. â tretja A.

Akoje oſztalo zérn 6. takje pérva Perſona vuzela dugovanye I. â druga A. â trétja E.

Ako-

Akoje oſztalo zérn 7. takje pérva Perſona vuzela dugovanye I. â druga E. â tretja A. Kakti tolnachi ova.

Tablicza.

Zernye.	1.	2.	3.	5.	6.	7.
Perſone.	1.2.3	1.2.3	1.2.3	1.2.3	1.2.3	1.2.3
Dugovanya.	A.E.I	E.A.I	A.I.E	E.I.A	I.A.E	I.E.A

Ali kayti mozibiti ove Tablicze nemores vſzigdar z-ſzobum noſziti; záto konchemar zapameti réchi ove.

1. 2. 3. 5. 6. 7.

sAlvE cErtA AnIma, sEmIta vItA quIEs.

Kàk mores zmed dobreh zlochéſzte izebrati?

PRipetiloſzeje negda: da kadabiſze po morju vozilo bilo 15. Kerſchenikov, y 15. Turchinov: zdignuliſzuſze vetri, y ſzlapi tak veliki; daſzu vſzi na ſzkradnye pogibeli bili. Mornar vendar uffalſzeje iz pogibeli iziti: akobiſze vſzaki deveti chlovek vu morje hitil. Vſzi k-tomu jednako privolili jeſzu govorechi: daje bolye nekojem nego vſzem poginuti. Mornar

pa-

pako buduchi múder, takje lyucztvo poredil: daje vſzaki devéti Turchin izhitchen; â nijeden Kerſchenik. Naymrè ovak:

OOOOoaaaa OO o OOO o,O,,OO ooo O o,,OO o.

Vu kojem rédu, veliki o. znamenuje Kerſchenike; â mali *o*. znamenuje Turcze. Ako anda (pochemſſi zleva) vſzakoga deveroga Turchina hítis; oſztanu ſzami Kerſcheniki. I da tó bolye zapametis, navuchiſze réchi ove.

*p*O*p*U*l*E A*m* *v*I*r*g A*m* *m*A*t*E*r* *r*E*g*I*n*A *t*E*n*E*b*A*t*

Vu kojeh: A. znamenuje 1. E. 2. I. 3. O. 4. U. 5. Pokehdob anda vu ove rechi *p*O*p*U*l*E A*m*: pérva zmed vekſſeh lítere je O. â druga U. trétja E. cheterta A. znati moras: daje Mornar pérvich na réd poſztavil 4. Kerſchenike; potlam 5. Turchinov; za ovemi 2. Kerſchenika; â za nyimi 1. Turchina. I tak nadalyè, kaktije zgora poredyeno.

Ovêm nachinôm: akobi koteri Poglavár zmed 20. krivczev hotel vſzakoga ſzedmoga, â vſzeh ſzkùpa poloviczu pogubiti;

ti; takbi moral vekſſe med menyſſe krivcze porediti ovak.

o,oo o,,o o,,,oooo o,,,,ooo.

Kàk mores, buduch na zemlye, turen zmeriti?

REcheno je zgora (a) daſze more zmeriti po ſzenczu. Niſtarmanyè moreſze y prez ſzencza zmeriti ovak: Vzemi jednu paliczu ravnu, y pravò tak viſzoku, kakje od zemlye do oka tvojega. Mores vendar tuliko dugſſu puſztiti, kulikoſze vu zemlyu zabode.

Zatem lezi na herbet, y vûz poplat noge tvoje, jednako paliczu zabodi tak, y tuliko puti bliſe, ali dalye od turna; doklam chez verhunecz palicze izraven gledech videl budes verhúnecz turna. Tèr onda iſztinſzko veruy: da kakjegoder daleko od oka do turna; takje viſzok turen od zemlye do verhúncza; ali akotije drago zmeriti do obloka. Ovêm nachinôm takay zmeriti mores hráſzt, ali kakvogoder drugo drevo.

(a) *Vu Déla Trezjega Navuku Pérvom. VII.*

Kàk mores ſirinu grabe, ali vodé zmeriti?

VZemi jednu paliczu od zemlye do oka viſzoku; â drugu dvá puti menyſſu. I ovu menyſſu zabodi poleg grabe, aliti budi vode; â z-vekſſum odídi tak daleko; da cheſz verhúnecz vekſſe, y menyſſe palicze gledech, videl budes prek grabe. Tèr onda znay: da kakjegoder daleko od velike palicze do male, takje daleko od male palicze prek grabe. Ali onde odkuda meris, mora biti jednaka zemlya; drugach faleti hoches.

Kàk mores poznati, koje leto je Preſztupno?

RAzdeli leto z-4. Akò oſztane 1. takje znamenye: daje pérvo leto po Preſztupnem. Akò oſztanu 2. takje drúgo. Akò oſztanu 3. takje trétje. Akò nikay neoſtane; tak onda mora biti preſztupno. Kakti: akò leto 1758. razdelis z-4. oſztanu 2. znamenye andà je: dà iſzto leto, po Preſztupnem je drúgo. Akò pak leto 1760. razdelis z-4. nikay neoſtane. I zato: iſzto leto je Preſztupno.

Zrok pako Preſztupnoga leta je ovs Ar vſzako leto ima 365. dán, y *ſzkorò* 6. vúr. Kayti andà oveh 6. vur, chèſs 4. léta chini 24. vure, tó jeſzt 1. dan; zato vſzako chetérto leto ima 1. dan viſſe: tó jeſzt vſzega ſzkùpa 366. dán: y zatoſze zove Preſztupno. Rekelſzem pakò: dà vſzako leto ima 365. dán y *ſzkoro* 6. vúr. Ar nekulikò minut falí; naymrè tulikò: dà trí puti od 100. do 100. lét, nedoyde leto Preſztupno; chetérti put, pàk doyde. Odkudà leto 1700. ni bilo Preſztùpno: kakti takay leto 1800. y 1900. nebude Preſztupno: akoſze prem more razdeliti z-4. à 2000. bude Preſztupno.

Kàk jednomu more biti Szobota, à drugomu Nedelya?

A Kobi jeden odiſſel na ſzuncheni izhod, à drugi na zahod, terbiſze pod zemlyum ſzkùp zeſztali. Ar on, koteribi na ſzuncheni izhod odiſſel, vſzakibimu dan kulikò tulikò menyſſi bil. Koteribi pak na ſzuncheni zahod odiſſel vſzakibimu dan bil vekſſi. Ovàk negdà iz Spanyolſzkoga Orſzaga, po morju, jedni odiſ-

slisʒu na ſzuncheni izhod, à drugi na zahod; kadabisʒe pak ſzkùp zesztali bili; oni, koterisʒu odisli na ſzuncheni izhod, reklisʒu daje Szobota. Koterisʒu pak odisli na zahod, reklisʒu daje Nedelya. Ovêm nachinôm: akobisʒeprem dvá jednu vuru narodili, rechibisʒe vendar moglo: dà jeden od drugoga; more biti 1. dan sztareisʒi.

Kàkſzuſze negdà trí Goſzpodari, y trí Szluge chèz vodu vozili?

DOyduchi k-vode, nasslisʒu ladjíczu szamò za dvé Persone szegúrnu. Kade, kadabisʒe povadili bili, nijeden szluga zluczkem Goszpodarom nisʒe hotel voziti. Prepelyalisʒuszе vendar vszi. Povechmi: kakszuszе vozili?

Prepelyalisʒuszе naypervich dvá szluge; zmed kojeh jeden povernulszeje nazad, y prepelyalje tretjega szlugu. Potlam pak vszaki szluga prepelyalje szvojega Goszpodara.

Z-podobnêm nachinôm jeden mús iduchi na szenyem z-vukom, kozum, y z-zelyem, nikakszе ni uffal chesz vodu prei-

preiti. Ar akobi prepelial bil vuka, takbi koza zelye pojela. Akobi pak prepelyal bil zelye; takbi vuk kozu pojel. Kayje anda bil chinechi?

Prepelyalje naypervich kozu, potlam pak vuka. Ali kadaje vuka prepelyal, kozuje nazad odpelyal, y oſztavivſſiju ſzamu na bregu, prepelyalje zelye. Zadnyich pak prepelyalje takay kozu, y takje prez kvara odiſſel.

Od treh Zajczev.

DVá Otczi, y dvá Szini vloviliſzu negdà trí zajcze, y vſzakogaje dopal jeden zajecz. Povech: kàk tó more biti?

Moralje biti Otecz, Szin, y Szina Szín tó jeſzt vnuk. Tèr tak dva Otczi, y dvá ſzini, y vſzakomu jeden zajecz. Odkudà velé diaki.

Tres lepores capiunt: duo Patres, & duo nati.
Accipit & leporem, quilibet inde ſibi.

Kàk mores pogoditi, gdoje kulikò na koczke hitil?

OBerniſze od koczkih, ali iz hiſe izidi, y akoſzu dvé koczke reczi: dà nay-

pervich nay híti obodvé, y jednu nay prebroi zgora, y zdola ; à drúga ſzamò zgora y nayju poſztavi na ſztrán.

Zatem reczi: dà onu koczku, koteruje zgora, y zdola prebroil nay drugoch híti, y kulikomu doyde nay pridà, iliti pribroi k-vſzem pérvem brojem, y nay zmirom oſztavi obodvé koczke. Ti pak doyduchi vu hiſu; akò pogledas, y prebrois kulikoje zgora na obodveh koczkah, y pridas joſchè 7. izideti pravò tulikò, kulikoje on nabroil.

Akoſzu trí koczke; y vſze trí híti; tàk dvé nay zgora, y zdola prebroi ; à trétju ſzamò zgora, y nayju poſztavi na ſztrán.

Zatem reczi: dà iſzte dvé od zgora, y od zdola prebrojene koczke, nay drugoch hiti, y jednu odzgora, y od zdola ; à drugu ſzamò od zgora nay prebroi, y kakti pèrvo, poſztavi na ſztrán.

Zadnyich reczi: dà nay tretju koczku, malo pèrvo od zgora, y od zdola prebrojenu, ſzamu hiti, y od zgora pribroi k-pérvem: dà tàk znal bude: kulikoje vſzega ſzkupa iziſslo? Ti pak doyduchi: vſze trí ſzamò od zgora prebroi. K-kojem akò

pri-

pridas trí puti ſzèdem; pogodis: daje nyemu tulikò iziſslò. Vſze jednêm nachinôm pogodis: akoje 4. ali 5. koczkih. Pazi vendar: kulikoje puti on zgorà y zdola broil. Ar pokelidob dà vſzaka dobra koczka, zdola, y zgora ima 7. píknicz; ti moras tulikò puti 7. pridati, kulikoje puti on zgora, y zdola broil.

Kàk mores pogoditi, gdoje kakvih kartu zapametil, ali doteknul?

AKoſzu 4. Perſone, y vſzaka ſzvoju kartu hoche zapametiti; tàk vſzakomu day 4. karte: zmed kojeh, vſzakiſzi nay zapameti jednu, koju hoçhe. Zatem: vzemi vſzakoga poſzeb karte, y jedne na druge zmechi. Pazi vendar chijeſzi pervich, drugôch, tretich, y zadnyich zmetal. Zatem: obernivſſi licze gore, razmechije redôm vu chetiri kupcze tak, dà nijedna vech ſzkùpa nebude, kakſzu pervo bile. Opitay pak chijaje vu kojem redu? kadà pak odgovor primes, lehkò pogodis, gdoje koju zapametil. Ar vu vſzakom kupczu, vſzake Perſone ni nego jedna Karta. Akoje vech Perſon, tak moras y vech kárt podeliti.

Drú-

Drúgi Nachin.

VZemi 15. kárt, y obernivſſi licze gore, poſztravije vu 3. kupcze, tó jeſzt vu vſzaki kupecz po 5. Zatem opitay: vu kojemje kupczu karta, kojuje zapametil. Kadati pak pové, ondà ti kupcze ſzkùp tàk zmechi: dà povedan kùpecz bude v-ſzredine. I tak chini dò trétjega; à chetérti put mora doyti vu ſzrednyi red ſzrednya. Ali dà drugi neſzpazi: kàm dohagya chetérti put, kakju opazis, mores zmeſſati karte, y potlam ziſzkati, tèr pokazati kakvaje. Ravnòti tak doyde: akobi vu vſzaki réd poſztravil po 9. kárt.

Tretji Nachin.

SZkùp ſzpravi vſze karte, y obernivſſi licze dole, ſzkrovnò pogley kakvaje dolnya. Tèr ondà pochemſſi od zgora, karte razloſnò na kùp izmetay doklam vſze izmeches (Metemtoga pak opomeni drugoga: dà nay pazi na bròy, y nayſzi zapameti kartu kakvu hoche) Vzemſſie vendar potlam nazad ponudi drugoga: daje navadnêm nachinôm, nay zdiſe doklàm hoche. I kadaſze zadovoli, ondà ti y pak izmetay, kakti pervo. Kadà pak onu izmè-

mèches kojaje pervo dolnya bila, ondà muchech bróy, doklàm onu nabrois kojuje on zapametil. Tójeszt: akoje on zapametil dvajszetu, tàk y ti tiliko bróy, y dvajszetumu van hiti. Akobiti pak zmenkalo kárt; takje drugoch poberi, y bróy doklam do one doydes, kojuje on zapametil.

Nekojemsze pak lepsse vidi: ako gdo zpukne kartu, y poszraviju obèr vszeh kárt: ter onda zdise. Ali ovak zpuknyena, vu izmetanyu, doyde pérva za onum, kojaje pervich bila dolnya.

Chetírti Nachin.

POmechi po sztolu odpertò y razluchéno vu trí réde 27. kart. Tó jeszt vu vszaki red po 9. naymrè ovak.

a.	*b.*	*c.*	*d.*	*e.*	*f.*	*g.*	*h.*	*i.*
k.	*l.*	*m.*	*n.*	*o.*	*p.*	*q.*	*r.*	*s.*
t.	*u.*	*v.*	*x.*	*y.*	*z.*	*á.*	*é.*	*&.*

Zatem opitay: vu kojemie rédu karta ona, kojuje zapametil? Akò reche, daje vu pérvem; tak ti pochemssi zleva, od zgora dole jednu za drugum, y vszaku poszeb z-deszknum rukum pobiray, y vu levu

mechi ovak: a. k. t. b. l. u. c. m. v, y tak nadalyè. Akoje vu ſzrednyem redu; tàk pobiray ovàk: k. t. a, l. u. b, m. v. c. Akoje vu trétjem redu; tàk pobiray ovak: t. k. a, u. l. b, v. m. c. I kadaje vſze tàk poberes; drugochje takay po ſztolu pomechi, kakti pervo, y opitay vu kojemje ſzadà rédu. I tak chini do tretjega. Ar trétji put: akoje vu pervom rédu, mora doyti vu ono meſzto, kade zgora vidis c. Akoje vu drugom rédu, tak mora doyti onde, kadeje m. à vu trétjem redu onde kadeje v.

Péti Nachin.

AKò hoches napervi máh pogoditi dvé karte, kojeje drugi zapametil; tak vzemi 30. kart, y pomechi po ſztolu dvé y dvé ſzkupa, tó jeſzt jednu na drugu kakvemgoder hoches redôm, ali prez reda, y reczi: dà zmed vſzeh nay zapameti dvé koje hoche, takve vendar, kojeſzu ſzkùpa. I kadaje zapameti, ondà ti dvé y dvé, kakgoder lesé ſzkùp zmechi y poredije ovak: Pochemſſi zleva poſztavi naypervih dvé, jednu pod drugu. Potlam pak tretju poſztavi zdeſzna à chetertu nisè dolè zleva,

y tak

y tak nadalyè doklam zgora redôm doyde 5. kárt, à zleva 6. naymre ovak:

a. *c.* *e.* *g.* *i.*
b.
d.
f.
h.
k.

Zatem pod c. y pák poſztavi dvé, jednu pod drugu naymrè l. y m. Potlàm pàk jednu na deſznu pod e. à drugu na levo pod m. I tàk nadalyè doklam vſze pomeches ovak:

a.	c.	e.	g.	i.
b.	*l.*	n.	p.	*r.*
d.	*m.*	*t.*	v.	y.
f.	o.	*u.*	*æ.*	ei.
h.	q.	x.	*au.*	*œ.*
k.	s.	z.	eu.	*&.*

Tèr ondà kaſuch réde, ne zleva na deſzno; nego od zgora dole, opitay vukojemſzu rédu one dvé kárte kojeje zapametil? Akò reche: daſzu obodvé vu pervem rédu, tak moraju biti: *a. b.* Akò reche: daſzu vu drugom rédu; tàk moraju biti *l. m.* à vu trétjem redu: *t. u* vu chetértem: *æ. au.* vu pétom pak redu: *œ. &.* Ar iſzte kárte, kojeſzu pervo ſzkùp bile, jeſzi jednu pod drugu vu jeden réd metal.

Akò pak reche: daje jedna vu pervem, à druga vu drúgem rédu; tàk mora biti: c. d.

à vu pérvem, y trétjem rédu: e. f. à vu pérvem, y chetértem: g. h. à vu pérvem, y pétem: i. k.

Akoje vu drúgem, y trétjem redu; takje: n. o; à vu drugem y chetértom: p. q. à vu drúgem, y pétem: r. s.

Akoje vu trétjem, y chetértem rédu, takje: v. x. à vu trétjem, y pétem: y. z.

Akoje vu chetértem, y pétem takje: ei. eu.

Ar takove pervíchſzu bile ſzkupà; drugôch pokò jedna od druge, tak je razluchena; kakſzemti ſzadà povedal. Ovêm nachinôm: akobi prem bilo 100. kárt, vſzigdar mores pogoditi dvé, kojeje drugi zapametil. Szamo pazi dobro na réd.

Séſzti Nachin.

AKo hoches: dà ti drugi dá pravo one karte, koje ti budes proſzil; tak vu jeden kùp vſze ſzpravi, y ſzkrovno pogley, kakvaje zdolyna kaktibi mozibiti bila kralyicza.

Zatem: obernivſſi dole licze, vſze po ſztolu ſzìm, y tàm, razmèchi. Pazi vendar dobro na kraliczu: y proſzi: dati nay dá kraliczu. Onti pak mozibiti da kralya. Ali on nemora gledeti, kaytije dál. Akoti anda da kralya; tàk ti proſzi iztoga kralya. Akoti za kralyem da kavala, tak proſzi iztoga kavala. Ako za kavalom da dechaka; ter neches vech proſziti; tak reczi daſzi ſzam ides izkat dechaka. Ti pak iſchi, y zdigni kraliczu, za koju znati moras. Tèr tak vu

rukah

rukah imal budes vſze one karte, kojeſzi proſzil: akoprem pervo niti ti, niti on ni znál kadeſzú bile.

Kàk mores 10. ali 100. napiſzati prez 0.

REechenoje zgora (*b*) daſze 10. napiſzati more ovak $9\frac{2}{2}$ à 100. ovak $99\frac{1}{1}$ ali: kakgoder drugach ſzamo da vu drobiſſu zgora, y zdola jednak bude broy.

Akobi pak iz 6. hotel napraviti 15. tak 6. napiſſi na paperu, y oberniga nao-pak: dà tak doyde 9. à pervoje bilo 6. tó jeſzt 15. Priproſchaki pak vele: dà iz dveh mogu napraviti 10. kada dve palicze na kris poſztave ovak X.

Ako hoches dati iz treh vuglov jednak bròy izide; tak pervi vugel priday k-drugomu, à drugoga k-tretjemu; à tretjega k-pervomu: y pridàne joſche jeden put priday vſzakoga k-ſzvojemu vuglu na kris Ravnò tak: ako budes povekſſaval jednoga z-drugem; izideti z vſzeh treh vuglov, jednak broy. Kakti ovde:

(*b*) *Vu Dèla Drugoga Navuka Pervem* 11. Pod

Pod Lit. A. 2. y 3. chini 5. à 3. y 4. chini 7. à 4. y 2. chini 6. Akò andà 5. pridas k-4. à 7. k-2. à 6. k-3. izvſzakoga vugla izide 9.

Ravnò tak pod Lit. B. 2. puti 4. je 8. à 4. puti 10. je 40. à 2. puti 10. je 20. Akò andà 8. povekſſas z-10. à 20. z-4. à 40. z-2. iz vſzakoga vugla izide 80.

Ovêm nachinôm takayſſe iz chetirehvuglov mora iziti jednak bròy: kakvegoder broje na vugle poſztavis.

Alije vekſsi poſzel, vech brojév tak porediti: da kakſzegoder pridavali budu, vſzigdar jednak bròy izide. Kakti ovde

Tablicza A.

1	2	3
4	5	6
7	8	9

Tablicza B.

8	1	6
3	5	7
4	9	2

15.

Vu Tablicze B. vidis: dâ ali budes broil od vugla do vugla: ali od zgora dole: ali zleva na dèſzno: vſzigdarti izide 15. Takovó pak chudo biva ovak: Popiſſi naypervich 9. brojév onêm rédôm, kak vidis vu Tablicze A. Zatem: iſzte broje od jednoga vugla do drugoga vſze poberi, y poſztavije vu Tabliczu B. ali ne na vugle, nego vu ſzredinu y tó na kris. Zadnyich takay one kojſzu oſztali, po vugleh pomechi.

Akoſzu chetiri redi brojév; tak kakgoder vu pérve Tablicze od vugla do vugla ſzto-

je, takje ti vu drugu Tabliczu od vugla do vugla poſztavi. Oſztale takay vu prazna meſzta poſztavi ovak:

Tabl. Pérva.

1	2	3	4
5	6	7	8
9	10	11	12
13	14	15	16

Tabl. Drúga.

1	15	14	4
12	6	7	9
8	10	11	5
13	3	2	16

34

Akò hoches dàti izide leto; y jeſzu 3. redi brojév; tak od leta odnemi 12. y oſztanek razdeli z-3. Akoſzu 4. redi, tak odnemi 30. y oſztanek razdeli z-4. Akoje 5. redóv; tak odnemi 60. y oſztanek razdeli z-5. Odkuda akobi hotel: dabiti iz treh redóv iziſslo leto 1758. tak od leta odnemi 12. y oſztanek, to jeſzt 1746. razdeli z-3. doyde 582. Ov anda broy vu pervu Tabliczu moras poſztaviti pérvi, à drugi 383. tretji 384. y tak nadalyè: vu vſzaki poſzlednyi oblok 1. viſſe. Iz pérve pak Tablicze, ako broje, poleg gornyega vuputchenya, preneſzes vu drugu Tabliczu odkudagoder broil budes vſzigdarti izide leto 1758. Kàk vidis ovde.

Tabl. Pérva.

582	583	584
585	586	587
588	589	590

Tabl. Druga.

589	582	587
584	586	588
585	590	583

Akobi pak hotel: dabiti vu pérve Tablicze vſzaki poſzlednyi broy bil z-2. vekſsi; tak ondà od leta odnemi 2. puti 12. tó jeſzt 24. Akobi hotel, dabiti bil z-3. vekſsi; tak odnemi 3. puti 12. Vſzigdar vendar oſztanek razdeli z-3. akoſzu trí redi, kakje zgora recheno. Ovêm nachinôm: akobi hotel leto 1758. tak porediti dabi vu pérve Tablicze jeden od drugoga bròy bil z-4 vekſſi; kaktije 6. 10. 14. 18. tak od 1758. odnemi 4 puti 12. to jeſzt 48. y oſztanek, tó jeſzt 1710. razdeli z-3 da tak doyde 570. Koje ako poſztavis vu pérve Tablicze pervi oblok, à vu drugi 4. viſſe, tó jeſzt 574. y tak nadalye; izideti leto 1758. Kàk vidis ovde.

Tabl. Pérva.

570	574	578
582	586	590
594	598	602

Tabl. Drúga.

598	570	590
578	586	594
582	602	574

Leto 1758.

Takova pak Tablicza zbòg ſzkrovnoſzti ſzvoje zoveſze diachki: *Quadratum Magicum.*

I ova tebe znati, naybude zadoſzta; à koj prigovori, nay bolye napravi.

PRI-

Digitalizirao Google

PRILOSEK.

Od Plache, Interſſev, y Hitczev.

POkehdod dà vnogi ali neznaju, ali akò znadu, mozibiti tulikò vremena nimaju rachunati: kulikò Plache ſzlugam, ali za koſtu; kakti takayſse Intereſſa na dnéve, tyedne, y meſzecze davati, ali prijemati moraju. Záto takovem poſztavil jeſzem Tabliczu, pòleg kojeſze vſzaki lehko ravnati bude mogel, kakvajegoder pogodba, ali Interes. Kakti akofziſze pogodil, na leto davati Rany. 135. niſzi pak ſzluſil, ali na koſte bil, nego ſzamò 2. meſzecza; 3. tyedne, y 5. dan: akoprem 135. Rany. ni vu Tablicze; niſtarmanye: ako pervich pogledas, kuliko doyde na 100. Rany. potlam pak kuliko doyde na 30. Rany. à zadnyich, kulikò doyde na 5. Rany; lehkò najdes, kulikò vſzega ſzkupa doyde na dnéve, tyedne, y meſzecze.

Akoprem pakò 3. novczi (rachunajuch 4. novcze vu jednom groſſu) chiné 2. kraj-

czara; ja vendar, vu vnogeh meſztah, rajſſiſzem poſztavil 3. novcze, nego 2. krajczara. Ar ovak Plache, ali Intereſſa nijeden fenig zviſſega nedohagya, nego vu Tablicze poſztavlyeno vidis. Odkudà: akò gdo na leto ima Plache, ali Intereſſa Rany. 100. takmû na 1. dan doyde 14. krajczaróv, y 3. novczi, y nekulikò zviſſega. Ono pak kayje zviſſega chini menye, nego 1. fenig, to jeſzt: menye negoje trétja ſztran novcza. Ar vſzaki novecz noſzi 3. fenige; à krajczar noſzi 4. Kaytiſze andà menyſſi penez ne nahagya: zato na meſzto onoga, kayje zviſſega, poſztavil jeſzem zvezdiczu. Poſzeb takayſſe poſztavil jeſzem 4. tyedne, à poſzeb 1. meſzecz. Ar akoje 12. meſzecz vu letu, vſzaki meſzecz (zvûn Szechna (je vekſſi od 4. tyednov. Rachunalſzem pakó vu letu 52. tyedna, à 365. dán.

Kayti pak nekoji, vnoſinu penéz brojechi, nebroje penez za penezom; nego na jeden put hitaju po 5. ſeſztícz, ali po 5. deveticz, ali po 5. groſſi, ali po 5. krajczarov. Zato takayſſe poſztavil jeſzem Tabliczu zadoſztà z-probuvanu, y previgyenu, poleg koje (kuliko Híti more chiniti Ranyiskov, ali kulikò Ranyiski more chiniti Híti) ſzegurnò y uffanò prez vſzake dvoyne, penezi davati ali prijemati mores. Pogley andà!

Pla-

Digitalizirao Google

Placha, ali Interes.

Rany. 1.

Akò Plache, ali Intereſſa na leto ide Rany. 1. tàk doyde „

	Ra.	Kr.	No
„ Na 1. dan.	—	—	*
2. dni.	—	—	*
3. dni.	—	—	*
4. dni.	—	—	*
5. dan.	—	—	1*
6. dan.	—	—	1*
„ 1. tyeden.	—	1	*
2. tyedna.	—	—	3*
3. tyedne.	—	1	3*
4. tyedne.	—	3	2*
„ 1. meſzecz.	—	5	—
2. meſzecz.	—	10	—
3. meſzecz.	—	15	—
4. meſzecz.	—	20	—
5. meſzecz.	—	25	—
6. meſzecz.	—	30	—
7. meſzecz.	—	35	—
8. meſzecz.	—	40	—
9. meſzecz.	—	45	—
10. meſzecz.	—	50	—
11. meſzecz.	—	55	—

Rany. 2.

Akò Plache, ali Intereſſa na leto ide Rany 2. tàk doyde „

	Ra.	Kr.	No
„ Na 1. dan.	—	—	*
2. dni.	—	—	*
3. dni.	—	—	1*
4. dni.	—	1	*
5. dan.	—	—	2*
6. dan.	—	1	1*
„ 1. tyeden.	—	—	3*
2. tyedna.	—	3	2*
3. tyedne.	—	6	1*
4. tyedne.	—	9	*
„ 1. meſzecz.	—	10	—
2. meſzecz.	—	20	—
3. meſzecz.	—	30	—
4. meſzecz.	—	40	—
5. meſzecz	—	50	—
6. meſzecz	1	—	—
7. meſzecz	1	10	—
8. meſzecz	1	20	—
9. meſzecz	1	30	—
10. meſzecz	1	40	—
11. meſzecz	1	50	—

Digitalizirao Google

Placha, ali Interes.

Rany 3.

Akò plache, ali Interessa na leto ide Rany. 3. tàk doyde „

	Ra.	Kr	No
„ Na 1. dan	—	—	*
2. dní.	—	—	1*
3. dní.	—	1	*
4. dni.	—	1	1*
5. dán.	—	—	3*
6. dán.	—	2	1*
„ 1. tyeden.	—	1	3*
2. tyedna.	—	6	1*
3. tyedne.	—	8	3*
4. tyedne.	—	13	1*
„ 1. meszecz.	—	15	—
2. meszecz.	—	30	—
3. meszecz.	—	45	—
4. meszecz.	1	—	—
5. meszecz.	1	15	—
6. meszecz.	1	30	—
7. meszecz.	1	45	—
8. meszecz	2	—	—
9. meszecz.	2	15	—
10. meszecz.	2	30	
11. meszecz.	2	45	

Rany. 4.

Akò Plache, ali Interessa na leto ide Rany. 4. tàk doyde „

	Ra.	Kr.	No
„ Na 1. dan.	—	—	*
2. dnì.	—	1	*
3. dni.	—	1	1*
4. dni.	—	1	2*
5. dán.	—	1	3*
6. dán.	—	3	1*
„ 1. tyeden.	—	3	2*
2. tyedna.	—	9	*
3. tyedne.	—	13	1*
4. tyedne.	—	16	3*
„ 1 meszecz.	—	20	—
2. meszecz.	—	40	—
3. meszecz.	1	—	—
4. meszecz.	1	20	—
5. meszecz.	1	40	—
6. meszecz.	2	—	—
7. meszecz.	2	20	—
8. meszecz.	2	40	—
9. meszecz.	3	—	—
10. meszecz.	3	20	—
11. meszecz.	3	40	—

Pla-

Digitalizirao Google

Placba, ali Interes.

Rany. 5.

Akò Plache, ali Intereſſa na leto ide Rany. 5. tàk doyde „

	Ra.	Kr.	No
„ Na 1. dan.	---	---	1*
2. dni.	---	---	2*
3. dni.	---	---	3*
4. dni.	---	1	3*
5. dán.	---	4	*
6. dán.	---	4	1*
„ 1. tyeden.	---	5	1*
2. tyedna.	---	10	2*
3. tyedne.	---	15	3*
4. tyedne.	---	23	*
„ 1. meſzecz.	---	25	---
2. meſzecz.	---	50	---
3. meſzecz.	1	15	---
4. meſzecz.	1	40	---
5. meſzecz.	2	5	---
6. meſzecz.	2	30	---
7. meſzecz.	2	55	---
8. meſzecz.	3	20	---
9. meſzecz.	3	45	---
10. meſzecz.	4	10	---
11. meſzecz.	4	35	---

Rany. 6.

Akò Plache, ali Intereſſa na leto ide Rany. 6. tàk doyde „

	Ra.	Kr.	No
„ Na 1. dan.	---	---	1*
2. dni.	---	1	1*
3. dni.	---	2	1*
4. dni.	---	3	1*
5. dan.	---	4	1*
6. dán.	---	5	1*
„ 1. tyeden.	---	6	1*
2. tyedna.	---	13	1*
3. tyedne.	---	20	1*
4. tyedne.	---	26	2*
„ 1. meſzecz.	---	30	---
2. meſzecz.	1	---	---
3. meſzecz.	1	30	---
4. meſzecz.	2	---	---
5. meſzecz.	2	30	---
6. meſzecz.	3	---	---
7. meſzecz.	3	30	---
8. meſzecz.	4	---	---
9. meſzecz.	4	30	---
10. meſzecz.	5	---	
11. meſzecz.	5	30	

Pla-

Digitalizirao Google

Placha, ali Interes.

Rany. 7.

Akò Plache, ali Interessa na leto ide Rany, 7. tàk doyde „

	Ra.	Kr	No
„ Na 1. dan.	---	1	*
2. dni.	---	---	3*
3. dni.	---	1	3*
4. dni.	---	3	2*
5. dán.	---	5	1*
6. dan.	---	6	1*
„ 1. tyeden.	---	8	*
2. tyedna.	---	16	*
3. tyedne.	---	24	*
4. tyedne.	---	30	3*
„ 1. meſzecz.	---	35	---
2. meſzecz.	1	10	---
3. meſzecz.	1	45	---
4. meſzecz.	2	20	---
5. meſzecz.	2	55	---
6. meſzecz.	3	30	---
7. meſzecz.	4	5	---
8. meſzecz.	4	40	---
9. meſzecz.	5	15	---
10. meſzecz.	5	50	---
11. meſzecz.	6	25	---

Rany. 8.

Akò Plache, ali Interessa na leto ide Rany, 8. tàk doyde „

	Ra.	Kr.	No
„ Na 1. dan.	---	1	*
2. dni.	---	1	2*
3. dni.	---	3	1*
4. dni.	---	3	3*
5. dan.	---	5	2*
6. dan.	---	7	1*
„ 1. tyeden.	---	9	*
2. tyedna.	---	16	3*
3. tyedne.	---	26	2*
4. tyedne.	---	36	1*
„ 1. meſzecz.	---	40	---
2. meſzecz.	1	20	---
3. meſzecz.	2	---	---
4. meſzecz.	2	40	---
5. meſzecz.	3	20	---
6. meſzecz.	4	---	---
7. meſzecz.	4	40	---
8. meſzecz.	5	20	---
9. meſzecz.	6	---	---
10. meſzecz.	6	40	---
11. meſzecz.	7	20	---

Pla-

Digitalizirao Google

Placha, ali Interes.

Rany. 9.

Akò Plache, ali Intereſſa na leto ide Rany. 9. tàk doyde „

	Ra.	Kr	No
„ Na 1. dan.	---	1	*
2. dni.	---	2	1*
3. dni.	---	2	3*
4. dni.	---	5	1*
5. dan.	---	5	3*
6. dán.	---	8	1*
„ 1. tyeden.	---	8	3*
2. tyedna.	---	20	1*
3. tyedne.	---	31	*
4. tyedne.	---	40	2*
„ 1. meſzecz.	---	45	---
2. meſzecz.	1	30	---
3. meſzecz.	2	15	---
4. meſzecz.	3	---	---
5. meſzecz.	3	45	---
6. meſzecz.	4	30	---
7. meſzecz.	5	15	---
8. meſzecz.	6	---	---
9. meſzecz.	6	45	---
10 meſzecz.	7	30	---
11. meſzecz.	8	15	---

Rany. 10.

Akò Plache, ali Intereſſa na leto ide Rany 10. tàk doyde „

	Ra.	Kr	No.
„ Na 1. dan.	---	---	2*
2. dni.	---	1	3*
3. dni.	---	4	1*
4. dni.	---	5	2*
5. dan.	---	8	*
6. dan.	---	9	1*
„ 1. tyeden.	---	10	2*
2. tyedna.	---	23	*
3. tyedne.	---	33	2*
4. tyedne.	---	46	*
„ 1. meſzecz.	---	50	---
2. meſzecz.	1	40	---
3. meſzecz.	2	30	---
4. meſzecz.	3	20	---
5. meſzecz.	4	10	---
6 meſzecz.	5	---	---
7. meſzecz.	5	50	---
8. meſzecz'	6	40	---
9. meſzecz.	7	30	---
10. meſzecz.	8	20	---
11. meſzecz.	9	10	---

Digitalizirao Google

Placha, ali Interes.

Rany. 20.

Akò Plache, ali Interessa na leto ide Rany, 20. tàk doyde „

	Ra.	Kr.	No
„ Na 1. dan.	- -	1	3*
2. dni.	---	5	2*
3. dni.	--	9	1*
4. dni.	---	13	*
5. dán.	---	14	3*
6. dán.	--	18	2*
„ 1. tyeden.	---	23	*
2. tyedna.	--	46	*
3. tyedne.	1	9	*
4. tyedne.	1	30	3*
„ 1. meszecz.	1	40	---
2. meszecz.	3	20	---
3. meszecz.	5	---	---
4. meszecz.	6	40	---
5. meszecz.	8	20	---
6. meszecz.	10	---	—
7. meszecz.	11	40	—
8 meszecz.	13	20	—
9 meszecz.	15	---	—
10. meszecz.	16	40	—
11. meszecz.	18	20	—

Rany. 30.

Akò Plache, ali Interessa na leto ide Rany. 30. tàk doyde „

	Ra.	Kr	No.
„ Na 1. dan.	—	4	1*
2. dni.	—	9	1*
3. dni.	—	14	1*
4. dni.	—	18	2*
5. dán.	—	23	2*
6. dán.	—	28	2*
„ 1. tyeden	—	33	2*
2. tyedna.	1	9	*
3. tyedne.	1	43	1*
4. tyedne.	2	16	3*
„ 1. meszecz.	2	30	—
2. meszecz.	5	—	—
3. meszecz.	7	30	—
4. meszecz.	10	—	—
5. meszecz.	12	30	—
6. meszecz.	15	—	—
7. meszecz.	17	30	—
8. meszecz.	20	—	—
9. meszecz.	22	30	—
10. meszecz.	25	—	—
11. meszecz.	27	30	—

Pla-

Digitalizirao Google

Placha, ali Interes.

Rany. 40.

Akò Plache, ali Interessa na leto ide Rany. 40. tàk doyde „

	Ra.	Kr.	No
„ Na 1. dan.	---	5	2*
2. dni.	---	13	*
3. dni.	---	18	2*
4. dni.	---	24	3*
5. dán.	---	32	1*
6. dán.	---	37	3*
„ 1. tyeden.	---	46	*
2. tyedna.	1	30	3*
3. tyedne.	2	16	3*
4. tyedne.	3	3	2*
„ 1. meszecz.	3	20	---
2. meszecz.	6	40	---
3. meszecz.	10	---	---
4. meszecz.	13	20	---
5. meszecz.	16	40	---
6. meszecz.	20	---	---
7. meszecz.	23	20	---
8. meszecz.	26	40	---
9. meszecz.	30	---	---
10. meszecz.	33	20	---
11. meszecz.	36	40	---

Rany. 50.

Akò Plache, ali Interessa na leto ide Rany 50. tàk doyde „

	Ra.	Kr.	No
„ Na 1. dan.	—	8	*
2. dni.	—	14	3*
3. dni.	—	23	2*
4. dni.	—	32	1*
5. dan.	—	41	*
6. dan.	—	47	3*
„ 1. tyeden.	—	56	2*
2. tyedna.	1	53	3*
3. tyedne.	2	53	*
4. tyedne.	3	50	1*
„ 1. meszecz.	4	10	—
2. meszecz.	8	20	—
3. meszecz.	12	30	—
4. meszecz.	16	40	—
5. meszecz.	20	50	—
6. meszecz.	25	—	—
7. meszecz.	29	10	—
8. meszecz.	33	20	—
9. meszecz.	37	30	—
10. meszecz.	41	40	—
11. meszecz.	45	50	—

Digitalizirao Google

Placha, ali Interes.

Rany. 60.

Akò Plache, ali Interessa na leto ide Rany. 60. tàk doyde „

	Ra.	Kr.	No
„ Na 1. dan.	—	9	1*
2. dni.	—	18	2*
3. dni.	—	28	2*
4. dni.	—	37	3*
5. dan.	—	49	*
6. dan.	—	59	*
„ 1. tyeden.	1	9	*
2. tyedna.	2	16	3*
3. tyedne.	3	26	2*
4. tyedne.	4	36	1*
„ 1. meszecz.	5	—	—
2. meszecz	10	—	—
3. meszecz.	15	—	—
4. meszecz.	20	—	—
5. meszecz.	25	—	—
6. meszecz.	30	—	—
7. meszecz.	35	—	—
8. meszecz.	40	—	—
9. meszecz.	45	—	—
10. meszecz.	50	—	—
11. meszecz.	55	—	—

Rany. 70.

Akò Placha, ali Interessa na leto ide Rany. 70. tàk doyde „

	Ra.	Kr.	No
„ Na 1. dan.	—	10	2*
2. dni.	—	23	*
3. dni.	—	33	2*
4. dni.	—	46	*
5. dan.	—	56	2*
6. dan.	1	7	3*
„ 1. tyeden.	1	20	1*
2. tyedna.	2	40	2*
3. tyedne.	4	—	3*
4. tyedne.	5	23	*
„ 1. meszecz.	5	50	—
2. meszecz.	11	40	—
3. meszecz.	17	30	—
4. meszecz.	23	20	—
5. meszecz.	29	10	—
6. meszecz.	35	—	—
7. meszecz.	40	50	—
8. meszecz.	46	40	—
9. meszecz.	52	30	—
10. meszecz.	58	20	—
11. meszecz.	64	10	—

Digitalizirao Google

Placha, ali Interes.

Rany. 80.

Akò Plache, ali Interessa na leto ide Rany, 80. tàk doyde „

	Ra.	Kr.	No
„ Na 1. dan.	---	13	*
2. dni.	---	24	3*
3. dni.	---	37	3*
4. dni.	---	51	2*
5. dán.	1	5	1*
6. dán.	---	18	1*
„ 1. tyeden.	1	30	3*
2. tyedna.	3	3	2*
3. tyedne.	4	36	1*
4. tyedne.	6	9	*
„ 1. meſzecz.	6	40	---
2. meſzecz.	13	20	---
3. meſzecz.	20	---	---
4. meſzecz.	26	40	---
5. meſzecz.	33	20	---
6. meſzecz.	40	---	—
7. meſzecz.	46	40	—
8. meſzecz.	53	20	—
9. meſzecz.	60	---	—
10. meſzecz.	66	40	—
11. meſzecz.	73	20	—

Rany. 90.

Akò Plache, ali Interessa na leto ide Rany. 90. tàk doyde „

	Ra.	Kr	No
„ Na 1. dan.	—	14	1*
2. dni.	—	28	2*
3. dni.	—	42	3*
4. dni.	—	59	1*
5. dán.	1	13	1*
6. dán.	1	28	1*
„ 1. tyeden.	1	43	1*
2. tyedna.	2	26	2*
3. tyedne.	5	10	2*
4. tyedne.	6	53	3*
„ 1. meſzecz.	7	30	—
2. meſzecz.	15	—	—
3. meſzecz.	22	30	—
4. meſzecz.	30	—	—
5. meſzecz.	37	30	—
6. meſzecz.	45	—	—
7. meſzecz.	52	30	—
8. meſzecz.	60	—	—
9. meſzecz.	67	30	—
10. meſzecz.	75	—	—
11. meſzecz.	82	30	—

Digitalizirao Google

Placha, ali Interes.

Rany. 100.

Akò Plache, ali Interessa na leto ide Rany. 100. tàk doyde „

	Ra.	Kr	No
„ Na 1. dan.	---	14	3*
2. dni.	--	32	1*
3. dni.	---	47	3*
4. dni.	1	5	1*
5. dan.	1	22	*
6. dán.	1	37	2*
„ 1. tyeden.	1	53	3*
2. tyedna.	3	50	1*
3. tyedne.	5	46	*
4. tyedne.	7	40	2*
„ 1. meſzecz.	8	20	---
2. meſzecz.	16	40	---
3. meſzecz.	25	---	---
4. meſzecz.	33	20	---
5. meſzecz.	41	40	---
6. meſzecz.	50	---	---
7. meſzecz.	58	20	---
8 meſzecz.	66	40	---
9. meſzecz.	75	---	---
10 meſzecz.	83	20	---
11. meſzecz.	91	40	---

Rany. 200.

Akò Plache, ali Interessa na leto ide Rany 200. tàk doyde „

	Ran.	Kr	No
„ Na 1. dan.	---	32	1*
2. dni.	1	5	1*
3. dni.	1	37	2*
4. dni.	2	10	2*
5. dan.	2	42	3*
6. dan.	3	15	3*
„ 1. tyeden.	3	50	1*
2. tyedna.	7	40	2*
3. tyedne.	11	30	3*
4. tyedne.	15	23	*
„ 1. meſzec.	16	40	---
2. meſzecz.	33	20	---
3. meſzecz.	50	---	---
4. meſzecz.	66	40	---
5. meſzecz.	83	20	---
6. meſzecz.	100	---	---
7. meſzecz.	116	40	---
8. meſzecz	133	20	---
9. meſzecz.	150	---	---
10. meſzec.	166	40	---
11. meſzec.	183	20	---

Digitalizirao Google

Placha, ali Interes.

Rany. 300.

Akò Plache, ali Intereſſa na leto ide Rany. 300. tàk doyde „

	Ran.	Kr.	No
„Na 1. dan.		47	3*
2. dni.	1	37	2*
3. dni.	2	27	1*
4. dni.	3	15	3*
5. dan.	4	5	2*
6. dan.	4	55	1*
„1. tyeden.	5	46	*
2. tyedna.	11	30	3*
3. tyedne.	15	16	3*
4. tyedne.	23	3	2*
„1. meſzec.	25	—	—
2. meſzecz.	50	—	—
3. meſzecz.	75	—	—
4. meſzecz.	100	—	—
5. meſzecz.	125	—	—
6. meſzecz.	150	—	—
7. meſzecz.	175	—	—
8. meſzecz.	200	—	—
9. meſzecz.	225	—	—
10. meſzec.	250	—	—
11. meſzec.	275	—	—

Rany. 400.

Akò Plache, ali Intereſſa na leto ide Rany 400. tàk doyde „

	Ran.	Kr.	No
„Na 1. dan.	1	5	1*
2. dni.	2	10	2*
3. dni.	3	15	3*
4. dni.	4	23	*
5. dan.	5	28	1*
6. dan.	6	33	2*
„1. tyeden.	7	40	2*
2. tyedna.	15	23	*
3. tyedne.	23	3	2*
4. tyedne.	30	46	*
„1. meſzec.	33	20	—
2. meſzecz.	66	40	—
3. meſzecz.	100	—	—
4. meſzecz.	133	20	—
5. meſzecz.	166	40	—
6. meſzecz.	200	—	—
7. meſzecz.	233	20	—
8. meſzecz.	266	40	—
9. meſzecz.	300	—	—
10. meſzec.	333	20	—
11. meſzec.	366	40	—

Plan

Placha, ali Interes.

Rany. 500.

Akò Plache, ali Interessa na leto ide Rany, 500. tàk doyde „

	Ran.	Kr	No
„Na 1.dan.	1	22	*
2. dni.	2	42	3*
3. dni.	4	5	2*
4. dni.	5	28	1*
5. dán.	6	50	1*
6. dan.	8	13	*
„1.tyeden.	9	36	1*
2. tyedna.	19	13	1*
3. tyedne.	28	49	2*
4. tyedne.	38	26	2*
„1.meſzec.	41	40	—
2.meſzecz.	83	20	—
3.meſzecz.	125	—	—
4.meſzecz.	166	40	—
5.meſzecz.	208	20	—
6.meſzecz.	250	—	—
7. meſzecz.	291	40	—
8.meſzecz.	333	20	—
9.meſzecz.	375	—	—
10 meſzec.	416	40	—
11.meſzec.	458	20	—

Rany. 600.

Akò Plache, ali Interessa na leto ide Rany, 600. tàk doyde „

	Ran.	Kr.	No
„Na 1.dan.	1	37	2*
2. dni.	3	15	3*
3. dni.	4	55	1*
4. dni.	6	33	2*
5. dan.	8	13	*
6. dan.	9	51	1*
„1.tyeden.	11	30	3*
2. tyedna.	23	3	2*
3. tyedne.	34	36	1*
4. tyedne.	46	9	*
„1.meſzec.	50	—	—
2. meſzecz.	100	—	—
3.meſzecz.	150	—	—
4.meſzecz.	200	—	—
5.meſzecz.	250	—	—
6.meſzecz.	300	—	—
7. meſzecz.	350	—	—
8.meſzecz.	400	—	—
9.meſzecz.	450	—	—
10.meſzec.	500	—	—
11. meſzec.	550	—	—

Pla-

Digitalizirao Google

Placha, ali Interes.

Rany. 700.

Akò Plache, ali Intereſſa na leto ide Rany. 700. tàk doyde „

	Ran.	Kr.	No
„Na 1. dan.	1	55	*
2. dni.	2	50	*
3. dni.	5	45	*
4. dni.	7	38	3*
5. dán.	9	33	3*
6. dán.	11	28	3*
„1. tyeden.	13	26	2*
2. tyedna.	26	53	3*
3. tyedne.	40	23	*
4. tyedne.	53	50	1*
„1. meſzec.	58	20	---
2. meſzecz.	116	40	---
3. meſzecz.	175	---	---
4. meſzecz.	233	20	---
5. meſzecz.	291	40	---
6. meſzecz.	350	---	---
7. meſzecz.	408	20	---
8. meſzecz.	466	40	---
9. meſzecz.	525	---	---
10. meſzec.	583	20	---
11. meſzec.	641	40	---

Rany. 800.

Akò Plache, ali Intereſſa na leto ide Rany. 800. tàk doyde „

	Ran.	Kr.	No
„Na 1. dan.	2	10	2*
2. dni.	4	23	*
3. dni.	6	33	2*
4. dni.	8	46	*
5. dan.	10	56	2*
6. dán.	13	9	*
„1. tyeden.	15	23	*
2. tyedna.	30	46	*
3. tyedne.	46	9	*
4. tyedne.	61	30	3*
„1. meſzec.	66	40	---
2. meſzecz.	133	20	---
3. meſzecz.	200	---	---
4. meſzecz.	266	40	---
5. meſzecz.	333	20	---
6. meſzecz.	400	---	---
7. meſzecz.	466	40	---
8. meſzecz.	533	20	---
9. meſzecz.	600	---	---
10. meſzec.	666	40	
11. meſzec.	733	20	

Plac

Digitalizirao Google

Placha, ali Interes.

Rany 900.

Akò plache, ali Intereſſa na leto ide Rany. 900. tàk doyde „

	Ran.	Kr	No.
„Na 1.dan.	2	27	1*
2. dní.	4	55	1*
3. dní.	7	23	1*
4. dni.	9	51	1*
5. dán.	12	18	2*
6. dán.	14	46	2*
„1.tyeden.	17	16	3*
2. tyedna.	34	36	1*
3. tyedne.	51	53	3*
4. tyedne.	69	13	1*
„1.meſzec.	75	—	—
2. meſzecz.	150	—	—
3. meſzecz.	225	—	—
4. meſzecz.	300	—	—
5. meſzecz.	375	—	—
6. meſzecz.	450	—	—
7. meſzecz.	525	—	—
8. meſzecz.	600	—	—
9. meſzecz.	675	—	—
10. meſzec.	750	—	—
11. meſzec.	825	—	—

Rany. 1000.

Akò Plache, ali Intereſſa na leto ide Rany. 1000. tàk doyde „

	Ran.	Kr.	No
„Na 1.dan.	2	42	3*
2. dnì.	5	28	1*
3. dni.	8	13	*
4 dni.	10	56	2*
5. dán.	13	41	1*
6. dán.	16	24	3*
„1.tyeden.	19	13	1*
2. tyedna.	38	26	2*
3. tyedne.	57	40	2*
4. tyedne.	76	53	3*
„ 1.meſzec.	83	20	—
2. meſzecz.	166	40	—
3.meſzecz.	250	—	—
4.meſzecz.	333	20	—
5.meſzecz.	416	40	—
6.meſzecz.	500	—	—
7.meſzecz.	583	20	—
8.meſzecz.	666	40	—
9.meſzecz.	750	—	—
10.meſzec.	833	20	—
11.meſzec.	916	40	—

Na

Digitalizirao Google

Na Glavno Interes.

GLAVNO	Interes. po 5. na 100.		GLAVNO	Interes. po 5. na 100.	
Rany.	*Ran.*	*Kraj.*	*Rany.*	*Rany.*	*Kraj.*
1.chini.	—	3	600	30	—
2	—	6	700	35	—
3	—	9	800	40	—
4	—	12	900	45	—
5	—	15	1000	50	—
6	—	18	2000	100	—
7	—	21	3000	150	—
8	—	24	4000	200	—
9	—	27	5000	250	—
10	—	30	6000	300	—
20	1	—	7000	350	—
30	1	30	8000	400	—
40	2	—	9000	450	—
50	2	30	10000	500	—
60	3	—	20000	1000	—
70	3	30	30000	1500	—
80	4	—	40000	2000	—
90	4	30	50000	2500	—
100	5	—	60000	3000	—
200	10	—	70000	3500	—
300	15	—	80000	4000	—
400	20	—	90000	4500	—
500	25	—	100000	5000	—

Digitalizirao Google

GLAVNO	Interes, po 6. na 100		
Rany.	*Ra.*	*Kr.*	*Gy.*
1. chini.	—	3	1
2 —	—	6	2
3 —	—	9	3
4 —	—	12	4
5 —	—	18	—
6 —	—	21	1
7 —	—	24	2
8 —	—	27	3
9 —	—	30	4
10 —	—	36	—
20 —	1	12	—
30 —	1	48	—
40 —	2	24	—
50 —	3	—	—
60 —	3	36	—
70 —	4	12	—
80 —	4	48	—
90 —	5	24	—
100 —	6	—	—
200 —	12	—	—
300 —	18	—	—
400 —	24	—	—
500 —	30	—	—

GLAVNO	Interes po 6. na 100.		
Rany.	*Rany.*	*Kr.*	*Gyu.*
600	36	—	—
700	42	—	—
800	48	—	—
900	54	—	—
1000	60	—	—
2000	120	—	—
3000	180	—	—
4000	240	—	—
5000	300	—	—
6000	360	—	—
7000	420	—	—
8000	480	—	—
9000	540	—	—
10000	600	—	—
20000	1200	—	—
30000	1800	—	—
40000	2400	—	—
50000	3000	—	—
60000	3600	—	—
70000	4200	—	—
80000	4800	—	—
90000	400	—	—
100000	5000	—	—

Digitalizirao Google

Híti po 5. Seſzticz.

Akoje vſzaka Hít po 5. Seſzticz, tak „

„ Tulikò Híti.	Tulikò chini. Rany.	Kraj.
1	1	25
2	2	50
3	4	15
4	5	40
5	7	5
6	8	30
7	9	55
8	11	20
9	12	45
10	14	10
11	15	35
12	17	—
13	18	25
14	19	50
15	21	15
16	22	40
17	24	5
18	25	30
19	26	55
20	28	20

Hiti	Rany.	Kraj.
21	29	45
22	31	10
23	32	35
24	34	—
25	35	25
26	36	50
27	38	15
28	39	40
29	41	5
30	42	30
31	43	55
32	45	20
33	46	45
34	48	10
35	49	35
36	51	—
37	52	25
38	53	50
39	55	15
40	56	40
41	58	5
42	59	30
43	60	55
44	62	20
45	63	45

Digitalizirao Google

Hiti po 5. Seſztícz.

Hiti.	Rany.	Kraj.	Hiti.	Rany.	Kraj.
46	65	10	71	100	35
47	66	35	72	102	—
48	68	—	73	103	25
49	69	25	74	104	50
50	70	50	75	106	15
51	72	15	76	107	40
52	73	40	77	109	5
53	75	5	78	110	30
54	76	30	79	111	55
55	77	55	80	113	20
56	79	20	81	114	45
57	80	45	82	116	10
58	82	10	83	117	35
59	83	35	84	119	—
60	85	—	85	120	25
61	86	25	86	121	50
62	87	50	87	123	15
63	89	15	88	124	40
64	90	40	89	126	5
65	92	5	90	127	30
66	93	30	91	128	55
67	94	55	92	130	20
68	96	20	93	131	45
69	97	45	94	133	10
70	99	10	95	134	35

Hiti po 5. Seſzticz.

Hiti	*Rany.*	*Kra.*
96	136	—
97	137	25
98	138	50
99	140	15
100	141	40
200	283	20
300	425	—
400	566	40
500	708	20
600	850	—
700	991	40
800	1133	20
900	1275	—
1000	1416	40
2000	2833	20
3000	4250	—
4000	5666	40
5000	7083	20
6000	8500	—
7000	9916	40
8000	11333	20
9000	12750	—
10000	14166	40

Akoje vſzaka Hit po 5. Seſzticz, tak „

„Tulikò

Rany.	Tulikò chini. *Hit.*	*Seſz.*	*Kraj*
1	—	3	9
2	1	2	1
3	2	—	10
4	2	4	2
5	3	2	11
6	4	1	3
7	4	4	12
8	5	3	4
9	6	1	13
10	7	—	5
11	7	3	14
12	8	2	6
13	9	—	15
14	9	4	7
15	10	2	16
16	11	1	8
17	12	—	—
18	12	3	9
19	12	2	1
20	14	—	10

Digitalizirao Google

Hiti po 5. Seſztícz.

Ran.	Hit	Seſzt.	Kraj.	Rany.	Hiti.	Seſzt.	Kraj.
21	14	4	2	46	32	2	6
22	15	2	11	47	33	—	15
23	16	1	3	48	33	4	7
24	18	4	12	49	34	2	16
25	17	3	4	50	35	1	8
26	18	1	13	51	36	—	—
27	19	—	5	52	36	3	9
28	19	3	14	53	37	2	1
29	20	2	6	54	38	—	10
30	21	—	15	55	38	4	2
31	21	4	7	56	39	2	11
32	22	2	16	57	40	1	3
33	23	1	8	58	40	4	12
34	24	—	—	59	41	3	4
35	24	3	9	60	42	1	13
36	25	2	1	61	43	—	5
37	26	—	10	62	43	3	14
38	26	4	2	63	44	2	6
39	27	2	11	64	45	—	15
40	28	1	3	65	45	4	7
41	28	4	12	66	46	2	16
42	29	3	4	67	47	1	8
43	30	1	13	68	48	—	—
44	31	—	5	69	48	3	9
45	31	3	14	70	49	2	1

Digitalizirao Google

Hïti po 5. Seſztícz.

Rany.	Hiti.	Seſzt.	Kraj.
71	50	—	10
72	50	4	2
73	51	2	11
74	52	1	3
75	52	4	12
76	53	3	4
77	54	1	13
78	55	—	5
79	55	3	14
80	56	2	6
81	57	—	15
82	57	4	7
83	58	2	16
84	59	1	8
85	60	—	—
86	60	3	9
87	61	2	1
88	62	—	10
89	62	4	2
90	63	2	11
91	64	1	3
92	64	4	12
93	65	3	4
94	66	1	3
95	67	—	5
96	67	3	14
97	68	2	6
98	69	—	15
99	69	4	7
100	70	2	16
200	141	—	15
300	211	3	14
400	282	1	13
500	352	4	12
600	423	2	11
700	494	—	10
800	564	3	9
900	635	1	8
1000	705	4	7
2000	1411	3	14
3000	2117	3	4
4000	2823	2	11
5000	3529	2	1
6000	4235	1	8
7000	4941	—	15
8000	5647	—	5
9000	6352	4	12
10000	7058	4	2

Hiti

Hiti po 5. Deveticz.

Akoje vszaka Hít po 5. Deveticz, tàk „

„ Tulikò

Hiti.	Tulikò chini. *Rany.*	*Kraj.*
1	—	35
2	1	10
3	1	45
4	2	20
5	2	55
6	3	30
7	4	5
8	4	40
9	5	15
10	5	50
11	6	25
12	7	—
13	7	35
14	8	10
15	8	45
16	9	20
17	9	55
18	10	30
19	11	5
20	11	40

Hiti.	*Rany.*	*Kraj.*
21	12	15
22	12	50
23	13	25
24	14	—
25	14	35
26	15	10
27	15	45
28	16	20
29	16	55
30	17	30
31	18	5
32	18	40
33	19	15
34	19	50
35	20	25
36	21	—
37	21	35
38	22	10
39	22	45
40	23	20
41	23	55
42	24	30
43	25	5
44	25	40
45	26	15

Hiti

Digitalizirao Google

Hiti po 5. Devetícz.

Hiti.	*Rany.*	*Kraj.*	*Hiti.*	*Rany.*	*Kraj.*
46	26	50	71	41	25
47	27	25	72	42	—
48	28	—	73	42	35
49	28	35	74	43	10
50	29	10	75	43	45
51	29	45	76	44	20
52	30	20	77	44	55
53	30	55	78	45	30
54	31	30	79	46	5
55	32	5	80	46	40
56	32	40	81	47	15
57	33	15	82	47	50
58	33	50	83	48	25
59	34	25	84	49	—
60	35	—	85	49	35
61	35	35	86	50	10
62	36	10	87	50	45
63	36	45	88	51	20
64	37	20	89	51	55
65	37	55	90	52	30
66	38	30	91	53	5
67	39	5	92	53	40
68	39	40	93	54	15
69	40	15	94	54	50
70	40	50	95	55	25

Hiti po 5. Deveticz.

Hiti.	Rany.	Kra.
96	56	—
97	56	35
98	57	10
99	57	45
100	58	20
200	116	40
300	175	—
400	233	20
500	291	40
600	350	—
700	408	20
800	466	40
900	525	—
1000	583	20
2000	1166	40
3000	1750	—
4000	2333	20
5000	2916	40
6000	3500	—
7000	4083	20
8000	4666	40
9000	5250	—
10000	5833	20

Akoje vſzaka Hit po 5. Deveticz, tak „ Tulikò chini.

„ Tulikò

Rany.	Hit.	Dev.	Kra
1	1	3	4
2	3	2	1
3	5	—	5
4	6	4	2
5	8	2	6
6	10	1	3
7	12	—	—
8	13	3	4
9	15	2	1
10	17	—	5
11	18	4	2
12	20	2	6
13	22	1	3
14	24	—	—
15	25	3	4
16	27	2	1
17	29	—	5
18	30	4	2
19	32	2	6
20	34	1	3

Hiti

Hiti po 5. Devetycz.

Ran.	Hit.	Devet.	Kraj.	Rany.	Hiti.	Devet.	Kraj.
21	36	—	—	46	78	4	2
22	37	3	4	47	80	2	6
23	39	2	1	48	82	1	3
24	41	—	5	49	84	—	—
25	42	4	2	50	85	3	4
26	44	2	6	51	87	2	1
27	46	1	3	52	89	—	5
28	48	—	—	53	90	4	2
29	49	3	4	54	92	2	6
30	51	2	1	55	94	1	3
31	53	—	5	56	96	—	—
32	54	4	2	57	97	3	4
33	56	2	6	58	99	2	1
34	58	1	3	59	101	—	5
35	60	—	—	60	102	4	2
36	61	3	4	61	104	2	6
37	63	2	1	62	106	1	3
38	65	—	5	63	108	—	—
39	66	4	2	64	109	3	4
40	68	2	6	65	111	2	1
41	70	1	3	66	113	—	5
42	72	—	—	67	114	4	2
43	73	3	4	68	116	2	6
44	75	2	1	69	118	1	3
45	77	—	5	70	120	—	—

Hiti po 5. Deveticz.

Rany.	*Hiti.*	*Deve.*	*Kraj.*
71	121	3	4
72	123	2	1
73	125	—	5
74	126	4	2
75	128	2	6
76	130	1	3
77	132	—	—
78	133	3	4
79	135	2	1
80	137	—	5
81	138	4	2
82	140	2	6
83	142	1	3
84	144	—	—
85	145	3	4
86	147	2	1
87	149	—	5
88	150	4	2
89	152	2	6
90	154	1	3
91	156	—	—
92	157	3	4
93	159	2	1
94	161	—	5
95	162	4	2
96	164	2	6
97	166	1	3
98	168	—	—
99	169	3	4
100	171	2	1
200	342	4	2
300	514	1	3
400	685	3	4
500	857	—	5
600	1028	2	6
700	1200	—	—
800	1371	2	1
900	1542	4	2
1000	1714	1	3
2000	3428	2	6
3000	5142	4	2
4000	6857	—	5
5000	8571	2	1
6000	10285	3	4
7000	12000	—	—
8000	13714	1	3
9000	15428	2	6
10000	17142	4	2

Hiti

Digitalizirao Google

Hiti po 5. Grossi.

Akoje vszaka Hít po 5. Grossi, tak „

Hiti	Rany.	Kraj.
21	5	15
22	5	30
23	5	45
24	6	—
25	6	15
26	6	30
27	6	45
28	7	—
29	7	15
30	7	30
31	7	45
32	8	—
33	8	15
34	8	30
35	8	45
36	9	—
37	9	15
38	9	30
39	9	45
40	10	—
41	10	15
42	10	30
43	10	45
44	11	—
45	11	15

„ Tulikò chini.

Hiti.	Rany.	Kraj.
1	—	15
2	—	30
3	—	45
4	1	—
5	1	15
6	1	30
7	1	45
8	2	—
9	2	15
10	2	30
11	2	45
12	3	—
13	3	15
14	3	30
15	3	45
16	4	—
17	4	15
18	4	30
19	4	45
20	5	—

Hitì

Hiti po 5. Grossi.

Hiti.	*Ran.*	*Kraj.*	*Hiti.*	*Rany.*	*Kraj.*
46	11	30	71	17	45
47	11	45	72	18	—
48	12	—	73	18	15
49	12	15	74	18	30
50	12	30	75	18	45
51	12	45	76	19	—
52	13	—	77	19	15
53	13	15	78	19	30
54	13	30	79	19	45
55	13	45	80	20	—
56	14	—	81	20	15
57	14	15	82	20	30
58	14	30	83	20	45
59	14	45	84	21	—
60	15	—	85	21	15
61	15	15	86	21	30
62	15	30	87	21	45
63	15	45	88	22	—
64	16	—	89	22	15
65	16	15	90	22	30
66	16	30	91	22	45
67	16	45	92	23	—
68	17	—	93	23	15
69	17	15	94	23	30
70	17	30	95	23	45

Hiti

Hiti po 5. Grossi.

Hiti.	*Rany.*	*Kraj.*	*Hiti.*	*Rany.*	*Kraj.*
96	24	—	800	200	—
97	24	15	900	225	—
98	24	30	1000	250	—
99	24	45	2000	500	—
100	25	—	3000	750	—
200	50	—	4000	1000	—
300	75	—	5000	1250	—
400	100	—	6000	1500	—
500	125	—	7000	1750	—
600	150	—	8000	2000	—
700	175	—	9000	2250	—
			10000	2500	—

Akoje vszaka Hit po 5. Grossi tàk „ Tulikò chini. „ Tulikò *Rany.*

Hiti.	*Ra.*	*Hiti.*	*Rany.*	*Hiti*
4	10	40	24	96
8	11	44	25	100
12	12	48	26	104
16	13	52	27	108
20	14	56	28	112
24	15	60	29	116
28	16	64	30	120
32	17	68	31	124
36	18	72	32	128
	19	76	33	132
	20	80	34	136
	21	84	35	140
	22	88	36	144
	23	92	37	148

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Hiti

Hiti po 5. Grossi.

Rany.	*Hiti.*	*Rany.*	*Hiti.*	*Rany.*	*Hiti.*
38	152	65	260	92	368
39	156	66	264	93	372
40	160	67	268	94	376
41	164	68	272	95	380
42	168	69	276	96	384
43	172	70	280	97	388
44	176	71	284	98	392
45	180	72	288	99	396
46	184	73	292	100	400
47	188	74	296	200	800
48	192	75	300	300	1200
49	196	76	304	400	1600
50	200	77	308	500	2000
51	204	78	312	600	2400
52	208	79	316	700	2800
53	212	80	320	800	3200
54	216	81	324	900	3600
55	220	82	328	1000	4000
56	224	83	332	2000	8000
57	228	84	336	3000	12000
58	232	85	340	4000	16000
59	236	86	344	5000	20000
60	240	87	348	6000	24000
61	244	88	352	7000	28000
62	248	89	356	8000	32000
63	252	90	360	9000	36000
64	256	91	364	10000	40000

Hiti

Digitalizirao Google

Hiti po 5. Krajczarov.

Akoje vſzaka Hít po 5. Krajczar. tàk „

„ Tulikò

Tulikò chini.		
Hiti.	*Rany.*	*Kraj.*
1	—	5
2	—	10
3	—	15
4	—	20
5	—	25
6	—	30
7	—	35
8	—	40
9	—	45
10	—	50
11	—	55
12	1	—
13	1	5
14	1	10
15	1	15
16	1	20
17	1	25
18	1	30

Hit	*R.*	*Kr.*	*Hit.*	*R.*	*Kr.*
19	1	35	44	3	40
20	1	40	45	3	45
21	1	45	46	3	50
22	1	50	47	3	55
23	1	55	48	4	—
24	2	—	49	4	5
25	2	5	50	4	10
26	2	10	51	4	15
27	2	15	52	4	20
28	2	20	53	4	25
29	2	25	54	4	30
30	2	30	55	4	35
31	2	35	56	4	40
32	2	40	57	4	45
33	2	45	58	4	50
34	2	50	59	4	55
35	2	55	60	5	—
36	3	—	61	5	5
37	3	5	62	5	10
38	3	10	63	5	15
39	3	15	64	5	20
40	3	20	65	5	25
41	3	25	66	5	30
42	3	30	67	5	35
43	3	35	68	5	40

Digitalizirao Google

Hiti po 5. Krajczarov.

Hit	Ra.	Kr	Hiti.	Ran.	Kr.
69	5	45	94	7	50
70	5	50	95	7	55
71	5	55	96	8	—
72	6	—	97	8	5
73	6	5	98	8	10
74	6	10	99	8	15
75	6	15	100	8	20
76	6	20	200	16	40
77	6	25	300	25	—
78	6	30	400	33	20
79	6	35	500	41	40
80	6	40	600	50	—
81	6	45	700	58	20
82	6	50	800	66	40
83	6	55	900	75	—
84	7	—	1000	83	20
85	7	5	2000	166	40
86	7	10	3000	250	—
87	7	15	4000	333	20
88	7	20	5000	416	40
89	7	25	6000	500	—
90	7	30	7000	583	20
91	7	35	8000	666	40
92	7	40	9000	750	—
93	7	45	10000	833	20

Akoje vſzaka Hit po 5. Krajczarov, tàk „ Tulikò chini.

„ Tulikò Rany | Hiti.

Rany	Hiti.
1	12
2	24
3	36
4	48
5	60
6	72
7	84
8	96
9	108
10	120
11	132
12	144
13	156
14	168
15	180
16	192
17	204
18	216
19	228

Hiti

Hiti po 5. Krajczarov.

Rany.	Hiti.	Rany.	Hiti.	Rany.	Hiti.
20	240	46	552	72	864
21	252	47	564	73	876
22	264	48	576	74	888
23	276	49	588	75	900
24	288	50	600	76	912
25	300	51	612	77	924
26	312	52	624	78	936
27	324	53	636	79	948
28	336	54	648	80	960
29	348	55	660	81	972
30	360	56	672	82	984
31	372	57	684	83	996
32	384	58	696	84	1008
33	396	59	708	85	1020
34	408	60	720	86	1032
35	420	61	732	87	1044
36	432	62	744	88	1056
37	444	63	756	89	1068
38	456	64	768	90	1080
39	468	65	780	91	1092
40	480	66	792	92	1104
41	492	67	804	93	1116
42	504	68	816	94	1128
43	516	69	828	95	1140
44	528	70	840	69	1152
45	540	71	852	97	1164

Hiti po 5. Krajczarov.

Rany.	Hiti.	Rany.	Hiti.	Rany.	Hiti.
98	1176	600	7200	4000	48000
99	1188	700	8400	5000	60000
100	1200	800	9600	6000	72000
200	2400	900	10800	7000	84000
300	3600	1000	12000	8000	96000
400	4800	2000	24000	9000	108000
500	6000	3000	36000	10000	120000

KONECZ.

VEŘEJNÁ UNIVERSITNÍ KNIHOVNA V PRAZE